

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 665
Παρασκευή
17 Ιουλίου 1998
Δρχ. 500

Οι δύο ψυχές του ΣΥΝ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
ΚΟΝΔΥΛΗΣ:

Παλαιός
και εκλεκτός μας φίλος

ΤΟ «ΦΩΤΕΙΝΟ '88»,
ΤΟ «ΒΡΩΜΙΚΟ '89»
ΚΑΙ ΤΟ ΑΦΟΡΗΤΟ '98
ΤΩΝ ΔΙΑΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ

ΤΟ ΑΝΤΙ
ΣΤΑ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΟΣΣΟΒΟ:
Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

ΚΩΣΤΑΣ ΓΚΡΙΤΖΩΝΑΣ

Τα παιδιά του εμφυλίου πολέμου

Συμβολή στην αποκατάσταση
της ιστορικής αλήθειας
για το λεγόμενο «παιδομάζωμα»

«Είναι πολύ εύκολο να συσκοτίσεις την αλήθεια και να επιβάλεις το ψέμα και την
συκοφαντία σ' έναν λαό που κάθε πρωί τού ανακοινώνει και μία εκτέλεση».

Από την έκθεση Πέτρου Κόκκαλη που περιέχεται στο βιβλίο

Για ποιο “παιδομάζωμα” μας κατηγορείτε;

«Τον Ιούνιο του 1948 οι μπράβοι του Βαν Φλιτ φτάνουν στη Δομιάνα της Ρούμελης για να “εκκαθαρίσουν” την περιοχή. Αρπιάζουν τα παιδιά της Ελισάβετ Οικονόμου, ηλικίας τεσσάρων και δύο ετών, που κρατούσε σφιχτά στην αγκαλιά της. Εκλιπαρεί γονατιστή να μην πειράξουν τα παιδιά της, κι ας κάνουν ό,τι θέλουν στην ίδια. Ένας από τους μπράβους την καθησυχάσε. Πήρε το μικρότερο παιδί, υποτίθεται για να το χαϊδέψει. Το κράτησε από τα πόδια, με το κεφάλι προς τα κάτω. Του άνοιξε τα πόδια, έβαλε ένα σύντροφό του να κρατά το ένα πόδι και με μια μαχαίριά έκοψε στα δύο το κορμάκι του. Στραγγάλισαν επίσης το άλλο παιδί και κατόπιν τη μητέρα που είχε κιόλας χάσει τα λογικά της...»

Απ' αυτή την τύχη θέλησε ο Δημοκρατικός Στρατός να φυλάξει τα παιδιά και αυτή την προσπάθεια τη σκέπασαν με πένθιμες τυμπανοκρουσίες και τις κραυγές της βασίλισσας Φρειδερίκης «σώστε τα παιδιά μας από το παιδομάζωμα».

Αλήθεια, για ποιο “παιδομάζωμα” μας κατηγορείτε;

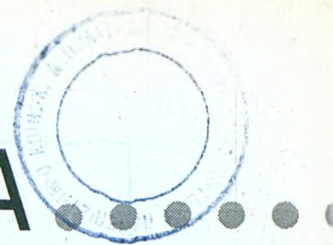
Από τα Ντοκουμέντα της Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης (Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας) που περιέχονται στο βιβλίο

Ο Κώστας Γκριτζώνας, στέλεχος ο ίδιος του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας (ΔΣΕ) και μέλος της Επιτροπής Διάσωσης των παιδιών, με πρόεδρο τον καθηγητή Πέτρο Κόκκαλη, περιγράφει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ο ΔΣΕ και η Προσωρινή Δημοκρατική Κυβέρνηση αποφάσισαν το 1948, ενώ μαινόταν ο εμφύλιος πόλεμος, να πάρουν μέτρα για τη διάσωση χιλιάδων μικρών παιδιών με την αποστολή τους στις νεαρές τότε Λαϊκές Δημοκρατίες. Η προσωπική του μαρτυρία και η τεκμηρίωση των γεγονότων που αφηγείται με αδημοσίευστα ως τώρα ντοκουμέντα του Δημοκρατικού Στρατού, καθιστούν *Τα παιδιά του εμφυλίου πολέμου* ένα από τα ελάχιστα βιβλία που προσπαθούν να αποκαταστήσουν την αλήθεια για το πελώριο πρόβλημα της νεότερης ιστορίας μας: αυτό που βαφτίστηκε “παιδομάζωμα”, κι έμεινε συσκοτισμένο από την εποχή της βασίλισσας Φρειδερίκης και των εμφυλιοπολεμικών κυβερνήσεων της Αθήνας και του Πενταγώνου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Φιλίστωρ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31, ΑΘΗΝΑ 106 77, ΤΗΛ. 3818457, FAX 3819167

Περίοδος Β' - Έτος 25ο - Τεύχος 665
Παρασκευή 17 Ιουλίου 1998 - Δρχ. 500
ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ANTI ON-LINE: <http://www3.enet.gr/anti>
E mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Ηλίας Κανέλλης

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ισσιού 5, Περιστέρι

Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 5.000 δρχ., Ετήσια 10.000 δρχ.,
Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 40.000 δρχ.

Φοιτητική ετήσια: 8.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 38 δολ., Ετήσια: 75 δολ.,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 44 δολ., ετήσια 88 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΣΕΛ. 12 ΟΙ ΔΥΟ ΨΥΧΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝ. Το περασμένο Σάββατο συνεδρίασε η ΚΠΕ του Συνασπισμού και κατέληξε σε μία ομόφωνη απόφαση. Τι προηγήθηκε, όμως, αυτής της συνεδρίασης, ποια είναι η κατάσταση του Συνασπισμού με τις «Δύο ψυχές» και ποιο μέλλον διαγράφεται για το «χώρο της ανανεωτικής αριστεράς»; Γράφουν ο **Ρεπόρτερ** και ο **Μάνος Στεφανίδης**.

ΣΕΛ. 18 Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ. Η μάχη για την κατάκτηση της ψηφιακής τηλεόρασης έχει αρχίσει. Εμπλέκονται τα γνωστά άγνωστα διαπλεκόμενα, ο ΟΤΕ, η κυβέρνηση, οι εργολάβοι... Τι συμβαίνει, όμως, και στο μέτωπο της αντιπαράθεσης Χρ. Τεγόπουλου και Σωκράτη Κόκκαλη; Γράφουν οι: **Ρεπόρτερ** και **Χ.Γ.Π.**

ΣΕΛ. 24 ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΑ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ. Μια περιπλάνηση του **Μάνου Στεφανίδη**, 24 χρόνια μετά τον Αττίλα.

ΣΕΛ. 28 ΧΩΡΙΟ ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗΣ. Με τους «μετανάστες» μιας άλλης εποχής συναντάται ο **Νίκος Μολυβιάτης**

ΣΕΛ. 30 ΟΧΙ ΣΤΟ ΡΑΤΣΙΣΜΟ. Η διακήρυξη ανθρώπων του πνεύματος και της τέχνης για το ρατσιστικό φαινόμενο και ένα γράμμα κούρδων προσφύγων.

ΣΕΛ. 33 ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ Οι εξελίξεις στο Κόσσοβο - της **Κατερίνας Καρύγιαννη**, Γουϊνέα-Μπισσάου: Το πραξικόπημα που αγνόησαν τα ΜΜΕ - του **Αστέρη Χουλιάρα**

ΣΕΛ. 46 Π. ΚΟΝΔΥΛΗΣ Για τον πρόωρα χαμένο έλληνα φιλόσοφο γράφει ο **Γιάννης Καλιόρης**

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Η τραγωδία που ξεχάσαμε, σελ. 4

ΛΟΓΙΚΗ ΚΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Γιώργος Φιλιδισάκος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

ΟΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΑΙ

Κώστας Κουφογιώργος, σελ. 15

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 43

ΒΙΒΛΙΟ

Κριτική, σελ. 63

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

ν.λ., σελ. 66

•Εξώφυλλο:

Σκίτσο του Χ. Παπανίκου

Η ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΠΟΥ ΞΕΧΑΣΑΜΕ

ΕΙΚΟΣΙ ΤΕΣΣΕΡΑ χρόνια έχουν περάσει από τις 15 Ιουλίου 1974, τότε που η χούντα των Αθηνών ανέτρεψε τον Μακάριο, διόρισε ως «πρόεδρο» της Δημοκρατίας της Κύπρου τον Νικόλαο Σαμψών, προσέφερε στη «σύμμαχο εν ΝΑΤΟ» Τουρκία το πρόσχημα για τον Αττίλα Ι και Αττίλα ΙΙ και δρομολόγησε τα όσα δεινά ακολούθησαν για τον κυπριακό λαό (ελληνοκύπριους και τουρκοκύπριους αδιάκριτα) αλλά και για τον ελληνισμό και τις εύθραυστες έτσι κι αλλιώς ελληνοτουρκικές σχέσεις.

ΕΜΕΙΣ ΕΔΩ, στον ελλαδικό χώρο, τείνουμε να ξεχάσουμε την κυπριακή τραγωδία, τα θέματα που άπτονται της Κύπρου δεν είναι δημοφιλή — τα ΜΜΕ αποφεύγουν επιμελώς τις σχετικές αναφορές — και από εκείνο το χρονικό διάστημα κρατήσαμε να εορτάζουμε την πτώση της χούντας καθιερώνοντας μάλιστα ως «εθνική εορτή» την 24η Ιουλίου. Η συλλογική τύψη σκέπασε την τραγική ανάμνηση και τη μετέτρεψε σε εορτή: Σ' αυτήν της απαλλαγής από ένα στυγνό στρατιωτικό καθεστώς.

Ο ΦΑΚΕΛΟΣ της κυπριακής τραγωδίας παραμένει ερμητικά κλειστός, αφού καμιά ελληνική κυβέρνηση δεν ετόλμησε να τον ανοίξει, παρά τις εκάστοτε κοιπορρημοσύνες: Θα κατεδεικνύετο το μέγεθος των αβελτηριών, των προδοτικών πράξεων, των προσωπικών ευθυνών για πολιτικούς και στρατιωτικούς παράγοντες που συνέχισαν να μεσουραρούν στο στερέωμα· θα έδειχνε, τέλος, το μέγεθος της συλλογικής ευθύνης. Δεν μπορούμε συνεπώς να βγάλουμε ακόμα μια τελεσίδικη ιστορική κρίση.

ΕΠΙΒΑΛΛΕΤΑΙ όμως, να χαράξουμε μια εθνική πολιτική για το μέλλον του νησιού αλλά και το μέλλον των ελληνοτουρκικών σχέσεων· ζήτημα που θα μας ακολουθεί στα επόμενα χρόνια. Δύσκολο το εγχείρημα αλλά επιβεβλημένο. Αντ' αυτού, και το Κυπριακό καταπέφτει συνήθως σε θέμα κομματικών αντιπαραθέσεων. Όμως δεν πρέπει να μας διαφεύγουν από τη μνήμη — όσο και αν το επιδιώκουμε — όσα τραγικά συνέβησαν στο παρελθόν.

Η ΛΥΣΗ του Κυπριακού δεν μπορεί να αναζητηθεί μέσα από εθνικιστικούς φανατισμούς αλλά ούτε και από εκείνους που θεωρούν ότι στην άλλη πλευρά υπάρχουν άγγελοι. Η Τουρκία έχει πολλά προβλήματα και προσπαθεί να τα «εξαγάγει». Εμείς έχουμε προχωρήσει κάπως περισσότερο: η ενταξιακή διαδικασία της Κύπρου είναι μία οδός, η θωράκιση του νησιού είναι η δεύτερη.

ΤΙΣ ΩΡΕΣ αυτές διαδραματίζονται στα παρασκήνια διαβουλεύσεις που έχουν να κάνουν περισσότερο με τις «ισορροπίες» της περιοχής και πολύ λιγότερο με τα συμφέροντα των λαών της περιοχής. Ο «εποπτεύων» πλανητάρχης ενδιαφέρεται προφανώς για πολύ διαφορετικά πράγματα από εκείνα που αφορούν τους «πρόσφυγες» της Κύπρου ή το μέλλον ενός μικρού νησιού στην ανατολική Μεσόγειο. Αλλά και εμείς πρέπει να πιέσουμε προς λύσεις που συμφέρουν και τους «πρόσφυγες» και το μέλλον της Κύπρου και του τόπου μας.

Η ΧΑΡΑΞΗ εθνικής στρατηγικής είναι τώρα επιβεβλημένη. Τόσο για την εξεύρεση λύσης στο Κυπριακό όσο και για τη ρύθμιση ισορροπιών στις σχέσεις μας με την Τουρκία. Περιθώρια για άλλα λάθη δεν υπάρχουν. Εμείς, εδώ «στο εθνικό κέντρο», πρέπει να ανταποδώσουμε στην Κύπρο κάτι περισσότερο από τις τύψεις μας.

αντί

ΛΟΓΙΚΗ & ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

ΖΟΥΜΕ ΜΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ! ΣΚΕΦΘΕΙ-
ΤΕ ΟΤΙ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΑΜΟΔΑΠΟΙ ΕΡ-
ΧΟΝΤΑΙ ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΣΤΗ ΧΩΡΑ
ΓΙΑ ΝΑ ΕΥΝΟΗΘΟΥΝ ΑΠΟ
ΤΟ ΘΑΥΜΑΣΙΟ ΕΠΕΝ-
ΔΥΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ!

ΦΑΝΤΑΣΘΕΙΤΕ ΜΑΛΙ-
ΣΤΑ ΟΤΙ ΠΟΛΛΟΙ ΕΝΔΙΑΦΕ-
ΡΟΜΕΝΟΙ ΚΑΙΝΕ ΔΑΣΗ ΠΡΟ-
ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΝΑ ΕΠΕΝΔΥ-
ΣΟΥΝ ΣΕ ΑΚΙΝΗΤΑ!

ΕΧΟΥΜΕ ΦΘΑΣΕΙ
ΣΤΟ ΣΗΜΕΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙ-
ΟΥΧΟΙ ΚΥΡΙΟΛΕΚΤΙΚΑ
ΝΑ ΣΚΟΤΕΝΟΝΤΑΙ ΜΕΤΑ-
ΞΥ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΜΙΑ
ΕΠΕΝΔΥΣΗ!

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ

Δημοτικές: Σε ποιο «κλίμα»;

... ΚΑΙ ΠΑΝΩ που οι «καλοί» αρθρογράφοι, του «καλού» φιλοκυβερνητικού Τύπου, είχαν αρχίσει να μας βεβαιώνουν ότι όλα, στην ευδαίμονα αυτή χώρα, *βαίνουν καλώς* (το πολιτικό σκηνικό αλλάζει, η δραχμή ολοένα ανεβαίνει, τα δημόσια έσοδα πληθαίνουν, ο πρωθυπουργός διαθέτει και κρυφά και φανερά χαρτιά κ.λπ.), ήλθαν τα δυσάρεστα: Η Ευρωπαϊκή Ένωση να αμφισβητεί τη νομιμότητα προγραμματικών συμφωνιών προμηθειών ύψους ενός τρισεκατομμυρίου δραχμών. (Τις συμφωνίες είχαν υπογράψει, άρον-άρον, ελληνικές ΔΕΚΟ με ελληνικές ιδιωτικές επιχειρήσεις)... Η χρηματοδότηση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης (για την οποία τόση μελάνη χύθηκε) «να κινδυνεύει να μείνει νεκρό γράμμα, αφού – άκουσον! άκουσον! – το υπουργείο Παιδείας αδυνατεί να απορροφήσει 560 δισεκατομμύρια δραχμές που μας δίνει η Κοινότητα (μας δίνουν χρήματα, δηλαδή, κι εμείς το παίζουμε... ακατάδεκτοι, υσιπότες!)»

ΚΑΙ «ΩΣΕΙ» να μην αρκούσαν αυτά, είχαμε, έχουμε:

– Αρθρογράφους (μη «καλούς» ...), οι οποίοι άρχισαν να γράφουν ότι τα «δια-

πλεκόμενα» ορίζουν – θα ορίσουν, τελικά – «*τη μοίρα και του πρωθυπουργού Κ. Σημίτη*». Κατά τους αρθρογράφους αυτούς, ο πρωθυπουργός, και η κυβέρνησή του, κινδυνεύουν όχι από την (ανύπαρκτη) αξιωματική αντιπολίτευση ή από τη λεγόμενη «εσωκομματική αντιπολίτευση», αλλά από το ολιγοπώλιο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, συνδεδεμένο με τα δημόσια έργα και τις κρατικές προμήθειες ...

– Τις δύο εκρήξεις που έγιναν στα δικαστήρια της πρώην Σχολής Ευελπίδων και τις οποίες η Ένωση Δικαστών και Εισαγγελέων – έμμεσα – συσχετίζει με τις υποθέσεις διαφθοράς στην Αστυνομία και τα διαπλεκόμενα. Την ευθύνη για τις εκρήξεις αυτές ανέλαβε, όπως έχει δημοσιευθεί, η οργάνωση «Απελευθερωτικός Στρατός». Όμως η ανακοίνωση των Δικαστών και Εισαγγελέων ήταν σαφής: «Ματαιοπονούν όσοι επιδιώκουν να μεταιώσουν την εξιχνίαση των υποθέσεων αυτών (περιπτώσεις διαφθοράς αστυνομικών, συν διαπλεκόμενα) και την τιμωρία των ενόχων».

– Τις σφαίρες που πέφτουν (έπεσαν), στο λιμάνι του Πειραιά, για τον έλεγχο

της ακτοπλοΐας. Σφαίρες δέχθηκε ο εφοπλιστής Κ. Αγαπητός, που είχε αποκτήσει – με πλειστηριασμό – ένα πλοίο του επίσης εφοπλιστή Β. Βεντούρη. (Το πλοίο είχε κατασχεθεί για χρέη του προς την Τράπεζα). Κατά τον Κ. Αγαπητό, δράστης της επίθεσης ήταν ο ίδιος ο Β. Βεντούρης, ο οποίος και κρατείται!

ΕΡΩΤΗΣΗ: Με αυτό το «κλίμα», με αυτή την αδιαφάνεια, με διαπλεκόμενα που συνιστούν ένα είδος παρακράτους, με δικαστικούς να καταγγέλλουν την Αστυνομία για σχέδια τρομοκρατήσής τους και άλλα παρόμοια, με αυτά θα μπορούμε στην ΟΝΕ; Ίδου η απορία ...

ΘΑ ΕΙΝΑΙ «ΧΡΗΣΙΜΕΣ» (ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ) ΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ;

ΚΑΤΑ ΚΑΝΟΝΑ, οι δημοτικές εκλογές δεν ευνοούν το κυβερνών κόμμα. Παρά ταύτα, η κυβέρνηση αισιοδοξεί ή πιστεύει – κατά τη διατύπωση φίλου της αρθρογράφου – ότι «*οι επικείμενες δημοτικές εκλογές μπορεί τελικώς να είναι χρήσιμες για την κυβέρνηση*». (Κατά τα άλλα, τα πράγματα δεν πάνε καθόλου καλά στη Νέα Δημοκρατία, με τον πρόεδρο της Κ. Καραμανλή να προειδοποιεί

A' εξάμηνο 1994

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΝΕΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ANTI

ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΒΟΗΘΟΣ

Έτοιμοι οι νέοι τόμοι του Αντί. Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε μέχρι και τον τόμο ΜΑ' (Β' εξάμηνο 1994, δηλαδή μέχρι και το τεύχος 567).

Θα βρείτε, επίσης, τους τόμους των προηγούμενων ετών.

Στους τόμους του Αντί έχετε καταγεγραμμένη τη σύγχρονη ιστορία μας.

Β' εξάμηνο 1994

όλους τους υποψηφίους «αντάρτες» ότι «θα τον βρουν μπροστά τους»!)

ΑΛΛΑ κάτω από ποιες προϋποθέσεις, οι δημοτικές εκλογές μπορεί να καταστούν «χρήσιμες» για την κυβέρνηση; Ένας τρόπος θα ήταν —υποστηρίζουν επιτελείς προσκείμενοι στο άμεσο περιβάλλον του κ. Σημίτη— το ΠΑΣΟΚ να «επαναπροβάλλει το κοινωνικό του πρόσωπο» ... Η άποψη αυτή, όμως, προσκρούει στην άποψη περί «μονοδρόμου» και στην καταπολέμηση του πληθωρισμού, η οποία, κατά την κυβερνητική φιλοσοφία προϋποθέτει την περιστολή των κολοσσιαίων δημοσιονομικών ελλειμμάτων και πέραν ου! Μια δεύτερη άποψη θέλει τον κ. Σημίτη να εξαγγέλλει, κατά τα εγκαίνια της Δ.Ε.Θεσσαλονίκης, κοινωνικά μέτρα που θα παραπέμπουν όμως, όχι στο άμεσο, αλλά στο αιώτερο μέλλον! (Η άποψη αυτή δεν φαίνεται να κερδίζει έδαφος!) Τέλος, μια τρίτη άποψη συνιστά στην κυβέρνηση να αποφύγει —τουλάχιστον— το άνοιγμα νέων μετώπων. Συνεπώς, δεν θα πρέπει ούτε το νομοσχέδιο για τις εργασιακές σχέσεις να περιλαμβάνει «δυσάρεστες εκπλήξεις» (για τους εργαζομένους) ούτε το ασφαλιστικό νομοσχέδιο να θίγει κατεστημένα συμφέροντα.

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, και παρά τη συνεχιζόμενη υπονόμευση της υποψηφιότητας της Μαρίας Δαμανάκη από «λογής χολερίκους» (από Δασκαλάκη μέχρι Μπέη ...), θεωρείται βέβαιο ότι, στη μάχη για το δήμο της Αθήνας, η τελική αναμέτρηση θα γίνει μεταξύ του νυν δημάρχου Δ. Αβραμόπουλου και της Μ. Δαμανάκη: «Το πολιτικό μήνυμά της υποψηφιότητάς μου — αναφέρει η ίδια, διαφενδώντας τις γνωστές αθλιότητες περί αποχωρήσεώς της από τη διεκδίκηση του δήμου, κ.λπ. — είναι η συνάντηση των δυνάμεων του ευρύτερου προοδευτικού χώρου, σε μια εκλογική αντιπαράθεση ουσίας, απέναντι στη γκριζή πολιτική Αβραμόπουλου και δεν έχει σχέση με σενάρια κομματικών μεταπηδήσεων ή κατάληψης κυβερνητικών θέσεων».

ΟΠΩΣ ΗΤΑΝ πολύ εύλογο, το θέμα των δημοτικών εκλογών απασχόλησε και την τελευταία συνεδρίαση (του Σαββάτου) της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής. Το σχέδιο πολιτικής απόφασης μπορεί να εγκρίθηκε με ευρύτατη πλειοψηφία (το εναλλακτικό κείμενο του Μιχ. Παπαγιαννάκη δεν τέθηκε σε ψηφοφορία), ωστόσο ο προβληματισμός, η διαφορετικότητα

(στην ανάπτυξη απόψεων) δεν έλειψαν και τη φορά αυτή. Σύμφωνα με την απόφαση, «η πολιτική της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ πρέπει να ηττηθεί και η ήττα της είναι η προϋπόθεση για να ανοίξει ο δρόμος σε προοδευτικές πολιτικές και σε θετικές μετατοπίσεις και ανακατατάξεις στην πολιτική ζωή».

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ, φυσικά, κατά τη συζήτηση του σχεδίου απόφασης, τέθηκαν: Πώς γίνεται, σε μια περίοδο έντονης αντιπαράθεσης με την κυβέρνηση, ο μεν Συνασπισμός να μην ωφελείται, ενώ ανεβαίνει, αντίθετα, ο Τσοβόλας; Κατά ποια λογική η εναλλακτική μας πρόταση αφορά μόνο το ΚΚΕ και το ΔΗΚΚΙ, και όχι και το ΠΑΣΟΚ; Τι ακριβώς θέλουμε, όταν λέμε «ήττα της κυβερνητικής πολιτικής»; Εννοούμε μήπως: Να πέσει το ΠΑΣΟΚ, να φύγουν οι εκσυγχρονιστές και μεις, στο μεταξύ, να ετοιμάσουμε τον «πόλο της Αριστεράς», με το ΚΚΕ και τον Τσοβόλα;

ΚΥΠΡΟΣ: 24 ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ ΚΑΙ, ΟΜΩΣ, ΣΥΖΗΤΟΥΜΕ ΠΕΡΙ... S-300.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΗΚΑΝ, τις μέρες αυτές, 24 χρόνια από το πραξικόπημα κατά Μακαρίου και την τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Οι επετειμακές επιφυλλίδες δεν έλειψαν: «Τα πρώτα δύσκολα χρόνια του Κυπριακού» ή «Το διπλό παιχνίδι Τάσκα στο πραξικόπημα κατά Μακαρίου» κ.ά. Όμως η αλήθεια παραμένει μία: Σήμερα κανείς δεν συζητεί πλέον περί τουρκικής εισβολής ή περί τουρκικής κατοχής. Ούτε καν θυμόμαστε τα λάθη μας, μήπως και κάτι διδαχθούμε από αυτά. Το μόνο που συζητούμε (και σ' αυτό έχουμε εμπλακεί όλοι — της Αριστεράς περιλαμβανομένης) είναι αν πρέπει να επιμένουμε ή να μην επιμένουμε στο θέμα της εγκατάστασης ή της αποθήκευσης των S-300! Φθάσαμε, μάλιστα, να θαυμάζουμε την «πληθύν» των εναλλακτικών προτάσεων του προέδρου Γλ. Κληρίδη προς τους Αμερικανούς. Μια από αυτές (η

πρώτη κατά σειρά) λέει: Δεχόμαστε να αναβληθεί η εγκατάσταση των ρωσικών πυραύλων, αρκεί ο Ραούφ Ντενκτάς να συναινέσει στην επανέναρξη του διακοινοτικού διαλόγου! Και η τελευταία: Δεχόμαστε να «αποθηκεύσουμε» τους πυραύλους αυτούς, αρκεί, ω φίλοι μας Αμερικανοί, να... επιπλήξετε, τουλάχιστον, τους Τούρκους, σε περίπτωση που παραβιάσουν το μορατόριουμ πτήσεων πάνω από την Κύπρο! Αλλά είναι στάση αυτή — επιστέγασμα μιας 24χρονης πορείας κινήσεων και προσπαθειών — ή κραυγαλέα χρεοκοπία της όλης ως τώρα πολιτικής μας; Και επειδή ακόμα και οι από μηχανής θεοί μάς τελείωσαν, τι κάνουμε; Ολίγου δειν και θα ξεχάσουμε ακόμα και το θέμα της ενταξιακής διαδικασίας, για την οποία ήδη η Ευρωπαϊκή Ένωση διαπιστώνει μια κάποια «διγλωσσία» στη στρατηγική και τους ρυθμούς της Λευκωσίας, αν όχι (άπαγε της βλασφημίας!) και μια «τάση εξυπηρέτησης πελατειακών σχέσεων»: Εγώ συναλλάσσομαι, εσύ συναλλάσσεσαι, αυτός συναλλάσσεται ...

ΚΑΙ ΟΜΩΣ ΜΑΣ ΑΡΕΣΕΙ Ο ΜΕΣΑΙΩΝΑΣ — Η ΑΥΤΟΓΕΛΟΙΟΠΟΙΗΣΗ, Ο ΔΙΑΣΥΡΜΟΣ

ΣΤΟ «ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ» που επισκοπούμε συνέβησαν και μερικά άλλα, όπως:

— Η «απόφαση» κάποιου Μονομελούς της Θεσσαλονίκης, που διατάσσει τον καθηγητή Γ. Μπαμπινιώτη να απαλείφει από το Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας τη συμπληρωματική ερμηνεία στο λήμμα «Βούλγαρος». Και ο κ. καθηγητής, αντί να συμμορφωθεί, βγαίνει στο μейντάι και δηλώνει: «Υπαισέρχεται (το Μονομελές) κατά σφέστατη παράβαση της συνταγματικής κατοχυρωμένης ελευθερίας της επιστημονικής γνώσης» ... Αλλά, επιτέλους, σε ποιον μεσαίωνα ζούμε;

— Η εμμονή του Αθηνών και Πάσης Ελλάδος κ. Χρυσόδουλου να το παίζει κομματάρχη και «μπαλκόνι», να βλέπει, κάθε Κυριακή, «λαοθάλασσα» («είσθε λαοθάλασσα» — δηλώνει στο εκκλησιασμό του και πέφτει σύννεφο το χειροκρότημα...) να γελοιοποιεί και τον εαυτό του, και την εκκλησία. Επιτέλους, δεν υπάρχει κανένας, από την Ιερά Σύνοδο, που να μπορεί να βάλει σε θεογονώσια έναν επηρμένο αρχιεπίσκοπο που ευτελίζει τα πάντα;

ANTHΩP

FOURTH OF JULY - QUATORZE JUILLET - ΕΙΚΟΣΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΙΟΥΛΙΟΥ

Μέσα στον καυτό Ιούλιο πληροφορηθήκαμε για μια ακόμη φορά τηλεοπτικώς για τα δισεκατομμύρια δολάρια που δαπανήθηκαν για τα πυροτεχνήματα στη Νέα Υόρκη, κατά τον εορτασμό της εθνικής επετείου "Fourth of July" — απ' ό,τι θυμάμαι για τη νίκη της Δημοκρατίας επρόκειτο. Από την τηλεόραση, επίσης, «θαυμάσαμε» την παριζιάνικη εκκεντρικότητα της παρέλασης κατά τον εορτασμό της δικής τους εθνικής επετείου "Quatorze Juillet" — απ' ό,τι θυμάμαι για επανάσταση επρόκειτο. Και εμείς, αλλήμονο, χωρίς παρελάσεις και χωρίς ιδιαίτερους πανηγυρισμούς, γιορτάζουμε τη δική μας αποκατάσταση: γιατί, αν κατάλαβα καλά, αυτό που ονομάσαμε αποκατάσταση της δημοκρατίας, μεταπολίτευση, και άλλα πολλά έχει απλώς μεταβληθεί σε επισημοποίηση της αγοράς ιδιωτεύσης. Μήπως πρέπει να σκεφτούμε καλύτερα πυροτεχνήματα: Μήπως τα πυροτεχνήματα της αθηναϊκής πρωτοχρονιάς του κ. Αβραμόπουλου δείχνουν το δρόμο; Ή μήπως πρέπει να ζητήσουμε από το υπουργείο Άμυνας να διδαχθεί από τις γαλλικές πιρουέτες των συναδέλφων της Γαλλίας; Εν τω μεταξύ (μας) είκοσι τέσσερα χρόνια μάς χωρίζουν από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο και βρισκόμαστε στο ίδιο σημείο (ή μήπως σε χειρότερο;). Ας μου συγχωρεθεί η αδυναμία, αλλά με τις επετείες που κυκλοφορούν σαν πασατέμπο, απέκτησα κι εγώ την πρόληψη των αριθμών: 4 · 14 · 24: ιδού το νέο σύνθημα!

Ω

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΠΡΑΣΙΝΟΥ

Ολοι αναγνωρίζουν τη σημασία του πράσινου, των δασών, των ελεύθερων από κα-
τοικίες χώρων για την επιβίωσή μας.

Και όλοι παρακολούθησαμε τις φωτιές στα δά-
ση κατά το περασμένο δεκαπενθήμερο, αλλά θα
έχουμε — φοβούμεστε — την ευκαιρία να παρα-
κολουθήσουμε και άλλες — τις επόμενες πυρκα-
γιές του καλοκαιριού.

Βεβαίως και υπάρχουν εμπρηστές, αν και ποτέ
δεν ανευρέθησαν. Βεβαίως και υπάρχουν επιπό-
λαιοι που προκαλέσαν άθελά τους εμπρησμούς.

Δύο, όμως, είναι οι αιτίες που κατατρώνουν τα
δάση μας και απομειώνουν το πράσινο και που θα
μπορούσαν, με τον κατάλληλο έλεγχο, και την ορ-
θή πολιτική βούληση να εξαλειφθούν:

- Ο σιωστός εξοπλισμός, η ορθή ενεργοποίηση
και ο συντονισμός των δυνάμεων πυρόσβεσης, και

- Η εγκατάλειψη από τους κρατικούς λειτουρ-
γούς της «εύκολης» και «ανέξοδης» λύσης της κα-
τασπάλησης του πράσινου θησαυρού που έχει
απομεινεί.

Δεν θα σταθούμε στις όποιες ελλείψεις των δυ-
νάμεων πυρόσβεσης. Κάθε τόσο, ύστερα από κά-
θε πυρκαγιά παρακολουθούμε τις δηλώσεις και
αντιδηλώσεις, την εξαγγελία «νέων, διορθωτικών
μέτρων». Κάποτε μάλιστα αυτά αναγγέλλονται και
με κομπασμό και αλαζονεία.

Θα σταθούμε μόνον σε εκείνο το σημείο που

ελέγχεται ευθέως και δεν έχει κανένα περιθώριο
αμφισβήτησεως. Δεν θα σταθούμε στις παραλεί-
ψεις.

Θα σταθούμε στα μέτρα, τις δράσεις, τις ενέρ-
γειες της πολιτείας, που αποτελούν ευθεία επίθε-
ση στο λίγο πράσινο που απομένει. Η πιο πρό-
σφατη ενέργεια είναι η διάνοιξη της λεωφόρου
στον Υμηττό και η επιλογή υπέργειας λύσης αντί
της σήραγγας, που είχαν προτείνει οι κάτοικοι και
τα περιβαλλοντικά σωματεία.

Άλλοτε, ως αντιπολίτευση ο σημερινός ΥΠΕ-
ΧΩΔΕ διαδήλωνε εναντίον της «Δεξιάς» που θα
κατέστρεφε τον Υμηττό. Σήμερα, αφού ενήργησε
με κουτοπονηριά Μπερτόδουλου και μοίρασε με-
ρικά εκατομμύρια στους δήμους της περιοχής
— «για να βουλώσει τα στόματα» — διένημε με «δί-
καιο τρόπο» τις εργολαβίες σε όλους τους εργο-
λάβους των διαπλεκομένων. Έτσι, εξασφάλισε
όχι μόνον τη σιωπή αλλά και την υπόσχεση ότι στο
μέλλον θα έχει αρωγούς στην πολιτική του στα-
διοδρομία.

Φωτιά και μπουρμπερη στο πράσινο! Εδώ εξα-
σφαλίζεται το πολιτικό μέλλον του κ. Λαλιώτη. Ο
οποίος, ως Μπερτόδουλος, θα έχει στο μέλλον και
άλλες ευτυχείς εμπνεύσεις για την ισορροπία του
τρόμου που επιβάλλουν τα διαπλεκόμενα.

X.N.

ΟΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Οι εισαγγελικές πρωτοβου-
λίες για τη διεξαγωγή δι-
καστικών ερευνών περί τα
διαπλεκόμενα αλλά και τη δια-
φθορά στην ΕΛ.ΑΣ. — και τα δύο
προβλήματα υπαρκτά — έδωσαν
την ευκαιρία σε μερικούς δύστι-
στους και σε κάποιους δημοσιο-
γράφους να ομιλήσουν περί «κιν-
δύνου χούντας δικαστών».

Χούντα δικαστική αγνώρισε ο
τόπος αλλά ήταν κατά την περίο-
δο της δικτατορίας με τους αλή-
στον μνήμης Κόλλια, ...κ.ά. Και
είχε σαφή πολιτικό προσανατολι-
σμό.

Αλλά δεν νομίζουμε ότι υπάρ-
χει σήμερα κίνδυνος «χούντας»,
με την έννοια ότι θα μας καταδυ-
ναστεύσουν οι δικαστές με παρὰ-

λογες διώξεις. Το αντίθετο: θα
μπορούσαμε να μιλήσουμε για
ολιγωρία των εισαγγελέων. Τό-
σα χρόνια μίπως είδατε τις ει-
σαγγελικές αρχές να συγκινού-
νται από τις τόσες και τόσες κα-
ταγγελίες που καθημερινά βλέ-
πουν το φως της δημοσιότητας;
Εμείς θα μπορούσαμε να αναφέ-
ρουμε πολυσέλιδη λίστα τέτοιων
παραλείψεων.

Μήπως και για τις δύο μεγάλες
υποθέσεις που έχουν τεθεί υπό
διερεύνηση δεν υπήρξαν από
πολλού χρόνου καταγγελίες;

Το όνομα του Σωκράτη Κόκκα-
λη μίπως τώρα το πρωτάκουσαν
οι δικαστικοί λειτουργοί; Ή και
των άλλων διαπλεκομένων;

Καταγγελίες για παραβιάσεις

του νόμου και υπέρβαση του κα-
θήκοντος από αστυνομικά όργα-
να δεν έφτασαν ως τώρα στα αυ-
τιά των εισαγγελικών αρχών;

Όχι, δεν υπάρχει κίνδυνος
«χούντας δικαστών». Υπάρχει
κίνδυνος παραλείψεων από τις
εισαγγελικές αρχές. Εμείς επα-
ναλαμβάνουμε και σήμερα τις
επιφυλάξεις και τη δυσπιστία
μας για την κατάληξη της έρευ-
νας που ξεκίνησε: Είναι τόσες οι
αμαρτίες που βαραίνουν τον τό-
πο ώστε αμφιβάλλουμε εάν τελι-
κώς τολμήσουν οι εισαγγελείς να
βάλουν βαθιά το μαχαίρι.

Αυτός ο κίνδυνος, ναι, υπάρ-
χει...

X.N.

ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ, ΑΡΑΒΑΣ, ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ...

Το φτωχόπαιδο από την Αλγερία, ο Ζινεντίν Ζιντάν, έγινε εθνικός ήρωας στη Γαλλία, οδηγώντας την ομάδα του στο θρίαμβο με δύο δικά του γκολ στον μεγάλο τελικό με τη Βραζιλία.

Στη φωτογραφία ένας Αφρικανός (Καρεμπέ), ένας Βορειοαφρικανός (Ζιντάν) και ένας Ευρωπαίος (Πετί), τρεις από τους μεγάλους πρωταγωνιστές της εθνικής ποδοσφαιρικής ομάδας της Γαλλίας.

Σ.Ν.

ΚΟΣΜΙΚΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Η Μαρία Δαμιανάκη με δήλωσή της έδωσε τέλος στην επίμονη φημολογία ότι προτίθεται να αποχωρήσει από την κούρσα των δημοτικών εκλογών και διευκρίνισε ότι είναι γνωστή η κοιμιατική τοποθέτησή της, διαλύοντας, προς το παρόν, υποψίες και εκτιμήσεις που την εμφάνιζαν αποστασιοποιημένη από τον ΣΥΝ. Παραμένουν, όμως, τα προβλήματα που, εξ αντικειμένου ή εξ υποκειμένου, τροφοδότησαν τη φημολογία. Η υποψηφιότητα συναντά αντιδράσεις και διαιρεί τους δύο συνεργαζόμενους πολιτικούς χώρους, χωρίς να συσπειρώνει τον ευρύ χώρο των ανέταχτων αριστερών και δεν έχει δημιουργήσει δυναμική στην κοινωνία των πολιτών. Το εγχείρημα, παρά τις περί του αντιθέτου διαβεβαιώσεις, δεν βαπτίστηκε στην κολυμβήθρα των λαϊκών ανησυχιών και προβλημάτων, δεν απέκτησε ουσιαστική προγραμματική αντιπαλότητα με την γκλαμουριά του κ. Αβραμόπουλου.

Εγκλωβισμένη εξαρχής στους σχεδιασμούς του κ. Σημίτη περί κεντροαριστεράς, η Μαρία Δαμιανάκη δεν απευθύνθηκε με τολμηρές προτάσεις και ριζοσπαστικές κινήσεις προς τους δημότες και απέφευγε να αναδείξει την πολιτική διάσταση του επείγοντος προβλήματος να αλλάξει χέρια η δημοτική αρχή για να αλλάξει η Αθήνα. Ασφαλώς δεν ήταν εύκολο το διάβημα της Μ. Δαμιανάκη, έγινε δυσκολότερο όμως λόγω της

ακατανόητης και επιδεικτικής απουσίας της από κοινωνικές αντιδράσεις που δυσαρεστούσαν την κυβέρνηση. Ούτε στις εκδηλώσεις συμπάθειας προς τον χτυπημένο από τις φασιστικές συμμορίες φοιτητή Δ. Κουσουρή δεν εμφανίσθηκε η υποψήφια δήμαρχος – πόσο μάλλον στις άλλες κινητοποιήσεις... Η μάχη της Αθήνας όμως, κατά παράδοση, έχει πολύπλευρη πολιτική σημασία και συνήθως συμπυκνώνει το πολιτικό μήνυμα της συγκυρίας, που δεν προβλέπεται ευχάριστο με την κυβέρνηση. Τούτων δεδομένων, η επιμονή της Μαρίας Δαμιανάκη δεν μπορεί να εξηγηθεί από τη συνέπειά της να ολοκληρώσει μία υπόσχεση που έδωσε προς κάθε κατεύθυνση. Ούτε εξηγείται από νόμιμες και δεδηλωμένες σκοπεύσεις για το σχηματισμό της «ηπείρου» της κεντροαριστεράς. Το αναμενόμενο (εάν επιπτευτούμε τα γκάλοπ) αποτέλεσμα δεν ευνοεί την υπόθεση αυτή. Επίσης παραμένει δυσεξήγητο γιατί το ΠΑΣΟΚ και ο ΣΥΝ συνεχίζουν να υποστηρίζουν μια προβληματική υπόθεση «συνεργασίας». Άραγε όλοι δουλεύουν για τον «κύριο Τίποτα»; Ή έχουν την ψευδαίσθηση ότι το πρόβλημα είναι «επικοινωνιακό» και θα το λύσει, όπως το «έλυσε» επί Παπανδρέου, ο κ. Λαλιώτης;

Σίγουρα όμως η «μάχη της Αθήνας» δεν είναι μία κοσμική υπόθεση...

Ν.Σε.

ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ ΤΕΛΟΣ;

Ρατσισμός τέλος, θα μπορούσε να ανακράξει ο φίλαθλος που παρακολούθησε τη σύνθεση των μεγάλων, κυρίως ευρωπαϊκών ποδοσφαιρικών ομάδων. Πόσο διαφορετική είναι η αλήθεια! Γιατί οι απλοί, φτωχοί και ανέσπτοι μαύροι και μελαμψοί πολίτες που διασχίζουν τους δρόμους των ευρωπαϊκών πρωτευουσών δεν απολαμβάνουν βεβαίως τις τιμές, τη δόξα και τις αμοιβές των ποδοσφαιριστών.

Τ.Λ.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ, διαμέρισμα πρώτου ορόφου, στην οδό Λέας Καραγιάννη, 84,05 τ.μ., 22.000.000 δρχ. Για πληροφορίες επικοινωνήστε μέσω του φαξ: 0049/5021/63 190

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

Στα σημειώματα του συνεργάτη μας Ανδρέα Μπελεζίνη (τχ. 663-664), με τα οποία κρινόταν η «εκπαιδευτική μεταρρύθμιση» Αρσένη αλλά και οι αντιδράσεις των καθηγητών απαντά η «πιστή και παλαιά» (όπως σημειώνει) αναγνώστριά μας:

Ετος 2015: **Περίπτωση 1η.** Στο σπίτι ενός μαθητή Β' Λυκείου του οποίου «οι γονείς προέχονται από τις τάξεις των επιδοτούμενων ανέργων». Ο μαθητής είναι έξυπνος και εργατικός, όπως συνήθως τα παιδιά των μη προνομιούχων τάξεων – κάτι που φαίνεται ν' αγνοεί ο κ. Μπελεζίνης. Ο μαθητής διαβάσει, αφού την επομένη έχει προειδοποιημένο διαγώνισμα στο σχολείο του (άρθρο 9) και ξέρει ότι ο βαθμός αυτός θα συνεκτιμηθεί –μαζί με άλλα κριτήρια– στο εθνικό του απολυτήριο.

Ο μεγάλος του αδελφός, στην αντίστοιχη ηλικία –το 1998–, έγραφε διαγώνισμα στο φροντιστήριο (που με κόπους πλήρωνε ο μη προνομιούχος γονιός), και ο βαθμός δεν υπολογιζόταν πουθενά. Φυσικά, ο έξυπνος και εργατικός μεγάλος αδελφός αδιαφορούσε εντελώς για το σχολείο του.

Περίπτωση 2η. Ο μαθητής είναι αδύνατος, έχει ελλείψεις, θέλει όμως να μάθει γράμματα. Γι' αυτό παρακολουθεί τμήματα πρόσθετης διδακτικής στήριξης (άρθρο 9) στο σχολείο του από έμπειρο καθηγητή, ο οποίος ελέγχεται συστηματικά. Το πιθανότερο είναι ότι θα καταφέρει να συγκεντρώσει μέσον όρο 10 σ' όλα τα μαθήματα (άρθρο 36) και να πάρει το απολυτήριό του.

Ο μεγάλος του αδελφός, στην αντίστοιχη ηλικία, το 1998, αναγκάστηκε να παρατήσει το σχολείο γιατί ήταν αδύνατος μαθητής, είχε ελλείψεις και οι γονείς του (εντελώς μη προνομιούχοι) δεν μπορούσαν να πληρώσουν φροντιστήριο.

Χωρίς να θέλω να γίνω «απολογητής» του νόμου του κ. Αρσένη, αναρωτιέμαι γιατί ο εξαίρετος φιλόλογος κ. Μπελεζίνης υποτιμά τόσο και τους καθηγητές και τους μαθητές του Λυκείου; Πώς θεωρεί δεδομένο ότι ο καθηγητής θα υποκύψει

στις «αφόρητες εξωτερικές πιέσεις και πειρασμούς»; Μήπως επειδή ο ίδιος δεν έχει την εμπειρία του δημοσίου Λυκείου; Αν την είχε θα ήξερε ότι και ο καθηγητής έχει αξιοπρέπεια και ο μαθητής κρίση, ώστε δεν επιτρέπουν ούτε τα «νεύματα» ούτε τις προικοδοτήσεις της βαθμολογίας. Εξάλλου –για τις ελάχιστες εξαιρέσεις που σε κάθε κλάδο εργαζομένων υπάρχουν– προβλέπεται η προσαρμογή της ποσοφικής βαθμολογίας προς τη γραπτή (άρθρο 27). Και βέβαια, είναι αυτονόητο (όπως γίνεται σ' όλα τα μέρη του κόσμου) ότι η καθημερινή εργασία του μαθητή σ' όλα τα μαθήματα (άρθρα 33, 34, 35) πρέπει και να βαθμολογείται και να προσμετράται στο απολυτήριο και να υπολογίζεται για τις περαιτέρω σπουδές του. Έτσι και το κύρος του Λυκείου αποκαθίσταται και το άγχος περιορίζεται και ο παράγων τύχη ελαχιστοποιείται.

Ο Νόμος βέβαια του κ. Αρσένη περιέχει πολλά επικίνδυνα και αρνητικά σημεία (ασαφές τεστ δεξιοτήτων, αναντιστοιχία σχολών-προαπαιτούμενων μαθημάτων και άλλα πολλά). Όμως, τόσο από την ΟΛΜΕ που επικαλείται ο κ. Μπελεζίνης, όσο και από τον ίδιο, καθώς και απ' όλους τους προοδευτικούς στοχαστές, άλλα περιμέναμε εμείς οι καθηγητές που πονάμε το δημόσιο Λύκειο: Αμερόληπτη κριτική του νόμου και γόνιμες προτάσεις ώστε να βγούμε απ' τ' αδιέξοδα της σημερινής παιδείας.

Μαρία Αλεβίζου
Φιλόλογος
Παλαιό Φάληρο

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΜΙΑΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

Ο συνεργάτης μας Ανδρέας Μπελεζίνης, στον οποίο θέσαμε υπόψη το προηγούμενο γράμμα, κάνει τον ακόλουθο σχολιασμό:

Είμαι υποχρεωμένος να διακόψω το... μελλοντολογικό μου αφήγημα υπό τον τίτλο *Η δομή της στρουχτούρας* (Αντί, τ. 664, 3.7.98, σ. 8) το σχετικό με τη μεταρρύθμιση Αρσένη και ειδικότερα με την τύχη του μαθήματος «διδασκαλία

κειμένων της νεοελληνικής λογοτεχνίας», που αποτελεί, κατά τη γνώμη μου, το μόνο θετικό στοιχείο του εκπαιδευτικού μας «εκσυγχρονισμού». Οφείλω να απαντήσω σε επιστολή συναδέλφου που δημοσιεύεται στο παρόν τεύχος. Ώς εκεί που η πειστικότητά μας δεν είναι άσχετη από το πρόσωπο και τον βίο μας, δεν θα παρακάμψω τα σημεία εκείνα όπου μου καταλογίζεται από την επιστολογράφο άγνοια της σχολικής πραγματικότητας. Αν ήξερα πόσα χρόνια διακονεί η ίδια τη δημόσια εκπαίδευση, θα αναγνώριζα ότι είναι εμπειρότερη από τον υπογράφωντα, που πάντως δίδαξε επί εξαετία σε Λύκεια, άσκησε για κάποιους μήνες (άτυπη) γυμνασιαρχία, φοίτησε στο Δ.Μ.Ε. και ως φροντιστής παρακολούθησε από κοντά και επί δεκαετίες τις διαδοχικές μεταμορφώσεις του Λυκείου, που σκαρφίζονταν και επέβαλλαν μεγαλομανείς και κοινωνικο-πολιτικά κάθε άλλο παρά ανιδιοτελείς υπουργοί. Ομολογώ επίσης ότι αγνοώ ή τουλάχιστον αμφιβάλλω –η συνάδελφος είναι πεπεισμένη για το αντίθετο–, εάν «τα παιδιά των μη προνομιούχων τάξεων» υπερέχουν μαθησιακά σε σύγκριση με τους γόνους των μεσαίων ή ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων. Δεν ξέρω σε ποιες στατιστικές βασίζεται η επιστολογράφος. Φοβάμαι, όμως, ότι με κριτήρια που διαμορφώνονται στο σχολικό περιβάλλον και σε άλλους παρεμφερείς, θεσμικούς και μη, χώρους (χρήση της γλώσσας, προσλαμβάνουσες παραστάσεις, οικογενειακή πολιτιστική στάση, ερεθίσματα κ.ά.) μάλλον δεν θα ευνοηθούν «τα παιδιά των επιδοτούμενων ανέργων του 2015». Αλλά ας αφήσουμε στην άκρη, και εγώ και η συνάδελφος, τις προφητείες, και ας περιοριστούμε στο ελέγξιμο οπωσδήποτε παρόν. Οι φραγμοί που απεργάζονται οι σύμβουλοι του Γ. Αρσένη και οι εμπνευστές του «εθνικού απολυτηρίου» υψώνονται πρωτίστως κατά των ασθενέστερων οικονομικά τάξεων. Πάνω σ' αυτό οφείλουμε να είμαστε απερίφραστοι: το μόνο σύστημα που επέτρεπε κάποιες κοινωνικές ισορροπίες ήταν αυτό που ίσχυε προ του Παπανού-

τσου. Οι υποψήφιοι έδιναν εξετάσεις σε κάθε σχολή χωριστά. Παρά το εύρος της ύλης και τη δυσκολία των θεμάτων, ένας φιλόδοξος μαθητής, ασχέτως κοινωνικής προέλευσης και σχολικής επίδοσης, είχε την πιθανότητα να παραβιάσει τις πύλες του Πολυτεχνείου ή να καταλάβει έδρανο στα αμφιθέατρα της Νομικής ή της Φιλοσοφικής. Συνέβαινε μάλιστα συχνά μαθητές με χαμηλότατο βαθμό απολυτηρίου να αριστεύουν και να θριαμβεύουν στις γραπτές εξετάσεις. Εννοείται ότι φοιτούσαν όλοι, τέκνα εργατών μαζί με βλαστούς μεγαλοαστών, έναντι μικρής σχετικώς δαπάνης στα τότε μαζικά φροντιστήρια. Το ίδιο ίσχυε γαι τα παιδιά ή τους συγγενείς υπουργών – και υπουργών Παιδείας! Αλλιώς δεν μπορούσαν να κάνουν, εφόσον οι χαρισματούχοι φροντιστές ήταν μετρημένοι και ώρες για ιδιαίτερα δε διέθεταν. Έκτοτε όλες οι αλλεπάλληλες αλλαγές απέβλεπαν στο να ελέγξουν και να φαλαιδέψουν κάθε αντικειμενικό κριτήριο και σύστημα επιλογής. Λίγο με λίγο μετέφεραν την «παραπαιδεία» –φαινόμενο ως προς την έκτασή του τουλάχιστον έτσι κι αλλιώς νοσηρό– από την περιφέ-

ρεια στις παρυφές των σχολείων και από εκεί στο κέντρο τους. Τώρα με τη σχεδιασμένη στο πόδι, αλλά ευκρινέστατη στις προθέσεις της, μεταρρύθμιση Αρσένη η πολιτεία στέλνει ομαδικά και καθολικά στο στόμα του ... Μινώταυρου (για όσους αρέσκονται σε δραματικούς λεκτικούς τρόπους) το σύνολο των μαθητών των τριών λυκειακών τάξεων.

Αν το μέλλον ενός θεσμού μπορεί να προβλεφθεί από σημάδια που ανιχνεύονται στο παρόν, είμαι σε θέση να βεβαιώσω ότι σε ένα τουλάχιστον φροντιστήριο του κέντρου ο αριθμός των μαθητών Β' Λυκείου υπερτριπλασιάστηκε (αύξηση 320%). Αυτό σημαίνει ότι έφηβοι, νοήμονες, ευμαθείς και, κατά το πλείστον αριστοίχοι δεν πρόλαβαν να αφήσουν τα θρανία της Α' Λυκείου και θυσίασαν το καλοκαίρι τους για να παρακολουθήσουν προπαρασκευαστικά μαθήματα. Τι θα συμβεί, όταν οι μαθητές και οι κηδεμόνες τους συνειδητοποιήσουν ότι η κατάργηση των εισαγωγικών εξετάσεων είναι ένα τεράστιο ψεύδος και ότι το παιχνίδι κατά κύριο λόγο θα παίζεται στην ενδιάμεση τάξη; Πώς θα αντιδράσουν γονείς και παι-

διά, όταν ξεκαθαριστούν οι λεπτομέρειες ύλης, αξιολόγησης κ.λπ., που μεσούντος και του Ιουλίου παραμένουν αδιευκρινιστες, και καταφανεί με ποια λύτρα (όχι μόνο παιδαγωγικού και ηθικού χαρακτήρα) θα εξαργυρώνεται η ομηρεία στην οποία θα υποβληθούν; Ποιος τύπος προετοιμασίας θα ενοηθεί από τον Σεπτέμβριο ή πάντως κατά την πρώτη μεταβατική περίοδο, δεν μπορώ να ξέρω. Αλλά δε χρειάζεται να καταφύγει κανείς σε χειρομάντισσες ή σε καφετζούδες, για να προβλέψει ότι η μεγαλύτερη μερίδα της πίτας προορίζεται για τους καθηγητές του Λυκείου. Θα δοκιμάσω να δείξω στη συνέχεια αυτών των σχολίων πως η Πολιτεία, εκούσα ή άκουσα, θα εκμαυλίσει και τους εκπαιδευτικούς, τους μόνους που μέσα στη γενική διαφθορά αντιστέκονται στο πνεύμα της συναλλαγής και της ανομίας. Αφού εξηγήσω ότι δεν εννοώ καθόλου ότι πολλοί παραδίδουν (και περισσότεροι θα παραδίδουν) ιδιαίτερα μαθήματα –το μόνο αμάρτημά τους, αν είναι αμάρτημα– που δεν είναι–θα μακαρίσω την καλοπροαίρετη συνάδελφο για την επιστασί της.

A.M.

• Ένας μήνας πέρασε απ' την επίθεση έξω απ' τα δικαστήρια της Ενεπιδών εναντίον των Δ. Κουσουρή, Η. Φωτιάδη και Γ. Καραματσό-

λη που εξαπέλυσε η χρυσανγίτικη φάλαγγα, και οι διαβεβαιώσεις για έρευνες σε βάθος του υπ. Δημ. Τάξης μένουν ακόμα μια φορά στα λόγια.

• Ο Περιάνδρος συνεχίζει να κυκλοφορεί ελεύθερος, οι χρυσανγίτες συνεχίζουν ν' απειλούν μέσα απ' τα έντυπά τους, αλλά στο εσωτερικό της ΕΛ.ΑΣ. άλλα είναι αυτά που προέχουν.

• Κυκλώματα έκδοσης πλαστών αδειών παραμονής, εμπορίας όπλων, εκρηκτικών και ναρκωτικών και άλλα ανδραγαθήματα μελών της ΕΛ.ΑΣ. απασχόλησαν τον κ. Ρωμαίο και την επικαιρότητα.

• Η επίθεση και ο τραυματισμός του Δ. Κουσουρή δεν παύει πια απ' τις ειδήσεις και οι έρευνες για τη σύλληψη του Περιάνδρου και των συνεργών του αλλά και για τον εντοπισμό των διασυνδέσεων της Χ.Α. στο εσωτερικό της ΕΛ.ΑΣ. έμειναν σαν μια ατάκα απ' τις πολλές των τηλεοπτικών ρεπορτάζ, μια εικόνα απ' τις πολλές της επικαιρότητας, μια κί-

νηση για τα προσχήματα.

• Στο προηγούμενο τεύχος γράψαμε ότι αναμένουμε χωρίς να αισιοδοξούμε, τώρα μπορούμε να κοιμόμαστε ήσυχoi: Η ΕΛ.ΑΣ. δουλεύει ρολόι. Με τους φιλοχρυσανγίτες της, με τα ακροδεξιά σταγονίδια της, με τα κυκλώματά της, με τις λίστες της, με τους εκβιαστές της και τους λαθρεμπόρους της.

• Ή μήπως κάνουμε λάθος;

• Ο υπ. Εθν. Άμυνας Άκης Τσοχατζόπουλος έλαβε στο πρόσφατο ταξίδι του στις ΗΠΑ μεταξύ άλλων το μήνυμα περί της αναγκαιότητας του εκσυγχρονισμού και της αύξησης των μέτρων ασφαλείας που πρέπει να λάβει η Ελλάδα ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων. Οι αμερικανοί αξιωματούχοι εξέφρασαν την επιθυμία τους να συνεργαστούν και να ενισχύσουν το ελληνικό κράτος ν' αντιμετωπίσει τυχόν τρομοκρατικές επιθέσεις.

• 2004 και... ΣΙΑ.

• Το Μουντιάλ τελείωσε, αλλά η στήλη ακόμα δεν κατάλαβε ποιος το κατέκτησε. Ο Ζιντάν, ο Σιράκ, ο Πλατινί ή ο Ζοσπέν;

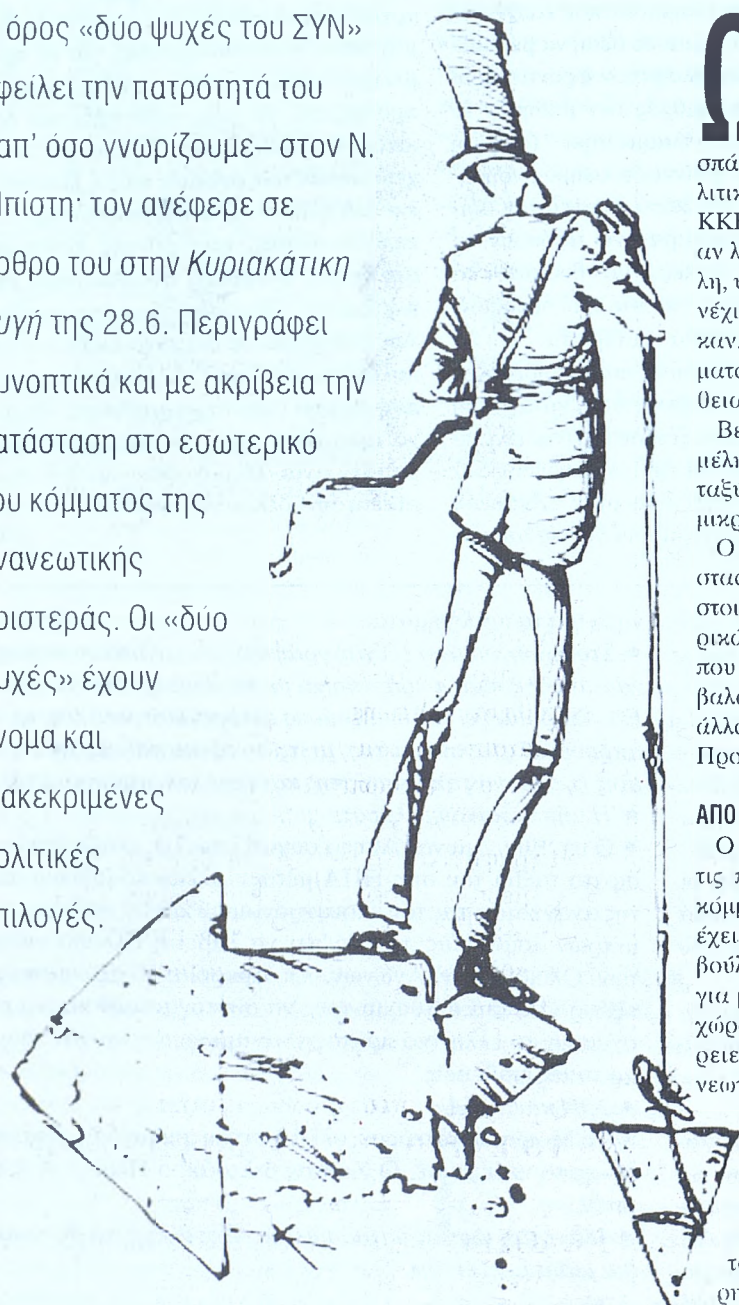
• 180 εστίες φωτιάς σε μια ημέρα. «Πόσα καμένα δεντράκια για μια μαιζονέττα».

A.B.

Οι δύο ψυχές του ΣΥΝ

του Ρεπόρτερ

Ο όρος «δύο ψυχές του ΣΥΝ» οφείλει την πατρότητά του –απ' όσο γνωρίζουμε– στον Ν. Μπίστη· τον ανέφερε σε άρθρο του στην *Κυριακάτικη Αυγή* της 28.6. Περιγράφει συνοπτικά και με ακρίβεια την κατάσταση στο εσωτερικό του κόμματος της ανανεωτικής αριστεράς. Οι «δύο ψυχές» έχουν όνομα και διακεκριμένες πολιτικές επιλογές.

Ος ιδιόμορφο ιστορικό φαινόμενο τείνει τελικά να καταγραφεί ο πάλαι ποτέ αναφερόμενος ως χώρος της «Ανανεωτικής Αριστεράς». Σήμερα, συνέχεια τρόπον τινά του ΚΚΕεσωτ., της ΕΑΡ και του ΣΥΝ που είχε συγκροτηθεί το 1989 (;), και ύστερα από διάφορες περιπέτειες, διασπάσεις και προσχωρήσεις, ο ΣΥΝ αποτελεί τη συνέχεια του πολιτικού μορφώματος που σχηματίστηκε μετά τη διάσπαση του ΚΚΕ. Απλουστευτικά ενδεχομένως ακούγονται όλα αυτά, αλλά αν λάβουμε υπόψη και μόνον το γεγονός ότι τα περισσότερα μέλη, ψηφοφόροι και στελέχη του ΚΚΕ (Γραφείο Εσωτερικού) συνέχισαν να υπάρχουν στα πολιτικά μορφώματα που αναφέρθηκαν, η θέση ότι ο σημερινός ΣΥΝ αποτελεί τη συνέχεια του «κόμματος της Ανανεωτικής Αριστεράς» είναι πολύ κοντά στην αλήθεια.

Βέβαια πρέπει να θυμίσουμε ότι σημαντικά στελέχη και πολλά μέλη εκείνου του «παλαιού» κόμματος είτε αποσύρθηκαν στο μεταξύ είτε προσεχώρησαν σε άλλα κόμματα είτε τέλος σχημάτισαν μικρές πολιτικές ομάδες που δρουν ανεξάρτητα.

Ο ΣΥΝ έχει πάντως κληρονομήσει πάρα πολλά από την ιδιοσυγκρασία του κόμματος της «Ανανεωτικής Αριστεράς». Και θετικά στοιχεία, και αρνητικά. Θα επιχειρήσουμε να καταγράψουμε μερικά από τα –αρνητικά κυρίως– χαρακτηριστικά και τα «βάρη» που κουβαλά σήμερα ο ΣΥΝ. Ο χαρακτηρισμός ότι ο ΣΥΝ κουβαλά «δύο ψυχές» καταγράφει ευκρινέστερα από οποιονδήποτε άλλον ό,τι συμβαίνει σήμερα στον Συνασπισμό της Αριστεράς της Προόδου και της Οικολογίας.

ΑΠΟ ΤΟ «ΡΟΖ» ΣΤΟ «ΒΕΡΑΜΑΝ»

Ο ΣΥΝ –και το κόμμα της «Ανανέωσης» στο παρελθόν–, παρά τις πολλές και καίριες πολιτικές παρεμβάσεις του, παραμένει κόμμα μικρό. Σήμερα, με πρόεδρο τον Νίκο Κωνσταντόπουλο, έχει καταφέρει να εκπροσωπείται στη Βουλή και το Ευρωκοινοβούλιο με σειρά αξίων στελεχών και δίνει καθημερινά τη μάχη για μια ευπρόσωπη παρουσία στην, υποτονική, πολιτική ζωή της χώρας. Δεν χρειάζεται να αναφερθούμε στις πολλές «λεπτομέρειες» και τα επεισόδια που χαρακτηρίσαν την πορεία της «Ανανεωτικής Αριστεράς». Ας μείνουμε στο σήμερα· έχοντας πάντοτε κατά νου πολλά από τα κατάλοιπα του παρελθόντος.

Οι αντιφάσεις που καταγράφονται στο εσωτερικό του ΣΥΝ έχουν μια κύρια συνιστώσα, καθώς σειρά από τα επώνυμα στελέχη του, μέσω της ιδιαίτερης –και ευνοϊκής– καταγραφής της δραστηριότητας και των απόψεών τους από τα ΜΜΕ. Η συνιστώσα αυτή δίνει την εικόνα μιας μονόπλευρης κίνησης, η κατάληξη της οποίας είναι ότι ο ΣΥΝ εκπασοκίζεται συνεχώς. Την ίδια στιγμή, η εφημερίδα που παραδοσιακά εξέφραζε το «χώρο της ανανέωσης», η *Αυγή*, έχει πάρει τον τε-

λευταίο καιρό μιαν έντονα «βεραμίν» απόχρωση.

Από την άλλη μεριά, στελέχη που πρόσκεινται στο «Αριστερό Ρεύμα» έχουν αναπτύξει έντονη κριτική αντιπαράθεση προς εκείνους τους «συντρόφους» που προσεγγίζουν την «ανανεωτική ιδεολογία» τύπου Σημίτη. «Εκπαιστικισθείτε, εκπαιστικισθείτε, υπάρχουν και άλλα ακόμη περιθώρια», προσφωνούσε πριν λίγες ημέρες περιπαιχτικά, στέλεχος του «Αριστερού Ρεύματος» μια συντροφιά της άλλης πλευράς. Οι «προεδρικοί» αναγνωρίζουν στο «Αριστερό Ρεύμα» συμμάχους, αλλά ο αντιευρωπαϊκός προσανατολισμός του, εν τέλει, δεν μπορεί να συστοιχίσει αυτές τις δύο ομάδες.

ΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ...

Καθώς ο χρόνος κυλά, οι αποστάσεις ανάμεσα στις «δύο ψυχές» φαίνεται ότι θα μεγαλώνουν. Ένας σταθμός που θα οξύνει και θα αναδείξει τις διαφορές στο Συνασπισμό είναι βεβαίως οι δημοτικές εκλογές του Οκτωβρίου. Στο πρόσωπο της Μαρίας Δαμανάκη συγκεντρώνεται η υπόγεια κριτική από μεγάλο μέρος των στελεχών αλλά και των οπαδών του ΣΥΝ, που φαίνεται να αποστασιοποιούνται από την «Πρωτεύουσα Δύναμη», το σχήμα του οποίου ηγείται η υποψήφια δήμαρχος που έχει κατοχυρωμένη την ευλογία του ΣΥΝ και του ΠΑΣΟΚ. Οι συνάφειες που η Μαρία Δαμανάκη αναπτύσσει καθημερινά με το ΠΑΣΟΚ – πρόσφατη η επεισοδιακή παρουσία της στο μνημόσυνο του Ανδρέα Παπανδρέου – έχουν ψυχράνει τις σχέσεις της με τους οπαδούς του ΣΥΝ. Από τους παλιούς συντρόφους, ο περιώνυμος Μίμης Ανδρουλάκης έχει σταθεί στο πλευρό της: όσο διακριτικά του επιτρέπει η πληθωρική του προσωπικότητα.

Οι δημοτικές θα αποδειχθούν, κατά τα φαινόμενα, μια πολύ δύσβατη πορεία για τη Μαρία Δαμανάκη. Αν ο Δ. Αβραμόπουλος δεν εκλεγεί στον πρώτο γύρο, διαγράφεται προβληματική ακόμα και η δεύτερη θέση για την κοινή υποψήφια ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ. Και ο Δ. Μπέης θα συλλέξει αρκετές από τις ψήφους του ΠΑΣΟΚ αλλά και ο Λ. Αυδής θα «κλέψει» ψήφους από το Συνασπισμό. Αυτές οι προοπτικές έχουν προβληματίσει ακόμα και το περιβάλλον Σημίτη που δέχεται εισηγήσεις να αποσύρει την υποστήριξη του προς τη Μαρία Δαμανάκη – κάτι που βεβαίως είναι απίθανο. Οι αντιπαραθέσεις στο κυβερνών κόμμα –και μάλιστα την περίοδο αυτή– έχουν οδηγήσει το σημαντικό μέτωπο σε αρκετά δύσκολη θέση, εξ αιτίας και της δημοκρατικής υποψηφιότητάς.

...ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ

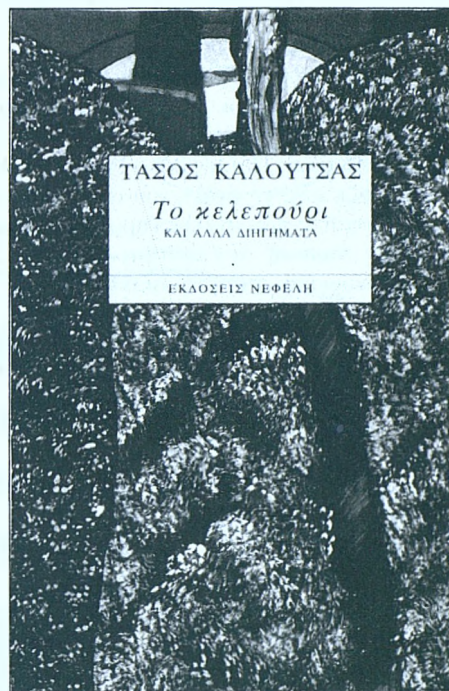
Ένας άλλος σταθμός όπου θα δοκιμασθεί σοβαρά η συνοχή του ΣΥΝ είναι οι ευρωεκλογές του 1999. Είναι γνωστές οι πολύ κακές σχέσεις ανάμεσα στους δύο ευρωβουλευτές του κόμματος. Ο Μιχ. Παπαγιαννάκης και ο Αλ. Αλαβάνος εμφανίζονται και δρουν σαν να ανήκουν σε δύο διαφορετικά κόμματα. Στην Ευρωβουλή, υπάγονται ο καθένας σε διαφορετική πολιτική ομάδα. Ο Μιχ. Παπαγιαννάκης, με καθαρό ευρωπαϊκό προσανατολισμό, ο Αλ. Αλαβάνος εμφανίζεται να ασχολείται αποκλειστικά σχεδόν με θέματα που έχουν σχέση μεταξύ Ελλάδας και Ε.Ε. Στο μεταξύ, η ένταξη του Αλέκου Αλαβάνου στο εθνικιστικό «Δίκτυο 21» τον αποστασιοποιεί ακόμα περισσότερο από τον κομματικό κορμό: «ο δικός μας Παπουτσιής» σχολίαζε στέλεχος του ΣΥΝ, αναφερόμενο στον Αλέκο Αλαβάνο.

Γύρω από τον Μιχάλη Παπαγιαννάκη, μετά την «αδιαίτητη συνάντησή» του με τον πρωθυπουργό, έχει δημιουργηθεί ένα κλίμα διόλου φιλικό μέσα στο κόμμα και ιδιαίτερα με τους «προεδρικούς». (Με τον Μιχάλη Παπαγιαννάκη συμπορεύεται και ο βου-

ΤΑΣΟΣ ΚΑΛΟΥΤΣΑΣ

Το κελεπούρι

(ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ)

Δεκαεννιά ιστορίες, «ηθελμένα κοινές», που περιγράφουν επεισόδια της σημερινής καθημερινής ζωής και σκιαγραφούν ισάριθμες καταστάσεις και χαρακτήρες, συχνά εικόνες «αντιπροσωπευτικές της ενδημούσας ελλαδικής σχιζοφρένειας».

Η γραφή είναι νεορεαλιστική, οι τόνοι χαμηλοί, με προεκτάσεις και έμμεσες παραπομπές –κάτω από την «ασήμαντη» επιφάνεια– «σ' ένα ευρύτερο πλέγμα καταστάσεων».

Η δράση προχωρεί αποκτώντας αυξανόμενη εσωτερική ένταση.

επίσης κυκλοφορεί

ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ ΑΜΑΞΙ (Διηγήματα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680. Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093
ΣΤΟΑ ΒΙΒΛΙΟΥ: ΠΕΖΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 5, ΑΘΗΝΑ 10 564. Τηλ. 32.22.846

λευτής Ηρακλείου Σπύρος Δανέλλης). Έτσι, κατά το χρόνο επιλογής των ευρωβουλευτών θα έχει και αυτός μαζί με τον Αλ. Αλαβάνο να αντιμετωπίσει —για λόγους διαφορετικούς ο καθένας— ένα κλίμα δυσπιστίας και επιφυλακτικότητας μέσα στο κόμμα του. Βεβαίως, πολλά θα έχουν μεσολαβήσει μέχρι τις ημέρες εκείνες. Το πολιτικό κλίμα είναι ήδη πολύ ρευστό για να προδικάζει κανείς από σήμερα οποιοδήποτε αποτέλεσμα ή συμμάχους.

ΤΟ «ΜΕΤΩΠΟ» ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ...

Το σημαντικότερο ίσως πρόβλημα στο Συνασπισμό δημιουργούν ορισμένοι δημοσιογράφοι. Διορισμένοι στα κρατικά ΜΜΕ ή σε γραφεία Τύπου υπουργών, αναπνέουν τον «πασοκικό αέρα». Δύο απ' αυτούς, ο Βασίλης Πάικος και ο Γιάννης Τζαννετάκος. Ο τελευταίος χαιρέτιζε από τη στήλη του σε Κυριακάτικη ΑΥΓΗ (28.6.98) τον «Βασπάικο που ανέλνε εμβριθώς και επιτυχώς την πτωτική στασιμότητα» του ΣΥΝ και απευθυνόμενος στους «μικαντάσηδες της Κουμουνδούρου» τους υπενθυμίζει(!) να μην τα βάζουν με τη Μαρία — «αυτή τους μάρανε;» — και τελοσπάντων «εσωκομματικά αντισημικά παιχνίδια συντελούνται» κλπ, κλπ...

Ποιά ήταν τελοσπάντων η «εμβριθής και επιτυχής ανάλυση του Βασπάικου»; Στην ΑΥΓΗ της Κυριακής 21.6.98, ο Βασ. Πάικος κατέληγε:

«Θα μπορούσε να πει κανείς ότι — με βάση τα ευρήματα των δημοσκοπήσεων — ο ΣΥΝ είναι το κόμμα που δουλεύει πιο πολύ απ' όλα τ' άλλα για λογαριασμό του Τσοβόλα. Αν βέβαια λογαριάσει και πολιτικά μεγέθη στον συλλογισμό. Όπως για παράδειγμα τις χαώδεις διαφορές στη «φυσιολογία» των δύο κοιμιάτων».

«Μα αυτοί οι δύο, δεν ψήφριζαν και ποτέ Αριστερά!» σχολίασε μεσαίο στέλεχος του ΣΥΝ για το δίδυμο Τζαννετάκου — Πάικου.

Αυτό όμως που θα έπρεπε να μην διαφύγει της προσοχής, είναι οι δραστηριότητες του ΟΠΕΚ, της «Πολιτείας» και διαφόρων Διπτύων που ο μηχανισμός του «στρατηγού» Τσουζάτου και του «επιλόχου» Πανταγιά έχουν συστήσει για να «εμβολισθεί» — σύμφωνα με τον σημίτιο χαρακτηρισμό — ο ΣΥΝ. Οργανώνουν ανοικτές συναντήσεις και «τραπέζια διαλόγου» που όμως δεν φαίνεται να προχωρούν όσο και αν τα εδέσματα που προσφέρονται είναι ελκυστικά!...

... ΚΑΙ Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

Στο μεταξύ αναμένεται με ενδιαφέρον η συζήτηση της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής του ΣΥΝ το Σαββατοκύριακο. Παρά τις προσπάθειες που έγιναν να υπάρξει ένα ενιαίο σχέδιο απόφασης τον οποίο συνέταξε επιτροπή αποτελούμενη από τους Ν. Βούτση (Αριστερό Ρεύμα), Δ. Χατζησωκράτη (προεδρικό) και..... (προσκεείμενο στην ομάδα Παπαγιαννάκη), «αντιεισήγηση» με τον ενδεικτικό τίτλο «Πώς θα έπρεπε να είναι η πολιτική απόφαση της ΚΠΕ», κατέθεσαν οχτώ μέλη της ΚΠΕ*. Οι τροπολογίες και οι προσθήκες που κατέθεσε ο Δ. Χατζησωκράτης στο εγκριθέν σχέδιο απόφασης δεν φαίνεται ότι ικανοποιούσαν την εσωτερική αντιπολίτευση που συσπειρώνεται γύρω από τον Μιχ. Παπαγιαννάκη.

Με αυτήν την προετοιμασία θα συγκρουσθούν οι δύο κύριες τάσεις που αναπτύχθηκαν μέσα στο ΣΥΝ, οι «δύο ψυχές του ΣΥΝ» το ερχόμενο Σαββατοκύριακο.

Η διαπίστωση ότι σήμερα στο ΣΥΝ υπάρχουν δυο κύριες και διακριτές ομάδες δεν είναι «φανταστικό σενάριο». Οι ομάδες αυ-

τές συνετάχθησαν και όπως φαίνεται θα αντιπαραταχθούν το διήμερο που έρχεται. Η προοπτική ενός καλοκαιριού προετοιμασίας για τις δημοτικές εκλογές, δεν αφήνει περιθώρια χρόνου. Τα μπάνια λαού και στελεχών θα εμπλουτισθούν με «πάρτι», συναντήσεις και περαιτέρω ενεργοποιήσεις των «Δικτύων».

«ΟΙ ΔΥΟ ΨΥΧΕΣ ΚΑΙ Η ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ»

Ο Ν. Μπίστης, στο άρθρο του στην Κυριακάτικη ΑΥΓΗ που προαναφέρθηκε μιλούσε πριν ένα μήνα περίπου με αισιοδοξία για την «πληθυντική Αριστερά» που θα συγχωνεύσει τις «δύο ψυχές» του Συνασπισμού. Δεν θέλουμε να προδικάσουμε το αντίθετο. Αν ήταν μια η «ψυχή» θα λέγαμε «μια ψυχή είναι, ας βγει»!

Ίσως όμως το ουσιαστικότερο που αφορά σήμερα το Συνασπισμό είναι οι διαδικασίες που συντελούνται στο εσωτερικό του* και

όσον αφορά τα μέλη και τους ψηφοφόρους αλλά και όσον αφορά τα στελέχη του. Για τα μέλη και τους ψηφοφόρους είναι παρακινδυνευμένο να προδικάσει κάποιος από σήμερα πώς θα συμπεριφερθούν ας πούμε στις ερχόμενες δημοτικές εκλογές και κυρίως στην Αθήνα που πολιτικά θα σηματοδοτήσει την επιλογή συμμάχων του ΣΥΝ. Αλλά θα μπορούσε κανείς να σταθεί στις συμπεριφορές των στελεχών του. Εκεί είναι διακριτές οι «δύο ψυχές». Όταν αναφερόμαστε σε στελέχη εννοούμε όχι μόνον όσους ανεβοκατεβαίνουν στα γραφεία της Κουμουνδούρου αλλά και όσους «κουβαλούν κληρονομικό δικαίωμα» το χαρακτηρισμό «στέλεχος».

Δεν περιλαμβάνονται εδώ μόνον οι δημοσιογράφοι αλλά και «παράγοντες της κοινωνικής ζωής». Αποστασιοποιημένοι από την ενεργό πολιτική δράση και συμμετοχή — κάτι που συμβαίνει βεβαίως και στα στελέχη των άλλων κομμάτων — οι «παράγοντες» αυτοί έχουν αναπτύξει μια παρουσία που τους φέρνει σε τακτική επαφή με το Δημόσιο και το κομματικό Κράτος.

Αποθαρρυσμένοι και κουρασμένοι αλλά κυρίως φιλόδοξοι, βλέπουν ότι «η ζωή προχωρά», ότι η δυναμική τους δεν μπορεί να διαχετευθεί, ότι άλλοι που «πρόλαβαν» έχουν ήδη ενσωματωθεί και δρουν. Θέλουν και αυτοί «να συμμετάσχουν» ασχέτως αν το μοντέλο ένταξης δεν έχει τίποτε το κοινό με τα «παλαιά οράματα». Οι περιπτώσεις, προσωπικές περιπτώσεις αλλά αναρίθμητες. Οι διανοούμενοι, που αποτελούσαν το πιο ενεργητικό και μαχητικό κομμάτι του πολιτικού μορφώματος της «ανανεωτικής αριστεράς», έχουν είτε ιδιωτεύσει είτε «ενταχθεί».

Πολλοί από αυτούς έχουν ενεργοποιηθεί στα πλαίσια των «Δικτύων» και προσπαθούν να αλιεύσουν παλαιούς συντρόφους και φίλους. Είναι ανακουφιστικό γι αυτούς να βλέπουν ότι οι «θεολόγοι της Αριστεράς», όπως τους αποκαλούν, τους ακούν, τους παρακολουθούν και, τέλος, τους ακολουθούν.

Αλλά ο ΣΥΝ, ανεξάρτητα από εξαρτήσεις στελεχών, από ανυπόμονους σαραντάρηδες, ή από «αντι-ευρωπαϊστές» έχει ακόμα οπαδούς που αναζητούν μιαν εναλλακτική διέξοδο από το στενόκαρδο πολιτικό κλίμα που προσφέρει η «σημιακή διέξοδος» ή το αντι-ευρωπαϊκό πνεύμα στελεχών που έχουν προσκολληθεί σε σχήματα αμνησίας.

*Μαζί με τους δύο βουλευτές (Μιχ. Παπαγιαννάκη και Σπ. Δανέλλη), την «αντιεισήγηση», υπογράφουν και άλλα έξι στελέχη. Είναι οι: Π. Αθανασόπουλος, Μ. Γκαζής, Αθηνά Δρέττα, Δημοσθ. Κασαβέτης, Δ. Προβατάς και Κ. Χλωμούδης.

ΚΟΚΟΦΟΤΕΡΟΤΟ2987

Οι Εκσυγχρονισται!

ΣΥΝ: Μετά δύο έτη και ακόμη δεν αφυπνίσθηκε

του Μάνου Στεφανίδη

Σήμερα ο ΣΥΝ διαθέτει πολλή εσωτερική «δημοκρατία» αλλά λίγη «αριστερά», με αποτέλεσμα οι υποστηρικτές του ν' αναρωτιούνται και να μελαγχολούν. Αυτήν την αμηχανία περί την παραγωγή ριζοσπαστικού πολιτικού λόγου επιχειρεί να διερευνήσει το ακόλουθο άρθρο που υπογράφεται όχι από έναν ειδικό αναλυτή αλλά από κάποιον προβληματιζόμενο ψηφοφόρο.

«Ο Κ. Σημίτης και η κυβέρνηση
τον κινδυνεύουν από τη
διατάραξη των ευαίσθητων
ισορροπιών στο χώρο των
"διαπλεκομένων": Από το τμήμα
του πανίσχυρου ολιγοπωλίου των
ΜΜΕ, το συνδεδεμένο με τα
δημόσια έργα και τις κρατικές
προμήθειες που κρατάει δέσμια
την πολιτική ηγεσία...».
Γ. Βότσης «Ε», 13.7.98.

Ο α το πω ευθέως: Ο ΣΥΝ, προς τον οποίο προσβλέπει το συντριπτικό ποσοστό της σκεπτόμενης αριστεράς, μοιάζει, δύο χρόνια μετά την ανακουφιστική είσοδό του στη Βουλή, να πελαγοδρομεί ανάμεσα στο φανταστικό δέον και το πολιτικώς εφικτό, αδυνατώντας να καλύψει τις προσδοκίες των ψηφοφόρων και των φίλων του. Και βέβαια οι υποστηρικτές του ΣΥΝ δεν διεκδικούν ό,τι κατά κανόνα απαιτούν από τις ηγεσίες τους, οι οπαδοί των αιτιατών κομμάτων οι εκπαιδευμένοι για δημόσια αποκατάσταση και ψυχία συνδικαλιστικής εξουσίας. Άλλα είναι τα δικά τους αιτήματα τα οποία σχετίζονται με τη ρήξη και την «επαναστατικοποίηση» της καθημερινότητάς μας, με την παραγωγή σύγχρονης πολιτικής θεωρίας και διαφοροποιούνται προς τις «εκσυγχρονιστικές» τακτικές των Τσουζάτων ή των Κολλάδων.

Αντίθετα, η ηγεσία του ΣΥΝ αρκείται στην ευπρεπή διευθέτηση των φιλοδοξιών

που εκφράζουν οι ποικίλες υπο-ομάδες και υπο-τάσεις του κόμματος, και οι οποίες υποκρύπτουν περισσότερο «φαρισαϊσμό» παρά «αριστερά».

Και, βέβαια, ο ψηφοφόρος μένει παγερά αδιάφορος για τις συμμαχίες, τις δημοσιες σχέσεις ή τα προσωπικά συμφέροντα των προβεβλημένων στελεχών του ΣΥΝ, οι οποίοι παίζουν παιχνιδάκια πολιτικής επιβίωσης με τους μεγαλόσχημους πασόκους, έχοντας ενστερνισθεί πλήρως -εδώ ούτε «σύντροφοι» καν δεν αποκαλούν

νται- το Fair Play της κεντρικής συμπεριφοράς. Η αληθινή αριστερά όμως βρίσκεται μακριά από τέτοιους ελιγμούς, δεν την απηχεί η αμηχανία των συγκεκριμένων προσώπων, δεν απεμπολεί την επαναστατική κοινωνική της ιδιότητα και δεν ξέχασε ούτε τον Μαρξ, ούτε τον Γκράμσι, ούτε τον Καστοριάδη για τις λοξές ματιές οποιουδήποτε Φουκογιάμα... Αν τα υποκείμενα της Ιστορίας δεν έχουν συνείδηση της Ιστορίας καθ'αυτής, τότε τόσο το χειρότερο για τα υποκείμενα. Σήμερα ωρίμασε η στιγμή της ρήξης, ωρίμασε η ανάγκη για κοινωνική παρέμβαση και εθελουφλούν όσοι τηρούν τα προσχήματα. Να λοιπόν που εντοπίζεται η κρίση του ΣΥΝ, μια κρίση που θα ενσαρκωθεί δραματικά στις επερχόμενες δημοτικές, κοινοτικές και εθνικές εκλογές, αν η ηγεσία του κόμματος δεν ενωτισθεί τις σκέψεις και τις ενστάσεις της βάσης. Εκτός κι αν θεωρούν

τους ψηφοφόρους της αριστεράς απλώς χειροκροτητές. Ε, λοιπόν αυτοί οι ψηφοφόροι μένουν παγερά αδιάφοροι από τη διεκπεραιωτική αντιπολίτευση ή τη συγκατάβαση απέναντι στις εκσυγχρονιστικές αυθαιρέσεις ή στην «αναμορφωτική» αλαζονεία του νέου ΠΑΣΟΚ. Η αριστερά δεν ξεχνά ούτε το ΠΑΣΟΚ ούτε την πολιτική του. Κι όσοι ισχυρίζονται ότι επέστη η στιγμή για συγκλήσεις και συγκυβερνήσεις και κοινές ιδεολογικές πλατφόρμες, απλώς δεν ενστερνίζονται τη φωνή του

αριστερού κόσμου, ενός κόσμου ο οποίος επ' ουδενί εξαντλείται στα καλά ή κακά ποσοστά που φέρνουν οι κοιμματικοί συνδυασμοί της ποικιλώνυμης ανανεωτικής αριστεράς.

Εύλογο ερώτημα: Γιατί συχνά αιμορραγούν οι αριστερές ψήφοι εκτός αριστεράς; Μήπως είναι πια ξεπερασμένος ο αριστερός λόγος; Μήπως η «μεγάλη αριστερά» που όμως δεν καταγράφεται αριθμητικά, είναι ένα –ακόμη– ιδεολόγημα που συμφέρει όσους επιμένουν το κρυφτούλι με την πραγματικότητα; Θα ήταν άδικο –λέω και φωνάζω– να μην αναγνωρίζαμε στον ΣΥΝ τον θετικό του ρόλο όσον αφορά στα πολιτικά πράγματα του τόπου. Ο ΣΥΝ και καταγγέλλει, και ενίσταται, και αντιδρά, και τοποθετείται και υπάρχει σ' ένα, εν πολλοίς άνυδρο πολιτικό τοπίο. Δεν επιχειρεί όμως τη ρήξη, ίσως-ίσως γιατί δεν την πιστεύει βαθύτερα, ίσως γιατί δεν αντιλαμβάνεται την έντονη μελαγχολία του αριστερού κόσμου που έχει βαρεθεί

τους τακτικισμούς και τις συμπορεύσεις.

– Αλήθεια, ποιος άλλος μπορεί να εμπνεύσει ένα όραμα στον τόπο αυτό πλην της αριστεράς; Φοβούμαι ότι ο ΣΥΝ δεν αντιλαμβάνεται που βρίσκεται η πραγματική του δύναμη.

Σήμερα η κοινωνία αναζητεί διέξοδο και ασφυκτιά από το άνωθεν επιβεβλημένο –εδώ και τώρα και χωρίς διάλογο– σοκ ενός εκσυγχρονισμού με το έτσι θέλω.

Σήμερα η κοινωνία μας χειμάζεται από την ισοπεδωτική ιδεολογία της παγκοσμιοποίησης και συνθλίβεται από τα συμφέροντα –συχνά αντεθνικά!– των μεγαλοεκδοτών και μεγαλοεργολάβων και κρατικοδίαιτων επιχειρηματιών. Ο κ. Σημίτης –ο καλύτερος της κυβέρνησής του–, επιλέγοντας τον ρόλο του ουδέτερου παρατηρητή, προσδοκά να επιβιώσει περισσότερο από τον Ανδρέα –του μαΐρου '89– ή από τον Μητσοτάκη –του γκρίζου '93–. Και ο ΣΥΝ; Ιδού η Ρόδος ιδού και το πήδημα. Αν δεν αφυπνισθεί, θα τον πάρει ο εκσυγ-

χρονισμός και τα υπόγεια ρεύματά του.

Εν ολίγοις Αριστερά –με το *άλφα κεφαλαίο*– δεν υφίσταται α) χωρίς ριζοσπαστική πολιτική θεωρία και β) χωρίς επαναστατική προοπτική. (Διαφορετικά θα μιλούσαμε για ένα κόμμα πολιτευτών σαν τη Ν.Δ.). Και, μιλώντας για επανάσταση, δεν εννοούμε καλά και σώνει την κατάληψη των Χειμερινών Ανακτόρων αλλά την πίστη σε μια εκ βάθρων ανατροπή. Η Ελλάδα τελεί σε διαρκή κρίση και εμείς οργανώνουμε πάρτυ στη Ριβιέρα για να χορέψουν η κ. Δάφνη και ο κ. Τζουμάκας ή για να κάνουν δημόσιες σχέσεις οι κυρίες του ΣΥΝ και του ΠΑΣΟΚ. Χορεύουν λοιπόν και αστείζονται, αλλά κατάφεραν με τις μικροπολιτικές τους επιλογές ν' αναγάγουν σε πολιτικό ήρωα τον κύριο τίποτε του Δήμου Αθηναίων. Χορεύουν και φαντασιώνονται νίκες και υπερβάσεις.

– Μήπως και επί *Τιτανικού* –χρησιμοποιημένο αλλά, φευ, επίκαιρο το ευφυολόγημα– δεν χόρευαν;

«ΕΤΣΙ ΤΑΡΑΧΤΗΚΑ από μιάν άγνωστη γυναίκα, που κατέφθα-
σε μιά μέρα από την Αθήνα στο νησί ζητώντας να συναντήσει
τη ζωγράφο Έλενη Άλταμούρα. [...] Αναρωτιόμουν ποιάν από
όλες τις Έλένες που υπήρξα έννοουσε ακριβώς, και τί άραγε θα
της ζητούσε. [...] Εγώ της απάντησα μόνον σέ ό,τι άφορούσε
τη ζωγράφο Έλενη, εκείνην που επέμενε πώς ήρθε για να συναν-
τήσει, λές κι επρόκειτο για κάτι τό τόσο άπλό. [...] »

ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ Έλενη, ή ο Κανένας στριγγίζεται σέ μιά
πραγματική ιστορία. Τό νήμα έδωσε ή ζωή της Σπετσιώτισσας
και πρώτης σπουδασμένης Έλληνίδας ζωγράφου Έλενης Άλτα-
μούρα-Μπούκουρα, που μεγάλωσε στην μετεπαναστατική
Ελλάδα του 19ου αιώνα, κόρη καπετάνιου που υπήρξε ό πρώτος
θεατρώνης της Αθήνας. Ζωή δραματική, άγνωστη ακόμη έν
πολλούς, έλκει πρόσφατα τό ενδιαφέρον κομίζοντας νέα στοιχεία
στά ήδη δεδομένα, ότι δηλαδή εκείνη ή Έλενη ντύθηκε στην
Ιταλία σαν άντρας προκειμένου να σπουδάσει, ότι ό έρωτας και
ό γάμος της με τόν ζωγράφο και επαναστάτη Σαβέριο Άλταμού-
ρα γρήγορα διαλύθηκε, ότι επέστρεψε στην Αθήνα και εργάστη-
κε, ότι πέθαναν τά δυό παιδιά που ανέθρεψε πάνω στη νιότη τους
–μιά κόρη κι ό περίφημος ζωγράφος Ιωάννης Άλταμούρας–, ότι
κατόπιν έζησε έγκλειστη στις Σπέτσες έναν μακρόχρονο, μονή-
ρη και σχεδόν μυστηριώδη βίο.

Στό μυθιστόρημα συναιρούνται και διαλέγονται διάδοχα τά
φώτα της γνώσης και ή μαγεία, ή λογική και ή τρέλα, ή αθωό-
τητα και ή ενοχή, ό χωρισμός και ή συμφιλίωση, ό ανοιχτός
ορίζοντας και ό έγκλεισμός, ή καλλιτεχνική δημιουργία και ή
καταστροφή της, ή ταυτότητα και ή ματαιότητα της αναζήτη-
σής της, ή διαμόρφωση και ή ασάφεια του εθνικού, ή ύπαρξη και
ή κατάργηση του χρόνου, οί ζωντανοί και οί νεκροί.

ΡΕΑ ΓΑΛΑΝΑΚΗ ΕΛΕΝΗ, Ή Ο ΚΑΝΕΝΑΣ

Μυθιστόρημα

ΑΓΡΑ

Η πίτα της ψηφιακής και τα διαπλεκόμενα

του Ρεπόρτερ

Πριν από περίπου 15 ημέρες, το υπουργείο Τύπου και ΜΜΕ έδωσε στη δημοσιότητα το νέο νομοσχέδιο για την ψηφιακή/συνδρομητική τηλεόραση. Αμέσως, ο θόρυβος και η αντιδικία κυρίως μεταξύ της *Ελευθεροτυπίας* και του Σ. Κόκκαλη, που δημιουργούσε τριβές, οι οποίες έφταναν στην οξύτατη κριτική κυβερνητικών αποφάσεων (μεταξύ των οποίων η εκ νέου ανάθεση του Ξυστού λαχείου στην Ιντραλότ του κ. Κόκκαλη), έπεφτε σε ύφεση. Βεβαίως, ο εισαγγελέας κ. Κολιοκώστας συνέχιζε να ερευνά καταγγελίες και να καλεί εμπλεκομένους – αλλά ποιος θεωρεί ότι η δικαιοσύνη μπορεί να φτάσει τόσο βαθιά στο πρόβλημα; Τότε, ο Σ. Κόκκαλης βρήκε την ευκαιρία να υποβάλει αγωγή κατά της *Ελευθεροτυπίας* και του εκδότη της...

Νέο επεισόδιο στο σήριαλ των διαπλεκομένων. Οροθετείται από την ανακοίνωση του νέου νομοσχεδίου για την ψηφιακή τηλεόραση και, προσωρινά, σκέπασε τις πρωτοσέλιδες αντιδράσεις. Δεν επρόκειτο, ωστόσο, αυτή η σιωπή να κρατήσει για πολύ.

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ

Όπως επισημάναμε στο προηγούμενο τεύχος, σε σχόλιο που γράφτηκε αμέσως μετά την ανακοίνωση του νομοσχεδίου, επί της ουσίας απελευθερώνεται η αγορά της ψηφιακής/δορυφορικής, και οποιοσδήποτε διαθέτει κεφάλαια και υποδομές μπορεί να δραστηριοποιηθεί σ' αυτό ο ιδιαίτερα αποδοτικό... σπορ. Επί της ουσίας, επισημαίναμε ότι η κυβέρνηση, όπως τουλάχιστον δείχνει το νομοσχέδιο, μεταθέτει το πρόβλημα της ψηφιακής κατευθείαν στην ελεύθερη αγορά και στον ανταγωνισμό. Πρακτικά, μπορεί να σπάει το μονοπώλιο της Nona, αφού δίνεται η δυνατότητα και στο αντίπαλο στρατόπεδο να δραστηριοποιηθεί. Όμως και το στρατόπεδο αυτό, η κυφορούμενη κοινοπραξία **Κυριακού και Κόκκαλη** μαζί με αμερικανούς κεφαλαιούχους, έχει κι αυτό τη δυνατότητα να μπει στον ανταγωνισμό. Ένα ακόμα στοιχείο που δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητο είναι ότι, όπως διατυπώνεται ρητά στο νομοσχέδιο, η ευθύνη για την ψηφιακή, για τη χορήγηση των αδειών αλλά και για την επίλυση των προβλημάτων που

θα δημιουργήσει ο ανταγωνισμός ανήκει εξ ολοκλήρου στο Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ). Τέλος, απεμπολούνται στοιχειώδη δικαιώματα του Δημοσίου, του ΟΤΕ και της ΕΡΤ οργανισμών που, ως σήμερα, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 2328/95, είχαν προνομιακή θέση όσον αφορά την αποκλειστικότητα της μετάδοσης τηλεοπτικού σήματος και τη χρήση συνδρομητικής/δορυφορικής/καλωδιακής τηλεόρασης. Η κυβέρνηση καταφέρει έτσι να μείνει απολύτως εκτός του ανταγωνισμού και, άρα, μπορεί να νύπτει τας χείρας της για όποιο πρόβλημα προκύπτει στον ευαίσθητο κόσμο των ΜΜΕ και των συμφερόντων τους.

Η κριτική στο νομοσχέδιο από τις εφημερίδες, κατόπιν των παραπάνω, υπήρξε χλιαρή και αποσπασματική. Όλους τους βόλεψε. Ωστόσο, πολύ σύντομα έμελλε να ξεκινήσει η πρώτη κόντρα στο πλαίσιο της απελευθερωμένης και άλλο πλέον αγοράς: αφορούσε την παραχώρηση από την ΕΣΑΚΕ των δικαιωμάτων μετάδοσης των αγώνων μπάσκετ στο συνδρομητικό κανάλι Filmnet, των συμφερόντων της Nona, δηλαδή του Τηλέτυπου και του Μέγκα, δηλαδή των πέντε πλην ενός εκδοτών (ήδη, ο κ. Αλαφούζος αποχώρησε από τον Τηλέτυπο, κατά μια πληροφορία επειδή δεν εκτιμά ότι οι επενδύσεις στο χώρο της συνδρομητικής μπορεί να αποβούν κερδοφόρες στην Ελλάδα). Ο ANT1 του κ. Κυριακού, ωστόσο, θεώρησε ότι η νέα σύμβαση της ΕΣΑΚΕ με την ανταγωνιστική

Nethold ήταν χαριστική και ξεκίνησε μεγάλη καμπάνια για να πείσει ότι αδικώς η τηλεόραση του ANT1 έχασε τα δικαιώματα, αφού έκανε καλύτερη προσφορά κι ότι, εν τέλει, ένα μεγάλο θέαμα, όπως το μπάσκετ –που θα έπρεπε να μπορεί να το απολαμβάνει κάθε τηλεθεατής– τελικά γίνεται αντικείμενο εμπορικής εκμετάλλευσης και από την τηλεόραση.

Η ουσία είναι, βεβαίως, ότι ήδη μπήκαμε στον αστερισμό του ελεύθερου ανταγωνισμού και στο πεδίο της τηλεόρασης. Ήδη, ύστερα από την απόφαση αυτή, τα πράγματα έχουν δρομολογηθεί. Το ελληνικό πρωτάθλημα μπάσκετ είναι μια καλή πρόβα για να κατανοήσουμε το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθούν τα τηλεοπτικά πράγματα όταν τα ψηφιακά κανάλια αρχίσουν να λειτουργούν.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟ ΤΟ ΕΣΡ

Και ξαφνικά, μέσα στη σύγχυση, υπέβαλε την παραίτησή του ο πρόεδρος του ΕΣΡ, καθηγητής κ. **Κασιμάτης**. Οι λόγοι της παραίτησής του συνοδεύτηκαν από φήμες που δεν μπορούσαμε να διασταυρώσουμε – αν και δεν έχει μεγάλη σημασία. Σημασία έχει ότι το ελεγκτικό όργανο των συχνοτήτων και της δεοντολογίας στο τηλεοπτικό τοπίο, έπειτα από μακροχρόνια χρήση, μένει ακέφαλο σε μια κρίσιμη στιγμή για τις ραδιοτηλεοπτικές υποθέσεις: τη στιγμή που επίκειται η νομοθετική ρύθμισή του καθώς και η επίλυση πλήθους άλλων εκκρεμοτήτων (αντιστοιχία του δια-

φρημιστικού χρόνου σύμφωνα με όσα προβλέπει ο νόμος και οι κοινοτικές οδηγίες, πνευματικά δικαιώματα, παροχή αδειών χρήσης συχνοτήτων, τακτοποίηση του τηλεοπτικού τοπίου σε Αθήνα και, κυρίως, σε επαρχία κ.λπ.).

Η παραίτηση Κασσιμάτη δεν είναι ο μόνος πονοκέφαλος για το υπουργείο Τύπου και την κυβέρνηση. Εξίσου σοβαρές είναι και οι βολές που δέχεται το νομοσχέδιο από τα ίδια τα μέλη του ΕΣΡ. Χαρακτηριστικές είναι οι κριτικές επισημάνσεις του Νίκου Καϊμάκη, όπως δημοσιεύθηκαν στην Αυγή της περασμένης Κυριακής. Γράφει μεταξύ άλλων ο κ. Καϊμάκης:

«• Αντίθετα με τη διάταξη της απαλλαγής από την ονομαστικοποίηση των μετοχών των αλλοδαπών και των εισηγμένων στο χρηματιστήριο επιχειρήσεων, διευκολύνεται η ανεξέλεγκτη δράση των πολυεθνικών επιχειρήσεων και καταργείται στην ουσία η ονομαστικοποίηση των μετοχών. (...) Η έκδοση άνευ ορίων αριθμού δορυφορικών/καλωδιακών συνδρομητικών αδειών είναι ένα εξίσου σοβαρό ζήτημα που αποσιωπάται από το ν/σ.

«• Η δυνατότητα που παρέχεται στην ιδρυόμενη με το παρόν ν/σ θυγατρική εταιρεία της ΕΡΤ διευκολύνει την υλοποίηση του σχεδίου των 5 εκδοτών για τη δημιουργία "εθνικού φορέα" δορυφορικής/συνδρομητικής τηλεόρασης με τη συνδρομή της υποδομής της ΕΡΤ, ο οποίος μάλιστα θα λειτουργήσει χωρίς την προκαπιτούμενη αδειοδότηση, ενώ μελλοντικά περιθωριοποιεί τη μητρική ΕΡΤ Α.Ε. στην ψηφιακή εποχή. Επιπλέον, ο ΟΤΕ δεν αναφέρεται καθόλου στην πρόταση του ν/σ για τη θυγατρική.

«• Στο ν/σ διατηρείται ο έλεγχος της οριζόντιας και κάθετης συσσώρευσης, όμως, μέσω των πολυδαίδαλων επιμέρους διευκολύνσεων για τη δραστηριοποίηση των μετόχων σε πολλών ειδών και παρόμοιας φύσης απασχολήσεις και των επί μέρους απαλλαγών για τη συμμετοχή των Ρ/Τ επιχειρήσεων και σε άλλων ειδών δραστηριοτήτες, γίνεται σχεδόν αδύνατος ο έλεγχός τους. (...)

«• Το μεγάλο, ωστόσο, πρόβλημα που το ν/σ αφήνει ασαφές και απροσδιόριστο είναι ο έλεγχος του περιεχομένου των παρεχόμενων υπηρεσιών. Δεν ξεκαθαρίζει τον

Ιανουάριος-Απρίλιος 1998

ΝΕΑ-ΒΗΜΑ	57.583.098
ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ ΚΥΡΙΑΚΤΙΚΗ «Ε»	41.165.658
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡ.	32.222.890
ΕΘΝΟΣ ΕΘΝΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	31.115.916
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ ΤΥΠΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	16.860.238
ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΚΥΡ.	9.583.722

Μάιος-Ιούνιος 1998

ΝΕΑ-ΒΗΜΑ	36.439.590
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡ.	13.300.612
ΕΘΝΟΣ ΕΘΝΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	11.853.301
ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ ΚΥΡΙΑΚΤΙΚΗ «Ε»	9.695.952
ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΚΥΡ.	4.855.514
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ ΤΥΠΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	3.919.595

Ο πόλεμος συνεχίζεται... Την Τρίτη και την Τετάρτη (14 και 15 Ιουλίου 1998), η *Ελευθεροτυπία* κατηγόρησε ευθέως τον διευθύνοντα σύμβουλο του ΟΤΕ Γ.

Χρυσολούρη ότι προσπάθησε να υποχρεώσει την εφημερίδα να πάψει να ασκεί κριτική στην ηγεσία του δημόσιου αυτού οργανισμού και ως μέσον πίεσεως χρησιμοποίησε την περικοπή των διαφημιστικών καταχωρίσεων. Δημοσίευσε δε τον ανωτέρω πίνακα που, σύμφωνα με τα στοιχεία της εταιρείας Media Service, επιβεβαιώνει τους ισχυρισμούς της. Διαψεύδονται έτσι και ο κ. Ρέππας και ο κ. Γ. Χρυσολούρης. Η αντιπαλότητα περί την ψηφιακή ανοίγει πολλά μέτωπα: Ήσυχος, διαφημιστικές καταχωρίσεις κ.λπ. κ.λπ.

τρόπο που θα υλοποιείται ο έλεγχος στις ανθοδέσμες των εισαγόμενων ή και των εγχώριων προγραμμάτων των αδειούχων παραγωγών, των διαχειριστών και των προμηθευτών προγραμμάτων. Οι γενικόλογες αναφορές στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο (...) έχει αποδειχτεί ότι δεν διασφαλίζουν την προστασία της προσωπικότητας, του ιδιωτικού βίου, της παιδικής ηλικίας και της πολιτικής πολυφωνίας από τις διάφορες εκπομπές και τα διαφημιστικά μηνύματα».

Ο ΧΡΥΣΟΛΟΥΡΗΣ ΚΑΙ Ο ΟΤΕ

Η κυβέρνηση, φυσικά, κάνει σαν να μην λαμβάνει υπόψη της τα μηνύματα που έρχονται από το ίδιο το ΕΣΡ –από εκείνα τουλάχιστον τα μέλη του που εκπροσωπούν την Αριστερά και που με τίποτα δεν

θα ήθελαν να συνδύσουν την παρουσία τους με παρατυπίες και, κυρίως, δεν θα επιθυμούσαν να κλείσουν τα μάτια σε πρακτικές που ευνοούν συγκεκριμένα συμφέροντα. Στο μεταξύ, επειδή ήδη οι συνθήκες του ανταγωνισμού οδηγούν τα πράγματα στο απροχώρητο, ίσως και επειδή κατά κάποιον τρόπο έπρεπε να κερδηθεί η ρεβάνς από τη νίκη του συνασπισμού των εκδοτών στο θέμα της αποκλειστικότητας των αγώνων μπάσκετ, βρέθηκε κάποιος υπάλληλος του ΟΤΕ, ο διευθύνων σύμβουλος του Οργανισμού κ. Γ. Χρυσολούρης, ο οποίος απέκλεισε από το διαφημιστικό πακέτο της COSMOTE την *Ελευθεροτυπία* και την *Καθημερινή*. Στο κύριο άρθρο της προηγούμενης Τρίτης, η *Ελευθεροτυπία* επιτέθηκε δριμύτητα κατά της πράξης του κ. Χρυσολούρη, μίλησε μάλιστα για διασυνδέσεις του με τον Σωκράτη Κόκκαλη. Τους υψηλούς τόνους διατήρησε και την επόμενη μέρα, την Τετάρτη, αναφέροντας μάλιστα ότι ο αποκλεισμός οποιασδήποτε εφημερίδας από το διαφημιστικό πρόγραμμα ενός μεγάλου κρατικού οργανισμού ισοδυναμεί με πράξη λογοκρισίας (όλοι γνωρίζουν ότι η διαφήμιση, ιδίως η κρατική διαφήμιση, είναι από τους σοβαρότερους πόρους των εντύπων). Ο υπουργός Τύπου επιτέθηκε στην εφημερίδα – και εισέπραξε με τη σειρά του την οργή της.

Όπως συνάγεται από τα γεγονότα του προηγούμενου δεκαπενθήμερου, οι εχθροπραξίες τείνουν να πάρουν τη μορφή ενός ακόμα γενικευμένου πολέμου. Τα διαπλεκόμενα προχωρούν, κερδίζουν ή χάνουν έδαφος στο ανοιχτό παιχνίδι της επιβολής και, ανάλογα, χρησιμοποιούν τη δύναμη των εντύπων και των σταθμών που ελέγχουν για επιθέσεις και για κριτική. Πολλές φορές, η κριτική δεν είναι άστοχη. Σημασία, ωστόσο, έχει ότι η πολιτική ζωή της χώρας περιδινίζεται ήδη σε ένα πεδίο πολύ πιο ευρύ από το συγκεκριμένο πεδίο της εκάστοτε κριτικής. Στο πεδίο που ανοίγει ο ανταγωνισμός των διαπλεκόμενων –που στο διάβα τους δεν υπολογίζουν πολιτικές αρχές και κανόνες του παιχνιδιού– μπορούμε να δούμε πράγματα και θάματα. Τέτοια που θα κάνουν την υπόθεση Κοσκωτά απλό παιχνίδι. Το ματς όλα δείχνουν ότι τώρα αρχίζει – τον Κοσκωτά απλώς τον χρειάζονταν για προθερμιαση.

Το «φωτεινό '88», το «βρώμικο '89»

και

το αφόρητο '98

Ενώ όλα έδειχναν ότι ο θόρυβος περί τα διαπλεκόμενα καταλάγιασε και πάλι, ξαφνικά, την Κυριακή 5 Ιουλίου, η *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία* δημοσίευε ολόκληρο το κείμενο αγωγής (που περιελάμβανε όλα τα «Κουίζ» και όλους τους «Κοκαλίνους» που καταχωρίστηκαν στην εφημερίδα). Την αγωγή αυτή κατέθεσε ο Σωκράτης Κόκκαλης εναντίον της εταιρείας «Χ. Κ. Τεγόπουλος» και του Χρήστου Τεγόπουλου, εκδότη της απογευματινής εφημερίδας, με την οποία ζητεί, ούτε λίγο ούτε πολύ, πέντε ολόκληρα δισεκατομμύρια δραχμές «ως χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που του προξένησε» η δημοσίευση των σχολίων «προς Κοκαλίνο» και εκείνων με τη μορφή «Κουίζ» που από τις 3.4.98 και για ενάμιση ολόκληρο μήνα δημοσιεύθηκαν στην *Ελευθεροτυπία*.

Ο Σ. Κόκκαλης καταθέτουν στην Ειδική Επιτροπή της Βουλής.

Τι, όμως, επιχειρεί ο Σωκράτης Κόκκαλης με την αγωγή κατά του Χρ. Τεγόπουλου; Σύμφωνα με τον τελευταίο, «εν όψει της κλίτευσής του από τον εισαγγελέα Γεράκη, στο πλαίσιο της δικαστικής έρευνας που διεξάγει για την υπόθεση των διαπλεκόμενων», ο Σ. Κόκκαλης έσπευσε να κατέθεσε την αγωγή ώστε, παρουσιαζόμενος στον ανακριτή, να αντεπιτεθεί ως υβριζόμενος για όσα του καταμαρτυρούσε με τα ατελείωτα υπονοούμενά του ο εκδότης της *Ελευθεροτυπίας*.

Η ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Είναι γνωστή η διαδικασία της αγωγής στα αστικά δικαστήρια: παρουσιάζονται οι διάδικοι την ημέρα που έχει οριστεί η δικάσιμος — στην περίπτωσή μας στις 27 Μαΐου 1999, έντεκα μήνες μετά την κατάθεση της αγωγής — και εκεί εξετάζεται ένας μόνον μάρτυρας από κάθε πλευρά, καταθέτουν οι δικηγόροι τις προτάσεις τους, εν συνεχεία καταθέτουν αντικρουσείς και όλους αυτούς τους φακέλους τους παραλαμβάνει το δικαστήριο και εκδίδει την απόφασή του. Φυσικά, υπάρχουν συνήθως καθυστερήσεις, αναβολές κ.λπ.

Δεν γίνεται ό,τι στα ποινικά δικαστήρια: αφού προηγουμένως έχει διεξαχθεί τακτική προανάκριση, εξετάζονται μάρτυρες, υποβάλλονται τα πειστήρια και καμιά φορά έρχονται και οι «περίεργοι». Υπάρχει το σχετικό «κράξιμο» από τα «μήντια», τέλος πάντων οι διάδικοι εκτίθενται στη δοκιμασία της αποδείξεως της αληθείας των ισχυρισμών τους. Φυσικά σε τέτοιο περιβάλλον κάποτε αποκαλύπτεται και ένα μέρος τουλάχιστον της «αληθείας». Συνήθως, στη διαδικασία των αστικών δικαστηρίων καταφεύγουν με

αγωγή ή όσοι δεν θέλουν και πολλή «βαβούρα» για την υπόθεση ή εκείνοι που θέλουν να απαιτήσουν πραγματικά χρηματική αποζημίωση. Η δεύτερη περίπτωση —το να επιδιώξει, δηλαδή, ο Σ. Κόκκαλης την αποζημίωση των πέντε δις.— μάλλον κρίνεται απίθανη: ποιος θα αποτολμούσε μια τόσο υψηλή αποζημίωση που πρακτικά θα ισοδυναμούσε με κλείσιμο της *Ελευθεροτυπίας*;

Ο Σ. Κόκκαλης και οι σύμβουλοί του μάλλον θα σκέφθηκαν ότι και το «κράξιμο» θα απέφευγαν και μέχρι τον Μάιο του 1999 —αν όχι αργότερα— πολλά θα έχουν μεσολαβήσει και, ίσως, σιωπηρά να κλείσει και πάλι η όλη ιστορία. Δεν θα είναι δα και η πρώτη φορά που, ύστερα από μεγάλο θόρυβο «περί τα διαπλεκόμενα», στο τέλος όλα σκεπάζονται με λήθη... Ποιος θυμάται λ.χ. σήμερα τις κόντρες Ρίζου-Ψυχάρη-Κοπελούζου; Ή ακόμα τις παλαιότερες αναφορές για δολοφονίες του Μπόμπολα με τις πρώην «σοσιαλιστικές» χώρες; Και τι έγινε, δηλαδή, για τη διαπλοκή Κόκκαλη-Στάζι;

Ο Χρ. Τεγόπουλος καταθέτων στο Ειδικό Δικαστήριο.

ΤΑ ΠΟΛΛΑ ΥΠΟΝΟΟΥΜΕΝΑ

Ξαναδιαβάζοντας, όμως, σήμερα το «απάνθισμα» των «Κουίζ» και των «Κο-

καλίνων», είναι άξια παρατηρήσεως η οξύτητα του ύφους που ο Χρ. Τεγόπου-

λος χρησιμοποιεί εναντίον του Σ. Κόκκαλη.

Απάνθισμα «Κουίζ» και «Κοκαλίνων»

Προσπαθήσαμε να συμπυκνώσουμε προς ...ευρητηρίαση διάφορες πληροφορίες ή υπαινιγμούς, καθώς και τους χαρακτηρισμούς που ο Χρ. Τεγόπουλος αποδίδει στον Σ. Κόκκαλη. Για τη σχετική αναζήτηση, ο φιλαγνώστης θα πρέπει να ανατρέξει στα φύλλα της *Ελευθεροτυπίας* από τις 3.4.98 και εξής. Οι αριθμητικές ενδείξεις (1, 2, 3 κ.ε.) αναφέρονται στα αντίστοιχα «Κουίζ», ενώ οι ενδείξεις K1, K2, K3 κ.ε. αναφέρονται στους «Κοκαλίνους» 1, 2, 3 κ.ε. Απολαύστε:

- Ως «Μαυραγορίτη» θα τον βρείτε στα 1, 5, 8, 10, 11, K3, K6, K13 και K35.

- Ως «Χονδρέμπορο και Μεγαλέμπορο Δημοσίων Υπαλλήλων», εννοώντας προφανώς και κυρίως υπαλλήλους του ΟΤΕ: K13, K17, K18, K19, K22, K28, K30, K31, K32, K33, K34, K35, K36.

- Ως «Σκυλοφονιά» στο 10.

- Για τις σχέσεις του Σ. Κόκκαλη με τη Στάζι βλέπε στα: 10, 11 και K25.

- Για αναμειξεις με παιχνίδια όπως «Κουλοχέρηδες, Λαχεία, Ιππόδρομο, ΚΙΝΟ» κ.λπ. στο K23.

- Όμως και κατηγορία για δωροδοκίες αναφέρονται στο K16.

- Παραλληλισμούς με την υπόθεση Κοσκωτά —κάπου και το ρηθέν(!) από το alter ego του Κοκαλίνου, «Άγιος είναι τελικά ο κακομοίρης ο Κοσκωτάς, μπροστά στο φαινόμενο Κόκκαλη»— θα βρείτε στα: K3, K9, K11, K14, K24 (όπου και η

αμίμητη διατύπωση «φωτεινό '88, βρώμικο '89») και K28.

- Αναφορές στο «Ξυστό» και το υπουργείο Οικονομικών στα: K3, K5, K9, K15, K19, K23, K35.

- Αναφορές στην Παναφόν: K19, K20, K21, K22, K25, K28, K32, K33, K34, K35.

- Για τις σχέσεις Κόκκαλη-Ψυχάρη αναζητήστε: 6, 8, 10, K4, K5, K6, K8 και K9.

- Ο Χρ. Τεγόπουλος αναφέρεται επίσης και σε διαφορές του Κόκκαλη με τη «ρούσικη μαφία» στα: 2, 11, K28. Όμως γι' αυτό διαθέτει πολλούς «φουσκωτούς» ο κ. «Ιντρασόφτ»: K7, K16, K28 κ.λπ.

- Ενώ είναι γνωστές οι «χορηγίες» Κόκκαλη για τον «πολιτισμό» μέσω Λαμπράκη και ΟΜΜΑ, γίνονται αναφορές και για χορηγίες προς το Πατριαχείο και την Αρχιεπισκοπή: 5, K2, K6 K35.

- Τι, όμως, φοβάται ή Μιμή από τον Κόκκαλη; Ο Χρ. Τεγόπουλος μας πληροφορεί ότι έχουν μαγνητοφωνηθεί τηλεφωνικές συνομιλίες της (βλέπε σχετικά στα: K20, K22, K26, K27, K33). Αλλά οι μαγνητοφωνήσεις είναι παράνομες (βλ. και K12). Δεν θα πρέπει άραγε να διευκρινισθεί και αυτό το σημείο;

- Για όλα αυτά υπάρχουν «χαρτιά, φωτογραφίες, ονόματα, μαγνητοταινίες, συγκλονιστικά στοιχεία». (αναφορές στα: K4, K6, K17, K25, K36).

Αλλά τότε γιατί ανησυχούμε ότι «δεν θα λάμψει η αλήθεια» τον Μάιο του 1999; Έως τότε, λοιπόν, ας κοιμάστε ήσυχοι...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ τροχαλία

Γριβαίων 5 - 106 80 Αθήνα
Τηλ. 36.46.426 - Fax: 36.21.932

Έντουαρντ Έβερετ ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

1819, Κέρκυρα - Ιωάννινα - Μετέωρα -
Τύρναβος - Δελφοί - Αθήνα - Καλάβρυτα
- Κωνσταντινούπολη - Βουκουρέστι.

Εισαγωγή - Μετάφραση - Σχόλια:

ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ

Επιμέλεια & Σχόλια εικονογράφησης:

ΣΤΑΘΗΣ ΦΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

238 σελ., 14 x 21 cm, 27 εικ., 3.800 δρχ.

Με καθυστέρηση εκατόν εβδομήντα πέντε χρόνων εκδίδεται το αθημισιέτο ημερολόγιο του Έντουαρντ Έβερετ, μια σημαντική μαρτυρία για την Ελλάδα του 1819 και τον φιλελληνισμό.

Στον Έβερετ ανήκει η τιμή ότι είναι ο πρώτος γνωστός Αμερικανός που συνδύαζε το λόγο ενδιαφέρον για την αρχαιότητα και συγχρόνως διέθετε εκείνη την παιδεία που τον κατηύθυνε στη μελέτη της μεσαιωνικής και νεότερης Ελλάδας: συναναστράφηκε Έλληνες κατά τη διάρκεια των σπουδών του στη Γερμανία και επιδίωξε να γνωρίσει επιφανείς Έλληνες, όπως λ.χ. τον Κοραή στο Παρίσι: συναντήθηκε με τον Βύρωνα -του οποίου το έργο γνώριζε ήδη- αμέσως μόλις έφτασε στην Ευρώπη: ασχολήθηκε με την εκμάθηση της νεοελληνικής γλώσσας: περιηγήθηκε την Ελλάδα και κατέγραψε τις εντυπώσεις του σε ημερολόγιο: επιστρέφοντας στην Αμερική έδωσε την πολιτική μάχη του φιλελληνισμού με όσους τρόπους διέθετε.

Η σκέψη να πλαισιωθεί το εξαιρετικά ενδιαφέρον κείμενο του Έβερετ με εικονογραφία βασισμένη σχεδόν αποκλειστικά σε σχέδια του Ντυπρέ (1789-1837) έγινε γιατί κατά σύμπτωση αμφότεροι ακολούθησαν σχεδόν ταυτόχρονα την ίδια διαδρομή από την Κέρκυρα προς την Αθήνα.

Αλλά δεν είναι μόνον αυτό. Είναι και οι δεκάδες των υπαινιγμών με βαρείς χαρακτηρισμούς που ο Χρ. Τεγόπουλος χρησιμοποίησε: «Κάνουν νιάου-νιάου στα κεραμίδα», παρατήρησε σχολιαστής.

Για παράδειγμα, αναφέρεται κάποιος «χρυσολούρι», εννοώντας προφανώς τον Χρυσολούρη του ΟΤΕ. Τιμωρήθηκε όμως γι' αυτό ο Χρ. Τεγόπουλος, γιατί ο Γ. Χρυσολούρης «διέταξε» περιοχή των διαφημίσεων της COSMOTE στην Ελευθεροτυπία (βλ. 14 και 15.7.98).

«Αγύρτης, αγιορείτης, συκοφάντης, λιβελλογράφος, συνεταιράκος» και άλλα χαρακτηρισίζουν φίλο του Σ. Κόκκαλη και προφανώς εννοούν τον διευθυντή του Βήματος Στ. Ψυχάρη, αφού άλλος «αγιορείτης» και «συνεταιράκος» του Σ. Κόκκαλη δεν ανευρίσκεται... Ο πρωθυπουργικός σύμβουλος Τσουκάτος αναφέρεται ότι αναμειγνύεται σε προσπάθεια κατασβέσεως της φωτιάς: Είναι ο αναφερόμενος ως «Στρατηγός». Άλλη περίπτωση πάλι, όπως «ο προφέσφρας του Κόλετζ οφ Αμέρικα», που αναφέρεται στους «Κοκαλίνους» με ημερομηνία 23, 24 και 25.5.98 δεν είναι, για μας τουλάχιστον, ευανάγνωστη.

Από την ανάγνωση των «απανθισμάτων» προκύπτουν (ίσως και κάποιες «πληροφορίες». Ο Χρ. Τεγόπουλος φαίνεται ότι γνωρίζει, πιστεύει — ή θέλει να πιστεύει — ότι οι σχέσεις Λαμπράκη-Ψυχάρη έχουν διαταραχθεί εξ αιτίας του Σ. Κόκκαλη (βλ. «Κοκαλίνος 3») Εμείς πάντως δεν το πιστεύουμε. Ίσως, όμως, ο κ. Τεγόπουλος γνωρίζει περισσότερα...

Στον «Κοκαλίνος 25» αναφέρεται ότι η CIA έχει «ξεπλύνει» τον Κόκκαλη από τις κατηγορίες περί συνεργασίας του με τη Στάζι. Το ίδιο έχουμε και εμείς ισχυριστεί: Στη CIA, όπως είναι γνωστό, έχουν περιέλθει όλα τα αρχεία της Στάζι. Όμως, ο Σ. Κόκκαλης ενεργεί τώρα ως μεσάζων αμερικανικών εταιρειών και βεβαίως δεν μπορεί παρά να είναι υποχείριός τους, αφού οι Αμερικανοί κρατούν «χαρτιά που καίνε».

ΑΛΛΕΣ ΜΗΝΥΣΕΙΣ:

Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι τουλάχιστον δέκα φορές γίνεται αναφορά για την Πάναφρον στους «Κοκαλίνους»! Και είναι απορίας άξιο πώς η εν λόγω εταιρεία δεν θεώρησε ότι θίγεται και αυτή και πώς δεν προέβη σε αγωγή ή μήνυση... Σε πολλά άλλα σημεία, ο Χρ. Τεγόπουλος γράφει ότι και η Μιμή ή Δήμητρα έχει πέσει θύμα παράνομων μαγνητοφωνήσεων από τους ανθρώπους του Σ. Κόκκαλη. Σε άλλη περι-

πτωση, ο Σ. Κόκκαλης αποκαλείται «σκυλοφονιάς», υπονοώντας προφανώς το «φρόνο» του σκύλου του Πέτρου Κωστόπουλου για λόγους «ερωτικής αντεκδίκησης»! Δεν ισχυριζόμαστε, τέλος, ότι οι αναφορές προς τον διορθωτή της Ελευθεροτυπίας ότι πρέπει να γράφει με «ΕΝΑ Κ» το Κοκαλίνος και η προσφώνηση «Κοκαλίνος» — Κοκαλίνος — είναι η σεμνότερη του απανθισματος. Ευθεία κατηγορία του Σ. Κόκκαλη ως κοκαϊνομανή! Αντε βρείτε τα!

ΝΑ ΚΟΙΜΑΣΤΕ ΗΣΥΧΑ

Σε πλαίσιο, στις σελίδες αυτές επιχειρήσαμε να κάνουμε μια «αξιολόγηση» των χαρακτηρισμών, των ισχυρισμών, ή των αναφορών του Χρ. Τεγόπουλου σχετικά με τον Σ. Κόκκαλη. Οι χαρακτηρισμοί αυτοί είναι σίγουρα βαρύτατοι. Αν υποθέσουμε ότι η υπόθεση θα διαλευκανθεί — κάτι για το οποίο εμείς έχουμε και διατηρούμε τουλάχιστον χίλιες επιφυλάξεις — και αν λάβουμε υπ' όψιν ότι ο Χρ. Τεγόπουλος ισχυρίζεται πως κατέχει «χαρτιά, φωτογραφίες, ημερομηνίες, συγκλονιστικά στοιχεία, μαγνητοταινίες» κ.λπ. προς απόδειξη αυτών των ισχυρισμών και τα οποία είναι υποχρεωμένος να προσκομίσει στη διαδικασία, τότε πρέπει να περιμένουμε τον Μάιο του 1999 μια έκρηξη Βεζουβίου! Μην ανησυχείτε όμως. Τίποτε δεν θα γίνει. Το παρελθόν διδάσκει!

Ας θυμηθούμε την αξιοεγλαστή κατάθεση του Χρ. Τεγόπουλου στο Ειδικό Δικαστήριο που εξεδίκαζε την υπόθεση διαπλοκής του Κοσκωτά με την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Τότε και ο κ. Τεγόπουλος όπως και οι κ. Λαμπράκης, Ψυχάρης, Μπόμπολας και λοιποί εκδότες ανέστρεψαν με «αβάστακτη ελαφρότητα» όσα πριν από λίγο καιρό κατήγγειλαν από τις εφημερίδες τους: Ο Κοσκωτάς είχε φυλακιστεί, ο κίνδυνος ενός νέου παντοδύναμου εκδότη είχε εκλείψει, η συνεννόηση με τον Ανδρέα είχε επέλθει και βρέθηκαν περίπου διαπορούντες στις «καταθέσεις» τους!

Και η επίκληση του στίχου «Δεν έχει πλοίο για σε/δεν έχει οδό. Έτσι που τη ζωή σου ρήμαξες/εδώ στην κόχνη τούτη την μικρή/ σ' όλην τη γη την χάλασες» με την οποία αναφέρεται ο Χρ. Τεγόπουλος στον Σοκράτη Κόκκαλη νομίζουμε ότι είναι λίγο υπερβολική.

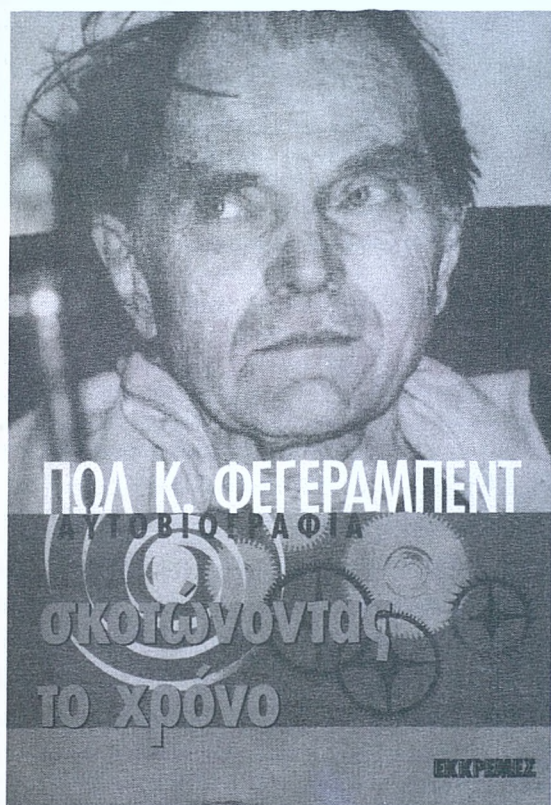
Στην κόχνη τούτη την μικρή υπάρχει χώρος πολύς και για τον Κόκκαλη και για άλλους — δυστυχώς. Τα έχει πει και πάλι ο Καβάφης σε άλλο του ποίημα: Για εκείνους που έβλαπταν το ίδιο τη Συρία...

Χ.Γ.Π.

Αυτοβιογραφία

Σκοτώνοντας το χρόνο

Πωλ Κ. Φεγεράμπεντ

Ο Πωλ Κ. Φεγερέμπεντ, ένας από τους πιο πολυσυζητημένους και αμφιλεγόμενους φιλοσόφους της εποχής μας, ολοκλήρωσε την αυτοβιογραφία του τον τελευταίο μήνα της ζωής του.

Με ύφος διάφανο και παλλόμενο ο Φεγεράμπεντ θύμει την οικογένειά του, την άνοδο του ναζισμού, τα χρόνια του πολέμου, σκηνές του θεάτρου, της λυρικής και της φιλοσοφίας της επιστήμης, τις γυναίκες της ζωής του και τις σχέσεις του με ορισμένους από τους πιο σημαντικούς διανοούμενους του 20ου αιώνα, από τον Μπρεχτ ως τον Βιγκενστάιν και τον Πόπερ.

Πολύ πιο πλούσια από μια πνευματική βιογραφία, είναι μια έξυπνη ανθρώπινη βιογραφία - ειρωνική, βαθιά και εξαιρετικά ειλικρινής.

Από τον Τρότσκυ στον Γκέντελ

Πολιτική, λογική και έρωτας

Η ζωή του Ζαν βαν Χάιγκενουρτ

Σωματοφύλακα και γραμματέα του Τρότσκυ

Ιστορικού της μαθηματικής λογικής

Προλεγόμενα: Σάββας Μιχαήλ, Γιάννης Μοσχοβάκης

Ο Ζαν βαν Χάιγκενουρτ σε ηλικία είκοσι ετών, εγκαταλείπει την επιστημονική καριέρα που ανοιγόταν μπροστά του για να ενώσει τις δυνάμεις του με τον Λέοντα Τρότσκυ εξόριστο τότε στη Πρίγκηπο. Έγινε γραμματέας και σωματοφύλακας του, ακολουθώντας κάθε βήμα και κάθε σκέψη του σε όλες τις περιπλανήσεις έγινε μάρτυρας και συνένοχος στη σκηνή της παγκόσμιας πολιτικής του '30. Μετά τη δολοφονία του Τρότσκυ, παρέμεινε στις τάξεις των τροτσκιστών και συνέχισε τον πολιτικό του ακτιβισμό. Το 1948 όμως, απομακρύνεται από την πολιτική για να επιστρέψει σε ένα άλλο πεδίο, εκείνο της μαθηματικής λογικής και της ιστορίας της. Δίδαξε σε διάφορα πανεπιστήμια, ενώ ταυτόχρονα ήταν υπεύθυνος των αρχείων του Τρότσκυ στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ. Μετά από πολλές ευελλώδεις σχέσεις και τέσσερις γάμους βρίσκει το θάνατο στην πόλη του Μεξικού από το χέρι της τελευταίας του συζύγου που αμέσως μετά αυτοκτονεί. Το βιβλίο της Ανίτα Μπέρντμαν Φέφερμαν είναι μια συναρπαστική αφήγηση, με ρυθμό, σασπένς και πολύ ζωντανά και άρτια σκιαγραφημένα πρόσωπα. Η πρώτη ολοκληρωμένη βιογραφία -πολιτικό θρίλερ- αυτής της αιγινματικής όσο και σαγηνευτικής φυσιογνωμίας.

Εκδόσεις
ΕΚΚΡΕΜΕΣ

Τον Νοέμβριο του 1997, ο «πορθητής» Ετσεβίτ με τον Ντενκτάς, εορτάζουν τα 14 χρόνια του ψευδοκράτους.

Η τουρκοκρατούμενη Κύπρος

Αφιερωμένο στον Αντώνη Καρκαγιάννη

του Μάνου Στεφανίδη

Τον 12ο αι. ένας μοναχός, ο Νεόφυτος, διεκτραγωδώντας την «εισβολήν των Ιγγλίνων» έγραφε «περί την κατά την χώραν Κύπρον Σκαιών». Σήμερα ο εισβολέας είναι άλλος, αλλά και ο παλαιός φέρει μερίδιο ευθύνης. Σήμερα, εκείνο το κείμενο, οκτακόσια χρόνια μετά, παρουσιάζεται δραματικά επίκαιρο. Παιχνίδι της Ιστορίας: το προσωνύμι του καλογέρου Νεόφυτου ήταν «έγκλειστος», προφητική λέξη για την έγκλειστη πατρίδα. Βρεθήκαμε στα κατεχόμενα με τον παραγωγό Νίκο Γκίνη, τον οπερατέρ Ηλία Κωνσταντακόπουλο και τον ιρλανδό φωτογράφο Kirian Watson, καταγράφοντας τις περιπέτειες των μνημείων και των ανθρώπων, περιπλανώμενος στην Κύπρο από την πλευρά της σκιάς.

Ενα οδοιπορικό σήμερα στα Κατεχόμενα δεν είναι εύκολη υπόθεση. Το σώμα της Κύπρου εξακολουθεί να αιμάσσει από την πληγή του 1974, γιατί αυτή η «γλυκεία χώρα» του χρονικού του Μαχαίρα είναι συγχρόνως κι ένας τόπος, όπου η Ιστορία επαναλαμβάνεται δραματικά.

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Η πύλη της Κερύνειας, στην τουρκοκρατούμενη Λευκωσία, παραμένει και σήμερα συμβολικά κλειστή, ενώ το θηριώδες άγαλμα του Κεμάλ Ατατούρκ με την υπερβολή του μεγέθους του δεσπόζει ένα γύρω.

Ο δόκτωρ **Φαζίλ Κιουτσούκ**, πρώτος αντιπρόεδρος της νεοσύστατης Κυπριακής Δημοκρατίας, έχει ένα μνημείο σαφώς σε-

μνότερο. Εξελέγη τον Δεκέμβριο του 1959 με πρόεδρο τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και το 1963 υπήρξε ο βασιικός υποκινητής των επεισοδίων της τουρκοκυπριακής πλευράς.

Η Λευκωσία καταλαμβάνεται για πρώτη φορά απ' τους Τούρκους το 1571, μόλις τρία χρόνια μετά την αποπεράτωση της μνημειώδους πύλης της Κερύνειας αλλά και ολόκληρου του τείχους από τους Ενετούς. Μάταια έξοδα! Ξεσπά τότε φοβερή σφαγή. Οι νεκροί ξεπερνούν τους 20.000 και οι νικητές ασχημονούν πάνω στα πτώματά τους. Σήμερα, στο ίδιο σημείο, νεοσύλλεκτοι από την Ανατολία συνωστίζονται για να πάρουν χρήματα από την τράπεζα.

Στον «Θρήνο της Κύπρου», λαϊκό αφηγηματικό ποίημα της εποχής, διαβάζουμε:

«Σκοτώνουν όλα τα παιδιά κι όλους τους

αντρωμένους, πραγματεντάδες, άρχοντες μ' όλους τους φουμισμένους.

Εκείτονταν οι Χριστιανοί χαμαί μακελεμένοι,

ωσάν δεμάτια ήτανε όλοι θεμωνιασμένοι. Αρχίσαν τότε τα Τουρκά τες εκκλησιές χαλούσιν, όλα τα εικονίσματα 'πό πάνω τα γκρεμίσιν.

Τώρα οι Τούρκοι έχουν τα στ' αμάξια φορτωμένα, στα κάτεργα τα παίρνουνσιν όλα κουβιλημένα».

Το 1878 ο τουρκοκύπριος φύλακας της Πύλης της Κερύνειας την παραδίδει στους Άγγλους. Το 1946 ο φύλακας θα πεθάνει υπέργηρος, χωρίς να έχει δει την πύλη ξανά ανοιχτή.

Στην Πύλη της Κερύνειας, πίσω από το

μονόγραμμα του Σουλτάνου Μαχμούτ, υπάρχει η εξής αραβική επιγραφή: «Ω, Μωάμεθ, εσύ που χαρίζεις την αφθονία, δώσε στους πιστούς σου αυτά που τους αξίζουν. Είθε ο Θεός γρήγορα να τους δώσει όσα τους αξίζουν...

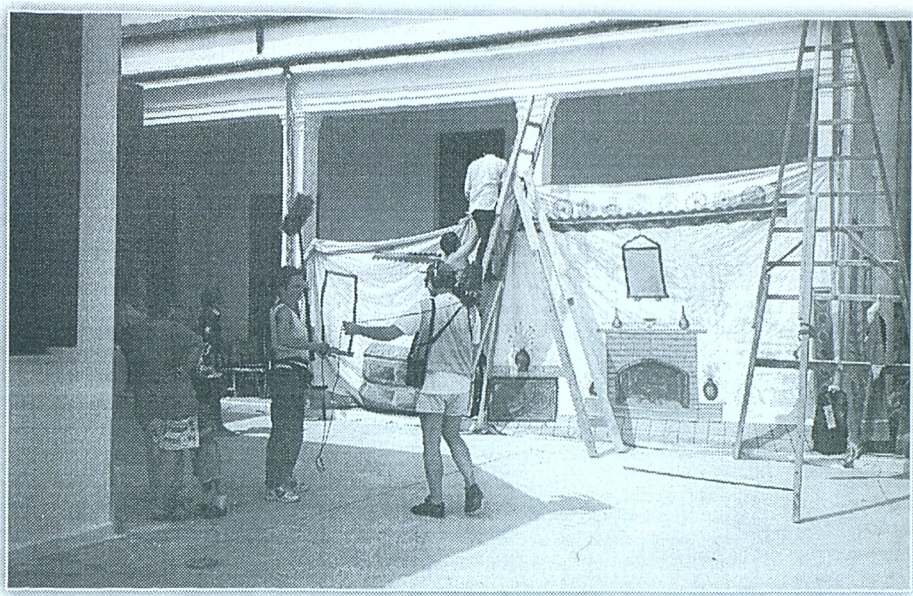
Δύο βήματα από την Πύλη της Κερύνειας βρίσκεται ο Τεκές των Δερβίσηδων Μεβλεβήδων. Πρόκειται για το μοναδικό στην Κύπρο μοναστήρι των ιδιόρρυθμων αυτών μυστικιστών μοναχών που σήμερα λειτουργεί ως Μουσείο. Περιλαμβάνει περί τους είκοσι τάφους των σείχηδων, δηλ. των ηγουμένων της μονής. Το 1960 μετρούσε γύρω στους 15 Δερβίσηδες μοναχούς. Οι Μεβλεβήδες ιδρύθηκαν από τον Πέρση Τζελαλεδίν Μεβλανά, την ποιητική μορφή που ήθελε να συνδυάσει τον Νεοπλατωνισμό με τη μουσουλμανική Θεολογία. Για το λόγο αυτό τον απεκάλεσαν Π Ρουμί, ο Ρωμικός. Σήμερα οι επικεφαλής των Μεβλεβήδων δεν εδρεύουν στο Ικόνιο, εκεί δηλ. όπου δίδαξε και πέθανε ο Μεβλανά, αλλά στο Χαλέπι της Συρίας. Κι αυτό, γιατί η λειτουργία του τάγματος ανεστάλη με διάταγμα του Κεμάλ το 1925.

Οι Δερβίσηδες χορεύουν κυκλωτερώς υπό τον ήχο μουσικής –συνήθως ούτι, νάι και κρουστά– με το ένα χέρι στραμμένο δεξιά επάνω σαν να κρατούν τον ουρανό και με το αριστερό προς τα κάτω, σαν να γειώνουν τον πιστό με το έδαφος. Οι περιστροφές επιταχύνονται ώστε να περιέλθει ο δερβίσης σε καταληψία. Ο χορός του συμβολίζει την κίνηση των ουρανίων σωματίων, ενώ μετά στις προσευχές του υπάρχουν οι ελληνικές λέξεις «ψυχή» και «έρω».

Στην κεντρική πλατεία της τουρκοκρατούμενης Λευκωσίας, στην πλατεία Ατατούρκ δεσπόζει ο βενετσιάνικος κώνος από γρανίτη, ύψους 7 μ. Πιστεύεται ότι μεταφέρθηκε από το ναό της Σαλαμίνας και τοποθετήθηκε εκεί ως σύμβολο της εξουσίας της στο νησί. Επιστεφώταν με χάλκινο λείοντα του Αγίου Μάρκου, τον οποίο κατέστρεψαν οι Τούρκοι μόλις κατέλαβαν το νησί. Γύρω τα κτίρια ανήκουν στην περίοδο της Αγγλοκρατίας, ενώ δεξιά κυριαρχεί το βρετανικό Δικαστήριο και οι Φυλακές, τόπος μαρτυρίου των κυπρίων αγωνιστών κατά τον αγώνα της Ανεξαρτησίας.

Το 1956 ο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος έγραφε:

«Τα παιδιά της Κύπρου πολεμούν συχνά με το τίποτε: με τη φωνή, με την καρδιά, με το κορμί τους ξαρμάτωτο. Θα μπορούσαν να πολεμούν με τα σχολικά τους βιβλία μόνο. Να ρίχνουν στο πρόσωπο της αυτοκρα-

Το συνεργείο κινηματογραφεί τις προετοιμασίες για τη σχολική γιορτή στο Ρυζοκάρπασο. Τα 35 παιδιά των εγκλωβισμένων συμμετέχουν με ποιήματα γαι τον Ρήγα και τον Σολωμό (Ιούνιος '98).

τορίας όλη τη σοφία του κόσμου, ανεβαίνοντας στην αγχώνη».

ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Η Κύπρος έχει παράδοση στους μάρτυρες. Το 1798 πάλι στον Ρήγα Φεραίο μαρτύρησε κι ένας επατρισμένος Κύπριος, ο Ιωάννης Καρατζάς. Το 1827 ο Καποδίστριας έκανε, εις μάτην, μνεία της Θυσίας του στις προστάτιδες δυνάμεις.

Οι Άγγλοι νοίκιασαν το νησί από τους Τούρκους το 1878 έναντι 100.000 λιρών. Σύμπτωση. Οι Ναΐτες Ιππότες αγόρασαν την Κύπρο από τον Ριχάρδο τον Λεοντόκαρδο 100.000 βυζάντια. Το 1291 ξαναπούλησαν το νησί στον Γκυ ντε Λουζινιάν, στην ίδια τιμή. Οι αιώνες περνάνε, οι κατακτητές έρχονται και παρέρχονται, η τιμή του νησιού όμως παραμένει αμετάβλητη.

Η Κύπρος είναι το μόνο κομμάτι του ελληνισμού στο οποίο υπάρχουν τόσα πολλά και τέτοιας ποιότητας γοτθικά μνημεία. Η

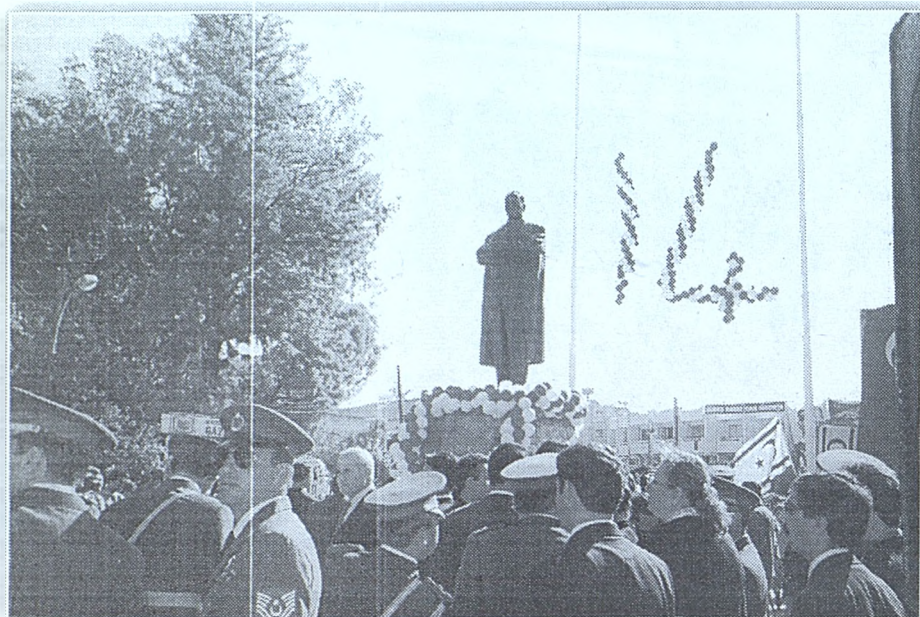
Αγία Σοφία Λευκωσίας, η μητρόπολη των Φράγκων, είναι ένα απ' αυτά. Οι Τούρκοι, κατά το συνήθειό τους –όταν δεν καταστρέφουν απλώς χρησιμοποιούν– τη μετέτρεψαν σε τζαμί το 1571, προσθέτοντας δύο πανύψηλους μιναρέδες: έτσι γεννήθηκε το τέμενος Σελιμέ.

Εδώ η κάμερα καταγράφει την κηδεία ενός μουσουλμάνου και εισχωρεί στο ψηλό κτίριο με τα εντυπωσιακά στανροθόλια. Σύμφωνα με τη μωαμεθανική παράδοση, η νεκρώσιμη ακολουθία τελείται στον προθάλαμο του ναού, γιατί δεν επιτρέπεται είσοδος νεκρού στο τζαμί.

Έξω περιμένει πράσινη ανοιχτή νεκροφόρα, κατάστικτη από κείμενα του Κοραίνου: Allah Rahmet Evestin: Ο Αλλάχ ας δώσει ειρήνη. Ευτυχώς που, στο θάνατο τουλάχιστον, υπάρχει δικαιοσύνη.

Η Αγία Σοφία χτίστηκε το 1208 στα πρότυπα των γοτθικών καθεδρικών ναών της Γαλλίας, κυρίως αυτών των Αιμένων και της Ρουέν. Δίπλα της ακριβώς βρίσκεται ο ναός του Αγίου Νικολάου των Εγγλέζων, που αργότερα μετατράπηκε σε Μπεντεστένι, δηλ. σε καλυμμένη αγορά και σε χάνι. Σήμερα το μνημείο είναι εγκαταλελειμμένο και καταρρέει.

Αγναντεύουμε την ελεύθερη Λευκωσία μέσα από τις απαγορευτικές πινακίδες και τα συρματοπλέγματα. Ένα βήμα πιο πέρα, το Λήδρα Παλλάς, βρίσκεται ακριβώς στην Πράσινη Γραμμή. Σήμερα εκεί στρα-

Κοντά στην πύλη της Κερύνειας, στην τουρκοκρατούμενη Λευκωσία όλες οι γιορτές και οι παράτες αρχίζουν και τελειώνουν υπό τα όμματα του απαραίτητου Ατατούρκ.

τωνίζονται οι κυανόκρανοι. Στην τουρκοκρατούμενη πλευρά οι παλιοί μαχιλάδες συντηρούνται εσπευσμένα προς τουριστική εκμετάλλευση. Ποιος μπορεί όμως να κάνει τουρισμό σε ανακαινισμένους τά-

φρους:

Ακούμε τη βοή της ελεύθερης Λευκωσίας, που σφύζει από βοή, κίνηση, ένταση. Στα Κατεχόμενα οι δρόμοι είναι σχεδόν άδειοι και οι λιγοστοί διαβάτες κινούνται

ράθυμα, σαν ξένοι προς το περιβάλλον. Καλύτερα, ξένοι προς το περιβάλλον.

ΚΕΡΥΝΕΙΑ

Μια άνεργη, σιωπηλή καμπάνα αγνα-
ντεύει την Κερύνεια.

Το φως του δειλινού χαϊδεύει το μέταλλο
της σαν να την παρηγορεί.

«Δέσαν την πόλη στο καμπαναριό
με αλυσίδες σώματα παληκαριών
και κάτω λείψανα αγαλμάτων»

Κυριάκος Χαραλαμπίδης

Από τη Λευκωσία στην Κερύνεια η από-
σταση είναι μόλις 28 χιλιόμετρα και η δια-
δρομή μαγευτική. Σκαρφαλώνουμε στον
Πενταδάκτυλο και έπειτα κατηφορίζουμε
σε μια κατάφυτη κοιλάδα, ενώ στο βάθος
λαμπυρίζει η θάλασσα της Κιλικίας. Σήμε-
ρα μετακινούμαστε δύσκολα και υπό την
άγρυπνη επιτήρηση των συνοδών μας.

Στην πλαγιά του βουνού το Μπέλλα
Παίς, το φημισμένο Αββαείο της Ειρήνης,
ιδρύθηκε τον 14ο αιώνα από Αυγουστί-
νους μοναχούς. Οι ειδικοί το θεωρούν το
αρτίτερο γοτθικό κτίσμα της Ανατολής.
Δίπλα στην εκκλησία με τη λαχτάρα του

ΕΝΑΣ ΚΥΠΡΙΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ ΣΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΑΝΔΡΕΑ

Το προσκύνημα του 'Αποστόλου 'Ανδρέα στο όμώνυμο ανα-
τολικό ακρωτήριο της χερσονήσου της Καρπασίας είναι πα-
γκύπριας φήμης και τιμής. Μετά την εισβολή του τουρκοκού
στρατού στην Κύπρο το 1974, το προσκύνημα εγκλωβίστηκε και
είναι έκτοτε κατεχόμενο. Τά τελευταία χρόνια επιτρέπεται σέ
'Ελληνοκυπρίους να επισκεφθούν τον 'Απόστολο 'Ανδρέα και να
λειτουργήσουν την ημέρα της έορτης του. 'Ανάμεσα σέ αυτούς
πού εγκρίθηκε να μεταβούν πέρυσι (1997) ήταν και ο ποιητής Χα-
ράλαμπος Δημοσθένους! από την Κοντέα της Μεσαορίας, τώρα
πρόσφυγας στά Μανδριά της Πάφου. Για το προσκύνημά του
αυτό έλαβα από τον κ. Χ. Δημοσθένους την ακόλουθη αφήγηση:

Χ.Μ.

«Υστερα από αίτησή μου εγκρίθηκε μαζί με άλλους 1.000 περί-
που να επισκεφθούμε την μονήν του 'Αποστόλου 'Ανδρέα. 'Από
την ημέρα που είδα το όνομά μου στην εφημερίδα ή καρδιά μου
άρχισε να κτυπά διαφορετικά. Για να κάμω την αίτηση έγινε ένας
πρόσφυγας στά Μανδριά του νοού καί της καρδιάς. 'Ο νοός, όχ, να πās να
γίνης μιννέτιν (να υποκύψης) του Τούρκου. 'Η καρδιά έλεγε ναι,
να πās!

'Ενίκησεν ή καρδιά γιατί είχα δεσμούς με το μοναστήρι. Το 1937
ήμουν ό δεξιός ψάλτης του 'Αποστόλου 'Ανδρέα σέ ήλικία 20
ετών. Πόση αγάπη και νοσταλγία ένιωθα και νιώθω μόνο εγώ ξέ-
ρω. 'Επί τέλους ήρθε ή εύλογη μέρα 30 Νοεμβρίου, ημέρα
που ένιγνετο ή μεγάλη πανήγυρις στό μοναστήρι. 'Από όλην την
Κύπρο προσκυνητές πήγαιναν στή χάρη του. 'Από την προηγού-

μενη μέρα πήγα στή Λευκωσία γιατί έπρεπε πριν γεννηθώ ό ήλιος
να βρεθώ στό καθορισμένο μέρος. Την νύχτα έμεινα στό σπίτι
της αδελφής μου. Πρωί πρωί ετομασθήκαμε να με πάρη ό γα-
μπρός μου. 'Ενώ ήμουν έτοιμος για ν' άνεβώ στό αυτοκίνητο ή
καρδιά δέν άντεξε. 'Η αγωνία, ή συγκίνηση, την νύχτα δέν μόρε-
σα να κοιμηθώ. 'Ενας πόνος αφόρητος στό στήθος, τά χέρια μου-
διασαν και ό ιδρώτας έτρεχε ποταμιόδόν. 'Αντί στή χάρη του με
πήραν άρον-άρον στό νοσοκομείο, έμεινα μια έβδομάδα. 'Εκεί
έγραψα τους έξης στίχους:

«'Οποιος εκρώστην² της καρδιάς χωρίς του νοού γαλάτες³
επέτησεν⁴ μά έππεσεν έπληρεν λάθος στρατές.

Τζιείνος που κάμνει την καρδιάν τζιαί νοών να συμφωνήσουν
πετά τζιαί σίγουρα⁵ πατά τόπους του Παραδείσου».

Λευκωσία
5.12.97

Χ. Δημοσθένους
Κοντέα

1. Τά ποιήματα του Χ. Δημοσθένους εξέδωσε τό 1989 ή Μορφω-
τική 'Υπηρεσία Παιδείας της Κύπρου στή σειρά «Κυπριακή
Λαϊκή Ποίηση», άριθ. 6.
2. εκρώστην=άκροσμαι.
3. γαλάτη=φτερούγα πουλιού.
4. επέτησεν=πετώ.
5. σίγουρα=σίγουρα.

ύψους και λυγερούς πυλώνες, σώζεται μισοερειπωμένη η τράπεζα της μονής, μήκους 30 μ. Σήμερα το μνημείο αυτό έχει μετατραπεί σε μνημείο εικόνων και το πρεσβυτήριό του λειτουργεί ως εστιατόριο. Εκεί που ξεπέζευαν οι Φράγκοι ιππότες και οι ερωτοχτυπημένες αρχόντισσες, εκεί όπου τάφηκε ο Ούγος Γ' ο Λουζινιάν, σήμερα οι τούρκοι έποικοι συνωστίζονται για ν' αγναντέψουν τη θέα. Μόνο η κίνησή τους προδίδει την αμηχανία τους εμπρός στην εικόνα ενός τοπίου με το οποίο δεν έχουν βαθύτερο δεσμό.

Το 1570 το Αββαείο καταστράφηκε από τους Τούρκους και αργότερα πιαράδóθηκε στους Ορθόδοξους που το λειτούργησαν ως Εκκλησία της Παναγίας της Ασπροφορούσας – ίσως ανάμνηση των λευκοντυμένων Αυγουστίνων Μοναχών. Οι τοιχογραφίες που σώζονται είναι νεότερες και ανήκουν στον 18ο αιώνα.

Ανεβαίνουμε στο δεξί στασίδι της εκκλησίας-μουσείου όπου βρίσκονται επιδεικτικά ανοιγμένα τα εκκλησιαστικά βιβλία. Δεν μας διαφεύγει η σύμπτωση «Κανόνιον του Δίσκεπου Έτους 1976».

Στα Κατεχόμενα τα δίσκεπα χρόνια συνεχίζονται...

Η αντίστιξη ανάμεσα στην κατελιμμένη Αμιόχωστο και στη νεκρή ζώνη των Βαρωσίων είναι εντυπωσιακή. Περιηγούμεθα τα Βαρώσια από την εξωτερική πλευρά και αγναντεύουμε τα ξεκοιλιασμένα κτίρια, τα συρματοπλέγματα, τους γκρεμισμένους τοίχους, τις χορταριασμένες λεωφόρους. Επίσημα, ελέγχεται από τον ΟΗΕ όμως κι εδώ στρατωνίζονται τούρκοι εισβολείς. Η κάμερα πετυχαίνει μια ομάδα Τούρκων να ξεναγούνται στην ερημωμένη πόλη. Αφηγείται ο Κυριάκος Χαλαμπίδης στην «Αμιόχωστο Βασιλεύουσα»:

«Μήπως μιας πόλης όνομα η Αμιόχωστο είναι ψεύτικη;

Τεχνητό χώρισμα χώρου και γη της οντοπίας;

Χρόνος από άμμο φιλοδουλεμένη καθώς κοιτάξεις τους λευκούς μαστούς;

Ποιος θα 'λεγε το αντίθετο;

Αησιόκητες τους πρόσφυγες

που στέκονται αντικρύ της και τη χαιρετούν

Ξέρουν να κλαίνε, την καρδιά τους να ραγίζουν

με βότσαλα της θάλασσας, τη μηχανή τους έχουν

του αυτοκινήτου και του τρακτέρ ξεκινήμενη

Οι Μωαμεθανοί κηδεύονται σε πράσινες ανοιχτές νεκροφόρες. Στο βάθος, διακρίνεται η «ιπτάμενη αντηρίδα» της Αγ. Σοφίας Λευκωσίας.

μετωπικά προς τα φυλάκια των τουρκών, στα τεθωρακισμένα των οχρώνε.

Με παρεξήγησης, υποκριτή αναγνώστη.

Βλέπω μονάχα, την Αμιόχωστο ίσως, και αγαπώ:

θα ζήσουμε μαζί ο θάνατος κι η ζωή, το ξέρω, το πιστεύω, κάνω και γραμμάτιο.

Τι δεν υπάρχει θάνατος μήτε κι οχτρός και πλάνη

γι' αυτό την είπα ψεύτικη την πόλη,

την πόλη που γεννήθηκα σαράντα αιώνες τώρα.

ΣΑΛΑΜΙΝΑ

Η Έγκλημα δίπλα στη Σαλαμίνα είναι οικισμός του 17ου αιώνα π.Χ., που εγκαταλείφθηκε τον 11ο αιώνα. Εδώ, οι ανασκαφές των θαλαμοειδών τάφων με τις μνημειακές εισόδους εγκαταλείφθηκαν με την εισβολή και τα μνημεία καταρρέουν. Προσέξτε πώς κατάντησαν οι τάφοι των αλόγων που θυσιάζονταν στους νεκρούς βασιλιάδες. Οι περισσότεροι από τους βασιλικούς τάφους της Σαλαμίνας ανάγονται στον 7ο αιώνα π.Χ., οπότε η Κύπρος ανεξαρτητοποιείται απ' τους Ασσύριους.

Η Σαλαμίνα, η πόλη με του Τεύκρου συμβολίζει γενικά την ελληνική διείσδυση στο νησί. Το 471 π.Χ. βασιλιάς της είναι ο Ευαγόρας, γόνος των Τευκριδών, ο οποίος

έδωξε τους Φοίνικες και προσπάθησε να ενώσει τις κυπριακές πόλεις. Σ' αυτόν αφιερώνει ο Ισοκράτης τον ομώνυμο λόγο του και υπογραμμίζει «την εαυτού πόλιν πλείονος αξίας εποίησεν... πριν μεν γε λαβείν Ευαγόραν την αρχήν, ούτοι χαλεπώς είχαν». Ο Ευαγόρας υπήρξε μορφή πανελλήνια και η φήμη του διατηρήθηκε και στην ελληνιστική Σαλαμίνα.

Εδώ λάμπει η ανατολική στοά της Παλαιόστρας του Γυμνασίου της Σαλαμίνας, το οποίο αναστηλώθηκε κατά τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους. Τότε απέκτησε το εξαιρετο ένθετο δάπεδο με τις αφιερωματικές επιγραφές. Δίπλα του ανοικοδομήθηκαν τα λουτρά του Γυμνασίου με τα υπόκαυστα, τις μαρμαρίνες έδρες, τους λουτρώνες και τα ιδρωτήρια. Τα ψηφιδωτά στα εσωρράχια των αψίδων αναφέρονται σε αρχαίους μύθους που σχετίζονται με τους ποτάμιους θεούς, όπως λ.χ. ο Ευρώτας. Λείπει από τη σύνθεση η Λήδα, ενώ διακρίνεται ο κύκνος-Δίας.

Δεξιά του Γυμνασίου αναπτύσσεται το οικοδόμημα του θεάτρου, που χωρούσε 15.000 θεατές και ανάμεσα οι ερειπιώνες του Σταδίου και του Αμφιθεάτρου.

Στο βάθος του διαδρόμου, ανάμεσα στην παλαιόστρα και στα λουτρά, διακρίνονται αναστηλωμένα τα αγάλματα που χρησιμοποίησαν οι Ρωμαίοι για να διακοσμήσουν τα κτίρια. Το πέρασμα από την Ελληνιστική στη ρωμαϊκή περίοδο και έπειτα στην πρωτοχριστιανική εποχή φαίνεται ότι γίνεται ομαλά. Επιγραφή των Φλαβίων αναφέρει ότι ο Σερούσιος Παγκλέους Ονηριανού αποκατέστησε τ' αγάλματα του Γυμνασίου. Ένα άλλο κείμενο αναφέρει τον Διαγόρα Τεύκρο «εις αιώνα γυμνασίαρχον». Στις 9.7. διαβάζουμε στην *Ελευθεροτυπία* ότι 3 αγάλματα του αιθρίου εκλάπησαν, δείγμα της «προστασίας» που παρέχει το ψευδοκράτος στις αρχαιοθήτες.

Μακριά, πλάι στη θάλασσα, αγναντεύουμε τη Βασιλική της Καμπανόπετρας και τη ρωμαϊκή αγορά.

Στο κεντρικό ιδρωτήριο των Λουτρών σώζεται σπανιότατη τοιχογραφία με την παράσταση του Έλα που αρνείται την ερωτική πρόσκληση της Νύμφης, προστάτιδας των πηγών. Δεξιά σώζονται τα υπόκαυστα που θέρμαιναν το νερό. Η Σαλαμίνα διατηρεί τη γοητεία της, παρά την εγκατάλειψη και την παρακμή.

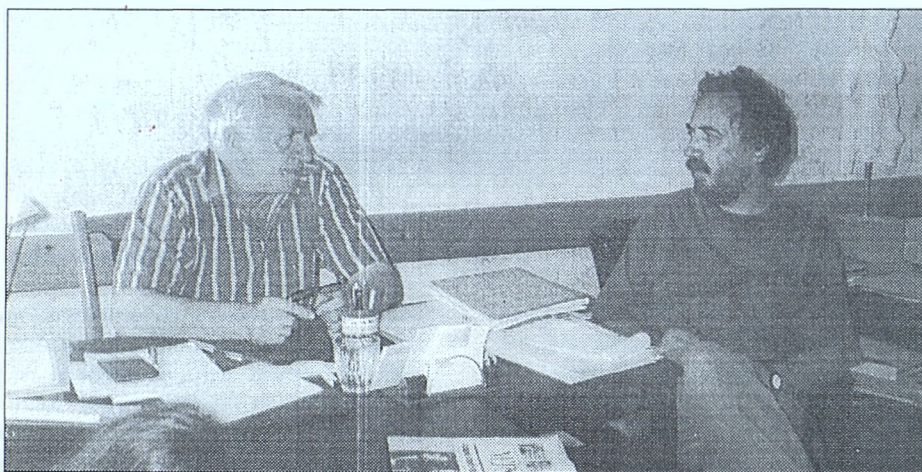
Παραφράζοντας τον Σεφέρη θα λέγαμε ότι αυτός ο τόπος δεν είναι δικός τους· είναι του Ομήρου.

Καλή πατρίδα, σύντροφοι

του Νίκου Μολυβιάτη

Φέτος τον Απρίλη έκλεισαν πενήντα χρόνια από τότε που τα πρώτα ελληνόπουλα έφτασαν μετά τη δίνη του Εμφύλιου στην Ουγγαρία. Μια τραγική περίοδος τα τραύματα της οποίας, όπως έδειξε η συζήτησή μας με τον δήμαρχο του χωριού Μπελογιάννης, Ζήση Βλαχόπουλο, δεν λένε να επουλωθούν για μερικές δεκάδες συμπατριωτών μας...

Συζήτηση στο Δημαρχείο.

– Κύριε Βλαχόπουλε, ας ξεκινήσουμε τη συζήτηση με το πότε και πώς φτιάχτηκε το χωριό.

• Μετά τον Εμφύλιο ήρθαμε στην Ουγγαρία περίπου 7.500 πολιτικοί πρόσφυγες. Επειδή ήταν αδύνατο να φιλοξενηθούμε στη Βουδαπέστη, εξαιτίας των μεγάλων καταστροφών που είχε υποστεί από τους βομβαρδισμούς, αποφασίστηκε να χτιστεί ένα χωριό από την αρχή για μας τους Έλληνες. Ξεκίνησε τον Μάιο του '50. Πέντε μήνες μετά είχαμε τις πρώτες 417 κατοικίες. Τα έργα ολοκληρώνονται τον Φλεβάρη του '51. Τότε τελειώνει η Λέσχη, το σχολείο μας κ.τ.λ.

– Αν δεν κάνω λάθος, στην αρχή είχε διαφορετική ονομασία.

• Ακριβώς. Ονομάστηκε «ελληνικό χωριό» και είχε 1.600 Έλληνες. Τον Απρίλιο του 1952 οι κάτοικοι αποφασίζουν τη μετονομασία του σε Ν. Μπελογιάννης μετά την εκτέλεσή του από το μεταμφυλιακό καθεστώς. Την ίδια χρονιά αρχίζει να λειτουργεί το σχολείο μας με τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, λογοτεχνίας, ιστορίας, γεωγραφίας και τα υπόλοιπα μαθήματα.

– Πόσα παιδιά φοιτούσαν;

• Περίπου 400 από τα οποία τα 396 ήταν ελληνόπουλα.

– Ενώ σήμερα;

• Δυστυχώς σήμερα υπάρχουν 130 μαθητές. Από αυτούς μαθαίνουν την ελληνική γλώσσα 74. Όμως αμειγώς ελληνόπουλα είναι μόνο 10.

– Ας ξαναγυρίσουμε πάλι στην πρώτη

περίοδο. Πόσοι Έλληνες κατοίκησαν το χωριό και με τι εργασίες ασχολήθηκαν;

• Περίπου 5.000 πέρασαν από το χωριό Μπελογιάννης, η καταγωγή των οποίων ήταν από 263 χωριά και πόλεις της Ελλάδας! Όσο αφορά την απασχόλησή μας: Το 1952 ιδρύεται ένας Βιοτεχνικός Συνεταιρισμός με ραφεία, αργαλειούς κ.τ.λ. Ο οποίος φτάνει να απασχολεί 250 εργάτες/τριες. Κυρίως μωρομάνες και τους τραυματίες αγωνιστές. Ταυτόχρονα έχουμε τον αγροτικό συνεταιρισμό (σ.σ. Κολχός Ειρήνης) για τους νεότερους και τους πλέον υγιείς (σ.σ. σύμφωνα με τον καθηγητή Σ. Μπαμπανάση που έζησε πολλά χρόνια στην Ουγγαρία η δράση του συνεταιρισμού αυτού ήταν κάτι παραπάνω από αξιόλογη). Κάποιοι εργάζονταν σε γύρω πόλεις και τη Βουδαπέστη (σ.σ. η απόσταση είναι μια ώρα με το τραίνο).

– Σήμερα τι γίνεται;

• Το «Ραφείο» δεν υπάρχει πια. Όσο για το Κολχός Ειρήνης τα κτήματά του ανήκουν σ' έναν ιδιώτη... Έτσι η πλειοψηφία των κατοίκων εργάζεται στη Βουδαπέστη. Αρκετοί νέοι μας τραβούν για τη Γερμανία και την Αυστρία.

– Πόσοι Έλληνες είστε σήμερα εδώ;

• Διακόσιοι τριάντα εννέα και 120 από μεικτούς γάμους σε σύνολο 1.270 κατοίκων.

– Παρ' όλα αυτά οι κάτοικοι εκλέγουν Έλληνα δήμαρχο.

• Οι σχέσεις μας από την αρχή με τους Ουγγαρέζους, που μας παρείχαν τα πά-

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

• Το 1996 έκανε την εμφάνισή της και η Εκκλησία, χτίζοντας ένα ναό στο χωριό. Με απουσία μισού αιώνα, όταν χιλιάδες συμπολιτών μας υπέφεραν, έρχεται σήμερα. Μάλιστα ο ναός χτίστηκε με δωρεά κάποιου συμπολίτη μας που ζει στη Βιέννη. Στην απορία μας για το ναό, η απάντηση του δημάρχου, που εξακολουθεί να δηλώνει αριστερός, ήταν: «Αν κάποτε δεν υπάρχει κανείς Έλληνας στο χωριό, ο ναός θα δείχνει το πέρασμά μας από αυτόν τον φιλόξενο τόπο».

• Το χορευτικό συγκρότημα του Μπελογιάννη ιδρύθηκε το 1957. Μια πλούσια παράδοση εξακολουθεί να υπάρχει ακόμα και σήμερα. Μόνο που τα περισσότερα μέλη είναι παιδιά από την Ουγγαρία.

• Το 1996 αποσπάστηκε για πρώτη φορά Έλληνας δάσκαλος στο χωριό. Όταν τα ελληνόπουλα είναι μετρημένα στα δάχτυλα. Ελληνική μου λεβεντιά!

• Το πρώτο χωριό της γύρω περιοχής που πήγε ηλεκτρικό ρεύμα και το 1951 είχε σινεμά ήταν ο Μπελογιάννης. Σήμερα, εκτός από την ανεργία, το πρόβλημα που υπάρχει και γίνεται προσπάθεια να λυθεί είναι το αποχετευτικό.

ντα, ήταν αδελφικές. Έτσι το 1990 και το 1994 μου εμπιστεύτηκαν την ψήφο τους. Μάλιστα τη δεύτερη φορά μεταξύ των 5 υποψηφίων δημάρχων, είμαστε 2 Έλληνες. Από τους 7 δημοτικούς συμβούλους οι 5 είναι Έλληνες.

– Ο επαναπατρισμός πότε ξεκινά;

• Από το 1954, όταν επιστρέφουν 853 γυναικόπαιδα από την Ήπειρο (απ' όλη την Ουγγαρία επιστρέφουν 1.400). Μέρα με τη μέρα ζούσαμε με την ελπίδα της επιστροφής. Το 1967, με τη χούντα, το όνειρο έσβησε. Από τη μεταπολίτευση και μετά γεννήθηκαν νέες ελπίδες.

– Και ταλαιπωρίες...

• Ακριβώς. Το 1982 δόθηκε κάποιες μορφής αμνηστεία. Να σκεφτείτε ότι η ουγγαρέζα γυναίκα μου μέχρι το 1987 ήταν χαρακτηρισμένη Σλαβομακεδόνισσα. Όπως και ο γιος μου, που ήταν τότε έξι ετών!

Βέβαια από το 1982-'86 φύγανε για την Ελλάδα 400 άτομα. Η κατάσταση βελτιώθηκε αισθητά το 1993. Η προεβεία τότε για πρώτη φορά είδε το πρόβλημα με τις ιθα-

γένειες στην πραγματική του βάση.

– Σήμερα υπάρχουν Έλληνες χωρίς ιθαγένεια;

• Δυστυχώς ναι. Εγώ, λ.χ., μόλις πέρσι πήρα την ελληνική υπηκοότητα. Ήμουν κι εγώ για τις «υπηρεσίες» επικίνδυνος. Να σκεφτείτε ότι στο φάκελό μου υπήρχε αναφορά ότι πήρα μέρος σε συνέδριο για το Μακεδονικό στη Λουμπλιάνα, πόλη που δεν έχω επισκεφτεί ποτέ. Τρία γραμμάτια μου στον κ. Σημίτη για την όλη κατάσταση δεν απαντήθηκαν ποτέ. Υπάρχουν σήμερα 15-20 άτομα –μεγάλης ηλικίας– που εξακολουθούν να στερούνται τον δικαίωματος να επιστρέψουν στην πατρίδα, με κατηγορίες που θυμίζουν άλλες εποχές...

– Κύριε Βλαχόπουλε, είδα ότι στη Βουδαπέστη, που είχα επισκεφτεί πριν δέκα χρόνια, ότι έχουν αλλάξει ονομασίες δρόμων, πλατειών...

• Εμείς δεν έχουμε λόγο για κάτι τέτοιο. Μάλιστα, επειδή σήμερα οι Έλληνες είμαστε μόνο το 20%-25%, ρώτησα τους Ουγγαρέζους αν έχουν κάποιο πρόβλημα με

την ονομασία. Η απάντηση όλων ήταν αρνητική.

– Πρόσφατα έγιναν εκλογές στην Ουγγαρία. Τα αποτελέσματα εδώ πώς ήταν;

• Τόσο το '90, όσο και το '94 και το '98 πρώτο σε ψήφους κόμμα έρχεται το εργατικό. Γι' αυτό και ο Τύπος μάζ χαλακτηρίζει κομμουνιστικό χωριό.

– Ο ελληνικός Τύπος φτάνει εδώ;

• Όχι, μ' εξαίρεση μια απογευματινή εφημερίδα που μας τη στέλνουν πού και πού, γι' αυτό κάνουμε έκκληση αν είναι δυνατό να μας στέλνουν τις εφημερίδες. Βλέπουμε βέβαια με δορυφορική την ΕΤ-2. Αλλά θέλουμε και εφημερίδες.

– Θα θέλατε να προσθέσετε κάτι άλλο;

• Εκτός από το πρόβλημα με τις ιθαγένειες υπάρχει αυτό με τις αναπηρικές συντάξεις. Μιλάμε για μερικές δεκάδες άτομα που «σβήνουν» μέρα με τη μέρα. Έγινε επιτροπή γιατρών από την Ουγγαρία, τα πορίσματα στάλθηκαν στην Ελλάδα, αλλά ούτε φωνή ούτε ακρόαση.

ΤΟ ΒΙΒΑΙΟ ΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΚΑΛΟ Όσα δὲν πῆρε ὁ ἄνεμος - Ἡ αὐτοβιογραφία μιᾶς θεατρίνας εἶναι μιὰ συναρπαστικὴ σειρά περιπετειῶν, ἐμπειριῶν καὶ προσωπικῶν τραγωδιῶν ποὺ ὁδήγησαν τὴ μεγάλη θεατρίνα ἀπὸ τὰ βρεφικὰ τῆς χρόνια στὴ σκηνή - τριῶν ἐτῶν πλὴν στὴ Μαρίκα Κοτοπούλη, πέντε ἐτῶν στὸ Ὁ μπαμπὰς ἐκπαιδεύεται μὲ τὸν Λογοθετὶδῆ, μὲ ρόλο γραμμένο ἀπὸ τὸν Σπύρο Μελᾶ εἰδικὰ γι' αὐτήν, ἔξι ἐτῶν στὴ «Μάντρα» τοῦ Ἀττίκ - κι ἀργότερα στὰ πρῶτα βαριετέ, στὰ μπουλούκια, στὶς περιοδεῖες καὶ στὶς μεγάλες ἐπιθεωρήσεις μέχρι τὸ θέατρο πρόζας καὶ τὸ Κ.Θ.Β.Ε. - περνώντας ἀπὸ τὸ στρατόπεδο πολιτικῶν ἐξορίστων τῆς Ἱκαρίας ὡς τὴ βασίλική αὐλὴ τῆς Αἰγύπτου.

Γύρω τῆς τὴν πιο λαμπρὰ ὀνόματα-ἀστέρια τοῦ θεάτρου - Λογοθετὶδης, Χριστόφορος Νέζερ, Καλουτᾶ, Σταυρίδης, Μαυρέας, Κοκκίνης, Μακρῆς, Λειβαδίτης, Ρένα Ντόρ, Ἡρώ Χαντᾶ, Μαρίκα Κρεβάτᾶ, Αὐλωνίτης, Χατζηχρήστος, Σμαρούλα Γιούλη, Τάκης Μηλιάδης, Βλαχοπούλου.

Ἡ ἔκδοσή ἐικονογραφεῖται μὲ μεγάλο ἀριθμὸ φωτογραφιῶν ἐποχῆς, ποὺ ἀποτελοῦν ἓνα ἐξαιρετικὸ ντοκουμέντο γιὰ ἓναν ὁλόκληρο κόσμον καὶ μιὰ ἐποχὴ τοῦ ἐλληνικοῦ θεάτρου. Προλογίζουν οἱ Κ. Γεωργουσόπουλος, Φ. Πλιάδης καὶ Δ. Μαυρίκιος.

«Ἡ Καλὴ Καλὸ γράφει μὲ πάθος, μὲ ἀφοπλιστικὴ εὐλιχρίνεια, μὲ εὐθύτητα, χωρὶς νὰ κρατάει προσχήματα. [...] Εἶναι μιὰ μαρτυρία καὶ ἓνας μάρτυρας (μ' ὅλες τὶς σημασίες) τῆς ἐπώδυνης πορείας τοῦ θεάτρου. Ἀφηγεῖται τὴν ἱστορία τῆς θεατρικῆς φαμίλιας μὲ τὰ πάθη τῆς, τὶς ζῆλιες τῆς, τὶς προσδοκίες τῆς, τὴ μίζερια τῆς ἀλλὰ καὶ τὶς χαρές τῆς, τὶς χάρες τῆς, τὶς συγκινήσεις τῆς, τὶς τιμὲς καὶ τοὺς θριάμβους τῆς. [...] Γιὰ τὸν ἱστορικὸ τοῦ θεάτρου, τὸν κοινωνιολόγο τοῦ θεάματος, τὸν λαογράφου τῆς σκηνῆς, τὸν ἱστορικὸ τῶν οἰκονομικῶν ἡθῶν στὸν ἐπαγγελματικὸ χῶρο, οἱ ἀναμνήσεις τῆς εἶναι πολὺτιμα ὕλικά μελέτης. - Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΛΗ ΚΑΛΟ

ΟΣΑ ΔΕΝ ΠΗΡΕ Ο ΑΝΕΜΟΣ
Η ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΜΙΑΣ ΘΕΑΤΡΙΝΑΣ

ΑΓΡΑ

Αλληλεγγύη στους μετανάστες 'Όχι στο ρατσισμό'

Διακήρυξη κατά του ρατσισμού υπογράφουν 273 άνθρωποι του πνεύματος και της τέχνης (πανεπιστημιακοί, επιστήμονες, λογοτέχνες, καλλιτέχνες, δημοσιογράφοι).

Αφορμή για την εκδήλωση της πρωτοβουλίας αποτελούν τα φαινόμενα ξενοφοβίας και οι ρατσιστικές συμπεριφορές που εμφανίστηκαν με ιδιαίτερη ένταση την τελευταία περίοδο στη χώρα μας (δολοφονία αφρικανού μετανάστη, απαγόρευση κυκλοφορίας από κοινοτικά συμβούλια, προκλητικές και εχθρικές προς τους ξένους πρωτοβουλίες Χρυσής Αυγής και ακροδεξιών βουλευτών, κλίμα πανικού και υστερίας που καλλιεργείται με ευθύνη, κύρια των ηλεκτρονικών ΜΜΕ). Ταυτόχρονα εξελίσσεται μια διαδικασία νομιμοποίησης των μεταναστών, η οποία όπως δείχνουν τα πρώτα στοιχεία αφήνει απ' έξω τη μεγάλη πλειοψηφία τους, για λόγους ανεξάρτητους από τη θέληση των ίδιων των μεταναστών.

Εμείς που υπογράφουμε αυτό το κείμενο θεωρούμε χρέος μας να εκφράσουμε δημόσια τη βαθιά ανησυχία και την οργή μας για τις επικίνδυνες διαστάσεις που βλέπουμε να παίρνουν στη χώρα μας φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού, ξενοφοβίας και ρατσισμού.

Εκατοντάδες χιλιάδες συνάνθρωποί μας, ξεριζωμένοι από τη γη τους, θύματα ρηγμαγμένων κοινωνιών, διαλυμένων οικονομικών και πολεμικών συγκρούσεων, έρχονται στον τόπο μας για να βρουν καταφύγιο κι ένα φτηνό μεροκάματο. Αλλά για δεύτερη φορά, εδώ στη χώρα μας, πέφτουν θύματα μιας άγριας οικονομικής υπερεκμετάλλευσης που για να νομιμοποιηθεί στηρίζεται σε ένα σκληρό καθεστώς ρατσιστικών διακρίσεων. Κι ωστόσο η ελληνική κοινωνία είχε και έχει ανάγκη τους οικονομικούς και άλλους μετανάστες. Ήρθαν στον τόπο μας γιατί η κοινωνία μας τους είχε ανάγκη, κατά κάποιο τρόπο τους καλέσαμε για να κάνουν εκείνες τις δουλειές που οι Έλληνες δεν τις κάνουν πια ή γιατί οι Έλληνες εργοδότες, όλοι μας, προτιμούν το φτηνό μεροκάματο του μετανάστη. Για τρεις-τέσσερις χιλιάδες δραχμές την ημέρα αυλάκισαν, λίπαν και πότισαν χωράφια ρηγμαγμένα από χρόνια, μάζεψαν καρπούς που σάπιζαν στο χώμα, έχτισαν ξανά γκρεμισμένους τοίχους, κλάδεψαν δέντρα κι αιπέλια, επάνδρωσαν τα ψαροκάικα, δούλεψαν στις βιοτεχνίες, στα γιαπιά, τα εστιατόρια,

καθάρισαν και φρόντισαν τα σπίτια μας, συντρόφειψαν τα παιδιά μας, τους γέροντες και τους αρρώστους μας, γέμισαν με φωνές μουσικές τη γκρίζα μονοτονία των δρόμων μας, στελέχωσαν ακόμη και τις επίσημες ορχήστρες μας. Χωρίς ασφάλεια, χωρίς ούτε τη στοιχειωδέστερη ασφάλιση, χωρίς κατοικία, χωρίς σχολείο για τα παιδιά τους, χωρίς περίθαλψη για τα εργατικά ατυχήματά τους, με μόνιμο τον κίνδυνο της απέλασης, και την κοινωνική καχυποψία, την περιφρόνηση και την περιθωριοποίηση.

Με την άθλια συνηγορία και την αναληγισία των κρατικών μηχανισμών, τη σκανδαλοθηρία της πλειοψηφίας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και, δυστυχώς, με τη σιωπή και την ανοχή μιας αδρανούς πλειοψηφίας, παρουσιάζονται ως εισβολείς στον τόπο μας ενώ τον εξυπηρετούν, στηλιτεύονται ως δημόσιος κίνδυνος κι εγκληματικά στοιχεία ενώ η συμμετοχή τους στην παραβατικότητα ή το έγκλημα είναι πολύ μικρότερη από εκείνη των ημεδαπών, παρά τις άθλιες συνθήκες κάτω από τις οποίες ζουν. Κατηγορούνται ως υπεύθυνοι της ανεργίας, που ωστόσο δεν οφείλεται σε αυτούς. Και το χειρότερο, οι μετανάστες αλλοιώνουν τον πολιτισμό μας, μολύνουν τη «φυλή» μας, τη στιγμή που η συνύπαρξη και η συμβίωση με τον ξένο είναι δυναμογόνια πηγή πολιτισμού. Φτάσαμε στο σημείο η Ελλάδα, που θεοποίησε τη φιλοξενία, η χώρα-σταυροδρόμι τόσων πολιτισμών, η χώρα που «χώρεσε» τόσες

φυλές, τόσα έθνη, τόσες γλώσσες, τόσες θρησκείες, ο λαός που γνωρίζει όσο λίγοι λαοί τι σημαίνει μετανάστευση και προσφυγιά, να ξανασταυρώνει σήμερα στο πρόσωπο του ξένου μετανάστη τη δική του παράδοση, τα δικά του αισθήματα δικαιοσύνης και αλληλεγγύης.

Πριν να είναι πολύ αργά. Πριν ο ρατσισμός δηλητηριάσει βαθύτερα το κοινωνικό σώμα. Πριν ο κρατικός αυταρχισμός και ο κοινωνικός συντηρητισμός αλώσουν τη ζωή του τόπου και τις ψυχές των ανθρώπων. Πριν η υποκοιλούρα, οι ντόπιες και ξένες μαφίες, ο νόμος της αυτοδικίας και του ισχυρότερου, οι φοβίες και οι προκαταλήψεις, τα σύγχρονα απαρτχάιντ γίνουν οργανωμένες αρχές της ζωής μας ας σηκώσουμε όσο πιο ψηλά μπορούμε το δικό μας σήμα: ΣΤΟΠ.

ΣΤΟΠ στους αποκλεισμούς, στην περιθωριοποίηση των ξένων εργατών. ΣΤΟΠ στον αυταρχισμό και τον ρατσισμό. Αλληλεγγύη στους ξένους εργάτες και εργάτριες. Υπεράσπιση των ατομικών και εργασιακών τους δικαιωμάτων. Καθολική νομιμοποίηση χωρίς διακρίσεις, ασφάλεια εγκατάστασης και ασφάλιση σε όλους τους ξένους μετανάστες που βρίσκονται στην Ελλάδα. Συνεργασία σε κάθε γωνιά της χώρας με τις κοινότητες των μεταναστών. Καταπολέμηση της παραπληροφόρησης, των προκαταλήψεων και της κρατικής αυθαιρεσίας. Οι μετανάστες δεν είναι πρόβλημα, οι μετανάστες έχουν προβλήματα. Οι μετανάστες δεν είναι

εχθροί μας, δεν είναι εισβολείς. Η συμβίωση και η συνεργασία με τους Αλβανούς, τις Φιλιππινέζες, τους Πολωνούς, τους Αιγύπτιους, τους Αφρικανούς, τους Βαλκάνιους, τους Κούρδους, τους Πακι-

στανούς και τόσους άλλους είναι πηγή ζωής για τους Έλληνες. Τους οφείλουμε την αλληλεγγύη μας γι' αυτό πρέπει και να την οργανώσουμε.

(Ακολουθούν οι υπογραφές).

«ΚΑΠΟΙΟ ΧΩΡΟ ΓΙΑ ΝΑ ΣΤΑΘΟΥΜΕ ΘΕΛΟΥΜΕ ΚΑΙ ΛΙΓΟ ΑΕΡΑ ΓΙΑ ΝΑ ΑΝΑΣΤΑΝΟΥΜΕ»

Τούτο το γράμμα απευθύνεται στους Έλληνες φίλους μας, αλλά κυρίως, σ' αυτούς που μας θεωρούν εχθρούς.

Οταν στο λεωφορείο ταξιδεύουν λιγοστοί επιβάτες, όλοι τους καθιστοί, φυσικό είναι να ενοχληθούν αν σε κάποια στάση το όχημα γεμίσει – οι όρθιοι τους στριμώχνουν και η ατμόσφαιρα γίνεται βαριά. Βέβαια, οι χθεσινοί ενοχλημένοι θα προσπαθήσουν την επομένη να μπουν στο λεωφορείο άρρον άρρον, αν έχουν την ατυχία να είναι ήδη γεμάτο.

Έτσι είναι η ζωή... Όπως κανείς δεν διαλέγει την πατρίδα που θα γεννηθεί –ούτε τους γονείς του εξάλλου–, έτσι και ο πρόσφυγας δεν διαλέγει την ξενιτιά: υποχρεώνεται να φύγει, κυνηγημένος από τον πόλεμο, τις διώξεις, τη φτώχεια ή όλα μαζί, όπως συμβαίνει με μας τους Κούρδους. Ο κόσμος μας όμως, κυριαρχείται από μια παράλογη λογική: λαοί που γνώριζαν την προσφυγιά και τη μετανάστευση στο πρόσφατο παρελθόν αρνούνται να φιλοξενήσουν ανθρώπους από άλλους λαούς που γνωρίζουν σήμερα αυτά τα δεινά: ή, ακόμα χειρότερα, χώρες που υπέστησαν την εισβολή και την κατοχή γερμανικών κρατών, σήμερα κάνουν το ίδιο σε βάρος αδύνατων γειτόνων τους. Ελπίζουμε εμείς οι Κούρδοι, αν κάποτε αποκτήσουμε δική μας πατρίδα, να θυμόμαστε τι περάσαμε και μαζί με τους γείτονές μας, κοντινούς και μακρινούς, να χτίσουμε έναν κόσμο που να χωράει πολλούς κόσμους.

Ερχόμαστε, λοιπόν, στην Ελλάδα, τη χώ-

ρα που όρισε την έννοια της φιλοξενίας. Πουλάμε ότι έχουμε και δεν έχουμε, στοιβαζόμαστε σαν ζώα σε νταλίκες και σαπιοκάραβα, περνάμε αφάνταστες ταλαιπωρίες –ξέρετε πόσοι συμπατριώτες μας πέθαναν στα βουνά της Τουρκίας, στα παγωμένα νερά του Αιγαίου και στα ναρκοπέδια του Έβρου;– και κινδυνεύουμε, μετά από όλα αυτά, να συλληφθούμε και να απελαστούμε.

Γιατί τα κάνουμε όλα αυτά; Γιατί δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα άλλο. Τα χωριά μας βομβαρδίζονται κάθε τόσο από τον τουρκικό στρατό: το ιρακινό καθεστώς μας έχει αποκλεισμένους (πριν από μερικά χρόνια χιλιάδες συμπατριώτες μας στη Χαλέπσε κήκταν από τα χημικά του Σαντάμ Χουσεΐν)· η «διεθνής κοινότητα» μας αγνοεί συστηματικά διότι θέλει να τα έχει καλά με τους ισχυρούς της περιοχής: οποι-αδήποτε οικονομική ή εμπορική δραστηριότητα στο Βόρειο Ιράκ έχει σταματήσει λόγω του πολέμου και του αποκλεισμού... Εσείς τι θα κάνετε στη θέση μας; Ήταν χειρότερη η κατάσταση στην Ελλάδα όταν εκατομμύρια συμπατριώτες σας έφευγαν για την Αυστραλία, την Αμερική ή τη Γερμανία ή μίπως οι μικρότερες οικονομικές δυνατότητες της Ελλάδας απ' αυτές τις χώρες πρέπει να αποτελέσουν αιτία ελλείμματος στη φιλοξενία και την ανθρωπιά;

Ήρθαμε, λοιπόν, στην Ελλάδα, τη χώρα που γέννησε τη δημοκρατία. Νομίζετε ότι

θέλουμε να ζούμε σε απομονωμένες κατασκηνώσεις, μέσα στο κρύο και στη βροχή, χωρίς στοιχειώδεις συνθήκες υγιεινής και να εξασφαλίζουμε τα προς το ζην μέσω φιλανθρωπικών προσφορών; Πιστεύετε ότι μαζί με τα σπίτια μας αφήσαμε στο Κουρδιστάν και την αξιοπρέπειά μας;

Αλλιώς είναι τα πράγματα. Ήρθαμε στην Ελλάδα για να δουλέψουμε και να ζήσουμε, να μάθουμε ελληνικά, τα παιδιά μας να μορφωθούν, να γνωριστούμε και να αποκτήσουμε φίλους Έλληνες. Όμως, αν και είμαστε πολιτικοί πρόσφυγες, το ελληνικό κράτος αρνείται να μας δώσει άσυλο σύμφωνα με τις διεθνείς συνθήκες και συμβάσεις, οπότε, ναι μεν δεν μας διώχνει, γιατί αυτό θα προκαλούσε εσωτερική και διεθνή κατακραυγή, αλλά ούτε και μας νομιμοποιεί, ώστε να μπορούμε να δουλέψουμε, καταδικάζοντάς μας σε αυτό το καθεστώς της εγκατάλειψης, της μιζέριας και της περιπλάνησης από κατασκήνωση σε κατασκήνωση.

Θέλουν κάποιοι να μας διώξουν από την Πεντέλη. Γιατί, λέει, η παρουσία μας υποβαθμίζει οικονομικά την περιοχή και απειλεί την ασφάλεια και την υγεία των κατοίκων της. Από κανένα απολύτως στοιχείο δεν προκύπτουν αυτά τα συμπεράσματα, απλώς αποτελούν προσχήματα γι' αυτή τη ρατσιστική καμπάνια εναντίον μας, που μοναδική αιτία έχει το «ξεβόλεμα» που νιώθουν κάποιοι που θίγονται «αισθητικά» από την παρουσία τόσων φτωχών ανάμεσά τους και, βεβαίως, τα γνωστά ψηφοθηρικά κίνητρα που σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της Γης συνοδεύονται από τις ίδιες ευτελείς και δημαγωγικές μεθόδους.

Φίλες και φίλοι, για μας η Πεντέλη δεν είναι το πανέμορφο προάστιο, ούτε το δροσερό θέρετρο, αλλά ένας χώρος απομόνωσης, εγκατάλειψης και οδυνηρής αναμονής. Ας δημιουργήσει το κράτος κέντρα υποδοχής προσφύγων –τα κονδύλια υπάρχουν– και ας μας χορηγήσει –επιτέλους– πολιτικό άσυλο και είμαστε πρόθυμοι να αγωνιστούμε για την επιβίωσή μας. Άλλωστε, είμαστε μαθημένοι να αγωνιζόμαστε...

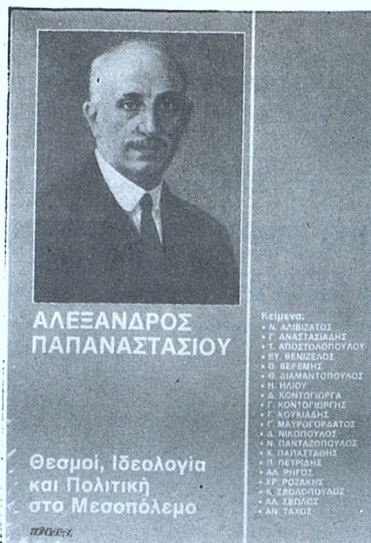
Μέχρι τότε ζητάμε την αλληλεγγύη σας. Γιατί ο ρατσισμός δεν θίγει μόνο όσους τον υφίστανται, εξίσου προσβάλλει και εκείνους που τον ανέχονται.

Επιτροπή κούρδων προσφύγων από το Ιράκ (Κατασκήνωση Πεντέλης)

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:

Θεσμοί, ιδεολογία
και πολιτική στο Μεσοπόλε-
μο

ΚΕΙΜΕΝΑ:

- Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
- Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
- Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
- ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
- Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
- Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
- Η. ΗΛΙΟΥ
- Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑ
- Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
- Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
- Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ
- Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
- Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
- Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
- Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
- ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
- ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
- Κ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
- ΑΛ. ΣΒΩΛΟΣ
- ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥ
ΕΣΤΕ

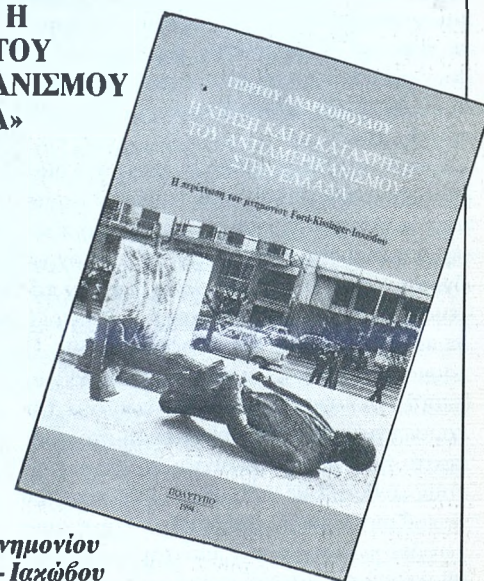
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ

ΣΟΦΙΑΝΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΔΗΣ
ΤΑ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΑ
η καταγραφή μιας δεκαετίας

ΘΕΜΕΛΙΟ

ΓΙΩΡΓΟΥ
ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΥ:
«Η ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ Η
ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΤΟΥ
ΑΝΤΙΑΜΕΡΙΚΑΝΙΣΜΟΥ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

Η περίπτωση του μνημονίου
Φορντ - Κίσινγκερ - Ιακώδων

Το βιβλίο αυτό προσεγγίζει – με
αφορμή το περίφημο «μνημόνιο
Ιακώδων» – το πρόβλημα του
αντιαμερικανισμού στην Ελλάδα,
εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο
χρησιμοποιήθηκε στον ελληνικό
πολιτικό λόγο, σε μία κρίσιμη καμπή
της πολιτικής ζωής της χώρας.

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Το Κυπριακό 24 χρόνια από την τουρκική εισβολή

Φέτος συμπληρώθηκαν 24 χρόνια από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Η θλιβερή αυτή επέτειος μας φέρνει για άλλη μια φορά αντιμέτωπους με την ιστορία και μας δίνει την ευκαιρία να αποτιμήσουμε τις εθνικιστικές υπερβολές και ακρότητες που οδήγησαν το 1974 στη μεγαλύτερη, μετά τη μικρασιατική καταστροφή, εθνική συμφορά. Σήμερα, σχεδόν ένα τέταρτο του αιώνα μετά, με την τουρκική κατοχή να συνεχίζεται, ο ελληνισμός καλείται, με μια ορθολογική αντιμετώπιση των δεδομένων, να υπερβεί τα αδιέξοδα που κληρονόμησε το 1974.

Η ενταξιακή πορεία της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί πλέον έναν καταλυτικό παράγοντα, ο οποίος μπορεί να οδηγήσει και στην επίλυση του πολιτικού προβλήματος.

Η Ευρωπαϊκή προοπτική της Κύπρου και η ένταξή της στην Ε.Ε. ίσως να αποτελεί και τη μόνη εναλλακτική εθνική στρατηγική για τον κυπριακό ελληνισμό.

Η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. και η δημιουργία μιας διζωνικής-δικοινοτικής ομοσπονδίας με ενιαία κυριαρχία και διεθνή προσωπικότητα θα ενισχύσει τη συνεργασία μεταξύ των δύο Κοινοτήτων και θα προσφέρει την ασφάλεια και την εγγύηση που επιδιώκουν. Παράλληλα, θα κατοχυρώσει τις ελευθερίες διακίνησης και εγκατάστασης καθώς και τα ανθρώπινα δικαιώματα για όλους τους πολίτες της νήσου. Η προοπτική ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε. θα λειτουργήσει ως κίνητρο για ουσιαστική συνεργασία των δύο Κοινοτήτων και θα εξουδετερώσει τα σχέδια της τουρκικής πλευράς για διχοτόμηση της Κύπρου.

Επιπλέον, η τοποθέτηση του Κυπριακού στο ευρωπαϊκό πλαίσιο ενισχύει και το έργο του ΟΗΕ, κάτι που επιβεβαιώνουν και τα δύο πρόσφατα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών.

Η νέα γενιά (ελληνοκυπριακή και τουρκοκυπριακή), που δεν έχει βιώσει τις δυσάρεστες εμπειρίες του παρελθόντος, φαίνεται να αντιλαμβάνεται τα οφέλη από την επανένωση της Κύπρου και την προοπτική ένταξής της στην Ε.Ε., σημειώνει εύστοχα ο υφυπουργός Εξωτερικών Γιάννος Κρανιδιώτης σε συνέντευξή του στην τουρκική εφημερίδα *Sabbah* στις 13 Ιουλίου. Ο Έλληνας υφυπουργός υποστηρίζει ότι πρέπει να ενισχυθούν άμεσα οι δικοινοτικές επαφές και προτείνει:

α) να γίνει κάθε προσπάθεια για επανέναρξη του Διακοινοτικού Διαλόγου για τη λύση του πολιτικού προβλήματος με βάση τα ψηφίσματα του ΟΗΕ, β) να ενθαρρυνθούν οι επαφές και η συνεργασία μεταξύ των δύο Κοινοτήτων και γ) να ξεκινήσει ένας διάλογος για τη μείωση της έντασης και των εξοπλισμών στην Κύπρο που θα οδηγήσει στην αποστρατικοποίηση του νησιού.

Στη συνέντευξή του στην τουρκική εφημερίδα, ο Γ. Κρανιδιώτης υπογραμμίζει την ανάγκη να αλλάξει νοστροπία η Τουρκία στο Κυπριακό, κάτι που θα σημαίνει την «απαρχή μιας μεταβολής προσανατολισμού προς τα δυτικά πρότυπα και αρχές», και βέβαια να συμβάλει η Άγκυρα στην εφαρμογή των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών καθώς και των Συμφωνιών κορυφής Μακαρίου-Ντενκτάς (1977) και Κυπριανού-Ντενκτάς (1979).

**Σήμερα, 24 χρόνια
μετά, με την
τουρκική κατοχή
να συνεχίζεται,
ο ελληνισμός
καλείται, με μια
ορθολογική
αντιμετώπιση των
δεδομένων, να
υπερβεί τα
αδιέξοδα που
κληρονόμησε
το 1974.**

Η τελευταία ευκαιρία για ειρήνη

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Το άνοιγμα της Δύσης προς τον Απελευθερωτικό Στρατό του Κόσσοβου είχε ως αποτέλεσμα τη σκλήρυνση της στάσης των κοσσοβάρων ανταρτών που τώρα διατείνονται ότι θα φτάσουν μέχρι την Πρίστινα. Και ενώ τα σχέδια για ανάληψη στρατιωτικής δράσης από το ΝΑΤΟ έχουν παγώσει οι πέντε χώρες της ομάδας επαφής έχουν καταλήξει σε ένα σχέδιο επίλυσης της κρίσης που δεν έχει ακόμα δημοσιοποιηθεί, αλλά προβάλλεται ως η τελευταία ευκαιρία των δύο πλευρών για να επιλύσουν ειρηνικά τις μεταξύ τους διαφορές.

Οι εκρόσωποι των πέντε χωρών της ομάδας επαφής -ΗΠΑ, Γαλλία, Βρετανία, Ιταλία, Ρωσία και Γερμανία-, που συναντήθηκαν την προηγούμενη εβδομάδα στη Βόννη, κατέληξαν σε ένα σχέδιο επίλυσης της κρίσης στο Κοσσυφοπέδιο, για το οποίο όμως δεν ανακοινώθηκαν περισσότερες λεπτομέρειες. Στις δηλώσεις που έγιναν μετά το πέρας της συνεδρίασης επισημάνθηκε ότι το σχέδιο εγκρίθηκε ομόφωνα με στόχο να αποτελέσει μια βάση διαλόγου μεταξύ Βελιγραδίου και Πρίστινας. Οι αξιωματούχοι της ομάδας επαφής κράτησαν κλειστά τα χαρτιά τους, δεν αποκάλυψαν σε τι ακριβώς συνίσταται αυτό, περιορίστηκαν όμως να πουν ότι είναι η τελευταία ευκαιρία για την εξεύρεση μιας πολιτικής λύσης στο αδιέξοδο. Το μόνο βέβαιο είναι ότι οι πέντε έχουν αποκλείσει κατηγορηματικά το ενδεχόμενο ανεξαρτησίας του Κόσσοβου. Μια θέση που σταθερά και εξ αρχής στηρίζει η Αθήνα αλλά και η Αγκυρα, που δεν επιθυμεί τη δημιουργία κακού προηγούμενου, ενώ παραμένει ανοιχτή η πληγή της Κύπρου. Παρασηνιακά κυκλοφόρησε η πληροφορία ότι η ομάδα επαφής εξετάζει ως εναλλακτικές λύσεις τη δημιουργία συνομοσπονδίας Σερβίας-Μαυροβουνίου-Κοσσυφοπεδίου ή την επιστροφή του Κόσσοβου στο πρότερο καθεστώς που ίσχυε μέχρι το 1989, οπότε ο πρόεδρος της Σερβίας, τότε, ο **Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς**, διέταξε το κλείσιμο των αλβανικών σχολείων και του αλβανόφωνου Πανεπιστημίου της Πρίστινα.

ΤΟ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Στο πλαίσιο της πρακτικής του μασιγίου και του καρότου που έχει υιοθετήσει η Δύ-

Η θέση του Κόσσοβου στο χάρτη εξηγεί γιατί η περιοχή ονομάζεται «Πυριτιδαποθήκη των Βαλκανίων».

ση απέναντι τόσο στον πρόεδρο της Γιουγκοσλαβίας Μιλόσεβιτς όσο και στον Απελευθερωτικό Στρατό του Κόσσοβου εντάχθηκε και η επίσκεψη-αστραπή του γερμανού υπουργού Εξωτερικών **Κλάους Κίνγκελ** στη Μόσχα. Στόχος της, να αρθούν οι ενστάσεις της Μόσχας στο ενδεχόμενο ανάληψης στρατιωτικής δράσης στην περίπτωση που αποτύχουν οι διπλωματικές προσπάθειες. Ο επικεφαλής της ρωσικής διπλωματίας **Γεβγένι Πριμακόφ**, βέβαια, επέμεινε στην αρχική θέση της Μόσχας ότι ένα σχέδιο στρατιωτικής δράσης πρέπει να έχει την προηγούμενη έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας -όπου είναι καταγεγραμμένες ήδη οι αρνητικές ψήφοι της Κίνας και της Ρωσίας- προσπάθησε όμως να εξάρει «τις γόνιμες συνομιλίες» που είχε με τον

γερμανό ομολογό του πάντα στην κατεύθυνση της διπλωματικής παρέμβασης.

Ο γερμανός υπουργός Εξωτερικών άμα τη επιστροφή του ενημέρωσε το συμβούλιο ΥΠΕΞ της Ένωσης για τις διαβουλεύσεις του στη Μόσχα και άφησε να εννοηθεί ότι προκρίθηκαν συνομιλίες τύπου Ντέιτον και για το Κοσσυφοπέδιο. Στη σύνοδο των υπουργών Εξωτερικών τη Δεύτερα οι 15 έκαναν έκκληση «για άμεση κατάπαυση του πυρός και έναρξη νέου γύρου συνομιλιών». Κάλεσαν, επίσης, το Συμβούλιο Ασφαλείας να στηρίξει το ενδεχόμενο ανάληψης «περαιτέρω δράσης». Ζητούν από το Συμβούλιο Ασφαλείας ένα ψήφισμα που θα λύνει τα χέρια της διεθνούς κοινότητας στην προσπάθειά της να φέρει την ειρήνη στο Κόσσοβο. Ο βρετανός υπουργός Εξωτερικών **Ρόμπιν Κουκ** υποστήριξε ότι το κοινό ανακοινωθέν των 15 είναι το πιο σκληρό μέχρι σήμερα, το οποίο από τη μία πλευρά πιέζει σταθερά τον πρόεδρο Μιλόσεβιτς και από την άλλη στέλνει ένα σαφέστατο μήνυμα προς τους ένοπλους Αλβανούς να σταματήσουν τις εχθροπραξίες. «Είναι ένα πολύ σαφές, πολύ σκληρό μήνυμα προς τον πρόεδρο Μιλόσεβιτς να συμμορφωθεί πλήρως με τις επιταγές της διεθνούς κοινότητας. Αναγνωρίζουμε, επίσης, ότι στην αντιπαράθεση υπάρχουν δύο πλευρές και άρα, για να επιτευχθεί η εκεχειρία, απαιτείται η συμβολή και των δύο πλευρών.... γι' αυτό καλούμε και τις ένοπλες ομάδες των Αλβανών να σταματήσουν τη βία».

ΚΙ ΑΝ ΔΕΝ ΞΑΝΑΡΧΙΣΟΥΝ ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ;

Τι θα γίνει στην περίπτωση που δεν ξαναρχίσουν οι συνομιλίες;

ΚΟΣΣΟΒΟ

Σαφέστατα δεν είναι μόνο η άρνηση της Ρωσίας που κλείνει το δρόμο στην απόφαση των Δυτικών να επιβάλουν την τάξη με τη δύναμη των όπλων. Η κατάσταση στην περιοχή είχε περιπλακεί ακόμα περισσότερο από τη στιγμή που ο Απελευθερωτικός Στρατός κατέστη ισότιμος παίκτης στο διαπραγματευτικό παιχνίδι.

Ακόμα και αν οι Σύμμαχοι ξεπερνούσαν το σκοπέλο της Ρωσίας, θα ήταν δύσκολο να αποφασίσουν ποιον να χτυπήσουν: τον Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς ή τον Απελευθερωτικό Στρατό του Κόσσοβου;

Οι δηλώσεις νατοϊκών αξιωματούχων για το θέμα καταδεικνύουν τη σύγχυση που υπάρχει μεταξύ των Συμμάχων για τους στόχους που πρέπει να πληγούν και για τους σκοπούς που θα ικανοποιούσαν ενδεχόμενα στρατιωτικά πλήγματα του ΝΑΤΟ. Ο στρατηγός **Κλάους Νάουμαν**, ανώτατος αξιωματούχος της βορειοατλαντικής συμμαχίας, ξεκαθάρισε το Σάββατο στη διάρκεια ενός συνεδρίου στο Μόναχο ότι «πριν από οποιαδήποτε στρατιωτική επιχείρηση απαιτείται να προσδιορισθεί με σαφήνεια ο πολιτικός της στόχος και να παρασχεθεί πλήρης νομική κάλυψη». Είναι άξιο λόγου ότι ο στρατηγός Νάουμαν, στο τέλος της ομιλίας του, έσπευσε να τονίσει ότι από μόνη της η στρατιωτική επέμβαση δεν μπορεί να φέρει την ειρήνη στα Βαλκάνια.

Η επανέναρξη των διαπραγματεύσεων δεν είναι εύκολη υπόθεση, ειδικά μετά τη σκλήρυνση της στάσης του ΑΣΚ. Η προσπάθεια των δυτικών, να φέρουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων τον Απελευθερωτικό Στρατό υπό την αιγίδα ενός πολιτικού κόμματος που θα τον εκπροσωπεί, δεν απέδωσε καρπούς. Τα σενάρια που είδαν το φως της δημοσιότητας για τον πολιτικό σχηματισμό που θα μπορούσε να αποτελέσει την πολιτική πτέρυγα του ΑΣΚ δεν επαληθεύθηκαν. Ο **Γιακούπ Κρασνίσι**, εκπρόσωπος του ΑΣΚ, σε εκτενή συνέντευξή του στην εφημερίδα *Κόχα Ντιτόρε* έκανε ολομέτωπη επίθεση, απορρίπτοντας το ενδεχόμενο να δεχτεί ο ΑΣΚ να εκπροσωπηθεί από κάποιο εκ των υπάρχοντων πολιτικών κομμάτων του Κοσσυφοπέδιου. Από την άλλη πλευρά, υποστήριξε ότι ο ΑΣΚ θα συνεχίσει τον αγώνα του με στόχο να φτάσει μέχρι την Πρίστινα –τώρα ελέγχει περίπου το ένα τρίτο των εδαφών του Κόσσοβου– και υπεραμύνθηκε της ενότητας στους κόλ-

πους της αυτονομιστικής οργάνωσης. Απέρριψε το σενάριο της συνομοσπονδίας με τη Σερβία και το Μαυροβούνιο, κάλεσε τα πολιτικά κόμματα να αναγνωρίσουν στον ΑΣΚ τις εθνικές ένοπλες δυνάμεις του Κόσσοβου, όσο διαρκεί ο αγώνας της ανεξαρτησίας και υποστήριξε ότι δεν αναγνωρίζει τον πρόεδρο της χώρας **Ιμπραήμ Ρουγκόβα**. Στο τέλος, βέβαια, της συνέντευξης επανέλαβε τη γνωστή θέση του ΑΣΚ ότι προτίθενται να καθήσουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με την προϋπόθεση όμως ότι θα αποσυρθούν οι σερβικές δυνάμεις από την περιοχή και θα απελευθερωθούν όλοι οι κρατούμενοι.

Ο πρόεδρος Μιλόσεβιτς ευνοείται βέβαια από την ενίσχυση του ΑΣΚ, μιας και μέχρι τώρα χρεωνόταν εξ ολοκλήρου την ευθύνη για την κατάσταση στο Κόσσοβο, πιέζεται βέβαια εκ των πραγμάτων από τη διαρκή επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης στη Σερβία –μετά και τις νέες κυρώσεις που επιβλήθηκαν τον Απρίλιο– και τον ανταρτοπόλεμο του πρωθυπουργού του Μαυροβουνίου, **Μίλο Τζουγκάνοβιτς**. Σίγουρα ετοιμάζει μεθοδικά την επόμενη κίνησή του, όπως άλλωστε και οι κοσσοβάροι αντάρτες. Μετά αυτή την περίοδο στασιμότητας που διανύουμε θα πρέπει μάλλον να περιμένουμε εξελίξεις.

Πέρα όμως από το διπλωματικό παιχνίδι, στο Κοσσυφοπέδιο διεξάγεται και ένας πραγματικός πόλεμος μεταξύ των σερβικών δυνάμεων ασφαλείας και των ανταρτών του ΑΣΚ, ένας πόλεμος που έχει στοιχίσει ήδη τη ζωή σε τουλάχιστον 300 ανθρώπους. Οι συγκρούσεις συνεχίζονται με αμείωτη ένταση στην περιοχή γύρω από την πόλη Πετς και δυστυχώς η διεθνής κοινότητα δεν έχει σαφή εικόνα για το τι ακριβώς συμβαίνει εκεί, αν εξαίρεσει κανείς τις μαρτυρίες των προσφύγων. Αυτό που μπορεί να επιβεβαιώσει με σχετική ασφάλεια η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες είναι ότι ο αριθμός των Αλβανών που εγκαταλείπει το Κόσσοβο διογκούται διαρκώς. Υπολογίζουν ότι 3.000 Κοσσοβάροι αναζητήσαν τις τελευταίες μέρες καταφύγιο στο γειτονικό Μαυροβούνιο. Στη Βόρεια Αλβανία έχουν ζητήσει καταφύγιο 13.000 Αλβανοί του Κοσσυφοπέδιου και συνολικά 100.000 άνθρωποι έχουν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν τις εστίες τους από την έναρξη των εχθροπραξιών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ

(Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)

M. P. NILSSON

Καθηγητής Πανεπιστημίου
Κλασικής Αρχαιολογίας
και Αρχαίας Ιστορίας

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

M. P. NILSSON

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Μετάφραση
Αικ. Παπαθωμοπούλου
Αρχαιολόγος

Με 334 σελίδες
και 55 εικόνες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

Η Νέα Κρίση στη Δυτική Αφρική

του Αστέρη Χουλιάρα

Τα τελευταία είκοσι χρόνια η Γουινέα Μπισσάου θεωρούνταν ως ένα από τα πιο ειρηνικά κράτη της Αφρικής. Η χώρα δεν παρήγαγε ούτε καν αρκετά νέα για να διατηρήσει μια ημερήσια εφημερίδα¹. Ξαφνικά, τον περασμένο Ιούνιο, ξέσπασε μια εξέγερση ενός τμήματος του στρατού που, μέσα σε λιγότερο από τρεις εβδομάδες, μετέτρεψε το 1/3 του πληθυσμού σε εσωτερικούς και εξωτερικούς πρόσφυγες. Έτσι, η μικρή αυτή πρώην πορτογαλική αποικία έρχεται να προστεθεί σ' έναν άξονα αστάθειας και συγκρούσεων που πλήττει τα τελευταία χρόνια τη Δυτική Αφρική (Λιβερία, Σενεγάλη, Σιέρρα Λεόνε).

Ο ένοπλος αγώνας εναντίον της πορτογαλικής αποικιοκρατίας στη Γουινέα Μπισσάου άρχισε το 1963. Εμπνευστής και ιδρυτής του Partido Africano da Independencia da Guiné e Cabo Verde (PAIGC), που ξεκίνησε την εξέγερση κατά των Πορτογάλων, ήταν ένας αγρονόμος από τα νησιά του Πράσινου Ακρωτηρίου, ο Amilcar Cabral. Η υποστήριξη που παρείχαν στο PAIGC η γειτονική Γουινέα (που είχε αποκτήσει την ανεξαρτησία της το 1958), η Σοβιετική Ένωση και άλλα κομμουνιστικά κράτη καθώς και η επιτυχής οργάνωση των απελευθερωμένων περιοχών σε μη-εθνοτική βάση συνέβαλαν στην ήττα των αποικιοκρατών². Στις αρχές του 1973 ο Amilcar Cabral δολοφονήθηκε από πράκτορες των Πορτογάλων στην πρωτεύουσα της Γουινέας, το Κονακρί. Εντούτοις, ο θάνατός του δεν επηρέασε τον αγώνα για την ανεξαρτησία, καθώς το PAIGC διέθετε ανεπτυγμένες οργανωτικές δομές και ισχυρά λαϊκά ερείσματα. Τη χρονιά της δολοφονίας του Cabral, οι αντάρτες είχαν απελευθερώσει σχεδόν το σύνολο της χώρας και οι Πορτογάλοι έλεγχαν μόνο την πρωτεύουσα, το Μπισσάου. Τον Σεπτέμβριο του 1974, μετά την επανάσταση των γαρυφάλλων, η Λισσαβώνα παραχώρησε και τυπικά στο Πράσινο Ακρωτήριο και στη Γουινέα Μπισσάου (που είχαν ήδη αναγνωρισθεί από 60 κράτη) την ανεξαρτησία.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Ο ετεροθαλής αδελφός του Amilcar Cabral, Luiz de Almeida Cabral, ήταν ο πρώτος πρόεδρος της Γουινέας Μπισσάου. Το 1980 ανατράπηκε από ένα αναίμακτο πραξικόπημα που έφερε στην εξουσία τον έως τότε πρωθυπουργό Jogo Bernardo Vieira. Το πραξικόπημα του Vieira σαφέστατα αντανάκλασε την αντιπάθεια που ένιωθαν οι μαύροι κάτοικοι της Γουινέας Μπισσάου για τα μεικτής καταγωγής (mestiços) μέλη της ελίτ που καταγόταν από το Πράσινο Ακρωτήριο. Η δυσφορία αυτή για τους mestiços χαρακτηριζόταν κυρίως τη μεγαλύτερη εθνότητα της Γουινέας Μπισσάου, τους Balante (περίπου 30% του συνολικού πληθυσμού). Η ένωση ανάμεσα στη Γουινέα Μπισσάου και τα νησιά του Πράσινου Ακρωτηρίου, που είχε συμφωνηθεί μόλις λίγες ημέρες πριν από το πραξικόπημα, ακυρώθηκε μόλις η κυβέρνηση των νησιών αρνήθηκε να αναγνωρίσει τον Vieira ως νέο πρόεδρο της Γουινέας Μπισσάου.

Ο αγώνας για την ανεξαρτησία έπληξε

την οικονομία και ιδιαίτερα την αγροτική παραγωγή της Γουινέας Μπισσάου. Η παραγωγή φρυστικών, τότε κύριου εξαγωγικού προϊόντος της χώρας, μειώθηκε κατά 50%. Εντούτοις, τα είκοσι χρόνια κεντρικού σχεδιασμού και κρατικής ιδιοκτησίας που ακολούθησαν την ανεξαρτησία όχι μόνο δεν κατάφεραν να αναζωογονήσουν την οικονομία αλλά συνέβαλαν και στην περαιτέρω παρακμή της. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του ρυζιού, που είναι βασικό είδος διατροφής για τους κατοίκους της Γουινέας Μπισσάου. Ενώ η χώρα εξήγαγε ρύζι στις δεκαετίες του '60 και του '70, κατέληξε στις αρχές της δεκαετίας του '90 να καλύπτει το 40% της κατανάλωσης με εισαγωγές³. Ακόμη περισσότερο, η Γουινέα Μπισσάου έγινε ένα από τα πιο υπερχρεωμένα κράτη στον κόσμο. Στα τέλη του 1995, το εξωτερικό της χρέος ήταν σχεδόν 20 φορές μεγαλύτερο από την αξία των εξαγωγών της. Με αναλφαβητισμό ύψους 45% και μέσον όρο ζωής τα 43,2 χρόνια, η Γουινέα Μπισσάου κατατάσσεται σήμερα στην 163η θέση, ανάμεσα σε 175 κράτη, στον Πίνακα Ανθρώπινης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών⁴.

Η κυβέρνηση της Γουινέας Μπισσάου, ύστερα από διεθνείς πιέσεις, άρχισε, από τα τέλη της δεκαετίας του '80, να φιλελευθεροποιεί την οικονομία και το πολιτικό σύστημα. Το 1994, διεξήχθησαν πολυκομματικές εκλογές και ο Jogo Bernardo Vieira επανεξελέγη στον δεύτερο γύρο των προεδρικών εκλογών με το 52% των ψήφων. Εντούτοις η οικονομική κρίση δεν έδειξε σημάδια ύφεσης. Η απόφαση της

ΓΟΥΪΝΕΑ ΜΠΙΣΣΑΟΥ

Βασικά Στοιχεία

Έκταση: 36.125 τ.χ.

Πληθυσμός (1997): 1.179.000

ΑΕΠ (1995): 257 εκατ. δολάρια

ΑΕΠ κατά κεφαλήν (1995): 234 δολάρια

Εξωτερικό Χρέος (ως ποσοστό του ΑΕΠ το 1995): 372%

Ο Αστέρης Χουλιάρας είναι ερευνητής στο Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων

ΓΟΥΪΝΕΑ-ΜΠΙΣΣΑΟΥ

κυβέρνηση το 1997 να εγκαταλείψει το πέσο για να εισάγει το CFA φράγκο (που στηρίζεται από τη Γαλλία), προκάλεσε σοβαρές απεργίες των δημοσίων υπαλλήλων της χώρας⁵.

Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ

Η πρόσφατη κρίση στη Γουινέα Μπισσάου ξέσπασε όταν ο πρόεδρος Vieira διόρισε στις 5 Ιουνίου έναν νέο αρχηγό του στρατού για να αντικαταστήσει τον προηγούμενο αρχηγό, ταξίαρχο **Ansumane Mane**, ο οποίος είχε απομακρυνθεί τον Ιανουάριο, κατηγορούμενος για λαθρεμπόριο όπλων με τους αντάρτες της νότιας επαρχίας της Σενεγάλης, του Casamance. Μια μέρα μετά, ο Mane, βετεράνος όπως και ο Vieira του πολέμου της ανεξαρτησίας, κατέλαβε ένα στρατηγική σημασίας στρατόπεδο που συνδέει την πρωτεύουσα με το αεροδρόμιο. Καθώς οι δυνάμεις της κυβέρνησης προσηλαθύναν ανεπιτυχώς να καταλάβουν το στρατόπεδο, στρατιωτικές δυνάμεις σε άλλες περιοχές της χώρας συμπαρατάσσονταν με τον Mane. Ανταλλαγές πυροβολικού έπληξαν πολλά κτίρια της πρωτεύουσας και οι περισσότεροι κάτοικοί της την εγκατέλειψαν. Ένα πλοίο γεμάτο πρόσφυγες ανατράπηκε, με αποτέλεσμα να χάσουν τη ζωή τους 200 άνθρωποι⁶. Γαλλικά και πορτογαλικά πλοία απομάκρυναν τις διπλωματικές αποστολές και τους ξένους κατοίκους της πόλης. 1.400 στρατιώτες από τη Σενεγάλη και 300 από τη Γουινέα πήραν μέρος στις συγκρούσεις στο πλευρό των κυβερνητικών δυνάμεων, χωρίς όμως σημαντικά αποτελέσματα. Διεθνείς απόπειρες διαμεσολάβησης απέτυχαν και οι συγκρούσεις συνεχίζονται χωρίς σημάδια ύφεσης.

Ο εμφύλιος πόλεμος συνδέεται άμεσα με εξελίξεις στη γειτονική Σενεγάλη. Το αποσχιστικό Κίνημα των Δημοκρατικών Δυνάμεων του Casamance επιδιώκει από τα μέσα της δεκαετίας του '80 την ανεξαρτησία της νότιας αυτής επαρχίας της Σενεγάλης⁷. Η στενή διασύνδεση μεταξύ της επαρχίας του Casamance και της Γουινέας Μπισσάου δεν είναι πρόσφατη⁸. Οι κάτοικοι προέρχονται από την ίδια εθνοτική ομάδα, ενώ οι δύο περιοχές ανήκαν στην Πορτογαλία προτού το Casamance παραχωρηθεί στη Γαλλία το 1888. Ακόμη περισσότερο, την περίοδο του αγώνα της ανεξαρτησίας εναντίον των Πορτογάλων, οι

κάτοικοι του Casamance είχαν βοηθήσει τους αντάρτες της Γουινέας Μπισσάου.

Αντιμέτωπος με σοβαρά οικονομικά προβλήματα, ο πρόεδρος Vieira είχε ανακοινώσει το 1996 σχέδια για τη μείωση της δύναμης του στρατού της Γουινέας Μπισσάου κατά 50% (η δύναμή του ανερχόταν τότε σε 20.000 άνδρες)⁹. Όχι απρόσμενα, οι νεότεροι αξιωματικοί άρχισαν να βλέπουν την κυβέρνηση ως εμπόδιο στις καριέρες τους. Έτσι οι στρατιώτες της Γουινέας Μπισσάου άρχισαν να χρησιμοποιούν το λαθρεμπόριο όπλων και καννάβεως με τους αντάρτες του Casamance ως εναλλακτικούς τρόπους αύξησης των χαμηλών αποδοχών τους.

Φαίνεται ότι, κάποια στιγμή, ο πρόεδρος Vieira, αντιμέτωπος με οξύτατα οικονομικά προβλήματα και φοβούμενος ότι θα έχανε την εξουσία, επιδίωξε τη στήριξη της πιο ισχυρής Σενεγάλης, η οποία όμως ζήτησε ως αντάλλαγμα το σταμάτημα του λαθρεμπορίου όπλων. Έτσι ο Vieira αποφάσισε να θυσιάσει τον αρχηγό του στρατού. Ο ταξίαρχος Mane υποστήριξε στην κοινοβουλευτική επιτροπή, που ορίστηκε για να εξετάσει τις εναντίον του κατηγορίες, ότι ο ίδιος ο πρόεδρος Vieira είχε κερδίσει οικονομικά από το λαθρεμπόριο¹⁰. Οι συγκρούσεις ξέσπασαν μόλις μια ημέρα πριν η επιτροπή ανακοινώσει τα συμπεράσματά της.

Η περίπτωση της Γουινέας Μπισσάου αποδεικνύει πόσο σημαντική για τη σταθερότητα μιας χώρας είναι η αδυναμία να πληρώσει τους στρατιώτες της. Ο εμφύλιος πόλεμος στη Γουινέα Μπισσάου δεν έχει τον εθνοτικό χαρακτήρα των συγκρούσεων σε άλλα κράτη της δυτικής Αφρικής, όπως η Σιέρρα Λεόνε και η Σενεγάλη. Εντούτοις, όπως κι οι άλλοι πόλεμοι της περιοχής, απειλεί την ευρύτερη περιφερειακή σταθερότητα. Ήδη στρατιωτικές δυνάμεις δύο γειτονικών κρατών έχουν εμπλακεί στις συγκρούσεις, ενώ φαίνεται ότι το σύνολο του στρατού της Γουινέας Μπισσάου βρίσκεται με το μέ-

ρος του ταξίαρχου Mane¹². Μάλιστα πολλοί κάτοικοι της χώρας θεωρούν τον πρόεδρο Vieira ως μαριονέττα των Σενεγαλέζων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «Guinea Bissau: Instant War», *The Economist*, June 20, 1998, p. 48.
2. Ali A. Mazrui and Michael Tidy, *Nationalism and New States in Africa*, Nairobi: East African Educational Publishers, 1994, pp. 138-140.
3. «Guinea Bissau: on the reform path», *The ACP-EU Courier*, No 167, January-February 1998, p. 22.
4. UNDP, *Human Development Report 1997*, New York: UNDP, 1997.
5. James Rupert, «Latest Uprising Shows Fragility of West Africa», *The Washington Post*, June 29, 1998, p. A10.
6. Alex Duval Smith, «Bissau battles spark crisis of refugees», *The Guardian Weekly*, June 21, 1998.
7. Αστέρης Χουλιάρης, «Σενεγάλη: Απειλές για τη σταθερότητα», *Αντί*, Τεύχος 651, 2 Ιανουαρίου 1998, σελ. 37.
8. «Guinea Bissau: Instant War», *op. cit.*
9. «Guinea Bissau: Mane's men», *Africa Confidential*, Vol. 39 (13), 26 June 1998.
10. *Ibid.*
11. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs Integrated Regional Information Network for West Africa, *Guinea Bissau background briefing on the military rebellion*, 98.6.18, Abidjan.
12. Alex Duval Smith, «Senegal turns back Guinea Bissau refugees», *The Guardian Weekly*, July 5, 1998.

Το ζήτημα της προστασίας των μειονοτήτων

του Σωτήρη Ντάλη

Από το 1945 έως το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, η διεθνής κοινότητα είχε αγνοήσει συστηματικά το ζήτημα της προστασίας των μειονοτήτων. Η διάλυση της πρώην ΕΣΣΔ και της Γιουγκοσλαβίας, οι κίνδυνοι ανάφλεξης σε διάφορα σημεία του πλανήτη και της Ευρώπης ειδικότερα, με αιχμή του δόρατος το μειονοτικό, οδήγησαν τους διεθνείς οργανισμούς και τα κράτη-μέλη τους να θέσουν και πάλι επί τάπητος ένα παλαιό, αλλά πάντοτε επίκαιρο ζήτημα, και να αναζητήσουν ένα κοινό αποδεκτό πολιτικό και νομικό πλαίσιο αντιμετώπισης του μειονοτικού προβλήματος.

Από τους τρεις διεθνείς οργανισμούς που κυρίως ασχολήθηκαν με το θέμα (ΟΗΕ, ΟΑΣΕ, Συμβούλιο της Ευρώπης), μόνον οι εργασίες του Συμβουλίου της Ευρώπης ξεπέρασαν το στάδιο των διακηρύξεων και κατέληξαν στην υιοθέτηση ενός νομικά δεσμευτικού κειμένου, το οποίο ρυθμίζει συνολικά τις διάφορες πτυχές της προστασίας των μειονοτήτων.¹

Η Σύμβαση-πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης τέθηκε σε ισχύ πρόσφατα, την 1η Φεβρουαρίου 1998, και αποτελεί αναμφισβήτητα, από πολιτική σκοπιά, το σημαντικότερο κείμενο που υιοθετήθηκε τα τελευταία χρόνια από τον Οργανισμό. Κατά μία άποψη, η Σύμβαση αυτή είναι ρηξικέλευθη, ιδίως σε θέματα γλώσσας, θρησκείας και εκπαίδευσης. Κατ' άλλους είναι άτολμη στο μέτρο που, για τα ίδια αυτά ζητήματα, αφήνει μεγάλα περιθώρια εκτίμησης στα συμβαλλόμενα κρά-

τη και εγκαθιδρύει έναν χαλαρό μηχανισμό ελέγχου. Ωστόσο, εάν κρίνει κανείς από την υποδοχή που έχει τύχει μέχρι στιγ-

μής, η Σύμβαση-πλαίσιο για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων είναι κείμενο ευέλικτο, το οποίο μπορεί να συνθέσει αντικρουόμενες απόψεις. Πράγματι, η Σύμβαση αυτή έχει αναπτύξει πρωτοφανή δυναμική, δεδομένου ότι σε ελάχιστο χρόνο έχει υπογραφεί από 36 από τα 40 κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Η Ελλάδα υπέγραψε τη Σύμβαση τον Σεπτέμβριο του 1997 – εν όψει, δε, και της επικείμενης ελληνικής προεδρίας στο Συμβούλιο της Ευρώπης, ανακλύπει το ζήτημα της τυχόν επικύρωσής της. Τη σημασία της Σύμβασης αναλύει μια πολύ χρήσιμη έκδοση, που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Α. Σάκκουλα. Την επιμέλεια της έκδοσης είχαν ο καθηγητής Α. Μπρεδήμας και ο λέκτορας Λ.-Α. Σιυλιάνος. Πρό-

κειται για την πρώτη, απόπειρα ανάλυσης σε βάθος της Σύμβασης-πλαισίου, με στόχο να προκαλέσει κατά το δυνατόν ευρεία

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΥΡΩΠΗΣ

συζήτηση γύρω από ένα αιχμηρό ζήτημα για την Ελλάδα και να συμβάλει στη μελέτη των επιπτώσεων που θα είχε η επικύρωση της Σύμβασης αυτής από την ελληνική κυβέρνηση.

Το πρώτο μέρος του τόμου παρουσιάζει τα προβλήματα κατά την όλη διαπραγμάτευση της Σύμβασης στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης (**Η. Hartig**), επισημαίνοντας συγχρόνως τις ιστορικές της (**Α. Διβάνη**) και τις πολιτικές της (**Α. Ηρακλείδης**) καταβολές.

Το δεύτερο μέρος του τόμου αναλύει τις βασικές αρχές και τις επιμέρους διατάξεις της Σύμβασης, ξεκινώντας από το σύγχρονο νομικό καθεστώς των μειονοτήτων (**Σ. Περγιάκης**). Υπογραμμίζεται ιδίως η φύση και η έκταση των μειονοτικών δικαιωμάτων και των αντίστοιχων υποχρεώσεων των κρατών (**Α.-Α. Σισιλιάνος**), το πρόβλημα αναγνώρισης πολιτιστικών δικαιωμάτων (**Φ. Παζατζή**) και η ουσιαστικοποίηση της αρχής της ισότητας (**Κ. Fabian**).

Το τρίτο μέρος περιέχει ενδελεχή ανάλυση του μηχανισμού εποπτείας που προβλέπει η Σύμβαση και των σοβαρών πολιτικών αντιδράσεων που δημιούργησε το θέμα αυτό κατά τη διαπραγμάτευση (**Μ. Τελαλιάν**).

Το τέταρτο μέρος αφορά ζητήματα αμιγώς ελληνικού ενδιαφέροντος και συγκεκριμένα το κρίσιμο πρόβλημα της συμβατότητας της Συνθήκης της Λωζάννης με τη Σύμβαση-πλαίσιο (**Α. Σκόρδας**) και τις επιπτώσεις της τελευταίας για την ελληνική μειονότητα στην Αλβανία (**Α. Μπρεδήμας**).

Ο τόμος κλείνει με τις συμπερασματικές παρατηρήσεις του Έλληνα δικαστή στο Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Στρασβούργου και Ακαδημαϊκού **Ν. Βαλτικού**.

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΕΝΑΝ ΝΕΟ ΡΟΛΟ

Αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι με στόχο τη γενικότερη αναβάθμιση του ρόλου του Συμβουλίου της Ευρώπης, 40 αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων συναντήθηκαν πριν από λίγους μήνες στο Στρασβούργο.

Τέσσερα χρόνια μετά τη σύνοδο κορυφής της Βιέννης, οι ηγέτες των 40 κρατών-μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης είχαν την ευκαιρία να επιβεβαιώσουν την προσηλωσή τους στις βασικές αρχές και την πολιτική του Οργανισμού (τη Δημοκρατία,

τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την τήρηση της έννομης κληρονομιάς. Βέβαια, το πόσο προσηλωμένες στις παραπάνω αρχές είναι χώρες, όπως η Τουρκία, αυτό είναι ένα άλλο ζήτημα. Για την περίπτωση της συγκεκριμένης χώρας, υπήρξε και ένα καυστικότατο σχόλιο στην ανάλυση του **Marcel Scotto** της *Monde* της 20ής Οκτωβρίου 1997.

Η συνάντηση του Στρασβούργου αποτέλεσε μια πολύ καλή ευκαιρία για να αποτιμηθεί η συνεισφορά του Οργανισμού στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής σταθερότητας μέσω της διεύρυνσής του. Στη σύνοδο κορυφής αποφασίσθηκε η διεύρυνση των εξουσιών του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, έτσι ώστε να είναι ο μόνος οργανισμός που θα παρακολουθεί και θα εφαρμόζει την Ευρωπαϊκή Συνθήκη για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Μετά την απλοποίηση των διαδικασιών, από τον Νοέμβριο του 1998, οι ευρωπαίοι πολίτες θα έχουν τη δυνατότητα να ασκούν εφέσεις απευθείας στο δικαστήριο. Ενώ ένας Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα θα είναι υπεύθυνος για την προώθηση του σεβασμού των δικαιωμάτων από τις χώρες-μέλη.

Σ' ό,τι αφορά την προστασία των εθνικών μειονοτήτων, αποφασίσθηκε οι χώρες-μέλη να ενισχύσουν τη συνεργασία τους και τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης, με βάση την Ευρωπαϊκή Σύμβαση πλαίσιο, η οποία εγγυάται τα πολιτικά, πολιτιστικά και θρησκευτικά δικαιώματα των μειονοτήτων.

Επίσης, συμφωνήθηκε η εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη για τα δικαιώματα των εργαζομένων, η ενίσχυση της προστασίας των ασθενέστερων μελών της κοινωνίας, η διασφάλιση των δικαιωμάτων των νόμιμων μεταναστών και η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις βιομηχανικές και αστικές περιοχές.

Η Πολιτική Διακήρυξη και το Σχέδιο Δράσης, που υιοθετήθηκαν στο Στρασβούργο, στοχεύουν στην ενίσχυση της δημοκρατικής σταθερότητας στις χώρες της Ευρώπης. Αυτό όμως προϋποθέτει ότι το Συμβούλιο της Ευρώπης θα πρέπει προηγουμένως να ξεκαθαρίσει το ρόλο του στο υπάρχον θεσμικό πλαίσιο.

1. Από τις 5 Μαΐου 1998 η Ελλάδα ασκεί την Προεδρία στο Συμβούλιο της Ευρώπης.

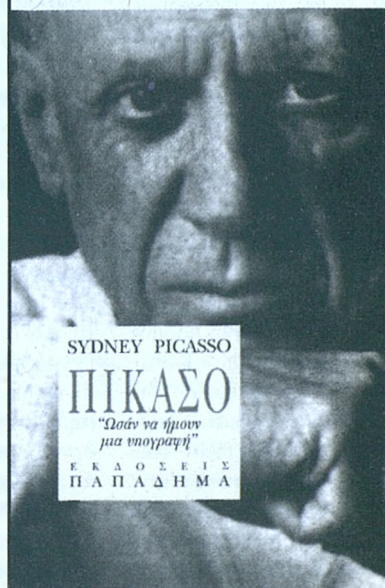
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

SYDNEY PICASSO

ΠΙΚΑΣΟ

“Ωσάν να ήμουν
μια υπογραφή”

Μετάφραση
ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΟΝΤΑΚΗΣ
Φιλολόγος

Με 158 σελίδες
και 32 εικόνες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

ΟΙ ΙΑΠΩΝΕΣ ΤΙΜΩΡΗΣΑΝ ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η συντριπτική ήττα του κυβερνώντος Φιλελεύθερου Δημοκρατικού Κόμματος στις εκλογές της Κυριακής για την Άνω Βουλή μεταφράστηκε ως έξοξη οργής των ιαπώνων ψηφοφόρων απέναντι στο σύστημα της «μονοκομματικής δημοκρατίας» που κυριαρχεί στη χώρα μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Έτσι, από τη μία οι ψηφοφόροι έχουν την ικανοποίηση ότι τιμώρησαν το «σύστημα», που το αντιπροσωπεύει το κυβερνών κόμμα -κυρίαρχο επί δεκαετίες στην πολιτική σκηνή της χώρας-, ενώ από την άλλη δεν ανατρέπεται πλήρως το σκληρό, μιας και η κυβέρνηση διατηρεί την πλειοψηφία των εδρών στην πανίσχυρη Κάτω Βουλή. Η κυριαρχία του ενός κόμματος και η διαπλοκή των στελεχών του με επιχειρηματικούς κύκλους έθρεψαν έναν βαθύτατο γραφειοκρατικό σύστημα που αποτέλεσε πραγματική τροχοπέδη για τη δημοκρατία στη χώρα του Ανατέλλοντος Ηλίου. Μέχρι που μπορεί να φτάσει η αντίδραση των ψηφοφόρων; Αγνωστο. Τα κόμματα, πάντως, της αντιπολίτευσης, με προεξάρχον το Δημοκρατικό, ζητούν πρόωγη προσφυγή στις κάλπες.

Ο ηγέτης του αλληθωρίζει προς τον **Τόνυ Μπλαιρ** και τον **Ρομάνο Πρόντι** και το όνειρό του είναι η δημιουργία ενός κεντροαριστερού συνασπισμού στα χνάρια της «Ελίας». Αν ο πρωθυπουργός που θα διαδεχθεί τον **Ριούταρο Χασιμότο** -παραιτήθη-

κε μετά την ταπεινωτική ήττα του κόμματός του- δεν καταφέρει να προωθήσει άμεσα τις μεταρρυθμίσεις στο φορολογικό και το τραπεζικό σύστημα για να καταφέρει η χώρα να ξεπεράσει την ύφεση -τη χειρότερη από τον Β' Παγκόσμιο- τότε δεν πρέπει να αποκλείουμε πρόωρες εκλογές που ενδεχομένως να επιφυλάξουν εκπλήξεις.

ΞΑΝΙΔΑ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΑΠΟ ΔΝΤ ΓΙΑ ΡΩΣΙΑ

Η ρωσική κυβέρνηση προμυροδοτήθηκε τελικά με το δάνειο ύψους 22,6 δισ. δολ. από το ΔΝΤ. Τα χρήματα αυτά θα μπουν στα ρωσικά ταμεία μέχρι το τέλος του 1999. Πρόκειται για ένα μεγάλο δάνειο που πριν από λίγο καιρό το ΔΝΤ είχε αρνηθεί να εκχωρήσει, ένα δάνειο σωτήριο για την κυβέρνηση **Κιριένκο** και τον πρόεδρο **Γέλτσιν**, ένα δάνειο που βάζει ακόμα μια θηλιά στο λαιμό της αλλοτινής υπερδύναμης. Αυτό που αξίζει να σημειώσουμε είναι η μεταστροφή του προέδρου **Γέλτσιν** την επομένη της ευτυχούς κατάληξης των διαπραγματεύσεων με τους εκπροσώπους του διεθνούς οργανισμού. Θυμίζουμε ότι, τις μέρες που προηγήθηκαν της συμφωνίας, στη Μόσχα επικρατούσε ένα περίεργο κλίμα έντασης με κυριάρχες για μια εις έτι φορά τις φήμες για την κακή υγεία του προέδρου. Ο ίδιος ο **Γέλτσιν** είχε εξαπολύσει τότε ολομέτωπη επίθεση κατά Θεών και Δαιμόνων, κάνοντας λόγο για δυνάμεις που απεργάζονται πραξικόπημα για την ανατροπή

του. Όλοι αυτοί οι κακοί οιωνοί εξαφανίστηκαν μετά τη μαγεία μετά την απόφαση του ΔΝΤ να ανοίξει τα ταμεία του. Την επομένη, λοιπόν, ο πρόεδρος **Γέλτσιν** έσπευσε να συναντήσει τους εκπροσώπους της Δούμας για να τους τείνει κλάδο ελαίας και να τους διαβεβαιώσει ότι όλα είναι καλά και ότι κανένα πραξικόπημα και τίποτα δεν απειλεί την τάξη και την ασφάλεια στη Ρωσία!

ΚΑΙ Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΧΕΡΤΖΟΓΚ ΣΤΟ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Μεσούντος του θέρους, οι πολιτικές αντιπαραθέσεις έχουν κοπάσει στη Γερμανία. Αλλωστε ο καγκελάριος **Κολ** προτίμησε να εγκαταλείψει την προεκλογική αρένα και να αναζητήσει καταφύγιο σε κάποιο θέρετρο της Αυστρίας και μάλιστα για έναν ολόκληρο μήνα. Τα πράγματα για τον ίδιο και το κόμμα του δεν είναι τόσο ευρύνα, μια και οι δημοσκοπήσεις εξακολουθούν να δίνουν σταθερό

προβάδισμα στους Σοσιαλδημοκράτες. Οι στενοί του συνεργάτες επιμένουν ότι το ηθικό του κ. **Κολ** είναι ακμαιότατο αφού -όπως λένε- είναι από τους ανθρώπους που έχουν μάθει να μην χάνουν.

Πριν παραδώσουν, όμως, τον προεκλογικό αγώνα στην καλοκαιρινή ραστώνη, οι Σοσιαλδημοκράτες άναψαν και άλλη φωτιά, εμπλέκοντας στην αντιπαράθεση και τον πρόεδρο **Χέρτσογκ**. Του προσάπτουν ότι στηρίζει ανοιχτά τον **Χέλμουτ Κολ** και τους Χριστιανοδημοκράτες του. Ο σοσιαλδημοκράτης υποψήφιος για την καγκελαρία, πάντως, ο **Γκέρχαντ Σρέντερ**, παραδέχτηκε ανοιχτά ότι το κόμμα του δεν μπορεί να ελπίζει σε απόλυτη πλειοψηφία αλλά σε κυβέρνηση συνεργασίας και κατόπιν τούτου καλές διακοπές. Οι αντίπαλοι θα επανέλθουν δριμύτεροι για να μπουν στην τελική ευθεία της αναμέτρησης πριν από τις εκλογές του Σεπτεμβρίου.

Τελείωσε... και το πήρε η Γαλλία. Το φετινό Παγκόσμιο Κύπελλο προσέφερε πολλές συγκινήσεις στους φιλάθλους. Τελικά, αποδείχθηκε ότι πρώτα απ' όλα το ποδόσφαιρο είναι παιχνίδι στρατηγικής. Κι ο «στρατηγός» Ζακέ, ο προπονητής της Εθνικής Γαλλίας, δεν κρατούσε για φιγούρα το μπλοκάκι του στη διάρκεια των αγώνων.

ΔΙΔΑΛΟΥΟΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΩΣΤΗ ΜΟΣΚΩΦ ΚΑΙ ΤΗ «ΝΕΟ-ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ»

• Στην απώλεια του Κωστή Μοσκώφ και τα όσα γράφτηκαν για το έργο του αλλά και για το ρεύμα της νεο-ορθοδοξίας, του οποίου υπήρξε βασικός εμπνευστής, αναφέρεται η επιστολή που ακολουθεί:

1. Το πιο καλό κείμενο, που διάβασα για τον Κωστή Μοσκώφ, σ' όλη την επισημειολογία των ημερών μετά το θάνατό του, ήταν της Ελένης Μπιρμπίλη, στην *Αυγή* (5 Ιουλίου 1998). Κρατώ απ' αυτό, λέξεις σημασιολογικές, για να καταθέσω, κι εγώ ταπεινά, λίγες σκέψεις, για τον μεγάλο αυτόν πολίτη της Θεσσαλονίκης και της Αλεξάνδρειας. «Φανατικός θιασώτης του απόλυτου Έρωτα», «πρωτοπόρος οραματιστής και αυθεντικός ουμανιστής», «άνθρωπος βαθιά θρησκευόμενος με την ευρεία έννοια του όρου», «παγκόσμιος άνθρωπος».

Δεν έτυχε να γνωρίσω από κοντά τον Κωστή Μοσκώφ. Είχα, όμως, τη χαρά να γευθώ το λόγο του, την άνοιξη του 1995, αν δεν με απατά η μνήμη μου, όταν σε μια διάλεξή του στην αίθουσα τελετών του παλαιού κτιρίου της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Ο Κωστής Μοσκώφ, νοερά, ταξίδεψε το ακροατήριό του στην πόλη όπου από το 1989 διέπρεψε ως μορφωτικός ακόλουθος. Σεμνός, προσιτός και απέριπτος, μίλησε για τον Καβάφη, τη μετάφραση ποιημάτων του στα αραβικά, τα Καβάρια, τον Στρατή Τσίρκα, τον μεγάλο του καθημό για την ίδρυση Ελληνικού Πανεπιστημίου στην Αίγυπτο. Λόγος γνήσιος, ουσιαστικός, ξάστερος.

Προσπάθησε ο Κωστής Μοσκώφ. Προσπάθησε για τη διάδοση και την αγύωση της οικουμενικότητας του Ελληνισμού, πού αλλού, στην ίδια τη μητέρα που τον γέννησε, στον ευρύτερο χώρο της Ανατολής, της «καθ' ημάς Ανατολής». Προσπάθησε και μάγεψε με λόγο και πράξη,

όπως αρμόζει σ' έναν σοφό. Δυστυχώς έφυγε νωρίς, μας έμεινε όμως το έργο του.

2. Στις αρχές της περασμένης δεκαετίας τοποθετείται από πολλούς η γέννηση του ιδεολογικού ρεύματος με τ' όνομα «νεο-ορθοδοξία». Εδώ και αρκετά χρόνια, προσωπικά, προσπαθώ εναγωνίως να καταλάβω, τι τέλος πάντων είναι η «νεο-ορθοδοξία» και τα συνήθη «παράγωγά της», «νεο-ορθόδοξος», «ελληνολάτρης», «ελληνάρης» κ.λπ. Ειλικρινά, δεν μπορώ να συνειδητοποιήσω, γιατί το πλάσιμο και η εφεύρεση ενός τέτοιου όρου. Γιατί αυτή η αυτονόμηση ενός ιδεολογικού ρεύματος, μέσα στους κόλπους της Ορθοδοξίας. Όσοι μιλούν για «νεο-ορθοδοξία», νομίζω, ότι μπροστά στο εύρος και το κάλλος της Ορθοδοξίας, καταδεικνύουν την ανεπάρκειά τους.

Ο αείμνηστος Π. Νέλλας, ο Κ. Ζουράρις, ο Χρ. Γιανναράς, ο π. Γ. Μεταλληνός, ο Κ. Μοσκώφ, ο π. Γ. Ρωμανίδης, και τόσο άλλοι που αυθαίρετα κάποιον τους κόλλησαν τη ρετσινιά του «νεο-ορθόδοξου», δεν αρθρώνουν κανένα διαφορετικό λόγο απ' αυτόν που αιώνες κομίζει η Ορθοδοξία. Αντιθέτως, ο καθένας μέσα από τη δική του προσωπική αναζήτηση, παραπέμπει αποχλειστικά στην εμπειρία της Ορθοδοξίας και στο αυθεντικό πατερικό πνεύμα της. Κανένας τους δεν αποδέχεται το χαρακτηρισμό «νεο-ορθόδοξος».

Σ' αυτό το κλίμα, οι υπέρμαχοι του όρου «νεο-ορθοδοξία» οδηγούνται σε μυθολασίες, παραβλέποντας τη δυναμική της Ορθοδοξίας, που επιγραμματικά θα μπορούσε να εστιαστεί στα εξής: α. τη βιωματική σχέση μας με τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή κληρονομιά, β. την αντίστασή μας σ' ό,τι παραπλανητικό, ανέραστο και πιεριστικό μέσα στο παρελθόν η φραγκική Δύση, και γ. στο γεγονός της φράξεως Ελληνισμού και Ορθοδοξίας στη μακρά διάρκεια της ιστορίας μας.

Η ταυτότητα της ελληνορθοδοξίας ή του ελληνοχριστιανισμού και της ρωμοσύνης δεν παραπέμπει στην τραγελαφική θεώ-

ρηση του «ελληνοχριστιανισμού» ιδεολογήματος με τις ανάλογες παραμορφώσεις της εθνικής ταυτότητάς μας. (Γι' αυτόν τον τελευταίο παράγοντα παραπέμπω στη μικρή μελέτη του αείμνηστου Νικολάου Μ. Παναγιωτάκη, «Περιπέτειες της Εθνικής μας ταυτότητας», *Παλίμψηστον*, τχ. 4, Ηράκλειο Κρήτης 1984, σσ. 205-212).

Αθανάσιος Ιω. Καλαμάτας
Θεολόγος

ΓΙΑ ΤΟ ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΛΑΡΙΣΑΣ

Από τη διεύθυνση του Εικαστικού Κέντρου, η αντίδραση σε άρθρο του Μάνου Στεφανίδη που δημοσιεύθηκε στο προηγούμενο τεύχος:

Κύριε Διευθυντά,

Στο τελευταίο τεύχος του περιοδικού σας (αρ. 663/19-6-98) και στο χώρο «Η κριτική της τέχνης», άρθρο του συντάκτη σας κ. Μάνου Στεφανίδη με τίτλο «Υποκειμενικά» και υπότιτλο «αρπαχτές», με φωτογραφικό ένθετο μέρος της πρόσκλησής μας για τη μεγάλη έκθεση «Εστίες του βλέμματος» και υπότιτλο σ' αυτό «Εκθέσεις φύρδην-μύγδην, η λύση;» *θίγει*, πολύ *άστοχα*, θέματα διαφάνειας, την προσπάθεια, τους στόχους και την πολύ καλή πορεία του Κέντρου μας.

Ο τίτλος «Υποκειμενικά» ίσως αμβλύνει αλλά δεν εξαλείφει την πικρία μας για διαστρεβλώσεις σε πράγματα που δεν γνωρίζει ούτε θέλησε να γνωρίσει άμεσα ο γράφων.

Αναφέρεται και καταφέρεται για αλλοτρίωση προσώπων, ιδεών και θεσμών σαν κομμάτι της «επίσημης» πολιτιστικής πολιτικής, αναφέρεται και στο Κέντρο μας «αρπαχτά» σε ένα εννοιολογικό παζλ – φύρδην-μύγδην.

Διαπιστώνει (!) κακώς κείμενα, «ατασθαλίες» (!) στις πρακτικές διαχείρισης και διοργάνωσης εκθέσεων και του Εικαστικού μας Κέντρου.

Γράφει και μάλιστα ότι είναι διαπίστωσι: «... Έτσι διαπιστώσαμε πως υπάρχουν

χρήματα και μάλιστα πολλά στο Εικαστικό Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Λάρισας ώστε να διοργανώνονται εκθέσεις φύρδην-μίγδην όπως οι πρόσφατες "Εστίες του Βλέμματος-Νεοπαραστατικοί Έλληνες ζωγράφοι" και να τυπώνονται πολυτελέστατοι κατάλογοι...».

Είναι τουλάχιστον ατυχής αυτή η διαπίστωση και πιστεύουμε προϊόν μισαλλόδοξων πληροφοριοδοτών. Το λέμε αυτό γιατί η μόνη σωστή διαπίστωση είναι ότι δεν υπάρχουν χρήματα, και μάλιστα πολλά στο Εικαστικό Κέντρο της Λάρισας. Υπάρχει πολλή όρεξη και αφοσίωση για σοβαρή δουλειά. Σεβασμός στους στόχους του Κέντρου αλλά και στη διαχείριση του δημοσίου χρήματος. Έτσι αυτό που βγαίνει (αυτό που φαίνεται), ναι, είναι πλούσιο – και μάλιστα πολύ, σε σχέση με τα περιορισμένα ποσά που διατίθενται.

Μας εκπλήσσει όμως το γεγονός για το πότε, με ποιον τρόπο και γιατί γίνεται λόγος σε μια έκθεση που διοργανώθηκε πριν σχεδόν ένα χρόνο. Πρόκειται για μια μεγάλη από κάθε άποψη ομαδική έκθεση, με θεματική της την παράσταση στη νεότερη ζωγραφική, πληροφοριακού και εκπαιδευτικού κατά βάση χαρακτήρα. Εξαπολύονται βέλη αρχικά κατά των καλλιτεχνών (αναφέρονται και ονόματα), που δέχτηκαν να συνυπάρξουν με την κρεμονική εικονογραφία –μείαση της σύγχρονης εικαστικής διατύπωσης– και με τη βαριά φράση φύρδην-μίγδην, προκαταλαμβάνει άσχημα τον ανυποψίαστο αναγνώστη σας, γι' αυτή την έκθεση και το Κέντρο μας. Για μια πολύ αξιολόγη έκθεση από άποψη επιπέδου και συμμετοχής καλλιτεχνών όλων των τάσεων, με αποδεδειγμένα πρωτοφανή επιτυχία, που επιβεβαιώνεται από τα δημοσιεύματα και από το επίπεδο, τα σχόλια και το πλήθος του κοινού που την επισκέφτηκε (10.000 επισκέπτες). Επιβεβαίωσε δε τη γνωστή άποψή μας ότι ένα Κέντρο δεν πρέπει να στηρίζει με αποκλεισμούς ομάδες και ομαδοποιήσεις. Έτσι ασφαλώς δεν είναι καθόλου τυχαίο το ότι αυτή η έκθεση που είχε καλλιτέχνες όλων των τάσεων ήταν ο πυρήνας της εκπροσώπησης της χώρας μας στη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση, στην πολύ μεγάλη έκθεση των Βρυξελλών, το πρώτο εξάμηνο του 1998.

Όσο για τους πράγματι πολυτελείς καταλόγους (αλήθεια, τι θράσος να εκδίδονται τέτοιοι κατάλογοι;) είναι αναγκαίο να επισημανθεί ότι: με τα όποια συν και πλην μπορεί να επισημάνει κα-

νείς, οσοδήποτε διαφορετικοί και να είναι στις λεπτομέρειες του περιεχομένου τους, εκδίδονται, ναι, πολυτελείς κατάλογοι, με το μισό ή και το ένα τρίτο του κόστους παρόμοιων εκδόσεων άλλων φορέων. Αυτό επιτυγχάνεται με διαφανείς διαδικασίες, στο πλαίσιο του ανταγωνισμού των παραγωγών, με συνεχή επίβλεψη της ποιότητας σε όλα τα στάδια και με προσωπική συμμετοχή στο δημιουργικό.

Δεν κρίνουμε σκόπιμο να αναφερθούμε σε άλλες λεπτομέρειες του δημοσιεύματος που δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα ή μας θίγουν.

Τελειώνοντας όμως θέλουμε να τονίσουμε ιδιαίτερα ότι:

Εμείς δεν αποκλείσαμε, δεν αποκλείουμε ούτε θα αποκλείσουμε τη συνεργασία με κανέναν θεωρητικό της τέχνης.

Ζητήσαμε και ζητάμε την παρουσία και κριτική συνεργασία όλων, γιατί αυτή παράγει και προάγει τους στόχους μας.

Δεν μας διαφεύγουν ούτε οι στρεβλώσεις του συστήματος ούτε οι ιδιαιτερότητες του κόσμου με τον οποίο συνεργαστήκαμε, συνεργαζόμαστε και πρέπει να συνεργαστούμε για να υπηρετήσουμε ουσιαστικά έναν εικαστικό φορέα με υψηλούς εθνικούς και διεθνείς στόχους, που ασφαλώς δεν υποστηρίζουμε ότι έχουν επιτευχθεί.

Δεν μας διαφεύγουν κυρίως οι αρπαχτές. Είναι ένα φρούτο υπαρκτό που ευδοκίμει σε όλους τους χώρους (και να μας επιτραπεί να το πούμε) αρκετά περισσότερο νότια της Λάρισας. Εμείς το γνωρίζαμε και προσέξαμε, γι' αυτό στενοχωρήσαμε και ίσως θα στενοχωρήσουμε μερικούς.

Επιθυμούμε και υπηρετούμε διαφανείς και υγιείς συνεργασίες με αμοιβαίο σεβασμό στις υποχρεώσεις για υψηλούς στόχους, που θα ωφελήσουν κυρίως και οπωσδήποτε τον κόσμο της τέχνης.

Οι αναμφισβήτητα υπαρκτές αγκυλώσεις, αλλά όχι μόνο αγκυλώσεις, του συστήματος, δεν πρέπει να παρασύρουν τους ανθρώπους της τέχνης «αρπαχτά» σε αφορισμούς φορέων και ατόμων που, μέσα σ' αυτό το σύστημα που ζούμε, προσπάθησαν και κατόρθωσαν, σε μικρό αρχικά χρονικό διάστημα, να παράγουν και κυρίως να ορολογήσουν τουλάχιστον αξιοπρόσεκτο αν όχι πρωτοποριακό έργο, αντιστεκόμενοι σε χίλιες δυο δυσκολίες και λυσσαλέες επιθέσεις και «αρπαχτιών». Σε φορείς και άτομα που επιζητούν το καλύτερο με την ευρύτερη δυνατή συνεργασία όλων των

εμπλεκόμενων φορέων και ατόμων της τέχνης, ενός ευρύτερα αποδεκτού επιπέδου. Σ' αυτό το χώρο όμως το αντικειμενικά ευρύτερα αποδεκτό επίπεδο τέχνης, δυστυχώς, δεν είναι και αμοιβαία αποδεκτό.

Με ιδιαίτερη εκτίμηση
Για το Εικαστικό Κέντρο
Σύγχρονης Τέχνης Λάρισας
Ο Πρόεδρος του Δ.Σ.
Δημήτρης Βαλάσης
Δημοτικός Σύμβουλος
Ο Καλλιτεχνικός Διευθυντής
Αντρέας Γιαννούτσος

Ο συνεργάτης μας Μάνος Στεφανίδης απαντά:

Θα ζητούσα να ξαναδιαβάσουν με νηφαλιότητα οι υπεύθυνοι του Εικαστικού Κέντρου Σύγχρονης Τέχνης στη Λάρισα το άρθρο μου, να απομονώσουν όσα τους αφορούν –όλη κι όλη μια παράγραφος– και είμαι σίγουρος ότι τελικά θα συμφωνήσουν μαζί μου.

Ουδείς αμφισβήτησε τις καλές τους προθέσεις, προσωπικά μάλιστα ήμουν ο μόνος που εξαρχής ζήτησα με άρθρα μου η ίδια η Λάρισα ν' αναλάβει τις τύχες του Κέντρου της. Αυτό όμως δεν αποτελεί άλλοθι ώστε ν' αρκούνται οι ίδιοι σε δεύτερα πράγματα.

Περιμένουμε στο μέλλον πιο φιλόδοξες προτάσεις. Το πρόβλημα δεν είναι να μεταφερθεί στην περιφέρεια το κατεστημένο του Κέντρου, αλλά η περιφέρεια δυναμικά ν' αναπτύξει τη δική της αυτόνομη οντότητα.

Μ.Σ.

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ;

Προβλήθηκε ως καινοτομία, ως νέα πρωτοβουλία, ως καινούργια προσπάθεια που συνδυάζει την ανάπτυξη με τον πολιτισμό. Μόνο που το άκουσμά της, δεν έκρυβε και πολλά καινούργια πράγματα: το τριήμερο 24, 25 και 26 Ιουλίου στην προκυμαία του λιμανιού της Παλιάς Επιδαύρου, θα συγκεντρωθούν οι παραγωγοί της περιοχής, φέρνοντας τα προϊόντα τους, όλα τα καλά της αργολικής γης δηλαδή, σε μια προσπάθεια να γνωρίζουν οι επισκέπτες –συνήθως κάτοικοι του κλεινού άστεος– ότι στην περιοχή της Αργολίδας δεν φυτρώνουν μόνο... αρχαία θέατρα, αλλά και πεπόνια, καρπούζια, δημητριακά, και άλλα αγαθά της γης. Κι επειδή άρτος χωρίς θεάματα δεν γίνεται, το παζάρι των προϊόντων θα πλαισιωθεί και από ανάλογο, πάει να πει παραδοσιακό, μουσικό πρόγραμμα. Η εκδήλωση αυτή, σύμφωνα με την άποψη των διοργανωτών, θα φέρει κοντά τους κατοίκους της πόλης με τους αγρότες, θ' ανοίξει ο δρόμος για τον αγροτουρισμό, το σεβασμό στη φύση και τα προϊόντα της...

Καλοπροαίρετες οι προσδοκίες των διοργανωτών, αλλά έχουμε δύο ερωτήματα: ποιο είναι το καινούργια που φέρνει αυτή η προσπάθεια και πόσο εξαρτάται η οικολογική συνειδητοποίηση των κατοίκων των πόλεων από τα παζάρια και τα πανηγύρια;

Ο. Σ..

ΣΤΗ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ ΣΥΖΗΤΟΥΝ...

ΜΠΟΡΕΙ ΑΥΤΕΣ ΟΙ ΜΕΡΕΣ να είναι μέρες διακοπών, αλλά σ' ένα κατ' εξοχήν τουριστικό μέρος, τη Μονεμβασιά, ασχολούνται και με άλλα εκτός από τον τουρισμό. Τα τελευταία ένδεκα χρόνια, κάθε Ιούλιο, ο Μονεμβασιώτικος Όμιλος και το Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ διοργανώνουν, στο κάστρο της Μονεμβασιάς, Συμπόσια Ιστορίας και Τέχνης, με καλεσμένους και ομιλητές έλληνες και ξένους επιστήμονες, ειδικούς με το, κάθε φορά, συζητούμενο θέμα. Η έναρξη του συμποσίου τους φροντίζουν να συμπέσει με την επέτειο της απελευθέρωσης της Μονεμβασιάς από τους Τούρκους, το 1821, και για τις ανάγκες της επετείου το λόγο έχει η μουσική. Έτσι στις 23 Ιουλίου, ημέρα της επετείου και ημέρα έναρξης του φετινού συμποσίου, στην πλατεία Χρυσ αφίτισσας θα πάρει θέση η Δόμνα Σαμίου με το συγκρότημά της. Από την επόμενη μέρα, 24/7 και μέχρι την Κυριακή 26 Ιουλίου οι έλληνες και ξένοι επιστήμονες που φέτος θα φτάσουν στη Μονεμβασιά, θα συζητήσουν για τις «Επικοινωνίες και τις μεταφορές στην προβιομηχανική περίοδο», τα πρώτα βήματα δηλαδή ενός από τους πιο σημαντικούς τομείς στο χώρο της τεχνολογίας σήμερα.

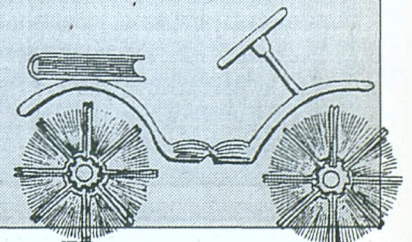
Π Ρ Ο Τ Ε Ι Ν Ο Υ Μ Ε

• **Δείτε:** Ο «Κοινός Λόγος» είναι μια συγκέντρωση προφορικών μαρτυριών που η Ελλη Παπαδημητρίου συγκέντρωσε συνομιλώντας με απλούς ανθρώπους που είχαν βιώσει τη Μικρασιατική Καταστροφή, τον Β Παγκόσμιο Πόλεμο, τον Εμφύλιο. Αυτές τις μαρτυρίες, διασκεύασε θεατρικά και σκηνοθέτησε ο Βαγγέλης Θεοδωρόπουλος και πρωτοπαρουσίασε στο Θέατρο του Νέου Κόσμου. Την Τρίτη 21 Ιουλίου, η ίδια παράσταση ανεβαίνει μέχρι το Βύρωνα, το θέατρο «Αννα Συνοδινού». Τους ρόλους ερμηνεύουν οι Σ. Αθανασιάδου, Ανθή Ανδρεοπούλου, Όλγα Δαμάνη, Μαρία Κατσανδρή και Τζ. Παπαδοπούλου.

• **Ακούστε:** Για ακόμα μία φορά το σαξόφωνο του Jan Garbarek, την ερχόμενη Παρασκευή, 24 Ιουλίου, στο Ωδείο Ηρώδου Αττικού. Τον συνοδεύουν οι Εμπερχαρντ Βέμπερ (μπάσο), Ράινερ Μπρουνιχάουζ (πλήκτρα) και Μερλιν Μαζούρ (κρουστά).

• **Παρακολουθήστε:** Τη μουσική, το χορό και το τραγούδι της Ινδίας και της Ελλάδας, στις εκδηλώσεις που σ' όλη τη διάρκεια του Ιουλίου διοργανώνει το Αετοπούλειο Πολιτιστικό Κέντρο στο Χαλάνδρι, στο θέατρο της Ρεματιάς και έχουν τίτλο «Παράλληλοι πολιτισμοί - Ίχνη από τη συνάντηση δύο λαών».. Τη Δευτέρα 20 Ιουλίου ήχοι φλάουτου από μπαμπού με τον Hariprasad Chaurasia. Δύο μέρες μετά, στις 22/7, το κλαρίνο του Πετρολούκα Χαλκιά θα «συνομιλήσει» με το shenai του Rama Shankar. Στις 23 Ιουλίου έναν κλασικό ινδικό χορό, τον Κατάκ, που συνδυάζει πολύχρωμες στολές, στοιχεία μιμητικής, άψογη τεχνική και έντονα ρυθμικά στοιχεία στους «διαλόγους» του τάμπλα και των λακτισμάτων των χορευτών.

• **Διαβάστε:** Το μυθιστόρημα του Γιώργου Συμπάρδη «Ο άχρηστος Δημήτρης» (εκδόσεις «Κέδρος»). Η πορεία δύο φίλων, από το 1974 ως τις αρχές της δεκαετίας του '80, οι σχέσεις τους, οι διαδρομές τους, η δοκιμασία και η διαδρομή της φιλίας τους. Μια ήρεμη παρατήρηση και αποτύπωση του πρόσφατου παρελθόντος και της καθημερινότητας αυτής της πόλης, όπως βιώνεται από καθημερινούς ανθρώπους.

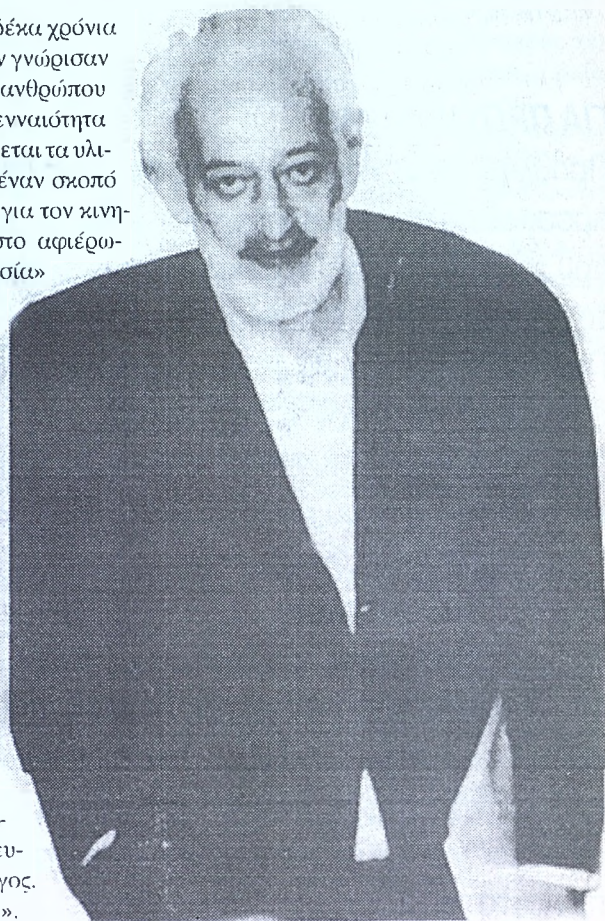

ΜΝΗΜΗ ΣΤΑΥΡΟΥ ΤΟΡΝΕ

ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΜΕΡΕΣ συμπληρώνονται 10 χρόνια από το θάνατο του σκηνοθέτη Σταύρου Τορνέ που χαρακτηρίστηκε και πριν και μετά το θάνατό του «ποιητής του ελληνικού κινηματογράφου». Στη διάρκεια της δεκαετίας του '60 ήρθε σ' επαφή με τον κινηματογράφο ο Τορνές, όταν εργάστηκε ως βοηθός και ηθοποιός (με τον Ηλία Καζάν, τον Μιχάλη Κακογιάννη, τον Τάκη Κανελλόπουλο, τον Δήμο Θέο). Την πρώτη δική του σκηνοθεσία την επιχείρησε το 1967, όταν με τον Κώστα Σφήκα έκαναν το ντοκιμαντέρ «Θηραϊκός Όρθρος». Στη διάρκεια της δικτατορίας πηγαίνει στη γειτονική Ιταλία και μένει εκεί μέχρι το 1980. Εκεί έκανε πολλές δουλειές, ανάμεσά τους και κινηματογράφο συμμετέχοντας στις ταινίες «Ιταλία έτος μηδέν» του Ροσελίνι, «Αλοξανφράν» των Ταβιάνι, «Πόλη των γυναικών» του Φελίνι. Οι δικές του σκηνοθετικές δουλειές στην Ιταλία είναι οι μικρού μήκους ταινίες «Studenti», «Αντίο Ανατολή» και «Εξωπραγματικό» και η μεγάλου μήκους «Κοάτι» (που πήρε μέρος στο Φεστιβάλ της Βενετίας). Η υπόλοιπη κινηματογραφική του καριέρα ήρθε με την επιστροφή του στην Ελλάδα: το 1982 ο «Μπαλμυός», το 1984 η «Καρκαλιού», το 1985 ο «Ντανίλο Τρέλες» και το 1987 «Ένας ερωδός για τη Γερμανία». Έναν χρόνο αργότερα πέθανε.

Η εικόνα που μένει σήμερα, δέκα χρόνια μετά, στους ανθρώπους που τον γνώρισαν είναι «η πλευρά του τρυφερού ανθρώπου που αντιμετωπίζει τη ζωή με γενναιότητα και ρομαντισμό, που αποστρέφεται τα υλικά αγαθά και παθιάζεται για έναν σκοπό (στη συγκεκριμένη περίπτωση για τον κινηματογράφο)» επισημαίνεται στο αφιέρωμα της εφημερίδας «Εξουσία» (15/7/98).

Από το ίδιο αφιέρωμα μεταφέρουμε τα λόγια του ίδιου του Τορνέ όταν τον αποκαλούσαν «ποιητή του σινεμά»: «Στην Ελλάδα είμαστε όλοι ποιητές. Πουλάμε τον εξωτισμό, το μύθο, την ποίηση σε τελευταία ανάλυση. Σε ένα χώρο που έχει συνειδητοποιηθεί το αδύνατο, με την έννοια του οικονομικού μεγέθους, της ευρωπαϊκής, έχει γεννηθεί ένας κόσμος ποιητών σε όλη την κοινωνική διαστρωμάτωση της Ελλάδας. (...) Ο κινηματογράφος προσδιορίζεται κι από την υλικότητά του. Κι αυτή η υλικότητα δεν ταιριάζει με την ελευθερία που έχει ο ποιητικός λόγος. Είναι μια καινούργια διάσταση».

ΒΟΜΒΙΔΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΦΑΣΙΑΣ

- **Monidial:** εκφωνητής λέει: κόρονες σε πολύ εννοϊκό σημείο.
- Παγκριζιώτατοι! (Ελευθεροτυπία 10.7).
- – Πώς είναι ο πολιτισμός στην Ελλάδα: ΥΠΠΟ-γειος (πολιτισμός μετρό ή με το μέτρο).
- Το ασύγκριτο μέταλλο της φωνής του Δ. Μαρωνίτη θα ηχησει στο κοίλον της Επιδαύρου καθώς ο διαπρεπής φιλόλογος θα ερμηνεύει τον παιδαγωγό στην Ηλέκτρα του Δ. Μαιζιζίου.
- Σκηνοθετική λεπτομέρεια: Αντί της Τροίας θα καίγονται τα δεσμευθέντα Λεξικά του Μπαμπινιώτη. Ο γ. Μαρωνίτης θα μπορούσε να παίξει και την Μήδεια στα ιαπωνικά με τον

Μπαμπινιώτη αυτοπροσώπως στον ρόλο των δύο βωβών τέκνων (για να τον εκτελέσει δικς).
• Ο Κεσσανλής στα Νέα της Τέχνης

- διαμαρτυρήθηκε γιατί το Αντί, τον παρέλειψε στο αφιέρωμα για τα φαγιούμ. Διορθώνουμε: ο Νίκος έχει υπάρξει και φαγιουμίστας.
- Οι Ματιές στην τέχνη του Εικοστού Αιώνα που παρουσιάζονται στην Ανδρο είναι λίγο θολές και λίγο λίγες. Η δε θεωρητική υποστήριξη τους είναι μάλλον ματαιασμένη.
 - Πώς να το κάνουμε: η κυρία Αρβελέα δεν μπορεί να καλύπτει κάθε τομέα του επιστητού. Άλλο εικαστική συζήτηση κι άλλο εικαστική αστυνομία.
 - Το χρέος του ΟΑΣΑ που χαρίστηκε από τους εκσυγχρονιστές φωστήρες μας ανέρχεται στο ποσό των 1 τρις. δραχμών. Δηλαδή 400 περίπου δισ. περισσότερα

από το τραγικό έλλειμμα της ξεφλημένης «Ολυμπιακής» ή το τίμημα, πάνω-κάτω 10 «πολιτιστικών πρωτεουσών» ή απλώς το άλλο όνομα των χιλίων δισεκατομμυρίων.

- Θα μπορούμε επίσης κανείς να πει ότι το χρέος του ΟΑΣΑ είναι τρεις φορές επάνω το κόστος του 51% της Ιονικής το οποίο υπολογίζεται στα 300-310 δισ. δραχ. Αστείο ποσό δηλαδή.
- Συγκινητικότερη η παρουσίαση της έκθεσης Ακριθάκη απ' το Artfie του Seven-X. Ομιλήτριες η Φώφη Ακριθάκη και η Μαρία Κοτζαμάνη.
- Τελικά ο μικρός αυτός σταθμός είναι ο μόνος που παρουσιάζει τόσο μεθοδικά τον πολιτισμό στα ΜΜΕ.
- Τι εικαστικά όμως και Seven X, η πραγματική τέχνη «έπαιξε» στο Σκάι και στον γάμο της Μπακογιάννη. Όλα κι όλα ο σταθμός έχει γούστο (και διά γάμους και διά κηδείας).

Μανωλάκης ο Βομβιστής

ΔΥΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ «ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ»

Η ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ενός εγχειρήματος δεν μπορεί παρά να συγκριθεί με την πρώτη προσπάθεια. Έτσι, το πρόσφατο μυθιστόρημα «Το παιχνίδι των τεσσάρων», που ανέλα-

ρισσότερο χρόνο, χρόνο που αφιέρωναν όχι μόνο στη σκόλη αλλά και στην ανάγνωσή, π.χ., της καθημερινής τους εφημερίδας. Έτσι, περισσότερο ένκολα, μπορούσαν να

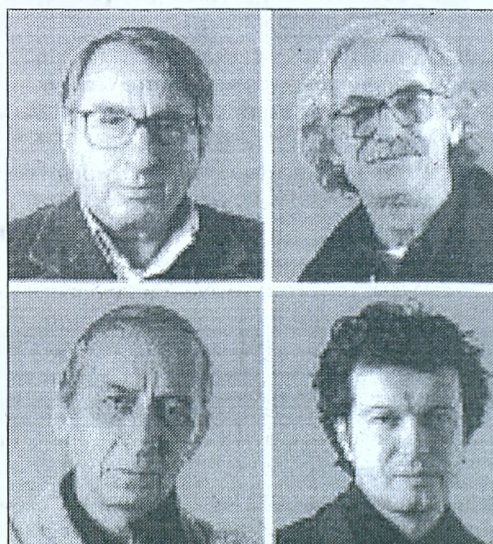
βαν να πραγματοποιήσουν οι **Κώστας Μουρουλλάς, Γιώργος Σκούρτης, Αντώνης Σουρούνης και Πέτρος Τατσόπουλος** αναπόφευκτα συγκρίθηκε με «Το μυθιστόρημα των τεσσάρων», ακολουθώντας την ίδια διαδικασία γραφής –τη διαδοχική εναλλαγή των συγγραφέων από τις στήλες ημερησίων εφημερίδων: κάθε μέρα το πρώτο, κάθε εβδομάδα, το δεύτερο.

Δεν θα πρέπει να μείνουμε όμως μόνο στη σύγκριση του λογοτεχνικού αποτελέσματος, που είναι το ένα σκέλος της παράλληλης ματιάς στα δύο βιβλία. Το άλλο στοιχείο που έχει ενδιαφέρον είναι το μέσον που πρωτοδημοσιεύτηκαν τα δύο μυθιστορήματα: «Το μυθιστόρημα των τεσσάρων» των **Μυριβήλη, Καραγάτση, Τερζάκη, Βενέζη** δημοσιεύτηκε το 1958 στην εφημερίδα «Ακρόπολις» (κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Εστία»), ενώ «Το παιχνίδι των τεσσάρων» στην εφημερίδα «Τα Νέα», τον Φεβρουάριο του 1998 (κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Καστανιώτης»). Η χρονική απόσταση των δύο εγχειρημάτων είναι σαράντα χρόνια. σ' αυτό το διάστημα όμως, άλλαξαν πάρα πολλά, κι ανάμεσά τους η σχέση μας με τον Τύπο. Σαράντα χρόνια πριν, οι ρυθμοί των ανθρώπων μπορούσαν να χωρέσουν πε-

ρισσότερο χρόνο, χρόνο που αφιέρωναν όχι μόνο στη σκόλη αλλά και στην ανάγνωσή, π.χ., της καθημερινής τους εφημερίδας. Έτσι, περισσότερο ένκολα, μπορούσαν να παρακολουθήσουν ένα λογοτεχνικό έργο μέσα από τις στήλες της εφημερίδας, μια διαδικασία που απαιτεί συγκέντρωση, αφιέρωση, φυγή.

Σήμερα ο Τύπος, όπως και τα υπόλοιπα ΜΜΕ, προσπαθούν να προλάβουν τους ρυθμούς των ειδήσεων, των γεγονότων και των ανθρών. Χρειάζεται, λοιπόν, αλλάζοντας σελίδα σε μια εφημερίδα, ν' αλλάξουμε διάθεση, ματιά και τρόπο προσέγγισης ενός κειμένου. Με άλλον τρόπο διαβάζουμε ένα ρεπορτάζ και με άλλον διαβάζουμε λογοτεχνία, στην εφημερίδα ή στο –έτοιμο πια– βιβλίο.

Ο τρόπος και ο ρυθμός ανάγνωσης, σήμερα, τον εφημερίδων υπονομεύει από τη γέννησή του «Το παιχνίδι των τεσσάρων». Το ύφος που προσέδωσαν στο μυθιστόρη-

μά τους προσομοιάζει με τα καθημερινά κείμενα εφημερίδων. Αυτών τον κόσμο άλλωστε διάλεξαν και ως περιβάλλον του μυθιστορηματός τους: εφημερίδες, περιοδι-

κά, διαπλεκόμενα, πολυεθνικές, καταστάσεις δηλαδή που αναγνώστης του ημερησίον εντύπου γνωρίζει από τις ειδήσεις που κυρίως καλύπτουν τις σελίδες του.

Δεν έμειναν όμως μόνο στον περιβάλλοντα χώρο του μυθιστορήματος. Το ύφος γραφής παρεξέκλινε του λογοτεχνικού και πλησίασε περισσότερο το δημοσιογραφικό, διευκολύνοντας έτσι, ακόμα περισσότερο τον αναγνώστη –εφημερίδας κι όχι λογοτεχνίας: «Ο Καλλίας άναψε τσιγάρο κι έπεσε σε σκέψεις. Αυτός δεν ήξερε τίποτα για το μαχαίρωμα τον εκδότη από την Εριφύλη. Ο Τύπος και η τηλεόραση το είχαν κρατήσει μυστικό, περιμένοντας τι θα τους πει η Αστυνομία. Ο Κυριακίδης είχε μπει στο νοσοκομείο σαν απλός τραυματίας –σοβαρά μιν, αλλά τραυματίας–, χωρίς να ειπωθεί το παραμικρό για δολοφονική ενέργεια. Το κύκλωμα του Λεβίδη είχε σκεπάσει καλά την υπόθεση, τα διαπλεκόμενα είχαν λειτουργήσει άριστα και η Εριφύλη κυκλοφορούσε ελεύθερη κι ωραία με τον καλό της, κάνοντας σχέδια και όνειρα για το αύριο».

Και στο πρώτο εγχείρημα λογοτεχνικής σκυταλοδρομίας («Το μυθιστόρημα των τεσσάρων») παίρνει μέρος ο Τύπος, αλλά οι συγγραφείς του δεν αρκοούνται σ' αυτό. Δεν μένουν στο καθημερινό γεγονός, αναμειγνύουν την πρόσφατη ιστορία του τόπου, μας μεταφέρουν σε άλλους τόπους και άλλες εποχές, περιγράφουν ανθρώπους, χαρακτήρες, ιδέες, καταθέτουν προβληματισμούς: «Ο άνθρωπος, πολλές φορές στη ζωή του, βρίσκεται αναγκασμένος να εκστομίσει την απειλή. Είναι η παρόρμηση, το αφάραγμα της οργισμένης στιγμής, που συσκοτίζει το νου: που εξουδετερώνει το Υπερέγώ, το σφυρηλατημένο από τον αταβισμό αιώνων πολιτισμού, από καλλιέργεια κι υποταγή στις κοινωνικές συνθήκες. Και φέρνει στην επιφάνεια το πρωτόγονο Εγώ, που ελλοχεύει ύπουλα στα κύτταρά μας: που μας το μετέδωσε, ανάμεσα σε αναρίθμητες γενιές, με τα χρωματιστά σώματά του, ο απώτατος πρόγονός μας, ο τρωγλοδύτης, ο κτηνάνθρωπος: εκείνος που για να επιβιώσει, ν' αναπαράχθει και να κυριαρχήσει, άλλον τρόπο απ' το φονικό δεν ήξερε».

Τα σαράντα χρόνια που μεσολάβησαν δεν άλλαξαν μόνο τους ρυθμούς των ανθρώπων. Άλλαξαν και τον τρόπο που πλησιάζουμε τους ανθρώπους και μέσω της λογοτεχνίας και μέσω της πραγματικότητας.

ΟΛΓΑ ΣΕΛΛΑ

Στις 11.7.98, ο φιλόσοφος και ιστορικός των ιδεών Παναγιώτης Κονδύλης, έτών 55, άπεβίωσε στο Ίατρικό Κέντρο Άθηνών κατόπιν όξέος έμφράγματος και συνεπεία μετεγχειρητικής αίμορραγίας που άκολούθησε την άγγειοπλαστική επέμβαση. Η κηδεία του έγινε στις 13 Ίουλίου παρουσία πολυάριθμων συγγραφέων και έκδοτών, αλλά χωρίς κανέναν αντιπρόσωπο της πολιτείας και των ΜΜΕ. Τό κείμενο που δημοσιεύουμε είναι ό έπικήδειος που έξεφώνησε ό Γιάννης Καλιόρης.

Παναγιώτης Κονδύλης, «ό παλαιός και έκλεκτός μας φίλος»

του Γιάννη Καλιόρη

Αν για τη σύγχρονη άτομική συνείδηση, που βιώνει τόν έαυτό της σαν άπόλυτη πραγματικότητα, ό θάνατος συνιστά έξ όρισμού σκάνδαλο και παραλογισμό, είναι έξίσου παράλογος και σκανδαλώδης άπό τη μεριά και της ομάδος, όταν χτυπά αίφνιδίως ένα της μέλος στην άκμή μιås έξοχης δημιουργικής δραστηριότητας, και διακόπτει ένα έργο που πήγαινε άπό κορυφή σε κορυφή, και που ό έπόμενος σταθμός του θα ήταν μιá τρίτομη Κοινωνική όντολογία, άπό την όποία μόνον ό πρώτος τόμος έχει γραφτεί.

Η όδύνη για την άπροσδόκητη και τόσο παράλογη άπώλεια του «παλαιού και έκλεκτού μας φίλου», έμποδίζει αυτή τη στιγμή την ψύχραμη άποτίμηση ή και την άπλη έστω περιγραφή ενός έργου μεγάλου σε όγκο, ύψηλου σε ποιότητα και θεματολογικά πολυμερούς. Ένα μόνο μπορούμε νά πούμε χωρίς δισταγμό: ό θάνατός του συνιστά πραγματική άπώλεια τόσο για την Έλλάδα όσο και για τόν ευρωπαϊκό πνευματικό πολιτισμό. Γιατί ό Κονδύλης ύπηρεζε φρυσιγονμία διεθνούς διαμετρήματος, και καθώς έδημοσίευε συστηματικά στη γερμανική γλώσσα, τό εκτόπισμά του στάθηκε ασύνορο. Άλλωστε, τὰ άφιερώματα που έγιναν στο έργο του (στην Όλλανδία λ.χ.), όπως και οί διακρίσεις που του άπονειμήθηκαν κατά καιρούς (μεταξύ τών όποίων τό βραβείο Χούμπολτ, αλλά κυρίως τό πολύ τιμητικό μετάλλιο Γκαίτε, που άπό τούς

Έλληνες μόνον ό Κ. Τσάτσος τό είχε άξιωθεί), καθώς και ή κυκλοφορία τών βιβλίων του στο έξωτερικό, μαρτυρούν για τό πόσης εκτίμησης έχαιρε πέραν τών συνόρων της Έλλάδος, πέραν έπίσης τών συνόρων και της Γερμανίας.

Άν όμως άνήκει στην ευρωπαϊκή κοσμοτύρα, άνήκει έπίσης και στην Έλλάδα, για την όποian ένδιαφερόταν άδιαλείπτως: μετέφραζε πάντοτε τὰ βιβλία του ό ίδιος, και φρόντιζε νά προσθέτει έκτεταμένους προλόγους και έπίμετρα προκειμένου νά μιλήσει για την έλληνική πραγματικότητα, συγγράφοντας μάλιστα και σημαντική έργασία με άντικείμενο τις φιλοσοφικές ιδέες του έλληνικού διαφωτισμού. Κι όλ' αυτά σε γλώσσα δουλεμένη, χειμαρρώδη, διαυγέστατη, διατυπωμένη με άνεση και άκρίβεια, και τυπωμένη πάντοτε με την ευγένεια και την άρχοντιά του πολυτονικού.

Κι έδώ πρέπει νά άναφερθεί αυτή του ή έκπληκτική ικανότητα εργασίας, αυτή ή μεγάλη προσληπτική και άφομοιωτική του δύναμη, που τόν έκανε, κατά κάποιον τρόπο, τρομερή διανοητική μηχανή, ή όποία καταβρόχθιζε έκατοντάδες βιβλία σε έφτά γλώσσες, και έγραφε χιλιάδες σελίδες σε δύο, ζώντας πάντα λιτά και κατά περιόδους άσκητικά, με πρόγραμμα εργασίας και ζωής άυστηρό, χωρίς ώστόσο νά είναι φργάνθρωπος και νά παραμελεί φίλους και συναστροφές. Και ήταν έτσι άπό την έποχή άκόμη τών φοιτητικών μας χρόνων: είχε ταχθεί στη σπουδή και την

πνευματική έργασία, και έμεινε άνένδοτα συνεπής μέχρι τό τέλος.

Έντελως πρόχειρα και σχηματικά, θά μπορούσαμε νά κατατάξουμε τό έργο του σε τέσσερεις κατηγορίες, άλληλοτεμνόμενες όσο και διακριτές:

α. Σε βιβλία που άφορούν περισσότερο την ιστορία της φιλοσοφίας και τών ιδεών, όντας πραγματείες, θά λέγαμε φιλοσοφολογίας, με την πιό γόνιμη σημασία του όρου. Σ' αυτές ύπάγεται Η κριτική της μεταφυσικής στη νεώτερη σκέψη, και κυρίως τό δίτομο όγκώδες σύγγραμμα: Ό ευρωπαϊκός διαφωτισμός, έγκυρο και πολύτιμο βοήθημα για καθηγητές, έρευνητές και φοιτητές. Αυτό του είδους τις εργασίες του διακρίνουν δύο κυρίως χαρακτηριστικά: Π ρ ω τ ο ν , ή υπεύθυνη ως προς την άκρίβεια και την πιστότητά της έκθεση των διαφόρων φιλοσοφικών, οίκονομικών, κοινωνιολογικών και πολιτικών θεωριών, διότι ό Κονδύλης τις έγνώριζε πάντοτε άπό την πηγή, κι όταν λ.χ. μιλούσε για τόν άγιο Θωμά, τόν είχε διαβάσει άπ' ευθείας άπό τό λατινικό κείμενο, και φυσικά έξ όλοκλήρου –καθώς χειριζόταν ευχερώς έφτά γλώσσες (μαζί με τὰ άρχαia και τὰ λατινικά), ή έπάρκεια του ύπηρεζε πλήρης και ή διανοητική του έντιμότητα ύποδειγματική.

Τό δε ύ τ ε ρ ο χαρακτηριστικό είναι ότι δέν επρόκειτο για άπλη έκθεση θεωριών, αλλά για κριτικές και σημασιολογικές συσχετίσεις ιδιοφρεϊς, που παρουσίαζαν με βάθος και ένάργεια τό σύνο-

λο πεδίο των αλληλεπιδράσεων τόσο μεταξύ των διαφόρων θεωριών και φιλοσοφικών συστημάτων, όσο και με τις εκάστοτε κοινωνικές συνθήκες, συνυφαίνοντας έτσι γόνιμα την έρμηνεία με την εξήγηση.

β. Η δεύτερη κατηγορία αφορά έργα-οιές που αποτελούν προσωπική συμβολή στην καθαρή, θά λέγαμε, θεωρία. Έδω ανήκει λ.χ. το *Ίσχυς και απόφαση*. Ο Κονδύλης, σ' αυτής της κατηγορίας τα κείμενα –που σημειωτέον είναι απότοκα ενός ελεύθερου από βαρειές βιβλιογραφίες, άλλ' όχι λιγότερο πειθαρχημένου στοχασμού–, αναμετριέται, μεταξύ άλλων, και με ένα δυσκολώτατο επιστημολογικό πρόβλημα, άλλο το μέχρι στιγμής: πώς να αποσυνδέσει έντελώς τις διαπιστώσεις από τις αξιολογικές κρίσεις, και αναζητώντας ένα αρχιμήδειο σημείο έξω από την κοινωνική ολότητα, να αρθεί υπεράνω της και να δει τα πράγματα μέσα από μια συνολική προοπτική που να υπερβαίνει όλες τις επιμέρους, έπιτυγχάνοντας έτσι το μάξιμουμ της αντικειμενικότητας στη γνώση.

Το πρόβλημα, βέβαια, αυτό δεν λύνεται μόνο στο επίπεδο των θεωρητικών προκειμένων, αλλά αναγκαίοι έμπράγματα έπαληθεύσεις, στις όποιες ο Κονδύλης ίσως να προχωρούσε αν ο θάνατος δεν τον προλάβαινε. Αλλά κι αν δεν το κατόρθωσε –άλλωστε αναρωτιέται κανείς αν αυτό είναι ανθρώπινως δυνατόν–, τουλάχιστον του ανήκει ή τιμή ότι διάλεξε να αναμετρηθεί με ένα τέτοιο πρόβλημα.

γ. Η τρίτη κατηγορία συνιστά στίβαρό προσωπικό στοχασμό πάνω στην επικαιρική προβληματική της σύγχρονης εποχής, ό οποίος εκτείνεται σε διαστάσεις μακροσκοπικές, αλλά με αφετηρία και έναύσματα άπτες κοινωνικές πραγματικότητες κατά τα μεγάλα δομικά τους στοιχεία. Έτσι, πολιτική φιλοσο-

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΣΕ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Η κριτική της μεταφυσικής στη νεότερη σκέψη, Γνώση 1983.

Ο Μαρξ και η αρχαία Ελλάδα, Στιγμή 1984.

Ο Ευρωπαϊκός Διαφωτισμός (Α+Β), Θεμέλιο 1987.

Ο Νεοελληνικός Διαφωτισμός. Οι φιλοσοφικές ιδέες, Θεμέλιο 1988.

Η παρακμή του αστικού πολιτισμού. Από τη μοντέρνα στη μεταμοντέρνα εποχή κι από το φιλελευθερισμό στη μαζική δημοκρατία, Θεμέλιο 1991.

Ίσχυς και απόφαση. Η διαμόρφωση των κοσμοεικόνων και το πρόβλημα των αξιών, Στιγμή 1991.

Πλανητική πολιτική μετά τον ψυχρό πόλεμο, Θεμέλιο 1992.

Η ήδονή, η ισχύς, η οὐτοπία, Στιγμή 1992.

Θεωρία του πολέμου, Θεμέλιο 1997.

φία, κοινωνιολογία, πολιτική, οικονομία, επιστημολογία αλλά και γνώση των μεγάλων καλλιτεχνικών ρευμάτων, θά συνθέσουν πρισματική θεώρηση όλων σχεδόν των τομέων του έπιστητού, για να περιγράψουν, σε επίπεδο πλέον πλανητικό, το πρόσωπο της εποχής, τη δυναμική και τις βαθείες της αντιφάσεις, τὰ αδιέξοδα της μαζικοδημοκρατικής, όπως την αποκαλούσε, κοινωνίας, αγωνιώντας για τη διατήρηση της ποιότητας πλευράς της ζωής απέναντι στις αυταπάτες της άνεξελέγκτης «προόδου» και τις καταστροφές του ισοπεδωτικού λαϊκισμού, και διατυπώνοντας βάσιμους φόβους για το μέλλον. Έδω ανήκουν τὰ βιβλία: *Η παρακμή του αστικού πολιτισμού* (1991) και *Η πλανητική πολιτική*

μετά τον ψυχρό πόλεμο (1992), καθώς και πολλά άρθρα και μελετήματα σε γερμανικά και ελληνικά έντυπα, ενώ η όγκώδης *Θεωρία του πολέμου* (1997) συγκεντρώνει χαρακτηριστικά όλων των προηγούμενων κατηγοριών.

δ. Τέλος, πρέπει να γίνει ιδιαίτερη μνεία του τεράστιου μεταφραστικού, από πέντε γλώσσες, έργου του. Τέσσερις εκδοτικοί οίκοι ευτύχησαν να τον έχουν εμπνευστή και συνεργάτη σ' αυτό: *Ο Κάλβος*, απ' όπου ξεκίνησε και όπου, μεταξύ άλλων, μετέφρασε, πρόλογισε μνημειωδώς και ύπομνημάτισε τὰ *Άπαντα* του Μακιαβέλι· ή *Γνώση*, όπου ίδρυσε και διηύθυνε τη σημαντικώτατη *Φιλοσοφική και πολιτική βιβλιοθήκη*, παρουσιάζοντας έξητα θεμελιώδη έργα του σύγχρονου στοχασμού, των οποίων τις μεταφράσεις έθεωρούσε ό ίδιος· παράλληλα, συνεργάστηκε με τις εκδόσεις *Στιγμή*, όπου επιμελήθηκε μια μικρότερη σειρά κλασικών κειμένων, και εξέδωσε το δικό του *Ίσχυς και απόφαση*, ενώ, πρόσφατα, στις εκδόσεις *Νεφέλη*, ανέλαβε να παρουσιάσει 12 μεγάλα κλασικά έργα του νεώτερου ευρωπαϊκού πολιτισμού, αλλά δεν πρόλαβε να ολοκληρώσει τη σειρά.

Τέλος, πρέπει να ειπωθεί και τούτο: Ο Κονδύλης έμεινε εκτός ελληνικού πανεπιστημίου καθώς και οποιουδήποτε άλλου θεσμού. Η Φιλοσοφική Άθηνων, πιστή σε μια παράδοση που θέλει να αποκλείονται οι σπουδαίοι για να μην επικριάζονται οι μέτριοι κι οι συμπλεγματοί, απέρριψε παλαιότερα την ύποψηφιότητά του –κι ό Κονδύλης ήταν πολύ υπερήφανος για να ξαναεπιχειρήσει. Στην ουσία, όμως, το Πανεπιστήμιο δεν απέκλεισε τον Κονδύλη άλλ' αποκλείστηκε το ίδιο απ' αυτόν. Διότι ό Κονδύλης υπήρξε κινητό πανεπιστήμιο από μόνος του.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΤΣΑΚΑΛΟΣ

Η άθλια οικειότητα του έρωτα

Μυθιστόρημα

Ένα βιβλίο που ξαφνιάζει· σας το προτείνουμε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η ποιητική τέχνη του Νίκου-Αλέξη Ασλάνογλου*

του Γιώγου Φρέρη

Τρία χρόνια συμπληρώνονται από το θάνατο του ποιητή Νίκου-Αλέξη Ασλάνογλου που διάλεξε να είναι ο πρίγκιπας-ποιητής και επωμίστηκε όλες τις συνέπειες. Η λυρική του φωνή συνοδεύει όσους μαζί του πορεύονται «δρόμο μοναχικό, αδιέξοδο(...)», «καθώς η νύχτα προχωρεί μες στην επίγνωση μιας ξοδεμένης απερίσκεπτα δυσίας».

Το 1981, σε μία συνέντευξή του, ο ποιητής Νίκος-Αλέξης Ασλάνογλου, μεταξύ άλλων, διατύπωνε και τα εξής:

• «Η προσκόλληση σε ορισμένα θέματα και μοτίβα δεν είναι παρά ο ψυχισμός του ποιητού που αναπτύσσεται από ποιητική σειρά σε ποιητική σειρά και που καλλιεργείται μ' όλους τους δυνατούς τρόπους. Αυτό συμβαίνει σε κάθε ποιητή που θέλει να εξηγήσει τον προσωπικό του πυρήνα με μια "προσωπική γλώσσα". Από την αισθηματική ηλικία μέχρι το Αργό πετρέλαιο υπάρχει μια πορεία που καθορίζεται από την ειδικότερη προβληματική της ποιησέως μου, κι αυτό ακριβώς επιτρέπει να αποφεύγω την επανάληψη πραγμάτων που έχουν ήδη ειπωθεί από μένα σε παλιότερα χρόνια. Φυσικά, η μετάβαση από μια ποιητική σειρά στην άλλη είναι δύσκολη, προϋποθέτει βιώματα και μια ωρίμανση ή μάλλον μια διαφοροποίηση που γίνεται σιγά-σιγά και είναι ορατή μονάχα σ' ένα έμπειρο μάτι. Εξ άλλου καθώς τα εκφραστικά μέσα εξελίσσονται, η ουσία του χώρου όπου κινούμαι διευρύνεται αποφασιστικά ώστε να αποφευχθεί η τυποποίηση που είναι το χειρότερο πράγμα για έναν ποιητή στην περίπτωση που δεν κάνει άλλο παρά να επαναλαμβάνει τα ίδια πράγματα με την ίδια γλώσσα».¹

Το απόσπασμα αυτό, της συνέντευξης του Ν.-Α. Ασλάνογλου στο περιοδικό *Η Λέξη*, έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί έγινε μετά την ολοκλήρωση του κύριου κορμού του ποιητικού του έργου. Το 1981, τρία χρόνια ακριβώς μετά την επιλεκτική συνολική έκδοση των ποιημάτων του με τον τίτλο της πρώτης του ποιητικής συλλογής, *Ο Δύσκολος Θάνατος*, δημοσιεύει τη δεύτερη ποιητική του συλλογή, *Ωδές στον πρίγκιπα*. Κι έπειτα, σιωπή. Ο ποιητής δεν γράφει πια νέους στίχους, ίσως γιατί «οι συνθήκες δεν βοηθούν».² Αρκείται στην επανέκδοση ή αναδημοσίευση παλαιών του κειμένων, με περισσότερο αυτοέλεγχο και αυτοκριτική διάθεση, γιατί ο Ασλάνογλου έγραφε μόνο όταν είχε κάτι να πει, έχοντας καταναλώσει τη ζωή του στην ποίηση, προσηλωμένος αποκλειστικά στη βελτίωση της εξέλιξης της προσωπικής του γραφής. Αυτό εξηγεί και τη στάση του απέναντι στη ζωή, μια στάση εντελώς προσωπική, μοναδική και μοναχική, συχνά αντίθετη μ' αυτή του συρμού, κάτι που αποδεικνύεται κυρίως από το σχετικά μικρό σε όγκο έργο του, σε σχέση με άλλους δημιουργούς, που συγχέουν συχνά την

ποσότητα με την ποιότητα, την εφήμερη επιτυχία ή επικαιρότητα, με τη διαχρονική αισθητική ενός κειμένου.³

Ο Ασλάνογλου, βαθιά επηρεασμένος από τη κλασική γαλλική κουλτούρα και την ανθρωπιστική αντίληψη της λογοτεχνίας των πρωτοπόρων θεσσαλονικέων ποιητών, του Γ. Βαφόπουλου, της Ζ. Καρέλλι, του Γ. Θέμελη, ανήκει στη γενιά των ποιητών του περιοδικού *Διαγώνιος* του Ντίνου Χριστιανόπουλου, ένα περιοδικό που εξέφρασε και «επέβαλε» στη νεοελληνική λογοτεχνία, υπό τη σιαά του Καβάφη, τις σιωπές και τους κώδικες του ερωτικού ποιητικού λόγου. Η ποίησή του, επηρεασμένη από τον Ρεμπώ, του οποίου τις *Εκλάμψεις* μετέφρασε το 1971, αλλά και το σαρκασμό του Καρυωτάκη, σχηματίζει έναν ερωτικό κώδικα αισθησιακό και οξύ, όπου λέξεις-σύμβολα παρατίθενται και αναδύουν ένα λυρισμό, που προέρχεται από μερικές λέξεις, από πολύ λίγες λέξεις, γιατί η ποίηση είναι το αφαιρετικό καταστάλαγμα μιας πνευματικής διεργασίας όπου ονειρικό και πραγματικό συναντώνται, όπου ο κόσμος μορφοποιείται αμφίσημα, όπως στο ποίημα «Ερημικό»:

Απόψε χιόνισε πολύ
στην πολιτεία

Αγάπες και κρύσταλλα
χυμούν μες στη νύχτα

Πού να γύρω το κεφάλι
ν' ατενίσω τη σιωπή των δέντρων
ν' αγαπήσω

Πού να γύρω το κεφάλι⁴

Κυρίαρχος του εαυτού του, γνωρίζοντας τέλεια τα στοιχεία της τεχνικής του, ο Ασλάνογλου διαθέτει τη δική του αισθητική των πραγμάτων που τον συνεπαίρνει. Στην ποίησή του, το βιώσιμο φιλτράρεται από ένα λυρισμό που εκφράζει τη φθορά και την καταιστροφή, την απομόνωση και την εγκατάλειψη και που αποβλέπει στην αυτοκαταστροφή των ανθρώπινων σχέσεων, όπως στο ποίημα «Η Αναχώρηση»:

Θα φύγω κάποτε απ' το νυχτερινό σταθμό
γλιστρώντας προς τη χλόη άγνωστων τόπων
καθώς το ψάρι, αδιάφορος για τον πολύχρωμο βυθό
αθόρυβα, καθώς αξιωματούχος πικραμένος θα γλιστρήσω

* Σύντομη ομιλία που έγινε στις 18 Δεκεμβρίου 1997, στην αίθουσα της Εταιρείας Λογοτεχνών Θεσσαλονίκης, στο πλαίσιο της δωρεάς του αρχείου του ποιητή από τους κληρονόμους του στο Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο και της λειτουργίας του Παραρτήματος του Ε.Λ.Ι.Α. Θεσσαλονίκης.

όχι πως φεύγοντας θ' αλλάζω τη ροή των βρώμιζων νερών.⁵

Με την ποίησή του, ο Ασλάνογλου έδωσε ένα πιο βαθύ οντολογικό περιεχόμενο στους ανιαστεναγμούς του, στις σκοτεινές του επιθυμίες, καθώς εξυψώνει σε επίπεδο φιλοσοφικού λυρισμού το ανιχνευτικό του βλέμμα στο βάθος του εαυτού του. Έχοντας πλήρη συνείδηση πως δεν υπάρχει γιατρεία μήτε απελευθέρωση, τόσο γι' αυτόν όσο και για τον αναγνώστη-ακροατή, θυμάται, όπως και ο Μποντλαίρ ή ο Βερλαίν, τ' αλλοτινά φλογερά του πάθη που τα ίχνη τους δεν σβήστηκαν ενώ άφησαν ουλές ενοχλητικές, απόρροια του πάθους. Ωστόσο, παρά τον όποιο υπαινιγμό για ακραία πάθη, για απολαύσεις κι επιθυμίες χωρίς φραγμούς, μέσ' από αισθησιακούς εφιάλτες, καταστάσεις απαιτηλές, το έργο του Ασλάνογλου αναζητεί πριν απ' όλα να αυτοπροσδιοριστεί ως η έκφραση του «αργού» θανάτου ενός πολιτισμού, αυτού της γενεάς του που σβήνει στη σκιά παθών μη ομολογουμένων, της πόλης που μεταμορφώνεται στο όνομα του μοντερνισμού, στη «βλάβη» ή την έλλειψη των πνευματικών παραδοσιακών «δασκάλων». Το έργο του είναι πρώτα απ' όλα η κραυγή μιας βασανισμένης αγωνίας από την προσπάθεια να συμφιλιώσει τη ζωή με την ηθική, είναι η έκφραση φιλοσοφικών και ιδεολογικών αδιεξόδων μιας εποχής και μιας κοινωνίας, είναι μια σειρά από ιδιωτικές καταστάσεις αδιεξόδου, απόγνωσης και στέρησης.

Εγκλωβισμένος μες στη φυλακή της άνοιξης
όλο χειρνομίες και ψιθύρους

Πώς τους λυπάμαι τους ερωτευμένους
που τριγυρίζουν συντροφιά ή μόνοι
μέσα στο σπήλιος τους άλλο πια δε λάμπει
μονάχα η ψεύτικη, η αλλοιωμένη εικόνα

Μα περισσότερο λυπάμαι αυτό τον νέο
που πλέκει στίχους όλο απελπισία
γι' αυτούς, μόνο γι' αυτούς θέλει να ζήσει

Κι όμως λυπάμαι περισσότερο τον ήλιο
που λάμπει φρέσκος στην καρδιά της μέρας

θα πει στο ποίημά του "Ούζτος".⁶

Σ' ένα του άρθρο, γραμμένο το 1968, στο περιοδικό *Διαγώνιος*, με τίτλο: «*Διαγώνιος*: Δέκα χρόνια αλλαγής στην ποίηση του τόπου μας», αναφερόμενος στη συμβολή της ομάδας εκείνης στα λογοτεχνικά δρώμενα του τόπου, ο Ασλάνογλου υποστηρίζει:

• «Τι έπρεπε να κάνουν οι νέοι του 1950: Ψυχικά βρισκόνταν βέβαια με τους μοντέρνους, ανήκαν σ' αυτούς. Είχαν, όμως, άλλα πράγματα να πουν. Και τα πράγματα αυτά δεν μπορούσαν να ειπωθούν παρά με μια γλώσσα πιο άμεση, πιο πυρακτωμένη, πιο εξομολογητική. Ήθελαν να μιλήσουν για το προσωπικό τους δράμα, που δεν φαινόταν να οφθαίνονται οι παλαιότεροι. Ήθελαν επιτέλους να βρουν μια εξιλέωση, και τη βρήκαν γράφοντας και επικοινωνώντας με τρόπο εύληπτο και πειστικό», ενώ το 1985, ύστερα από 17 χρόνια, σε συνέντευξή του στη Μαρία Τρουπάκη, στο *Διαβάζω*⁸, διευκρινίζει:

• «Οι εφτά ενότητες του *Δύσκολου θανάτου* είναι μια νοτογραφία του ερμητικού μακεδονικού χώρου ή άλλων περιοχών μεταφορμένων σ' αυτόν. Είναι ένας πίνακας των βορινών επαρχιών, των εργατοπόλεων και της υπαίθρου, των συνοριακών φυλακιών, και της προκάλυψης. Μέσα σ' αυτή την

Μάρκος Μέσκος

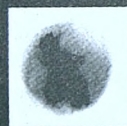
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Μάρκος Μέσκος
ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ
ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ
ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ
(Πεζά κείμενα)

Μάρκος Μέσκος
ΚΟΜΜΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΚΟΜΜΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ
(Νουβέλα)

Μάρκος Μέσκος
ΤΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

ΝΕΦΕΛΗ

ΤΑ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ
ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
(Ποίηση)

Μάρκος Μέσκος
ΑΝΘΗ
ΣΤΟ ΚΑΤΑΡΑΜΕΝΟ ΦΙΔΙ

ΝΕΦΕΛΗ

ΑΝΘΗ ΣΤΟ
ΚΑΤΑΡΑΜΕΝΟ ΦΙΔΙ
(Ποίηση)

ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ:
ΜΑΥΡΟ ΔΑΣΟΣ (Ποίηση)
ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ (Δοκίμια)
ΨΙΛΟΒΡΟΧΟ (Ποίηση)
ΜΟΥΧΑΡΕΜ (Πεζογραφήματα)
ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ (Ποίηση)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
... η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093

ερήμωση καταναγάζει ή πεθαίνει η ομορφιά, δίνει το νόημα και το περιεχόμενο που αυτή θέλει στο νεκρό τοπίο».

Από τις δύο αυτές ομολογίες προκύπτει ότι η ποίηση για τον Νίκο-Αλέξη Ασλάνογλου υπήρξε πριν απ' όλα μέσο επικοινωνιακό της προσωπικής του ευαισθησίας, μια στάση ζωής ρητά διατυπωμένη, μια στοιχειοθετημένη και ηθελημένη ιδιωτική αντίληψη για τον κόσμο, μια διάφανη εκτίμηση και αποτίμηση της σύγκρουσής του ανάμεσα στη συνεχή «αναζήτηση της πνευματικής του λύτρωσης και της σωματικής του συμπλήρωσης». Αυτός ο διπολικός προσανατολισμός της ποιητικής του πορείας τον υποχρεώνει να εξισσοροπεί το ερωτικό στοιχείο μεταξύ του ιδιωτικού βιώματος και της γενικής αντίληψης, να ταυτίζει υπαινικτικά την πραγματικότητα με τον υπερτονισμένο προσωπικό του μύθο, να διατηρεί υποτονικά τη σχέση εμπειρίας και ιδιοτελούς επινόησης, δηλαδή να έχουμε υπερφαιάγγιση των βιωμάτων με τη βοήθεια του λυρισμού και εκλέπτυνση του λυρισμού μέσω των βιωμάτων.¹¹ Αποτέλεσμα αυτής της ταξικής είναι το προσωπικό στοιχείο να αναδύεται σε αισθητική ιδέα, γιατί αποφεύγεται κάθε άμεση εκδήλωσή του, όπως στους στίχους:

Κληρονομήσαμε την καρδιά των παιδιών
με τα μικρά ξαφνικά τους νανάγια

ή

Δε θα ξεχάσω αυτό το φέγγος στο σταθμό
το πάθος που ξεπερνά την ευφροσύνη του κορμιού/
και από σάρκα γίνεται πνευματική αγωνία

ή ακόμη:

Ποια εξάισια μουσική ξεχύνεται μέσ' απ' το σώμα σου
και ποιο γαλήνιο τοπίο σε δέχεται μες στα νερά του¹²

Η ποίηση του Ασλάνογλου αρέσκεται να παίζει με τη γλώσσα, ψάχνοντας να προκαλέσει την ταύτιση ανάμεσα στον πραγματικό διάκοσμο και τη φανταστική διήγηση-θέαμα, αντικαθιστώντας τις διάφορες αισθήσεις, τη μία μετά την άλλη, συνδυάζοντάς τις σ' ένα είδος μαγείας. Σχεδόν πάντοτε παρατηρούμε μια μεταβολή των ιδίων στοιχείων του κόσμου και της σκέψης, όπου όλα, εντυπώσεις κι όνειρα, έρωτας και ρίσκο της αμαρτωλής ομορφιάς, αγάπη και μίσος, στροβιλίζουν σ' ένα είδος ιλίγγου. Ένας ιλίγγος που αποτυπώνει την ερωτική θλίψη και τη σχέση του έρωτα με το λόγο, ένας πυρετός που αναδύει την αντιμετώπιση τραυματικών εμπειριών και νοσταλγικών καταστάσεων, μια αγωνία για «το αίσημα θανάτου και ανημποριάς [που] πλανάται μέσα σε μια τελείως μοντέρνα και τεχνική κοινωνία». Μ' άλλα λόγια, ο Ασλάνογλου επιχείρησε να εφαρμόσει, κάτω από τη συμπεριφορά του πριγκιπικού ρόλου του ποιητή –ρόλο που αρνείται να εγκαταλείψει, παρά τα δεινά που αυτός ο τίτλος μπορεί να επιφέρει– ένα λόγο γνήσια λυρικό και συγκινησιακό που οδηγεί τον αναγνώστη-ακροατή σ' έναν προβληματισμό αισθητικής ιδεολογίας.

Τέλειος τεχνίτης του λόγου, ο Ασλάνογλου χρησιμοποιεί μια γλώσσα καθαρή κι απλή, αν και συχνά με στοιχεία νεοσυμβολικά, ένα λόγο διακριτικά αμφιρσιμ, κάνοντας φειδωλή χρήση των επιθέτων, όπως στο ποίημα «Κανέννας δεν ξέρει»:

Κοιταχθήκαμε

Καθρέπτες και γυαλιά
ανταμπερές και δάκρυα

Η μέρα ακίνητη

Γαλήνη

στα δέντρα στη θάλασσα

Κανέννας δεν ξέρει
γιατί υπάρχουμε¹³

Συχνά εκφράζει έναν ανεπαίσθητο αυτοσαρκασμό ή μια λεπτή ειρωνεία, διαπιστώνοντας τη μοναξιά, το αδιέξοδο, τον κατακερματισμό των πόθων και της ύπαρξης. Κι αυτή η αυθεντική του γραφή, που ταυτίζεται με την αυθεντικότητα της ζωής, συντελούν όχι μόνο να σκιαγραφήσουν μια ψυχική αγωνία, ή να απεικονίσουν την ανάλωση του ποιητή μέσα στο πάθος, αλλά κυρίως, και σ' αυτό το σημείο κατά τη γνώμη μου οφείλεται και η μεγάλη πρωτοτυπία της ποίησης του Ν.-Α. Ασλάνογλου, ότι μεταμορφώνεται μετά την εκμηδένισή του. Αυτή η μεταμόρφωση, αυτό το πέραςμα από την οδύνη και το σπαραγμό του βιώματος σε μια μορφή νηνεμίας και λύτρωσης, με τη συνειδητοποίηση ότι κατέχει μέρος της ομορφιάς, μέρος της αλήθειας, μέσω του ποιητικού λόγου, ελκύει τον αναγνώστη γιατί διακρίνει «την εικόνα μιας διαρκούς ομορφιάς μέσα στην ασύγαστη καθημερινή κόλαση μιας ταραγμένης ζωής».¹³

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «Μια συνομιλία του Νίκου-Αλέξη Ασλάνογλου με τον Αντώνη Φωστήρη και το Θανάση Νιάρχο», *Η Λέξη*, τχ. 5, Ιούνιος 1981, σ. 397.
2. Στη συνέντευξή του στο περιοδικό *Το Δέντρο*, τχ. 41, Νοέμβριος 1988, σ. 36-40, ο ποιητής εκμυστηρεύεται στην Έλενα Χουζούρη ότι σχεδίαζε δύο νέα ποιητικά βιβλία. «Τα έχω καταστρώσει νοερά εδώ και χρόνια. Οι συνθήκες δεν βοηθούν. Το πρώτο, ένα ποιητικό δράμα: *Φωνές στον πρίγκιπα*. Το άλλο μια ποιητική συλλογή: *Πίσω, σ' αυτή τη λασπωμένη έκταση*. Δεν μπορώ, προς το παρόν, να προσθέσω τίποτε περισσότερο».
3. «Χρειάζεται λοιπόν επιλογή που δεν σημαίνει ανθολόγηση αλλά συγκεντρώνει των καλών ποιημάτων με βάση την αυτοκριτική. Έχω την εντύπωση ότι όσο αυστηρότερος είναι κανείς με τον εαυτό του τόσο και το κέρδος του θα 'ναι μεγαλύτερο. Πράγμα που δυστυχώς το αγνοούν οι περισσότεροι», θα πει στην πρώτη του συνέντευξη, στη δημοσιευμένη Ελένη Λαζαρίδου, της εφημερίδας *Δράσις* (25-7-1966), συνέντευξη αναδημοσιευμένη στο περιοδικό *Το Τραμ, ένα όχημα*, τχ. 1, Φθινόπωρο 1996, σ. 145-146.
4. Νίκος-Αλέξης Ασλάνογλου, «Ερημικό» από την ενότητα «Αισθηματική ηλικία» της συλλογής *Ο Δύσκολος θάνατος*, Θεσσαλονίκη, Εγνατία, 1978, σ. 12.
5. Νίκος-Αλέξης Ασλάνογλου, *Νοσοκομείο εκστρατείας*, Θεσσαλονίκη, 1972.
6. Από τη συλλογή *Αργό πετρέλαιο*, Αθήνα, Πολύτροπον, 1974, σ. 10.
7. *Διαγώνιος*, τχ. 15, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 1968, σ. 133-4.
8. *Διαβάζω*, τχ. 118, 8-5-1985, σ. 70.
9. Αλέξ. Αργυρίου: «Ν.-Α. Ασλάνογλου: ένα ποιητικό έργο με βιοματικές καταβολές», *Εντευκτήριο*, τχ. 18, Μάιος 1992, σ. 89-96.
10. «Στο βάθος το παν είναι θέμα όχι ένταξης αλλά ευαισθησίας. Αυτή θα τον βοηθήσει να συνειδητοποιήσει την πολύμορφη εποχή του και να την εκφράσει μέσα από τον δικό του καθρέπτη, με την "προσωπική του γλώσσα"», θα πει στη συνέντευξή του στο περιοδικό *Ausblicke*, τχ. 3, Οκτώβριος 1970, σ. 51.
11. Νίκος-Αλέξης Ασλάνογλου, «Κληρονομήσαμε την καρδιά», από την ενότητα «Ποιήματα για ένα καλοκαίρι», *Δύσκολος θάνατος*, ό.π., σ. 86.
12. Νίκος-Αλέξης Ασλάνογλου, «Σταθμός Λιτοχώρου», από την ενότητα «Δύσκολος θάνατος», ό.π., σ. 41.
13. Νίκος-Αλέξης Ασλάνογλου, «Το πλάσμα», από τη συλλογή *Ωδές στον πρίγκιπα*, Αθήνα, Ύψιλον, 1981, σ. 20.

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

του ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΧΑΡΙΤΟΥ

Καλά, δηλαδή, έτσι και είχε βγει τούτη η (σε κόστος) φτωχούλικια του Θεού, ασπρόμαυρη βρετανική ταινία στις χειμερινές αίθουσες, θα πρέπει να την

Πυγμάχοι με τα όλα τους

περίμενε τρελή --και ταμειακή-- τύχη. Άλλο πράγμα τούτο το κινηματογραφικό καλοκαίρι, έτσι που μας πάει από έκπληξη σε έκπληξη.

Ταινία βγαλμένη μέσα από τα σπλάχνα των τρόπων και των προσανατολισμών του σινεμά του Μάικ Λη, όπου, όμως, πέρα από αυτό, η προσθήκη από τον πρωτοεμφανιζόμενο Σέιν Μίντοουζ διαβρωτικού χιούμορ, η πλούσια χρήση της μουσικής και τα διακριτικά περάσματα λυρικών τόνων σε εξυπνες εξισορροπητικές δόσεις, αποφορτίζουν τις δραματικές εντάσεις, έτσι όπως το συνηθίζει ο σύγχρονος --κυρίως ο ευρωπαϊκός-- κινηματογράφος. Οξύτατη παρατηρητικότητα και αποτύπωση των μικρόκοσμων εκείνων του κοινωνικού περιθωρίου και της παραίτησης. Εκεί όπου... είκοσι τέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο, επτά μέρες την εβδομάδα (αυτό σημαίνει ο τίτλος της ταινίας) φυτοζωούν μέσα στα ίδια και τα ίδια, τα αδιέξοδα: φτώχεια, βία, αλκοόλ, ναρκωτικά, καχεκτική νοσημοσύνη. Αλλά και τούτη την αντικειμενικότητα και τη ρεαλιστική της απεικόνιση τη διατρέχει βλέμμα καλοσυνάτο και συναισθηματικού ψυχισμού, ιδεαλιστικής, είναι αλήθεια, καταγωγής.

Ο Άλαν Ντόρσι, παλιός πυγμάχος ο ίδιος, προσπαθεί, σε μια μικρή πόλη της Αγγλίας, να αναβιώσει ένα σύλλογο πυγμαχίας, συγκεντρώνοντας μια συντροφιά νέων, ανέργων που λιμνάζουν στην πλήξη και την εκτονωτική επιθετικότητα εναντίον άλλων, όμοιων με αυτούς, ομάδων. Ο προστάτης άγγελος Ντόρσι γνωρίζει καλά την ψυχική κατάσταση, το κοινωνικό στάτους και τη «γλώσσα» αυτών των παιδιών. Οι προσπάθειές του είναι δύσκολες αλλά πεισματικές και άκαμπτες. Κάθε νέος είναι και η μια ιδιαίτερη περίπτωση που απαιτεί τη δι-

κή της ξεχωριστή αντιμετώπιση. Συνχά η κατ'εργονία του προβλήματος έλκεται από την οικογενειακή πραγματικότητα των μελών της υπό ανασύσταση λέσχης. Άλλωστε, περίπτωση είναι και ο ίδιος ο Ντόρσι. Η μόνη συγγενική σχέση του που γνωρίζουμε είναι μια ηλικιωμένη θεία του, με την οποία πηγαίνει τα Σάββατα και χορεύει βαλς στην παλιομοδίτικη λέσχη της πόλης. Όλος ο άλλος χρόνος αφιερώνεται στο να αναγεννήσει αυτή την «άγρια» παρέα και να της εμπνεύσει ανθρώπινα ιδανικά, πειθαρχία και όραμα. Στους διαταγμούς τους θα απαντάει: «Αν ποτέ σου δεν πίστεψες σε κάτι, θα μείνεις για πάντα φτωχός».

Μέσα από έντονες διακυμάνσεις και ανεξίτηλες, που δίνονται με νευρώδη κινηματογράφηση και θαμπούς, με περίτεχνες σκιάσεις, τόνους της ασπρόμαυρης φωτογραφίας, η προετοιμασία θα ολοκληρωθεί και θα ετοιμασθεί η πυγμαχική συνάντηση με άλλη, γειτονική ομάδα. Μόνο που εδώ τα πράγματα δεν θα οδηγηθούν στο αισιόδοξο τέρας, όπως είχε συμβεί στη φετινή επιτυχία Άντρες με τα όλα τους, που τόσο έντονα τη θυμίζει στο θεματικό της σκιαγράφημα. Ο χρόνος θα επεξεργαστεί τις ανθρώπινες περιπτώσεις, θα μορφοποιήσει τη μοίρα καθενός από τους ήρωες και θα κλείσει την ταινία στην πολύ αργότερα εκδοχή τους. Λίγο-πολύ δημιουργημένοι όλοι τους, με μπόντα τον Ντόρσι, θα θυμί-

Ο Ντόρσι (Μπομπ Χόσκινς) και οι λούμπεν-πυγμάχοι του. Σε αναμνηστική, φυσικά, φωτογραφία.

σουν αρκετά την Μεγάλη ανατριχίλα του Κάσταν και τους ήρωές της όταν θα συγκεντρωθούν μετά την κηδεία του αυτοχείρα φίλου τους. Το ίδιο και η παράλληλη χρήση των τραγουδιών, σαν χορικά αρχαίας τραγωδίας. Έτσι και εδώ, στο Είκοσι τέσσερα επτά, έχουμε να κάνουμε με μια μπαλάντα για τις προσπάθειες που χάνονται αλλά και μια ελεγεία για τον Ντόρσι, όλους τους ουτοπικούς Ντόρσι, αφού είναι εκείνοι που θα πληρώνουν, πάντοτε, το χαμένο στοίχημα που βάζουν με τον ίδιο τους τον εαυτό, ενίοτε και με την ίδια τη ζωή τους.

Ο Μπομπ Χόσκινς, στο ρόλο του Άλαν Ντόρσι, είναι μια θαυμάσια, αγγλική εκδοχή του δικού μας Βέγγου των τελευταίων χρόνων. Ακούραστος, αγαθός, αλtruιστής, θυμόσοφος. Αλλά το ίδιο καλοί είναι και τα μέλη της ομάδας των πυγμάχων όπως και γενικά όλοι οι δεύτεροι ρόλοι. Πειστικοί με εκπληκτικά ερμηνευτικά ανακλαστικά. Ανάγλυφοι χαρακτήρες.

Να ένα είδος κινηματογράφου που θα ταίριαζε στους τρόπους του Δ. Αθανάτη ή του Ειρ. Χαριλαμπίδη. Μόνο, που όπως θα είδανε, η ταινία κόστιζε μεν λίγο περισσότερα χρήματα αλλά και αφάνταστα περισσότερη δουλειά. Βαθιά επεξεργασία της έμπνευσης σε διάρκεια και στις λεπτομέρειες. Έδινε την απόλυτη αίσθηση του χορτάτου.

“Όταν ή Θέμις γλωσσολογεί «πολιτικῶς ὀρθά»

τοῦ Γιάννη Καλιόρη

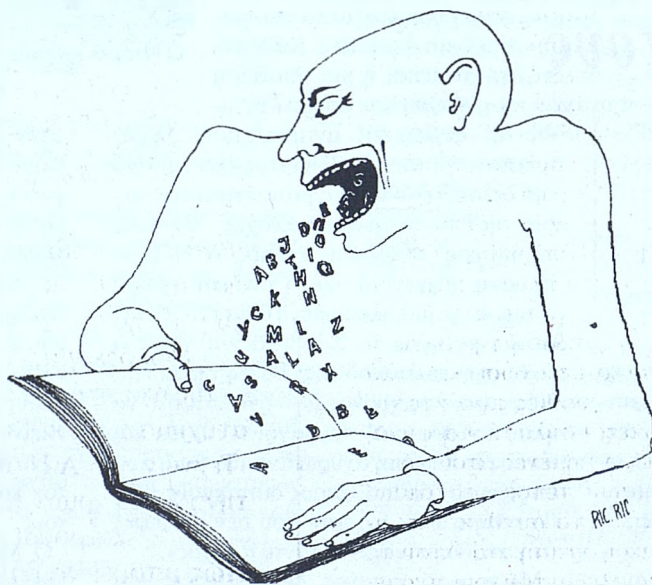
Πά τὸ λεξικὸ Μπαμπινιώτη –πολυλεξικὸ θὰ ἦταν ὁ ἀκριβέστερος ὅρος– ἄς λεχθεῖ ἐκ προοιμίου καὶ ὡς ἐντύπωση πρώτης ἐπαφῆς, ὅτι πρόκειται γιὰ σημαντικὴ συμβολή στὸν νεοελληνικὸ πνευματικὸ πολιτισμὸ: συνιστᾷ χρησιμότατο βοήθημα γιὰ τοὺς χρηστές τοῦ γραπτοῦ λόγου ὅλων τῶν ἐπιπέδων, μὲ ἔγνοια παιδαγωγικὴ καὶ αἰτιολόγησι τῶν προκρινόμενων λύσεων, καὶ συγχρόνως εἶναι ἀπολαυστικὰ ἀποκαλυπτικὸ γιὰ τὶς περιπέτειες τῶν λέξεων, τὸ ταξίδι τους ἀπὸ γλώσσα σὲ γλώσσα κι ἀπὸ λαὸ σὲ λαὸ, τὶς ἀπροσδόκητες κάποτε μετατοπίσεις τῶν σημασιῶν τους, τὰ δάνεια καὶ ἀντιδάνεια κ.λπ. –πού ή συστηματικὴ καὶ συχνότατα ἀλυσιδωτὴ ἐτυμολόγησή τους ἀναδεικνύει παραστατικά.

Επιφυλάσσουμε γιὰ ἀργότερα μιὰ πιὸ ἐκτεταμένη προσέγγισι, μὲ ἐπισήμανση τῶν ἀρετῶν ἀλλὰ καὶ μὲ συγκεκριμένες παρατηρήσεις ὅσον ἀφορᾷ κάποιες παραλείψεις λέξεων καὶ σημασιολογικῶν ἐκδοχῶν, ὀρισμένες «τονισμένες» ἀξιολογήσεις ἐξωγλωσσικῶν συμφραζομένων, ἢ μερικὲς ὑπερβολές, κυρίως ὡς πρὸς τὴν ὀρθογραφικὴ «ἀποκατάσταση» κάποιων λέξεων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐτυμολογικοῦ των ἰνδάλματος, τὸ ὅποιον ὀρθότατα τίθεται ὡς κριτήριον τῆς ὀρθογραφίσεως, ἀλλὰ πού, ὅπως κάθε ἀρχὴ καὶ κανόνας, πρέπει νὰ περιλαμβάνει καὶ ἐξαιρέσεις, ἰδιαίτερα ὅταν αὐτὲς ἔχουν παγιοθετῇ ὡς χρόνιως κοινολεκτούμενες καὶ κοινογραφούμενες.

Σὲ ἐπόμενες ἐκδόσεις, πού ἀσφαλῶς θὰ γνωρίσει τὸ λεξικὸ αὐτό, ἐνσωματώνοντας –ὅπως συμβαίνει μὲ ὅλα τὰ λεξικά– τὶς πανταχόθεν καλοπροαίρετες (ἢ καὶ κακοπροαίρετες ἔστω) παρατηρήσεις ἐφ’ ὅσον εἶναι τεκμηριωμένες, θὰ μποροῦσε νὰ φτάσει σὲ ὑψηλὸ βαθμὸ ἐντελείας καὶ νὰ ἀποτελέσει θεμελιῶδες σημεῖο ἀναφορᾶς, κάτι σὰν κύριον κορμὸ πού θὰ βελτιώνεται συνεχῶς μέσα ἀπὸ τὰ διδάγματα τῆς χρήσεως καὶ τῆς πείρας.

Τὸ φάσμα τῆς «πολιτικῆς ὀρθοφροσύνης»

Αὐτὴ τῇ στιγμῇ, ὅμως, ἄλλο ἐπείγει νὰ συζητηθεῖ: ἡ ἀπόφασίς 13.7.98 τοῦ μονομελοῦς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, πού προχωρώντας ἀναρμοδίως σὲ ὀρισμὸ τοῦ «καλοῦ λεξικοῦ», ἐπιβάλλει νὰ ἀπαλειφθεῖ ἀπὸ μελλοντικὲς ἐκδόσεις ἡ

ἐπίμαχη ἐκδοχὴ τοῦ λήμματος *Βούλγαρος*, ἀπόφασι πού πλήττει ἤδη τὴν ἐλευθερία τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας καὶ ἐγκυμονεῖ τὸν κίνδυνον νὰ ἀποτελέσει προηγούμενο –κάτι σὰν νομολογία γιὰ ἀνάλογες περιπτώσεις.

Δύο εἶναι τὰ σημεῖα τοῦ σκεπτικοῦ: α. “Ὅτι «ἡ χρῆσις τῆς λέξης αὐτῆς εἶναι σποραδικὴ καὶ στερεῖται κάποιας διαρκείας», συνεπῶς ἡ «ἀπάλειψις τῆς συγκεκριμένης φράσης οὐδόλως θὰ ἀναιροῦσε τὴν ἐπιστημονικότητα τοῦ λεξικοῦ»· καὶ β. “Ὅτι «δημιουργεῖ σύγχυση γιὰ τὴν ἐθνικὴ καταγωγή τῶν παικτῶν καὶ ὁπαδῶν τῆς ομάδος τοῦ ΠΑΟΚ καὶ γενικότερα τῶν

Μακεδόνων». “Ετσι ἀκριβῶς!

Στὸ π ρ ὠ τ ο σημεῖο ἡ ἀπάντησις εἶναι δισκελὴς:

α. Σὲ *ἐπίπεδο ἀρχῆς*: ἀκόμα κι ἂν μιὰ λέξι γνωρίζει χρῆσις σποραδικὴ καὶ ὄχι πολὺ παρατεταμένη, ἡ πληρότητα ἐνὸς λεξικοῦ ἀπαιτεῖ νὰ περιληφθεῖ ὥστε νὰ ἀποτυπωθεῖ κάπου τὸ πέρασμά της ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, πολλῶ μᾶλλον ὅταν ἡ «σποραδικὴ αὐτὴ χρῆσις» συμβαίνει νὰ εἶναι σύγχρονη μὲ τὴ σύνταξι τοῦ λεξικοῦ.

β. Σὲ *ἐπίπεδο πραγματικό*: Ἡ χρῆσις μπορεῖ νὰ εἶναι σχετικὰ σποραδικὴ, ἐπιχωριάζοντας στὰ γήπεδα σὲ κάθε ἀναμέτρηση καὶ ἀποσυρόμενη ἐνδιαμέσως, ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ τόσο «στιγμαία», διότι, ἐδῶ καὶ μερικὲς δεκαετίες, οἱ Βορειοελλαδίτες ὁπαδοὶ φιλοδωροῦνται συλλήβδην μὲ τὸν ἐπίμαχο χαρακτηρισμὸ. “Αλλωστε, αὐτός, ἀπὸ τὰ γήπεδα ἔχει περάσει κατὰ κάποιο τρόπο καὶ στὸν γραπτὸ λόγο, ἐπίσης «σποραδικά», ὑπὸ τὴν ἐννοια πὼς οἱ δημοσιογράφοι ἀναφέρουν κάθε

φορά την περίπτωση για να τη στηλιτεύσουν, κι έτσι το πληροφθορούνται και οι εκτός των γηπέδων. Αποτελεί λοιπόν κοινό μυστικό, κι άς μην κρυβόμαστε πίσω από το δάχτυλό μας.

Ως προς τη δεύτερη αιτίαση του σκεπτικού, ότι δημιουργεί σύγχυση περί την εθνική καταγωγή κ.λπ., πρέπει να παρατηρηθεί ότι, ως φαίνεται, αξιολογήθηκε μόνο το επίρρημα *ύβριστικά*, και όχι και το *καταχρηστικά* που το συνοδεύει, και που σημαίνει: καθ' ύπερβασην του σωστού, του κανονικού, του αληθοῦς, του δικαίου.

Εδώ δηλαδή έχουμε δύο στοιχεία: το περιγραφικό-καταγραφικό, με το επίρρημα *ύβριστικά* (καλῶς ἢ κακῶς τὸ Βούλγαρος ἔχει τις κακόσημες συνεπιδηλώσεις που γνωρίζουμε)· και το αξιολογικό (ἐν προκειμένῳ ἀπαξιωτικό) με το επίρρημα *καταχρηστικά*, δηλαδή ότι κακῶς λέγεται έτσι διότι ἡ ὕβρις αὐτὴ δὲν εὐσταθεῖ, ὡς μὴ ἀνταποκρινόμενη σὲ καμμία πραγματικότητα. Διότι μιὰ βρισιά δὲν εἶναι κατ' ἀνάγκη καὶ καταχρηστική: ὅταν ἔναν παλιάνθρωπο τὸν ἀποκαλέσουμε παλιάνθρωπο εἶναι βέβαια βρισιά, ἀλλ' ὄχι καταχρηστική διότι ὄντως εἶναι παλιάνθρωπος. Στὴν περίπτωση ὅμως πού μᾶς ἀπασχολεῖ, εἶναι φανερό πὼς με τὸν χαρακτηρισμὸ *καταχρηστικά* ἡ ὕβρις ἀπορρίπτεται ὡς ἀντίθετη πρὸς τὴν ἀλήθεια.

Ἄλλωστε –καὶ εὐτυχῶς– οὐτε αὐτοὶ πού τὴν ἐκτοξεύουν (στεντορεία μὲν τῇ φωνῇ ἀλλ' ὄχι ἐκ βάθους καρδίας καὶ συνειδήσεως) τὴν πιστεύουν καὶ τὴν ἐννοοῦν: ἡ ἐναντίωση στὰ γήπεδα εἶναι τόσο φορτισμένη ὥστε τὸ σημαντικὸ κατὰκλύζεται ἀπὸ τὸ ὑπερχειλίζον σημαῖνον καὶ ἡ σημασία ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὸν ἴδιο τῆς τὸν ὀρυμαγδὸ: καθὼς ἓνα μέρος τοῦ σημαίνοντος πλεονάζει ἀνεπένδυτο, τὸ πλεόνασμα αὐτό, πού παράγει καὶ τὶς ἀκραῖες ὑπερβολές, δὲν ὑπάρχει ἀπολύτως, ἀλλὰ μόνον γιὰ νὰ κραδαίνεται ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων ὀπαδῶν, οἱ ὅποιοι, ἀπ' τὴ μεριά τους, πυροβολοῦν με τὸ δικό τους ἀνεπένδυτο πλεόνασμα, πού μετεωρίζεται ἐπίσης φορτισμένο, ἀναζητώντας ἀκραῖες μορφές ἐκδηλώσεως –ἐξ οὗ καὶ ἡ κλιμάκωση τῆς ὀξυφωνίας, πού ἀποτελεῖ οἰκονομικὸ τρόπο ἐκτονώσεως, ἀλλὰ πού ὅταν δὲν ἐπαρκεῖ, τότε οἱ λέξεις-γροθιές προεκτείνονται σὲ γροθιές πραγματικές¹. Πρόκειται δηλαδή γιὰ ψυχολογία φανατισμένου ὄχλου, γιὰ μαζοποιημένες ἀτομικότητες πού τήνονται –προστατευτικά καὶ με πεποίθηση ἀτιμωρησίας– στὴ συρφετώδη μάζα, κάτω ἀπὸ συνθήκες περιστασιακές οἱ ὁποῖες παροξύνουν τὴ φόρτιση καὶ ὅπου τὸ σημαῖνον αὐτονομεῖται ἀπὸ τὴν κυριολεξία τοῦ σημαινομένου, γιὰ νὰ ἀκολουθήσει τὴ δική του λογική, ἀλλὰ χωρὶς νὰ προεκτείνεται ἐκτὸς τῶν γηπέδων, στὸν ὑπόλοιπο καθ' ἡμέραν βίον. Διότι οὐδεὶς ἀπ' αὐτοὺς πού ἐκτοξεύουν τὴ βρισιά πιστεύει πὼς αὐτὴ εὐσταθεῖ, καὶ αὐτοὶ πού μέσα στὰ γήπεδα ἀλληλοβρίζονται καὶ ἀλληλοχτυπιοῦνται, μποροῦνε ἄνετα ὡς ἄτομα καὶ ἰδιῶτες νὰ συνεργάζονται μεταξὺ τους ἐπαγγελματικά ἢ νὰ διασκεδάζουν στὸ ἴδιο τραπέζι –ἢ ὅλη ὑπόθεση δὲν ἔχει ρίζες, καὶ δὲν εἶναι σπάνιες οἱ περιπτώσεις πού παίρνει τὸν χαρακτηρισμὸ «χαβαλεδιάρικης πλάκας».

Φοβούμεστε λοιπὸν πὼς ἔγινε πολὺς θόρυβος γιὰ τὸ τίποτα, καὶ με τὴν πρόσφατη δικαστικὴ ἀπόφαση ὁ θόρυβος ἀπέβη πάταγος ἐκκοφαντικός –καὶ μᾶς ἔχει «κουφάνει».

1. Βλ. πὺρ ἐκτεταμένη ἀνάλυξη σχετικὰ, στὸ βιβλίο μας *Ἐξ ἐπαφῆς* (κεφ. «Τὸ κίτς στὸν καθημερινὸ μας λόγο») ὅπου ἀναλύεται ἡ εὐθύνη τοῦ ἀθλητικοῦ τύπου γιὰ τὴ δημιουργία αὐτῆς τῆς συνθήκης.

Σύγχρονη ελληνική πεζογραφία

Πέτρος Μαρτινίδης

ΚΑΤΑ ΣΥΡΡΟΗΝ

Πέτρος Μαρτινίδης

ΚΑΤΑ ΣΥΡΡΟΗΝ

Ένα τυχαίο παρατσούκλι και μια αρχαία ῥήση συμβάλλουν στη λύση. Προηγουμένως, το μυστήριο έχει τεθεί από την εξαφάνιση (δολοφονία;) ενός μεταπτυχιακού σπουδαστή, το μοιραίο αυτοκινητικό ατύχημα ενός καθηγητή στη Σχολή Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ. και μια διάρρηξη για την κλοπή τριών μοντερνιστικών πινάκων απροσδιόριστης αξίας.

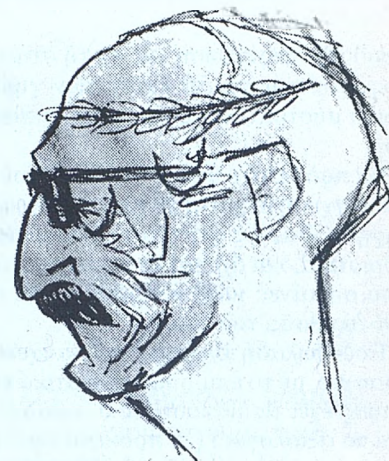
Πώς μπορεί να βοηθήσει στην αστυνομική έρευνα ένας αναπληρωτής καθηγητής ιστορίας της αναγεννησιακής τέχνης; Με την ικανότητά του να προσδιορίζει ακριβείς ταυτότητες από υπολείμματα μορφών σε ζωγραφικούς καμβάδες ή με το να ανασύρει ξεχασμένα περιστατικά από τον καμβά της μνήμης του;

Ένα υπέροχο αστυνομικό μυθιστόρημα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... *Η άλλη άποψη στο βιβλίο*

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093
ΣΤΟΑ ΒΙΒΛΙΟΥ: ΠΕΖΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 5, ΑΘΗΝΑ 10 564, Τηλ. 32.22.846

Η ποίηση του Μιχάλη Κατσαρού στην εποχή της «ξηρασίας»

του Ανδρέα Μπελεζίνη

*Στίχε παλαιέ σαδδουκαίε
έλα να πεις με έκπληξη
«το τι επακολούθησε δεν περιγράφεται»
Μιχάλης Κατσαρός*

Στη συλλογή *Κατά Σαδδουκαίων* (1953), όπου ο Μιχάλης Κατσαρός καταγγέλλει την καταιπρόδοση των κοινωνιστικών ιδεωδών και το συμβιβασμό ποιητών της αριστεράς, προβαίνει σε μια πικρή διαπίστωση:

Στο νεκρό δάσος των λέξεων προχωρώ

Και αμέσως μετά θέτει ένα εναγώνιο ερώτημα που αναφέρεται στην ποίηση και την πολιτική:

Και τώρα τί πρέπει να γίνει

σ' αυτό το νεκροταφείο των ονομάτων

σ' αυτό το νεκροταφείο των λέξεων;

Απάντηση στο ερώτημα αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί η τρίτη κατά σειρά συλλογή υπό τον τίτλο *Οροπέδιο* που εκδόθηκε, κατά την τρέχουσα τουλάχιστον σημασία του όρου, το 1956 και είναι συνεπώς μεταγενέστερη κατά τριετία από την κατακρημνιστική εξαγγελία και ρητορική του *Κατά Σαδδουκαίων*.

Παρά ταύτα, το *Οροπέδιο* ανήκει από κάθε άποψη στην αρχική τριάδα των ποιητικών εργασιών του Κατσαρού. Δεν θα επικαλεσθώ το πρόβλημα της πρώτης έκδοσης, γαι την οποία επικρατεί σύγχυση και αβεβαιότητα. Κατά ένα μάλιστα εκδοτικό σημείωμα που πάντως ελέγχεται ως ανακριβές και σε άλλα σημεία, η συλλογή φέρεται ότι «βγήκε για πρώτη φορά το 1950 σε τριακοσίους φακέλους-βιβλίο με ιδιόγραφο εξώφυλλο». Το βέβαιο είναι ότι άρχισε να γράφεται το 1953, παράλληλα ή αμέσως μετά από το *Κατά Σαδδουκαίων*. Κατά σχετικό μετακειμενικό σημείωμα του Μ. Κατσαρού στο περιοδικό *Σύστημα*, προσωπικό όργανο του ποιητή, «το βιβλίο *Οροπέδιο* γράφτηκε... το 1953-56. Με το μότο του Σεφέρη «Μένει να ξαναβρούμε τη ζωή μας», ... κυκλοφόρησε σε ένα φάκελο με ιδιόγραφο σχέδιο και τίτλους γραμμένους με το νεοφανές (sic) μαρκαδόρο που ξάφνιασε η ιαπωνική βιομηχανία (sic)...».

Το *Οροπέδιο*, με βάση μορφολογικά και ποιητικά κριτήρια αποτελεί συνέχεια της συλλογής *Μεσολλόγι* και παρά τον οραματικό-ορατικό θα προτιμούσε ο ίδιος — χαρακτηρη δεν περιέχει το όραμα που κατά Εγγονοπούλιο αυτοσυναίσθημα έχει εξαγγείλει ο ίδιος στο *Κατά Σαδδουκαίων*:

*Μα κάποτε που η κρύα σιωπή θα περιβρέχει τη γη
κάποτε που θα στερέψουν οι άσημες φλυαρίες
κι όλοι τους θα προσμένουνε σίγουρα τη φωνή
θ' ανοίξω το στόμα μου
θα γεμίσουν οι κήποι με καταρράχτες,*

*στις ίδιες βρώμικες αυλές τα οπλοστάσια
οι νέοι εξαλλοι θ' ακολουθούν με στίχους χωρίς ύμνους
ούτε υποταγή στην τρομερή εξουσία.*

Πάλι σας δίνω όραμα.

Η ενότητα της αρχικής τριάδας των συλλογών (1949-1956), προς την οποία θα αντιδιασταλεί ισχυρώς η δεύτερη ποιητική περίοδος του Κατσαρού, θεμελιώνεται ικανώς με βάση γλωσσικά και μορφικά στοιχεία. Η χρήση της γλώσσας είναι ομαλή —δεν παρατηρούνται παρά κάποιες χαλαρές ή «ανειμένες», όπως θα έλεγαν οι αρχαίοι γραμματικοί, συντάξεις. Ο κοινός πάντως πυρήνας και των τριών συλλογών είναι η έφεση και ορμή για ποιητική δημιουργία και τέλεση που κατέχει ένα παντοδύναμο «εγώ». Είμαι βέβαιος ότι δεν θα θεωρηθεί ετεροβαρής η εισήγηση, εάν προσδιορίσουμε τις εκφάνσεις αυτού του ποιητικού εγωτισμού όπως εμφανίζεται στην πρώτη ποιητική περίοδο. Θα καταφανεί άλλωστε ότι αποτελεί, παρά τις μορφολογικές και άλλες διαφοροποιήσεις, τον ενοποιό και συνεκτικό ιστό της όλης ποιητικής δημιουργίας του Μ. Κατσαρού κατά τη θετική και αρνητική του όψη.

Συνείδηση ποιητικής κλήσης και προσορισμού και μάλιστα καθολική προβάλλεται ήδη στον πρώτο στίχο της πρώτης συλλογής.

Όλα μου γνέφουν να μιλήσω.

Τα νεύματα βέβαια, όσο πρόκειται για λογοτεχνία, προσδιορίζονται από ποιητικές και αναγνωστικές συμβάσεις που βρίσκονται υπό διαμόρφωση ή έχουν ήδη επιβληθεί. Ανέτως μπορούν να αναχθούν και στις δύο όχθες της νεοτερικής ποίησης όπως διαμορφώνονται στην πρώτη μεταπολεμική δεκαετία. Ο νέος ποιητής τελεί υπό την επήρεια και μαγεία πολλαπλών και όχι απόλυτα ενιαίων νευμάτων-ερεθισμάτων. Στην πρώτη στροφή αναφέρει, κατά μερισμό και παράθεση, τις σπουδαιότερες επινεύσεις των οποίων δεν είναι δύσκολο να προσδιορισθεί η προέλευση.

Όλα μου γνέφουν να μιλήσω,

Γαϊτοπούλες που γυρνάν περήφανες

απ' το καμάκι

πυργκαγιές

παλιά λησμονημένα σίδερα

τα τελευταία γιοφύρια π' αρχίζουν

και δεν περνάν πουθενά

η φωνή σου που έθανε.

Αλλά εάν η νευματική κλήση υποδεικνύει τα πολλαπλά θέματα και τον ποικίλο εικονισμό, ο νεαρός ποιητής αγωνιά για τον τρόπο, για το πώς:

Πώς να τα πω αδέρφια μου; Πώς

να τα πώ;

Η βούληση για ποίηση είναι ισχυρότερη από το εναγώνιο ερώτη-

μα της μορφής. Τα νεύματα δεν θα αργήσουν να μεταστοιχειωθούν σε παρένθετες ρηματικές εντολές:

(Μίλησε!)

Αλαφιασμένη γράρε μου...

(Μίλησε!)

Μετά την παθητική κατ' αποστροφή προσφώνηση έχουν σειρά καταφατικές επινεύσεις, ερωτήματα και προστακτικές. Ακολουθούν επικλήσεις:

Γλάρε μην κλείσεις τα φτερά σε τούτη
τη στιγμή...

Γλάρε μου πάρε μου το νου κοντά στα
παληκάρια

να τα φιλήσω σταυρωτά και να χαθώ
μαζί τους

Παρά τις επικλήσεις και τις αναφορές στο αγωνιστικό λαϊκό πνεύμα και στα σύμβολα ενός ελληνοκεντρισμού που ο πυρήνας του διαμορφώθηκε από τη γενιά του '30, αυτό που υπάρχει όντως στο ποίημα είναι ένα ποιητικό «εγώ», ένα «εγώ» που σημαίνεται αντωνυμικά και παρεμφατικά σε όλη την έκταση του ποιήματος.

Ο νεαρός ποιητής που κατέχεται από ποιητική ορμή, μιλάει το 1949, χρονιά που λήγει, όσο και με τον τρόπο που λήγει ο εμφύλιος πόλεμος, μιλάει ακόμη τη γλώσσα του 1944-47, τη γλώσσα του *Ήλιου του πρώτου*, του *Άσματος* ή το πολύ-πολύ του επταμερούς ποιήματος *Η καλοσύνη στις Λυκοποριές* του Οδυσσέα Ελύτη, αμβλυμένη οπωσδήποτε ως προς τις ήδη μετριασμένες αρχικές της καταβολές.

Εμπρός αδέρφια μου!

Εμπρός ψαράδες!

Μακριά

πίσω από τα γκρεμισμένα μας τείχη

Ελευθερία

Μεσολόγγι 1947

Το λυρικό αυτό υποκείμενο στην αμέσως επόμενη συλλογή *Κατά Σαδδουκαίων* (1953), παρά τον πολιτικό και κοινωνικό της χαρμάκηρα, εξάπτεται περισσότερο και κατά βάθος πολλαπλασιάζει το δυναμισμό του.

Εγώ πάλι μέσα στο πλήθος διακλαδίζομαι
η θέλησή μου διακλαδίζεται μέσα στο πλήθος
μαζεύω τους σκόρπιους σπόρους μου
για την καινούργια μακρινή μου ανάσταση
μαζεύω

Η επίκληση τη φορά αυτή γίνεται προς τη λυτρωτική και σωτήρια «άγνωστη μέρα» –η ιστορική εσχατολογία επιμένει– αλλά το ποιητικό της έρεισμα, η ποιητική πνοή και άνοση αναγνωρίζεται εύκολα και επί πλέον ομολογείται:

Δείξε μας δείξε μας το μπόι σου

μέρα με τις πληγές ορθές στο βάδισμά σου

εγώ μαζί με το Βλαδίμηρο

θα σε στεγάσουμε

να μη φοβάσαι.

Το «εγώ» αυτό θα διασταλεί εκ νέου και θα καταλάβει όλο το χώρο στο επταμερές *Οροπέδιο*. Η βούληση για ποίηση εμφανίζεται ως κοσμογονία και πολιτισμογονία.

Στο επίπεδο όρος ορθός φτιάχνω

τον κόσμο.

Ο ποιητής που τελεί σε μια σχέση αρχικότερη (δεσποτικότερη) από εκείνη του ανώνυμου Ηγέτη της «Αναβάσεως» του Περς προς τους νομάδες υπηκόους του, αυτοπαρουσιάζεται στους Ιησού, Κρίσνα, Μουσική και καλεί το λαό κοντά του ως

Ορφεύς και οικιστής

Μεσσίας και νομοθέτης

αυλητής και μυσταγωγός

κιθαρωδός και οραματιστής

ασκητής και προφήτης.

Το ποιητικογόνο και κοσμογόνο, πρωτοπρόσωπο υποκείμενο που αναζητεί έναν πνευματικότερο προσανατολισμό, στο *Κατά Σαδδουκαίων* και εν πολλοίς στο *Μεσολόγγι* αιμοδοτείται από τον Βλαδίμηρο Μαγιακόφσκι. Μολονότι ιδεολογικά περιγράφει πλήρως την έκπτωση της επανάστασης και τη γένεση της νέας εξουσίας, γλωσσικά και ποιητικά το έδαφος είναι κάθε άλλο παρά αυχηρό:

Εγώ

ένδοξος

γράφω

σ' όλα τα όνειρά σας:

Ελευθερία.

Η απάντηση στο κρίσιμο ερώτημα του ποιητικού δέοντος κατά του «επερχόμενου μεσαίωνα» –η έκφραση είναι δική του– ή κατά τον μέλλον «που έχει πολύ ξηρασία», δηλ. σε λιγότερο μεταφορική γλώσσα, κατά την περίοδο που εξαντλείται η αρχική ώθηση μιας ποιητικής αναγέννησης, ενώ συγχρόνως καταπροδίδεται ή αυτοδιαψεύδεται το κοινωνικό όραμα –ο Κατσαρός πιστεύει το πρώτο–, που του παρείχε ιδεολογική και θεματική κάλυψη, η απάντηση λοιπόν στο εξ ορισμού ποιητικό ερώτημα του «πώς», παραμένει εκκρεμής. Και θα παραμείνει από το 1953-56 μέχρι το 1973, δηλ. επί 17 τουλάχιστον χρόνια.

Μια νέα ποίηση, γλωσσικά και μορφολογικά διαφορετική, θα παρουσιάσει ο Μιχάλης Κατσαρός αμέσως μετά τη μεταπολίτευση του 1974. Στο μεταξύ και μετά μακρό διάστημα σιωπής, κατά το οποίο δεν εκδίδει βιβλία, αλλά διαμορφώνει την αυθεντικότερη εικόνα του, το «δημόσιο πρόσωπο του ποιητή» στρέφεται στην πεζογραφία.

Το Μάρτιο του 1973 βγάζει το *Πας Λαζίς Michelet* με την υπότιτλη ειδολογική ένδειξη «Φιλοσοφικά ιδέαι και Μορφάι» και το Μάιο της ίδιας χρονιάς το *Χρονικόν Μορέως μετά Τσοτερπίον χωρίου Λιβεριανού*.

Αν θα χρειαζόταν κάποια συγκατάβαση για να θεωρήσουμε και να διαβάσουμε το πρώτο ως αλληγορία της γραφής, και ειδικότερα της γραφής κατά τους καιρούς της απριλιανής δικτατορίας –που άλλωστε συνεχιζόταν–, το *Χρονικόν Μορέως* θα δεχόταν αβίαστα το χαρακτηρισμό: «κρυπτική αυτοβιογραφία». Το «εγώ» που διαχεόταν στο *Μεσολόγγι*, συσπειρωνόταν, για να ενδυναμωθεί περισσότερο στο *Κατά Σαδδουκαίων*, και επαναδιαστελλόταν στο *Οροπέδιο*, δοξάζεται και στα δύο ιδιότυπα αφηγήματα. Υπό τον αμφίλογο χαρακτηρισμό «ο ληστής του λαού και μίμος αυτοκαταστρεφόμενος», οπωσδήποτε όμως υπό τον σαφέστερο «ο παλαιών αρχών, ο σχεδόν μαρξιστής, ο αποτρόπαιος οπισθοδρομικός» που συναντάμε στις πρώτες σελίδες του Πας... κρύβεται ο «φλογερός πρίγκηπας-μάγος», του κατὰ Σαδδουκαίων, ήτοι ο Μιχάλης Κατσαρός, ως ποιητής διττός, ως γράφων και υπο-γραφόμενος και ως εικονιζόμενος στη συνείδηση του κοινού και μάλιστα των νέων. Κάτω από τις νέες γραμματολογικές συνθήκες και συμβάσεις –η ποίηση της αμφισβήτησης και η δομολογική δραστηριότητα εκδηλώνονται ήδη κατά την επταετία των συνταγματαρχών– η εγωλατρεία του Κατσαρού μετέρχεται και υποδύεται τεχνάσματα γλωσσικής αταξίας και έκλυσης, καθώς και ποικίλους αντιγραμματισμούς, από παραβιάσεις μορφολογικές μέχρι και άσημους λόγους («άσημες φλυαρίες» είχε ήδη καταλογίσει ο ίδιος

στους ποιητές που επέζησαν στο *Κατά Σαδδουκαίων*).

Θα περιορισθώ σε δύο μόνο παραδείγματα, ένα μορφολογικό και ένα νεολεκτικό επί της προσωπογραφίας.

Προτάσσω το δεύτερο.

Στο αφηγηματικό-φιλοσοφικό πόνημα *Πας Λακίς Michelet* ο αναγνώστης εμπλέκεται μέχρι συγχύσεως και απογνώσεως σε πάμπολλα κύρια ονόματα που παραβαίνουν καταφανώς τα ισχύοντα στη φωνολογία της ελληνικής γλώσσας. Ήδη στο εισαγωγικό κεφάλαιο υπό τον τίτλο «Η πτώσις της χώρας του Πας» τα πρόσωπα του αφηγήματος ακούνε στα ονόματα οι Μαν' είναι οι πολέμοι που ειρωνεύονταν τον ήρωα του βιβλίου οσάκις μιλούσε υπέρ της γραφής· οι Ματ που υποσημαίνει φιλικά πρόσωπα, οι Μεμ (αλλά και το μεμ, κατ' ουδέτερο γένος, που εκφράζει μάλλον ιδιότητα), οι Σαβ, άρχοντες και κήνσορες, οι Μπασάβ, του ιδίου, εικάζουμε, γένους, οι νεαροί Πορ ή κατ' αναγραμματισμό Ροπ.

Στο μορφολογικό επίπεδο επισημαίνεται τόσο μεγάλος αριθμός αντιγραμμιτισμών ώστε είναι δυνατή η ομαδοποίηση – συχνά μάλιστα πάνω στον ίδιο παραδειγματικό άξονα. Το ρήμα ορώ δε μπορούσε να εξαιρεθεί από τη σκόπιμη γλωσσική ατημέλεια και αυθαιρεσία ή, μάλλον, έκλυση και ακολουσία που υποδύεται ένας σιμός της γραφής.

Ο παθητικός αόριστος ώφθην καθίσταται ενεργητικός, λιγότερο αβίαστα, αν αποβλέψουμε στη σύμφραση παρά στο μεμονωμένο τύπο: «κήρυκες εισώπησαν την ύπαρξίν του, αν και *ώφθησαν το κάλλος του* (Χρ. Μ. σ. 43).

Μέσος κατὰ τη μορφολογία μέλλοντας με ενεργητική σημασία συρρικνώνεται και σε μορφολογικά ενεργητικό:

«Εἰς Φιλίππους δὲν ὄψομεν Καίσαρα»

Σε δεκάδες περιπτώσεων βρισκόμαστε στα όρια σκόπιμων διαστρεβλώσεων και τυπογραφικών παρονομασιών (: «ουχ' ἦτο»).

Εάν στην ενδιάμεση πεζογραφική περίοδο ο Κατσαρός υιοθετεί και καλλιεργεί ισχυρές αντιγραμμιτικές τάσεις και ελεγχόμενη ειδολογική μεξή, επανερχόμενος στη λογοτεχνική αγορά μετά 19 χρόνια ως «ζων ποιητής και φιλόσοφος» εκπλήσσει πιστούς ή φιλοπερίεργους αναγνώστες με ποιητικά βιβλία που εμφανίζουν μια δέσμη κοινών χαρακτηριστικών.

Θα απαριθμήσουμε και θα περιγράψουμε τα σπουδαιότερα:

α) μίμηση επί το ελαφρότερον, που τείνει προς την παρωδία, παλαιότερων ποιητών προς δύο κατευθύνσεις: της αρχαίας λυρικής και του Πάουντ, με τη βοήθεια του οποίου ανακαλύπτει και την πρώτη.

β) ο αντιγραμμιτισμός εξελίσσεται σε «νεογλωττία». Ο όρος εξάγεται από το δικό του επίθετο «νεόγλωττοι» και υποσημαίνει κατ' αμφισημία (θετικά και αρνητικά) μια ελευθεριάζουσα και αναρχίζουσα χρήση της γλώσσας.

γ) ποικίλα γλωσσικά παίγνια, όπως αναγράμματα, συλλαβισμοί κ.ά.

δ) νοσταλγική μνεία και αναφορά άλλων ποιητών και ιδιαίτερα των δικών του συλλογών της πρώτης περιόδου.

ε) έμφαση στη δημόσια εικόνα ενός «βιοτικού» ποιητή.

Τον Φεβρουάριο του 1975 κυκλοφορεί τη συλλογή *ΣΥΓΓΡΑΜΑ-Λυρικά*, όπου σαφώς μιμείται επί το ελαφρότερον –δε θα έλεγα παρωδεί– επιγράμματα στωικά, επιδεικτικά και παιδικά της Ελληνικής Ανθολογίας. Δεν έχουμε κανένα λόγο να αμφιβάλουμε για την ακρίβεια της πληροφορίας, που έδωσε ο ίδιος ένα χρόνο αργότερα στο περιοδικό *Σύστημα*, το προσωπικό όργανό του, ότι τα επιγράμματα σχεδιάζονται τουλάχιστον από το 1969 και προσφέρονται στα «παιδιά, εξείνα ως χειρόγραφα αναμνηστικά». Άλλωστε αληθεύει επίσης –εν μέρει τουλάχιστον– η πληρο-

φορία ότι το *Σύγγραμμα* κυκλοφόρησε στην αρχαία και νέα ελληνική. Ασφαλώς δεν εννοεί μόνον ότι δυο «επιγραφές» (μύτα) είναι γραμμένα σε αρχαία ελληνικά, ωραιότατα ομολογουμένως, αν και ίσως όχι άψογα. Σας διαβάξω το πρώτο:

Γραφάς τε Κάλλος είναι

ποιηθ' ενός γραφίδι

Τέμενος Άμμων συνθέτει

Ο ίδιος ωστόσο αρνείται παιγνιωδώς τη μίμηση, αλλά ομολογεί την τέρψη που του προσφέρει η αρχαία λυρική ποίηση.

Δεν τους μιμούμαι τους με όνομα αρχαίους λυρικούς

αλλά που μ' άρεσε το ύφος

και το λιγόλογο για τις παλιές εστίες

Η ροπή προς τα παιδικά, που τα ίχνη της είναι ήδη σαφή στα ενδιάμεσα πεζογραφήματα, ενισχύεται και αποδίδει όχι ανεπιτυχώς τους χαρακτηριστές του είδους:

Δεν εγεννήθηκε για έρωτα ο Σάνιθος

όμως τον έφηβο τον ξέρει τί ζητά

όταν γυμνώνεται στ' αθλητικά του σπία.

Επιτυχέστατα είναι αρκετά «επιγράμματα» και μάλιστα τα ολιγόστιχα. Μην ξεχνάτε ότι, όπως παίζοντας και υπερβάλλοντας ίσως έγραφε κάποιος άγνωστος κατὰ τα άλλα Κύριλλος στον ένα-το τόμο της Παλατινής Ανθολογίας, «Πάγκαλον εστ' επίγραμμα το δίστιχον» ην δε παρέλθης/τους τρεις, ραψωδεῖς, κουνκ επίγραμμα λέγεις».

Ιδού ένα δείγμα, δίστιχου επιγράμματος του Μ. Κατσαρού: «Ευχάριστη ζωή που κάνει ο Παρμενίδης/και στο λουτρό ακόμα –λουλακί σεντόνι».

Το 1975 ο Κατσαρός τυπώνει με αρκετή καλαισθησία, που δε θα συναντήσουμε έκτοτε, και δεύτερη συλλογή υπό τον συμπλεκτικό τίτλο *ΠΡΟΒΑ και ΩΔΕΣ*, που μολονότι αρχούντως «ρηματικός» (κατηγορηματικός) κατὰ το δεύτερο τουλάχιστον μέλος (ΩΔΕΣ) φέρει την υπότιτλη, ειδολογική επίσης ένδειξη: ποιήματα. Αυτό και στο εξώφυλλο και στη σελίδα τίτλου. Ο ποιητής και ο εκδότης –το περιοδικό *Αντί-* θέλουν βέβαια να διαστείνουν τη νέα εργασία από τα προκλητικά πεζά της ενδιάμεσης περιόδου, χωρίς να τη συνδέουν απόλυτως προς την τριάδα των συλλογών του 1949-56. Την ίδια συγγραφική και εκδοτική βούληση δισήμως εκφράζει και η πρώτη από τις πέντε επιγραφές που κοσμούν τη συλλογή:

«Έγραφον και ποιητικές άλλοτε / τώρα πονήματα ως τα τοιαύτα ομοιάζουν μοναχικά».

Ο αναγνώστης πάντως προειδοποιείται με το βιβλιακό μότο της σελίδας τίτλου για τις προσποιήσεις του ποιητή: «Εἶναι το αληθές του θεοῦ το χθες».

Η παιγνιώδης ή και παρωδική μίμηση ελλήνων ή αγγλοσαξόνων ποιητών συνδέεται ρητά προς την αρχική ποιητική περίοδο και μας επιτρέπει να μεταβούμε ομαλά σ' αυτό που θεωρήσαμε ως δεύτερο χαρακτηριστικό: τη νεογλωττία. Άλλωστε μια άλλη καθοδηγητική όσο άκρως παθητική επιγραφή επαναλαμβάνει το δῆθεν (:) παράπονο ή διαπίστωση που συναντάμε στο *Χρονικόν*. Έναντι του «Ἰδοὺ ονόματα ἄγνωστα περιεπλέχθησαν» στη γραφή μου, τώρα διαβάσουμε:

«Έγραφον και άλλοτε ωδὰς ποιητικές ρυθμῶνε ἀρπας – τώρα ονόματα ἄγνωστα η ποίησή μου».

Η δήλωση επαληθεύεται πλήρως.

Η γλωσσική ελευθεριότητα που και ο νεολεκτικός οίστρος συνεχίζονται και στο *Σύγγραμμα* που πάντως αποδεικνύεται ως το περισσότερο ευανάγνωστο σε σύγκριση με τις μετέπειτα συλλογές. Περιεργος είναι έξαφνα ο σχηματισμός τύπων του ρ. ορχούμαι και άλλων μεσοπαθητικών ρημάτων:

Το τελευταίο θάτανε καλό,
όταν ο Τίβερις ορχούτο
κι η Ρώμη –πόρνη των εθνών–
συγκλήτους κι αποφάσεις αιτιάτο
και αργότερα στο Αλφαβητάριον (1978)
ο Χούβερις στο φόρονη
στητός ορχούτο.

Δαμιονιώδης είναι η επινοήση και ο σχηματισμός φανταστικών
κυρίων ονομάτων. Εκτός από το καραφίζον οπωσδήποτε Τέμενος
Άμμων ή και Άμμων Τέμενος με το οποίο ψευδωνυμείται ο επι-
γραμματοποιός, συναντάμε δεκάδες ονομάτων, εκ των οποίων
άλλα ελληνίζουν όπως

Εμάρικτος,

Κάλλονος,

Ελπίνιος

Εύπολος

άλλα λατινίζουν όπως

Απιος

Λούκιος

Λάκιτος ή Λάκιτος (με η και με ι),

ενώ μερικά φραγκίζουν ή πάντως ξενίζουν εντόνως όπως

Φυράτζιλος

Μπάρτζελις και άλλα πολλά.

Στη δεύτερη συλλογή του 1975 *Πρόβα και ωδές* διαπιστώνεται
μεγαλύτερη γλωσσική έκλυση και αυθοοσία. Ο Κατσαρός επι-
στρέφει εν πολλοίς στο αφηγηματικό-φιλοσοφικό *Πας Λακίς*
Micheli. Ήδη ο Μάνος Ελευθερίου στο «συνοπτικό επίμετρο»
επισημαίνει «ηθελημένες διαστρεβλώσεις» λατινικών φράσεων
και αποσπασμάτων αρχαίων Ελλήνων, προτείνει μια ερμηνεία του
φαινομένου («κάποτε για να υπάρξουν οι λέξεις πιο εύχες») και
παρατηρεί ότι για όσους είναι «φανατικοί για Γράμματα» θα φα-
νούν με το πρώτο». Στο επίμετρο ο ίδιος παρέχει τρεις δεκάδες πε-
ρίπου σχολίων, αλλά είναι φανερό –λέγεται ρητώς άλλωστε– ότι
προσέκρουσε σε άρνηση του ποιητή να καλύψει τουλάχιστον το
κείμενο των ΩΔΩΝ με περισσότερες και πληρέστερες σημειώσεις.

Και όμως μια αλεξανδρινίζουσα ή ελληνίζουσα ποίηση που ανα-
καλεί και σχολιάζει την ποιητική παράδοση ή αυτοσχολιάζεται,
έχει κατ' εξοχήν η ίδια ανάγκη υπομνηματισμού. Το κείμενο τα
λέει πράγματι όλα, αλλά αυτή η ολότητα περνάει μέσα από άλλα
κείμενα και πολλάκις, σαφώς ή αδήλως, μέσα από γραπτά του ίδι-
ου του ποιητή. Θα μπορούσαμε ίσως να μιλήσουμε για μια αυτοα-
ναφορικότητα ή ενδο-διακειμενικότητα. Σ' αυτό άλλωστε ιδιαίτε-
ρως επιδόθηκε στη δεύτερη ποιητική του περίοδο ο απροσχημάτι-
στα αλεξανδρινίζων και Καλλιμάχειος αλλά ήκιστα αυλικός ποιη-
τής. Σε μια από τις μετέπειτα μάλιστα συλλογές, που ενδεικτικό-
τατα επιγράφεται *Ονόματα* (1980), προσφωνεί το «όνομα των
πρώτων γραφών» του. Στο σημείο μάλιστα αυτό ο δοξολογικός τό-
νος (ο αυτοδοξασιμός) υπερνικά τη γλωσσική ακολουσία.

Δεν θα επιμείνω ιδιαίτερα στα πάμπολλα γλωσσικά παίγνια που
επιτηδεύεται ο ποιητής για να συστήσει ένα καθολικό σημαίνον
του «ιδιώματος της συντελείας» ή σε εκφραστικότερη γλώσσα,
που δεν απάδει πιστεύω στην κριτική, για να διασκεδάσει το φόβο
του στο νεκροταφείο των λέξεων και των ονομάτων.

Στην προμνημονευθείσα συλλογή *Ονόματα* περιγράφει ο ίδιος
(δίκην γραμματικού αυτοσχολίου) το λογοποιητικό «παραγλώσ-
σημα»:

Το τραίνο

γρίφος διαπλάσεως παιδών

έγινε αλλάζοντας τους τόνους

βάζοντας δυο τελείες σ' ένα γιώτα

Τραίνο και Τράινο

οι δυο υπερδυνάμεις

Και ευθύς αμέσως στρέφεται προς την ποίηση των πρώτων συλ-
λογών του, σαρκάζοντας προς πάσα κατεύθυνση.

Στίχε παλαιέ σαδδουκαίε

έλα...

Το Μεσολόγγι, τοπωνύμιο και τίτλος της πρώτης του συλλογής
θα αναφερθεί επί το αστειότερον στο βιβλιαρίδιο $3M+3M=6M$
(1981), όπου και παρωδεύεται αγρίως η ποίηση, η ποιητική και η
κριτική, βέβαια.

Ρίον και Αντίρριον

Μεσολόγγι.

Ρίον και Αντίρριον και γω

Μεσολόγγι και γραφή

Από την ίδια συλλογή $3M+3M=6M$, όπου υπό το Μ κρύπτονται
και άλλα και το όνομα ΜΗΤΗΡ (το Οιδιπόδαιο εισβάλλει στην
όψιμη ποίηση του Μιχάλη από όλες τις μεριές) αντλώ ένα παρά-
δειγμα συλλαβισμού:

Τον άνθρωπο τον έχω σαν αν και θοο και πο.

Αυτός ήταν ο θεός μου. Εγώ δεν υπήρξα ποτέ.

Το παίγνιο συνίσταται σε ταυτολογία υποκειμένου και κατηγο-
ρουμένου, όχι ασυνήθη στη μεταπολεμική ποίηση, με τη διαφορά
ότι εδώ το κατηγορούμενο ως δεύτερος όρος παρομοίωσης ανα-
λύεται συλλαβικά κατά φωνητική απόδοση.

Σε παίγνιο επίσης, τυπικό αναγραμματισμό αυτή τη φορά, κατα-
φεύγει όταν από τα μητρικά περνάει στα πατρικά. Στον «πρόλο-
γο» της συλλογής *Ο πατέρας του ποιητή* (1987) επιχειρούμε βάσει
οδηγιών τον ακόλουθο αναγραμματισμό:

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Πατέρας του ποιητή είναι η μούσα του

αν τη διαβάσεις ανάποδα, ασούμ

Αν βάλεις το άλφα πίσω

γίνεται Σούμα.

Πού την έχεις ποιητή;

Αλλά είτε καταγραμματίζεται είτε αναγραμματίζεται, η ποίηση
παραμένει το αεί ζητούμενο, κατά συμφωνία και συμπαιγνία,
ασφαλώς, αναγνώστη και ποιητή. Την εποχή της «ξηρασίας» ο
Κατσαρός μετέρχεται μίμηση, παρωδία, νεογλωττία, παίγνια και
αυτοαναφορικότητα. Ίδου πώς, αν επιστρατεύσουμε και τα τέσσε-
ρα αυτά, ποιήματα που θεωρούνται γραφώδη και σαλά (α-νόητα),
μας αποκαλύπτουν τη λάμψη τους, μικρή ή μεγάλη – τη λάμψη πά-
ντως που μας αναλογεί.

Δεν με σταμάτησαν οι παλιές γραφές.

Να γράφω αυτό το άδειο ή

τον που κουράστηκε τις γλώσσες

ξέρω και να τραγουδώ

και να γεμίζω τα χαρτιά με λόγια.

Όσο και να φανεί παράδοξο, οι νεοσσοί της ποίησης του ιδιωτι-
κού οράματος θα μπορούσαν να βρουν στον Μ. Κατσαρό, ελεύθε-
ρο κομπονάριο, έναν πρόγονο.

Υ.Γ.: Ο τίτλος και το περιεχόμενο του παρόντος παρατίθενται
όπως εκφωνήθηκαν σε διάφορους ιδιωτικούς και δημόσιους χώ-
ρους κατά το παρελθόν. Το εν αρχή μότο προστέθηκε μετά την
ανάγνωση του *Κατά Σαδδουκαίων* που οφείλουμε στη λίαν καλαι-
σθητή έκδοση με επτά χαρακτηριστικά του Γιάννη Στεφανάκη από το
Νέο Επίπεδο (1998). Δεν υπάρχει ποίημα που να μην εμπεριέχει
την κριτική (και αυτοκριτική του) διάσταση.

ΜΟΥΣΙΚΗ

του Γ. ΑΝΑΝΔΡΑΝΙΣΤΑΚΗ

Η ραθυμία του δέρους κάθε άλλο παρά ευνοεί την ενδεδειγμένη ακρόαση «απαιτητικών» τραγουδιών. Παρ' όλα αυτά, εμείς σας προτείνουμε δύο καινούργιους δίσκους που

«Απαιτητικά» τραγούδια

αντεδείκνυνται μεν για τις ώρες που ο ήλιος σιγοψήνει τα κορμιά στις παραλίες, είναι όμως ταμάρ για συνακροάσεις υπό το σεληνόφως.

Μανώλης Λιδάκης
Ο ήλιος του Γενάρη

Αν κάτι υπάρχει εν αφθονία στο σημερινό ελληνικό τραγούδι είναι οι πολύ καλές ανδρικές και γυναικείες φωνές. Κι αν κά-

τι σπανίζει είναι τα τραγούδια που θα αναδείξουν, θα στηρίξουν και, γιατί όχι, θα διαπαιδαγωγήσουν τις φωνές αυτές. Δεν είναι ότι σήμερα δεν γράφονται πια καλά τραγούδια, όπως αποφαίνονται αφοριστικά κάποιοι μίζεροι νοσταλγοί του χθες. Γράφονται και παραγράφονται. Μόνο που στις μέρες μας η ζήτηση είναι πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι στο παρελθόν, με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια εν μέρει ψεύτικη και εν μέρει αληθινή εικόνα ελλείμματος.

Κάτι οι τραγουδοποιοί που ερμηνεύουν οι ίδιοι τα τραγούδια που φτιάχνουν, κάτι οι «πατερούληδες» και οι «μητερούλες» που πενταγράμμιου που εισπράττουν δίκην κεφαλικού φόρου ένα σεβαστό μέρος από τους κόπους νεότερων και παλαιότερων δημιουργών, εν τέλει η εξεύρεση ενός καλού τραγουδιού αποδεικνύεται άκρως δυσχερής και επίπονη. Έτσι, η ικανότητα ενός τραγουδιστή, ή του «περιβάλλοντός» του, να αναζητεί και να βρίσκει αξιόλογα τραγούδια αναδεικνύεται πλέον σε προσόν σχεδόν εξίσου σημαντικό με την ερμηνευτική του ικανότητα.

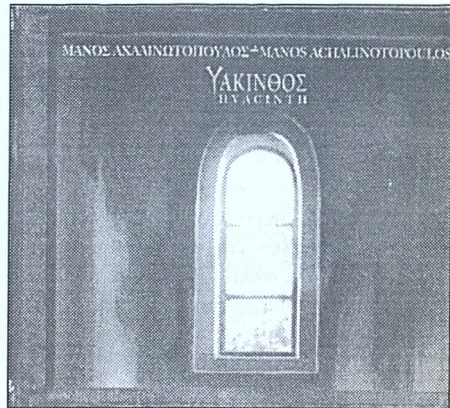
Ο Μανώλης Λιδάκης κατέχει και τις δύο αυτές ικανότητες και μάλιστα σε υψηλότατο βαθμό. Η φωνή του είναι αναμφισβήτητα από τις δυο-τρεις καλύτερες που διαθέτουμε. Όσο για τα τραγούδια των δίσκων του, αυτά μοιάζουν να έχουν επιλεγεί με πολλή προσοχή, γνώση και μεράκι.

«Ο ήλιος του Γενάρη», η καινούργια διανογραφική δουλειά του Μ. Λιδάκη, συγκεντρώνει δώδεκα τραγούδια που όχι μόνο έχουν λόγο ύπαρξης, πράγμα διόλου αυτονόητο πλέον, αλλά παραδίδουν και μαθήματα μουσικής και στιχουργικής αρτιότητας. Ο Ορφεύς Περίδης, ύστερα από οκτώ χρόνια μοναχικής πορείας (το 1990 είχε συμμετάσχει με τρία τραγούδια στα Σύνεργα του Ν. Παπάζογλου), συμμετέχει με πέντε τραγούδια. Στίχους για πέντε τραγούδια έχει γράψει και ο Θεόδωρος Γκόνης, που εδώ και δυο-τρία χρόνια χαρίζει τραγούδια και σε άλλους, πλην του Ξυδάκη, δη-

μιουργούς. Στο δίσκο υπάρχουν ακόμη τρία τραγούδια του Γιάννη Σπάθα σε στίχους Αλκίνοου Ιωαννίδη, Π. Καλομοίρη και Μ. Λιδάκη, καθώς και ένα θαυμάσιο ζεϊμπέκικο των Χάρη και Πάνου Κατσιμίχα. Τον ήλιο του Γενάρη συμπληρώνουν δύο διασκευές τραγουδιών από την Κρήτη, την ιδιαίτερη πατρίδα του τραγουδιστή: Το παραδοσιακό «Πάλι-πάλι» και το πασίγνωστο πλέον «Άστρα μη με μαλώνετε».

Θα άξιζε πάντως ν' ακούσει κανείς το δίσκο μόνο και μόνο για το τραγούδι «Ο μικρός μου αδελφός» των Περίδη-Γκόνη. Πρόκειται για ένα μικρό αριστούργημα, όπου ο Γκόνης, μέσα σε δυόμισι λεπτά, γκρεμίζει τα τείχη που, δήθεν, χωρίζουν την ποίηση από το στίχο που προορίζεται για τραγούδι.

Μάνος Αχαλινωτόπουλος
Υάκινθος

«Όπως ο Υάκινθος στο Μύθο από άνθρωπος έγινε λουλούδι για να ζει για πάντα με κάποια μορφή, έτσι και η μονοκλή γλώσσα αυτού του τόπου από κοινό βίωμα, ζωντανό στη λαλιά του καθενός, μεταμορφώνεται σιγά-σιγά σ' ένα λουλούδι, σε μια πηγή λαλέουσα». Με τα λόγια αυτά, ο δεξιότεχνης του κλαρίνου Μάνος Αχαλινωτόπουλος δίνει το ποιητικό στίγμα του Υάκινθου, του πρώτου προσωπικού του δίσκου. Εννέα μουσικά θέματα, δύο τραγούδια σε στίχους του συνθέτη και ερμηνεία του Αλέξη Παρχαρίδη κι ένας ψαλμός με τον Χρήστο Χαλκιά, ανοίγουν ένα γόνιμο πάρε-δύσε με την παράδοση, που κατά τον Αχαλινωτόπουλο «δεν είναι η γροιά η ανέκδοτος η ημιθανής και εν αφασία τελούσα με το σηκωμένο δασκαλιστικό δάχτυλο, αλλά ένα κορίτσι γεμάτο χυμούς, ολοζώντανο και αγαπητικό, που καμιά συγκεκριμένη οργανοχορεία, καμιά τυπική ενορχήστρωση ή συγκεκριμένη μουσική μορφολογία δεν εξασφαλίζει την ουσία της».

ΜΟΥΣΙΚΗ

του ΒΑΣΙΛΗ ΡΟΥΒΑΛΗ

Σημαντική μερίδα των σύγχρονων δημιουργών στρέφεται ολοένα και περισσότερο στη χρήση της νέας τεχνολογίας με γνώμονα όχι μόνο την πιστότερη αποτύπωση ήχου και σιωπής, αλλά και τη διερεύνηση και αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχονται στους ατέρμονους ψηφιακούς διαύλους. Η ηλεκτρονική μουσική αντικατοπτρίζει σαφώς την εποχή μας. Ιδού κάποια –ελάχιστα– δείγματα της πρόσφατης σχετικής εσοδείας.

PRESSURE DROP

Elusive

Χαρακτηρίζονται ήδη από τον διεθνή μουσικό τύπο ως ιδιαίτερη περίπτωση. Μια απολαυστική συγκυρία που απέφε-

ρε έναν από τους καλύτερους δίσκους της φρετινής χρονιάς. Οι **Dave Henley** και **Justin Langlands** ξεκίνησαν ως παραγωγοί ραδιοφώνου και djs με περισσή λατρεία στη μαύρη μουσική, τα μπλουζ, τη σόουλ, το φανκ. Οι καλλιτεχνικές ανησυχίες τους απέφεραν τη μεταξύ τους συνεργασία (αυτοαποκαλούμενοι και Blood Brothers, σε συνεργασίες και παραγωγές άλλων συγκροτημάτων) με έναν ντεμπούτο δίσκο το 1991. Στη διαδρομή μέχρι σήμερα, αναιμειγνύοντας τη σύγχρονη τεχνολογική αντίληψη στη μουσική δημιουργία με το αδρό ηχητικό τους υπόβαθρο, το λονδρεζικό ντουέτο έπλασε το εν λόγω αισθαντικό άλμπουμ χωρίς περιττά στολίδια και, κυρίως, με τη διαχέουσα ατμόσφαιρα της μοντέρνας ακουστικής φόρμας, φέρνοντάς τους στο «άργμα» της μεγάλης παρέας από το Μπρίστολ (Massive Attack, Portishead, Tricky, Craig Armstrong κ.λπ.).

POCKET OZONIZER

Διάφοροι

Αν στις ευρωπαϊκές μητροπόλεις, εκεί όπου δημιουργούνται και αναπτύσσονται οι εκάστοτε τάσεις της σύγχρονης μουσικής, η

ηλεκτρονικά θεωρείται ηχητικά χαρακτηρισμένη και εξελίσσεται σε ικανό στίγμα της εποχής που διανύουμε, στην Ελλάδα ο ήχος αυτός έχει φτάσει σχετικά καθυστερημένα (επισημαίνοντας την «ανήσυχη» ανεξάρτητη εταιρεία Elfish παλιότερα). Η συλλογή περιέχει τέσσερα σχήματα που διαπραγματεύονται το ιδίωμα της ηλεκτρονικά (με πιο γνωστό τον Αντώνη Λιβιεράτο και τον περσινό επιτυχημένο δίσκο του *Τεράστιο Κίτρινο Πράγμα*) αποπειρώμενα να διαμορφώσουν μια νέα κατάσταση στα ελληνικά μουσικά πράγματα. Η προσπάθεια συνειδητή, που επαφίεται στον οίστρο και τις δημιουργικές αναζητήσεις των φορέων της, προσφέροντας μια εικόνα των δυνατοτήτων τους σ' αυτή τη συλλογή (εκτός του Λιβιεράτου) οι This Fluid, Woofers, Sigmatropic.

PROPELLEHEADS

Decksanddrumsandrockandroll

Από τους άρτι αφιχθέντες δανδήδες του

ηλεκτρονικού χορευτικού ήχου, οι Propelleheads, που κάλλιστα θα 'λεγε κανείς ότι αντιπροσωπεύουν ό,τι πιο εκθαμβωτικό στα ψηφιακά κανάλια της κονσόλας, των σάμπλερ και των άλλων απίστευτων τεχνολογικών «θηρίων» των στούντιο.

Η μουσική τους γράφεται με προοπτική να ακουστεί για να κινήσει το σώμα, να δημιουργήσει τη μέθεξη του breakbeat με

στοιχεία φανκ και ρυθμικές παλινωδίες. Μια κρυστάλλινη αίσθηση διαπνέει τον ήχο τους, ικανή να τη χαρακτηρίζει μεταξύ των ωριμότερων και πολυσχιδών προτάσεων της σχετικής δισκογραφίας. Στα λεγόμενα highlights του δίσκου και το α λα Τζέιμς Μποντ κομμάτι «History repeating» με την κοσμοπολίτικη τραγουδιστική σφραγίδα της αειθαλούς Σίθλεϋ Μπάσεϋ.

LAVA

Nights In White Satin

Το γνωστό κομμάτι των Moody Blues που γνωρίζει την πολλοστή εκτέλεσή του εν είδει διασκευής από τους εκάστοτε φιλόδο-

ξους «προσεγγίζοντες» αυτό δεν αποτελεί είδηση. Στην προκειμένη περίπτωση ο λόγος για τους Lava, ένα ελληνικότατο σχήμα, που με βάση το ρυθμικό drum 'n' bass πλαίσιο πρωτοτυπεί επεμβαίνοντας στην κλασική επιτυχία και προσδίδοντάς της νέα –καλοκαιρινή θα 'λεγε κανείς– έκφραση. Με αρκούντως σοβαρές προδιαγραφές για διεθνή καριέρα στο χώρο της ηλεκτρονικής χορευτικής μουσικής, οι Lava κάνουν την πρώτη τους εμφάνιση στις προθήκες των δισκοπωλείων αλλά και τα πλατό των κλαμπ. Η κυκλοφορία του cd-single πιστοποιεί τις βλέψεις τους, την αναπτυσσόμενη δυναμική των ευφάνταστων παραγωγών που φροντίζει –κυρίως– ο γνωστός dj, παραγωγός και ηχολήπτης Δημήτρης Πανόπουλος (από τους περιώνυμους Ωμέγα Vibes); αλλά και τρέφει προσδοκίες για ολοκληρωμένη δισκογραφική πρόταση στο προσεχές μέλλον.

ΤΟ ΣΧΟΛΙΟ

Το να εκδίδεις ένα έντυπο δεν είναι καθόλου εύκολη ιστορία. Αυτό το ξέρουμε καλά. Στο περιοδικό φθάνουν πολλές συνεργασίες. Κάποιες είναι απρόσμενα καλές, κάποιες έχουν μικρότερο ενδιαφέρον ή εν πάση περιπτώσει δεν κρίνονται δημοσιεύσιμες για λόγους διαφόρους (έκταση, ύψος κ.λπ.). Αυτά όλα κρίνονται ύστερα από εισηγήσεις των συνεργατών, αλλά η τελική απόφαση ανήκει στον αρχισυντάκτη και η επικύρωση στον εκδότη.

Πάντως εμείς στο Αντί δεν έχουμε άλλα κριτήρια — συμπάθειες προς παρείστικα σύνολα κ.λπ.

Έτσι αποτέλεσε έκπληξη η επιστολή του κ. Άρη Μαραγκόπουλου, η οποία και δημοσιεύεται στη συνέχεια. Το ύψος της επιστολής μάς υποχρέωσε να δώσουμε χώρο για το κείμενο του κ. Α.Μ. Θέλουμε όμως να τον διαβεβαιώσουμε — αλλά και όποιον άλλο — ότι «παρείστικα» κριτήρια δεν ισχύουν για το Αντί αλλά και ούτε θα ισχύσουν ποτέ στο μέλλον. Τώρα απομένει στους αναγνώστες να κρίνουν αν η αρχική **απόφαση απόρριψης από τον εκδότη** της συνεργασίας του κ. Α.Μ. ήταν δίκαιη ή όχι.

Και οι αναγνώστες της γλώσσας των Νάνων θα έχουν προφανώς την ευκαιρία να (εα-)διαβάσουν τις υπομνήσεις του κ. Α.Μ.

Χ.Γ.Π.

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΤΟΥ Κ. ΑΡΗ ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

Πριν ενάμιση μήνα έστειλα στο περιοδικό σας άρθρο με τίτλο *Απαγορευμένοι Καρποί*. Η σχετική τηλεφωνική συνεννόηση εξυπάκουε την άμεση δημοσίευσή του. Θα ήθελα να ξέρω τι μέλλει γενέσθαι. Πληροφορήθηκα από τους παρεισθημένους την άθλια μητρίδα των Αθηνών ότι η κα Φραντζή το λογόκρινε ή για την ακρίβεια το «κατάπιε», για λόγους προσωπικής αντιδικίας με τον κο Γουδέλη (του οποίου το βιβλίο παρεμπιπτόντως κρίνω στο άρθρο μου).

Είτε συμβαίνει κάτι τέτοιο είτε όχι, μου οφείλτε μια απάντηση.

Είτε την έχω είτε όχι, στην προσεχή έκδοση του βιβλίου μου με άρθρα από εφημερίδες κ.λπ. θα υπάρχει φυσικά (κάτω από αυτό το άρθρο) υπόμνηση για την απαράδεκτη άρνηση του περιοδικού σας να δημοσιεύσει την κριτική μου.

Στην χώρα των Νάνων ζούμε και οι δυστυχημένοι της εξουσίας των γραμμάτων και των τεχνών κρατούνται με νύχια και δόντια από την καρεκλίτσα τους. Σιγά την καρέκλα!

Αρης Μ.

Απαγορευμένοι καρποί

του Άρη Μαραγκόπουλου

Γιώργος Αριστηνός
Η Ακάθιστη Σκέψη
Εκδόσεις Δελφίνι, 1996

Τάσος Γουδέλης
Σκιές Γυναικών
Εκδόσεις Δελφίνι, 1996

Μιχαήλ Μήτρας
Η Παράδοξη Οικειότητα του Αγνώστου
Εκδόσεις Δελφίνι, 1997

Σε άλλες ευκαιρίες (*Το Βήμα της Κυριακής*, 4.1.98, *Τα Τετράδια της Π.Π.Κ.*, Μάιος '98) έχω εξηγήσει ότι για τον χαρακτηρισμό της αυτόχthonος νεωτερικής πεζογραφίας μας είναι προτιμότερο να υιοθετούμε τον όρο «παραβατική λογοτεχνία». Ασχέτως με τη νομιμότητα ή όχι της προτάσεως αυτής, την χρονιά που πέρασε συζητήθηκαν μερικά βιβλία που ο προσδιορισμός τους ως «παραβατικών» θεωρώ ότι χαρακτηρίζει απολύτως την πρόσληψή τους. Τέτοια βιβλία για παράδειγμα υπήρξαν εκείνα της Μαρίας Ευσταθιάδη (*Γάντια με Χέρια*) της Μαρίας Μήτσουρα (*Ο Ήλιος Δύω*) και της Κλαίρης Μητσοτάκη (*Flora Mirabilis*) καθώς και τρία ακόμα: *Η Ακάθιστη Σκέψη* του Γιώργου Αριστηνού, οι *Σκιές Γυναικών* του Τάσου Γουδέλη και τέλος *Η Παράδοξη Οικειότητα του Αγνώστου* του Μιχαήλ Μήτρα.

Οι τρεις τελευταίοι συγγραφείς συνοδοιπορούν σε μια κοινή διαδρομή: ίδια γενιά, του εβδομήντη, κριτικό έργο παράλληλο με το λογοτεχνικό, επαγγελματική απασχόληση σε εκπομπές λόγου, ενεργά κριτική στάση απέναντι στην κυρίαρχη διασκεδαστική λογοτεχνία κ.λπ. Η συνοδοιπορία βεβαίως αυτή αφορά μια πιθανόν συμπτωματική συγκυρία στην οποία εξάλλου μετέχει πλειάδα άλλων πεζογράφων μας. Πέραν τούτου όμως τα κείμενα των τριών συγγραφέων, καίτοι ουδεμία εμφανή σχέση παρουσιάζουν μεταξύ τους, ωστόσο μπορούν σαφώς να χα-

ρακτηρισθούν «παραβατικά» ως προς τον κυρίαρχο λογοτεχνικό κανόνα, με βάση τρία άλλα κοινά γνωρίσματά τους: Πρώτον τη *συνειδητή καταστρατήγηση των λογοτεχνικών ειδών*, δεύτερον το *αυστηρά αυτοναφορικό σύμπαν* που οριοθετεί η γραφή τους, και τρίτον τη *μεταφορική αντιμετώπιση του κειμένου ως ερωτικού σώματος*.

Η ΑΚΑΘΙΣΤΗ ΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΡΙΣΤΗΝΟΥ

Αυτό που χαρακτηρίζει όλα τα κείμενα του Αριστηνού είναι μια μανιακή περιστροφή γύρω από τα θέματα του έρωτα και του θανάτου. Ανάμεσα σ' αυτές τις δύο εσχатиές, η γραφή του συγγραφέα αναμοχλεύει βίαια τον εαυτό της σε μια ενσυνειδήτως απέλπιδα προσπάθεια να αυτογνωσθεί. Ο Αριστηνός —που διαλέγεται όσο ελάχιστοι έλληνες συγγραφείς με τη δυτική λογοτεχνία (και την αντίστοιχη θεωρία) του εικοστού αιώνα— λογοτεχνεί ως παθιασμένος κριτικός και γράφει δοκίμιο με μυθολογική καλλιέργεια. Αυτό είναι το δημιουργικό οξύμωρο που τον χαρακτηρίζει. Η ανασφάλεια συνοδεύει μια ανάγνωση, η οποία μπορεί να εκλάβει το παραξένισμα της γραφής του είτε ως μανιερισμό είτε ως «εύκολο νεωτερισμό». Τα παραπάνω αφορούν και το τελευταίο βιβλίο του, την *Ακάθιστη Σκέψη*, μια συλλογή δοκιμίων, που ωστόσο ένα από τα δυνατότερα κείμενά της είναι το πειστικότερο pastiche που συνθέτει ο συγγραφέας «καθ' εικόνα» (αλλά όχι «καθ' ομοίωσιν») του «Πόρφυρα» του Δ. Σολωμού. Το βιβλίο περιέχει επίσης μια (αναθεωρημένη) παλαιότερη μελέτη του συγγραφέα για το έργο του Γ. Χειμωνά, καθώς και δοκίμια που επαναποθετούνται σε θεμελιώδη ζητήματα της λογοτεχνίας όπως: Τι σημαίνει «μου αρέσει» το τάδε βιβλίο; Από πού προέρχεται αυτή η ιδιόμορφη «συμπάθεια»; Υπάρχει ή δεν υπάρχει «αντικειμενικότητα» στην κριτική; Σε ποιο βαθμό αφού το λογοτεχνικό

κείμενο παραμένει πάντα ένα «παλίμηστο»:

Το εντυπωσιακό, όμως, είναι ότι κάθε επιχειρούμενη απάντηση στα παραπάνω δεν συγκροτεί μόνο πληροφορία, κριτική, θεωρία (ως προς αυτό άλλωστε η ωφέλεια του βιβλίου περισσεύει) αλλά πρωτίτως συγκροτεί το «λογοτεχνικό ιδίωμα», αν μπορώ να το πω έτσι, του ίδιου του συγγραφέα. Τα δοκίμιά του χειρίζονται την καθ' υπερβολήν διακειμενικότητά τους, ως *αρχέτυπη αυτοαναφορά*, ως αυτεξούσιο σύμπαν δημιουργικής γραφής –συνοικνώντας εδώ με την αντίστοιχη γαλλική παράδοση του εικοστού αιώνα. Η Κριτική ως λογοτεχνία, το Κείμενο ως κατεξοχήν ερωτικό «σώμα», και μια Γλώσσα που «πάσχει» σε ανήκεστο βαθμό από την δεινή τριβή με τις αλλότριες λογοτεχνικές «γλώσσες»: ιδού η Ακρίβεια (τουτέστιν νομαδική, ανήσυχη) δοκιμασκή γραφή του Αριστηνού. Από εδώ απορρέει και η «βάρβαρη», στην ερωτική της συμπαράδειγση, γοητεία για τον παραξενισμένο αναγνώστη.

ΟΙ ΣΚΙΕΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΟΥ ΤΑΣΟΥ ΓΟΥΔΕΛΗ

Ο Τάσος Γουδέλης κινείται επίσης σε ένα σαφώς οριοθετημένο καταδικό του σύμπαν. Ένας μικρόκοσμος, πιθανόν αδιόρατος διά γυνού οφθαλμού, στοιχειώνει τον λογοτεχνικό του τόπο. Αποχρώσεις των ρευστών αισθημάτων, θολές εικόνες με αποσπασματικές λεπτομέρειες του καθημερινού, θραυσμένες, τακτοποιούνται με ιατρική περισκόπηση στη γυάλινη πλάκα του μικροσκοπίου, αποκαλύπτοντας εν τέλει στην πεζογραφία του μια λεπταίσθητη ποίηση. Το μικρό, το ελάχιστο, το σχεδόν τίποτε, αυτό συνιστά το κάτι της ύπαρξης, αυτό αποδίδει ως επιμελής φυσιοδότης ο Γουδέλης. Μικρά κείμενα, λιτότατη γλώσσα, λιτή στίξη, αποδίδουν την πραγματικότητα ως περαστικό ψίθυρο, ως κλεφτή ανταύγεια.

Ο αναγνώστης ή θα αποδεχτεί την εκρηκτικότητα αυτού του φαινομενικά μακαρίνου σύμπαντος και θα χαθεί μέσα του ή θα αρνηθεί να το διαβάσει (κάτι που επίσης συμβαίνει με το ιδιότροπο σύμπαν του Γ. Αριστηνού). Ο αφηγητής ωστόσο των *Σκιών* δεν δείχνει να νοιάζεται: δεν μονολογεί για να ακουστεί. Ο σχεδόν ψιθυριστός μονόλογός του είναι με την κλασική έννοια του όρου «εσωτερικός»: παραμένει προσηλωμένος, όλος αυτοπεποίθηση, στη λεπιδόπτερη τεχνική του, αφήνοντας τον αναγνώστη με την άβολη αίσθηση ότι κρυ-

φρακούνει, ότι παραβιάζει ξένο άσυλο: μια αίσθηση που την γοητεία της επιτείνει το ανάλαφρο «βρέξιμο» του πεζού λόγου στην ποιητική γλώσσα. Σ' αυτό το πλέγμα της αμφισημίας και της λαθραίας οικίας, το βιβλίο εκπέμπει μεταξύ των άλλων και έναν υποδόρειο ερωτισμό: του είδους που αφήνει το χέρι μιας γυναίκας στην ουρά ενός πιάνου...

Η ΠΑΡΑΔΟΞΗ ΟΙΚΕΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΡΑ

Το ακραία προσωπικό σύμπαν του Μιχαήλ Μήτρα αποκλείει κάθε επαφή με τον επικοινωνιακό λόγο. Μία λέξη που επαναλαμβάνεται παρά μία τεσσαράκοντα φορές και την τεσσαράκοντη φορά αλλάζει στο αντίθετό της, συνιστά σχεδόν ολοκληρωμένο δείγμα γραφής του συγγραφέα. Δεν θέλει τίποτε να πει. Δεν θέλει τίποτε να τονίσει, να δείξει, να ανατρέψει, να εξηγήσει, να εκθειάσει ο Μήτρας. Η γραφή γι' αυτόν τον συγγραφέα μπορεί να παρασταθεί ως δέντρο της αθωότητας: απέναντί της ο αναγνώστης καλείται να δρέψει καρπούς απαρνούμενος ολοσχερώς τις έως τώρα συμβάσεις της: επιστρέφοντας στον αρχέτυπο παράδεισο της πρώτης λέξης, της πρώτης άρθρωσης, του πρώτου λόγου.

Γυμνώνοντας τα σημαίνοντα από κάθε πιθανότητα συμφραζόμενου λόγου, ο Μήτρας καταγράφει λέξεις –που βίαια αποκόβει από τους τρόπους του έντεχνου λόγου– σε μια απέλπιδα απόπειρα: να απονεκρώσει τα φθαρμένα σημαινόμενά τους. Οπότε ο αναγνώστης που διαβάσει το κείμενο του Μήτρα καταλήγει να διαβάσει εν πολλοίς το δικό του κείμενο, αφού οι λέξεις σηματοδοτούνται αποκλειστικά από τη δική του ανάγνωση. Αυτή η επαφή με τον θεληματικά νεκρό

συγγραφέα, προκαλεί στην ιδανικότερη συνθήκη ένα ενοχλητικό *όχι*. Το κείμενο του Μήτρα δεν προτείνει μια άλλη γραφή: προτείνει εντέλει μια άλλη μορφή *ανάγνωσης* του κόσμου, έναν άλλο ουτοπικό λόγο.

Από τον «άγριο» δοκιμασκό λόγο του Γ. Αριστηνού (που η πολυδαίδαλη γλώσσα του όμως τον μεταλλάσσει δυνητικά σε *suī generis* «πανεπιστημιακό» μυθιστόρημα), περνώντας στην υποβλητική πεζογραφία του Τ. Γουδέλη (που ο ερωτισμός της όμως πηγάει κατευθείαν από την παράδοση της ερωτικής ποίησης) και στην εκτός συμβατικών ειδών γραφή του Μ. Μήτρα (που όμως διαβάζεται εξίσου σαν ποίηση και σαν πρόζα), ο αναγνώστης έχει την ευκαιρία να γευθεί τους απαγορευμένους καρπούς μιας ακραιφνώς «παραβατικής» λογοτεχνίας που το αδιαμφισβήτητο προνόμιό της είναι ότι θάλλει μακριά από τα στερεότυπα τον όποιον συρμού.

Μια τελευταία παρατήρηση: Ο αναγνώστης που τρομάζει με το «σκοτεινό» και ανοίκει ύφος ως μη βιαστεί να διατρέξει επιπόλαια αυτά τα βιβλία. Ο σοφός Γέητς υποστήριζε ότι όταν κοιτάξεις προσεκτικά, ακόμα και στο σκοτάδι διακρίνεις ενδιαφέροντα πράγματα.

ΘΕΑΤΡΟ

της ΕΙΡΗΝΗΣ ΣΤΑΘΗ

Το νησί της *Τρικυμίας* είναι ένα ουτοπικό νεραϊδονήσι, είναι το νησί του Πρόσπερο, που βρίσκεται έξω και πέρα από το χρόνο. Εκεί βασιλεύουν τα πράγματα και το είδωλό τους. Εκεί βρίσκεται ο ειδυλλιακός κόσμος της πικρής σαιξπηρικής

Το νησί του Πρόσπερο

Αρκαδίας και ο υπερπραγματικός κόσμος της μαγείας και των ξωτικών. Είναι ένα νησί-κόσμος του Μπος με σταχτιές δάλασσες. Το νησί του Πρόσπερο είναι είτε ο κόσμος είτε η σκηνή. Για το ελισσαβετιανό θέατρο αυτά τα δύο είναι ταυτόσημα: *Theatrum Mundi*.

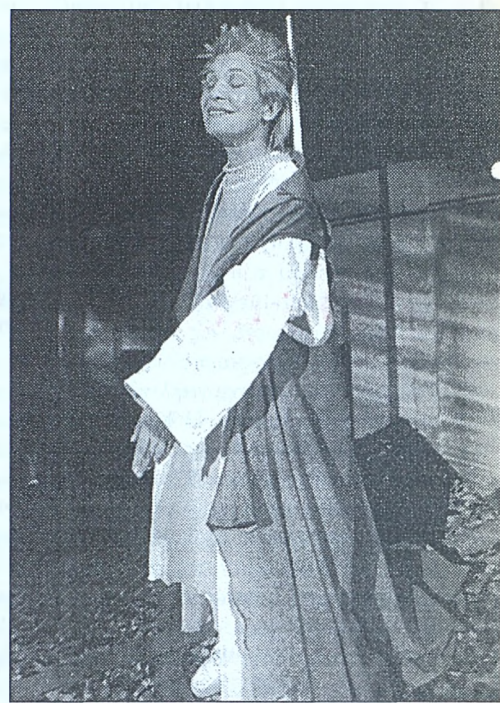
Η *Τρικυμία* που είδαμε την περασμένη Δευτέρα στο θέατρο του Λυκαβηττού, σε συμπαραγωγή του ΔΗΠΕΘΕ Βέροιας και της Καλλιτεχνικής Εταιρείας ΑΡΓΩ, αποτελεί ένα από τα λιγοστά εγχειρήματα σκηνικής μεταφοράς του τελευταίου έργου-διαθήκης του Σαίξπηρ στον ελλαδικό χώρο. Από τα δυσκολότερα έργα του παγκόσμιου ρεπερτορίου, η σκηνική ερμηνεία των ονειρικών και υπερφυσικών διαστάσεών του, αποτελεί ακόμα πρόκληση. Η *Τρικυμία* όπως και το *Όνειρο Καλοκαιρινής Νύχτας*, περικλύει την παράλογη, όσο οι νόμοι και τα ήθη, φύση. Χλευάζει

την τάξη του κόσμου και τις αποφάσεις των ανθρώπων. Κι αυτό μέσα από τη δύναμη ενός ανθρώπου(;) που μπορεί και συνδυάζει τη γνώση με τη μαγεία. Πλάσματα φτιαγμένα από το υλικό που υφαίνονται τα όνειρα παίρνουν στέρεη υπόσταση στον μετέωρο στίβο του πραγματικού κόσμου, που είναι αυτό το φαντασιακό νησί. Το νησί που χάνεται όταν τα μάγια και τα πνεύματα αποχωρούν και όλα εξανεμίζονται για να συσταθούν από την αρχή.

Ο Νίκος Διαμαντής, που σκηνοθέτησε την παράσταση, κράτησε τον υποκειμενισμό της λυρικής της, αντιλαμβανόμενος βαθιά την αντανάκλαση του κόσμου μέσα στο έργο, τη μεγάλη αντιστροφή που

βγάζει το χώρο και το χρόνο από τους αρμούς τους. Κρυφοκοίταξε την παράσταση του Πρόσπερο και συνέλεξε την αίσθηση ενός κόσμου που αποκόπτεται από τη συνήθη συμπεριφορά και γνωστή του όραση για τα πράγματα και κοιτάει με άλλα μάτια, αχρονικά, που βλέπουν τα πράγματα όμορφα γιατί δεν τα έχουν ξαναδεί. Η καινοτομία που εισήγαγε, αυτή της ενσάρκωσης του ρόλου του Πρόσπερο από μια γυναίκα (Αιμιλία Υψηλάντη) ήταν το στοίχημα. Η πρόταση είναι ακαδημαϊκή και ως τέτοια έχει ενδιαφέρον. Δικαιολογημένη απόλυτα, πατάει πάνω στη βασική έννοια της μεταμόρφωσης και της γητείας, στοιχείά διάχυτα στο έργο του Σαίξπηρ, που περιλαμβάνονται απτά στον επίλογο του έργου, που έρχεται ως μακρινή ηχώ χωρίου από τις *Μεταμορφώσεις* του Οβίδιου. Ο σκηνοθέτης δεν μας εισήγαγε στον κόσμο των σκανταλιάρικων ξωτικών της κέλτικης μυθολογίας, αλλά στο καθρέφτισμα του ειδώλου ενός λανθάνοντος ψυχολογισμού, ερμηνεία που αφήνει ακόμα αρκετά ερωτηματικά για την υφή των δύο όντων: Άριελ και Κάλιμπαν, που σε μεγάλο βαθμό ορίζονται από την αντίθεση της μουσικής τους.

Την «πάλη» αυτών των μουσικών τη στήριξε η παράσταση, που στάθηκε όμως άνετα μέσα στο σκηνικό του *Απόστολου Βέττα*. Πέρα από τις όποιες σημειολογικές

Η Αιμιλία Υψηλάντη στο ρόλο του Πρόσπερο.

προεκτάσεις του, υπηρέτησε την κίνηση των ηθοποιών και απέδωσε λειτουργικότητα στο χώρο. Δεν διατήρησε τίποτε από την ειδυλλιακή ατμόσφαιρα, που η πλειοψηφία των μελετητών απέδωσαν στο έργο, και κινήθηκε μάλλον μέσα σε μια υπερ-χωρική και υπερ-χρονική ατμόσφαιρα αφαιρετική, παρακάμπτοντας τις αναγεννησιακές πινελιές.

Οι χαρακτήρες έγιναν φιγούρες που αντιπροσώπευαν περισσότερο μια συμβολιστική ερμηνεία των ρόλων τους, βασισμένη, στις αντιθέσεις τους, τη δύναμη της μεταμόρφωσης, που άφησε για όλους τους ηθοποιούς μεγάλα περιθώρια να εικονογραφήσουν τον κόσμο της *Τρικυμίας* παρά να τον κτίσουν σαν στέρεο οικοδόμημα. Τονίστηκε έτσι περισσότερο το δράμα της ύπαρξής τους και παραμερίστηκε η θελημένα η κωμική πλευρά, που εκπροσωπήθηκε, πάντως, από τις ελάχιστες εμβόλιμες κωμικές σκηνές. Η Αιμιλία Υψηλάντη υποστήριξε τη δυναμικά μεταμορφούμενη φύση του Πρόσπερο. Συνέθεσε τα αντιφατικά στοιχεία του ρόλου σε μια συνεχή μετάβαση από την κατασταλαγμένη γαλήνη της γνώσης στον τρικυμισμό της μαγικής δύναμης. Την «επιείκεια» που ζήτησε, δανειζόμενη τα λόγια του κειμένου, δεν τη χρειάζεται. Υπηρέτησε με θάρρος μια σκηνοθετική άποψη που προσθέτει ακόμα ένα συν στις πολλές προσπάθειες να «σηκωθεί» αυτή η τρικυμία.

Βιβλίου

ΚΡΙΤΙΚΗ

«Η εξέλιξη, Γιώργη μου!..»

Γιώργου Καραμάνου,
Λαχανίδες και Λαχανάκια
Βρυξελλών,

Έκδοση Δήμου Μιδέας

Δίπτυχο είναι ο πίνακας που συνθέτουν οι 75 ιστορίες στο βιβλίο του Γιώργου Καραμάνου, αλλά και η καθεμιά χωριστά: τα παλαιϊκά και τα τωρινά σε αμάχη μεταξύ τους, σε κοντράστο, αλλά και σε προσμεΐξεις, με αποτελέσματα απρόβλεπτα, κομικοτραγικά και ολίγον τερατώδη. Διαβάζεις με καημό, με νοσταλγία ή σκεπτικώς, ακόμα και με αγανάκτηση για τον τραγέλαφό μας, κουνάς ολοένα το κεφάλι... Και όμως –αν το πρόσεξεις– όλη την ώρα χαμογελάς.

Τι ωραία διαλεκτική! αυτή η διασπαύρωση από προγονική, μυθολογική, πράσινη λαχανίδα και εξευγενισμένα, μικροσκοπικά λαχανάκια Βρυξελλών... εισαγόμενα και γλυκόπικρα: βράστα και πέτα το πρώτο ζουμί, αλλιώς φαρμακώνεσαι... (Αλήθεια, καιρό είχα να δω τέτοια αντιποιοιχία περιτυλίγματος και περιεχομένου, πυκνότητα, γεύση, πολυσημία σε τίτλο βιβλίου).

Ο Καραμάνος ξαναχτυπά! Ο παλιός, καλός Καραμάνος των δέκα συλλογών, όπου –επιτέλους– ξέρουμε για τι γελάμε.

Νεο-ηθογράφος; Ηθικολόγος μάλλον, κοινωνικός φωτογράφος και πορτραίτιστας, φωνογράφος, χαρακτορλόγος, και εθνολογικός. Πάνω απ' όλα αφηγητής, μάστορας, αστείρευτος – σε καιρούς που η αφή-

γηση κρύφτηκε κάτω από το ντιβάνι της δήθεν ψυχανάλυσης και η πραγματικότητα ξεφτιλίστηκε σε ριάλιτυ σόου.

Ένα με τον κόσμο του, σε σχέση δραματική (αγάπης/κριτικής) ο άνθρωπος που γράφει τόσο γελαιπιά φτάνει να πικραίνεται (καθώς τα υφίσταται επί τόπου) με ό,τι χάλασε, νόθειρε, ξανόστησε ό,τι νοστιμότερο είχε το αλλοτινό χωριό: (...) φτάσαμε στο σημείο να μας έχει μείνει μόνο η χωριάτιά!

Δεν ξέρω αν θα μπορούσε να ειπωθεί καλύτερα αυτό που συμβαίνει στον άξονα Μιδέας-Αθήνας-Βρυξελλών. Μα ο ίδιος ο Καραμάνος, που το λέει αυτό, δεν το βάζει κάτω. Και ο δικός του λόγος σφίζει ό,τι μπορεί από την ταυτότητα μας ή, τουλάχιστον, τη νοστιμιά της λαχανίδας με μυθολογικό αλάτι, όταν έχουμε βαρυστομαχιάσει από κοντοσουβλί και βετούλικο κοφίδι, εναλλάξ με χάμπουργκερ.

Επεισόδια καθημερινά, ανέκδοτα ηθολογικά, αντιδικίες, κόντρες, παθήματα, κοντοπονηριές, φάρσες, άλλοτε άμυθα, σαν ντοκυμανταίρ («Όλα για το καπετάνιο» – το σημερινό πανηγύρι για τα πανηγύρια), μα πιο συχνά μικροί απόδογοι με ή χωρίς επιμύθιο: «Ένας θερμός πατριώτης», «Τ' αρραβωνιασμένα», Ο Ιουδας της κάλπης», «Η δυναστεία των κατοικοκλεφτών», «Πώς τραγουδούν στη Λάρισα»... – στωματώ για να μην αντιγράψω τους περισσότερους τίτλους.

Φτάνει να δει κανείς πώς ναυ-

άγησαν τα «Όνειρα νοσταλγίας»: ο «Αμερικάνος» θεός που γυρίζει στο χωριό μετά μισό αιώνα ξενιτειάς για να ξαναδεί τα παλιά έθιμα του γάμου, από την μπουγάδα των προικιών, το ασήμωμα της σκάφης, το κατάβρεγμα του γαμπρού από τα κορίτσια, ως την πομπή με την προίκα πάνω σε μουλάρια, και ως το γαμήλιο γλέντι, όπου θα έλεγε κι ένα κλέφτικο... Του ήρθε νταμπλάς στο τέλος μ' αυτά που (δεν) έγιναν, αλλά, ευτυχώς –επιλέγει κάποιος– πρόλαβε και τα χάρηκε όλα!

Θα πω την αμαρτία μου. Νιώθω τη μεγαλύτερη νοστιμιά στη γλώσσα. Δεν είμαι βέβαιος τι απόχρωση ακριβώς έχει ένα σιδερόψαρο μουλάρι ή τι θα πει νταμπλαροβαρέθηκε, κατάλαβα ότι κομματαριά σημαίνει χωράφι πολλά στρέμματα (αμφιβάλλω αν στην ντίσκο του χωριού ένας νεαρός θα πει το φίλο του λυκοφάγωμα αντί για «μαλάκα»), δεν μπορώ να πω ποια ακριβώς απόσταση είναι ένα λιθαροπέταμα, μια που είμαι και κοντοφωσιάρης και δεν ξέρω τι να φταιχτολογήσω για όλα τούτα που μ' αρέσουν.

Μα οι λέξεις δεν είναι αυθαίρετα σύμβολα, σαν τους αριθμούς ή σαν τα σήματα της οδικής κυκλοφορίας, δεν είναι ποσότητες ή χημικοί τύποι. Έχουν ψυχή. Αυτή την οντότητα της γλώσσας υπερασπίζεται η λογοτεχνία απέναντι στη λήθη και στους οδοστρωτήρες μιας άλαλης, άγευστης, άχαρης επικοινωνίας, ενός μέλλοντος μου-

Η Τζίνα Πολίτη κινεί τα νήματα μιας «σιωπηλής στιχομυθίας» –εξαιρετικά εύγλωττης, είναι η αλήθεια– μέσα από το κείμενό της «Η κατασείγηση της σιωπής», δημοσιευμένο στο εξαμηνιαίο περιοδικό για την ποιητική τέχνη *Ποίηση* 11 (εκδ. Νεφέλη, Άνοιξη-Καλοκαίρι 1998). Διαβάστε, όπου κι αν βρίσκεστε, αυτό το τεύχος: τη «Θαλασσινή Ωδή του Fernando Pessoa, τα ποιήματα της Denise Levertov, το «Ρέκβιεμ» του Reiner Maria Rilke. Στο τεύχος περιλαμβάνονται σημαντικά κείμενα –ποίηση, δοκίμιο, κριτική– σε προσεγμένες πάντα μεταφράσεις: ωστόσο, η ποίηση βασιλεύει. Διαβάστε τα ποιητικά κείμενα ελλήνων δημιουργών που ανήκουν σε διαφορετικές γενιές και λογοτεχνικές τάσεις...

Ο χαρτοκόπτης σάς προτείνει το ποιητικό κείμενο «Η Φανερωμένη» της Ρούλας Γεωργακοπούλου και την «Ουτοπία» του Στάθη Καβαβάδα.

Θητεία στη γλώσσα του Εμμανουήλ Κριαρά (εκδ. Γκοβόστη, 1998): ένας τόμος όπου ο συγγραφέας συγκεντρώνει άρθρα και συνεντεύξεις του κείμενα σημαντικά για τη νεοελληνική γλώσσα και λογοτεχνία. Κρίνονται λεξικά και γραμματικές της γλώσσας μας και συζητείται το επίμαχο θέμα της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών. Ο Εμμανουήλ Κριαράς δεν χρειάζεται βαθιά γνώση και αγάπη για τη δημοτική μας γλώσσα, που γι' αυτόν υπήρξε μια γόνιμη υπόθεση

ενασχόλησης καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του.

Εξίσου υπηρέτησε και εξακολουθεί να υπηρετεί με γνώση και αγάπη την ελληνική γραμματεία, με την οποία καταπιάστηκε και σχολίασε μεγάλα και μικρά ζητήματά της.

Ιδιαίτερο ιστορικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η επανέκδοση των πρακτικών που σχετίζονται με την πειθαρχική δίωξη του **Ι. Θ. Κακριδίου**. Η *Δίκη των Τόνων* (εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 1998) πραγματοποιήθηκε το 1941 στο πανεπιστήμιο Αθηνών, όταν συντονισμένες ενέργειες που ξεκίνησαν από τη Φιλοσοφική Σχολή μετέτρεψαν ένα επιστημονικό ζήτημα σε πειθαρχικό. Οι ενέργειες της Φιλοσοφικής Σχολής συνεχίστηκαν από τα ανώτατα πανεπιστημιακά όργανα τη σύγκλητο και την πρυτανεία. Η «δίκη» έγινε και ο Κακριδής καταδικάστηκε σε προσωρινή απόλυση δύο μηνών. Τα κείμενα της υπεράσπισης των θέσεων του Κακριδίου αποτελούν, ακόμη και σήμερα, μέτρο ήθους και τόλμης. «Παρόμοια δίωξεις εκ των αυτών κύκλων προελθούσα και από των αυτών ελατηρίων ορμηθείσα, εξεδηλώθη κατά τα τελευταία έτη και εναντίον άλλου νέου σπουδαίου φιλολόγου, του αλυσμονήτου Ιωάννου Σουκουριή, όστις καμφθείς από τας διώξεις και καταδιώξεις αυτές, οδηγήθη πρόωγως εις τον τάφον προς μεγάλην και ανεπανόρθωτον απώλειαν της ελληνικής φιλολογικής επιστήμης και ελληνικής πατρίδος», έγραφε ο Σ.Β. Κουγέας. Ευτυχώς για

γκού.

Η πρόοδος η υλικο-τεχνική, η ευθυγράμμιση, έχει ρυθμούς επιτάχυνσης ιλιγγιώδεις, παράγει σήμερα ένα πράγμα που γυαλίζει σαν θαύμα και αύριο είναι σκουπίδι – ο πλανήτης στενάζει κιόλας κάτω από βουανά σκουπιδιών. Αντίθετα, οι αξίες του ουσιαστικού πολιτισμού είναι διαρκείς, συνοδεύουν, παρηγορούν, στηρίζουν, εξαγοράζουν την «ανθρωπιά»

του ανθρώπου. Και αλλάζουν διακριτικά, αφήνοντας μνημεία, μορφές, ευγενείς. «Κουλτούρα» θα πει καλλιέργεια. Όχι τυχαία συνδέεται με τη γη, με τη σπορά και την αναγέννηση. Και, ακόμη, με την αργή πορεία, με το μόχθο, την υπομονή και την ανταμοιβή τους. Το αλέτρι προχωρεί ανοίγοντας παράλληλα αυλάκια χωρίς διακοπή, γυρίζοντας τα μπρος-πίσω. Σ' αυτή την πορεία βου-

στροφηδόν (που λέγανε οι αρχαίοι επιγραφοποιοί, γράφοντας και προς τις δύο κατευθύνσεις συνέχεια) μας πετυχαίνουν οι ιστορίες του Καραμάνου, πάνω στο στρόφο της αναβολιάς. Ιστορίες της στροφής, της τροφής. Γλυκόπικρες, θρεπτικές, βιταμινούχες.

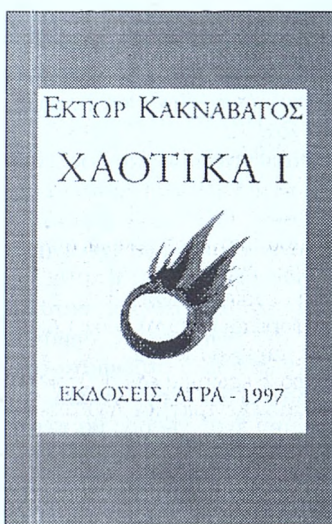
«... Η εξέλιξη, Γιώργη μου!» Καλό κι αυτό...

Δημήτρης Ραυτόπουλος

Ο Χάος και η Χάη

Έκτωρ Κακναβάτος,
Χαοτικά I, Άγρα 1997

Συγκατεμένα ξέμειναν τα μέτρα
η καλδέρα του χάους ξέχειλη
από ευφώνια φωνήεντα.

Ο Κακναβάτος, μετά τα Ποήματα 1943-1974 και τα Ποήματα 1978-1987 που κυκλοφόρησε η Άγρα το 1990, –όπως επίσης κι έπειτα από τους Οιακισμούς του Μενεσθέα Καστελάνου, του Μυστρός (1995)– επιστρέφει με την πρώτη ενότητα των *Χαοτικών* και, βέβαια, έπεται συνέχεια. Ο ποιητής –και μαθηματικός και μυστικός ζωγράφος εικόνων που δεν καταναλώνονται μόνο με την όραση– αναμετρείται με το χάος, με το χρόνο και με τ' ανθρωπι-

να κύτταρα που συνομαδώνονται, οργανώνοντας την τάξη της ζωής τους, ρουφώντας ακατάσχετα από την αταξία της ανυπαρξίας έως το τέλος. Ο λόγος του ποιητή, στο απόγειό του πλέον, καθίσταται διονυσιακός και ευφρόσυνος καθώς λυρικά υμνεί τον νέο κόσμο, αλλά κυρίως καθώς υμνεί την πρόσφατη γνώση για τον νέο κόσμο χωρίς συμπλέγματα κατατονίας και έτσι ξεφεύγει από την πληγή των προσωπικών μυκτηρισμών που δυναστεύουν την ποίησή μας. Μυκτηρισμοί που υποβιβάζουν τούς ασκούντας την ποίηση σε ιδιωτικούς Ιερεμίες τοπικών ατυχημάτων και ιδιωτικών καταλήψεων. Ο Κακναβάτος δεν θρηνεί καμία συνοικιακή Ιερουσαλήμ, αλλά αντικραυγάζει τον χαοτικό ύμνο του Big Bang, την ευφρόσυνη δυσαρμονία των φράκταλς:

Το χάος δεν έχει πύλες
είναι στα κονάρκς του πρωτόνιου
είναι στα γλοιόνια
είναι εκεί που ο αριθμός χάνοντας
κόκαλα σ' αναβαθμούς
γίνεται νέφος θεότητας
γίνεται φράκταλ.
Κι αλλού πάλι λέει:
Το χάος είναι ανδρόγυνος
είναι ο Χάος και η Χάη
είναι αΧός και ιαΧή
δεν έχει πύλες.

Φαίνεται πως την κοσμολογία του ποιητή οικοδομούν ο Χώ-

κινς και ο Παρμενίδης, ο Δημόκριτος και ο Καρούζος (ιδιαίτερα όταν αναγνωρίζει πως «το χάος είναι από άρτο της προθέσεως...»). Ο Κακναβάτος έδωσε ένα μεγάλο έργο με τα *Χαοτικά* τόσο από πλευράς γλωσσικού μόχθου όσο και από πλευράς ποιητικής σύλληψης και ποιητικής ιδέας: «... Ο Χρόνος είναι εξωμήτριο του Χάους... Έγκλειστος στην κλεψύδρα ο Χρόνος είναι βαρήκοος...». Δάσκαλοί του ο Ηράκλειτος, ο Σολωμός, ο Κάλβος «εις βάρος της Κοιμήσεως των οποίων βυσοδομούν» κάποιοι τους οποίους όλοι(;) αντιλαμβάνομαστε, ή θα έπρεπε. Αν, λοιπόν, η επιστήμη επιζητεί την ενόραση –από την *Scientia intuitiva* του Σπινόζα ως τη φαινομενολογία του Χούσερλ–, τότε γιατί η ποίηση να διστάζει στην Αποκάλυψη; Ο ποιητής, αμβλυγύνιος εορταστής, δέεται:

«... Έτι και έτι δεόμεθα υπέρ των αλγούντων στο όνομα του κοφτερού μπαλτά της Κλυταιμνήστρας του σχισμένου κρανίου του Αγαμέμνονα

* * *

στο όνομα του κυλιόμενου τάπητα απ' τη μεριά του Ελεάτη Ζήνωνα έως χωματερές στο όνομα εντέλει της πιο τεταμένης βυσοδεψίας».

Μάνος Στεφανίδης

Ρατσισμός και ξеноφοβία

Ο κόσμος της Μεσογείου:

Δημογραφικά προβλήματα
και κοινωνικο-πολιτισμικές
δυναμικές,

Έκδ. Έρευνα και Συνεργασία

Ένα βιβλίο και μια διημερίδα σχετικά με το ρατσισμό και την ξеноφοβία. Το βιβλίο *Ο κόσμος της Μεσογείου: Δημογραφικά προβλήματα και κοινωνικο-πολιτισμικές δυναμικές*, κυκλοφόρησε στα ελληνικά, τα ιταλικά και τα γαλλικά από τον οργανισμό «Έρευνα και Συνεργασία» και είναι προϊόν μιας πρωτότυπης δουλειάς που αποβλέπει στη φωτογράφιση μιας μεσογειακής όψης των πληθυσμιακών προβλημάτων, είτε αυτά προζαλούνται από την αύξηση, ή μείωση των γεννήσεων σε μια χώρα, είτε από τις μετακινήσεις ανθρώπων από μια

χώρα στην άλλη. Αναφέρεται στην Ελλάδα, την Ιταλία, τη Γαλλία και τη Τυνησία και δίνει την ευκαιρία για ενδιαφέρουσες συγκρίσεις σχετικά με το πώς αυτά τα καινούργια προβλήματα (δημογραφικό-μεταναστευτική) εμφανίζονται και αντιμετωπίζονται, θετικά ή αρνητικά, στην καθεμιά από τις χώρες όπου έγινε η έρευνα. Η ελληνική συμβολή οφείλεται στη **Χριστίνα Πετροπούλου** («Αλβανοί και Τσιγγάνοι στη σημερινή Ελλάδα: προβλήματα αποδοχής και κοινωνικής απόρριψης») και στην **Ήρα Έμκε-Πουλοπούλου** (οι αιτίες της μείωσης των γεννήσεων στην Ελλάδα). Η διημερίδα οργανώθηκε στην Κω απ' την ελληνική «Έρευνα και Συνεργασία» –έναν μη κυβερνητικό οργανισμό παρόντα, εκτός απ' την Ελλάδα, και στην Ιταλία

και τη Γαλλία–, υπό την αιγίδα του Δήμου Κω και της ΕΡΑ Δωδεκανήσου. Με αφορμή την έκδοση του βιβλίου ανέλυσε πλευρές του σκέλους της έρευνας που αφορά τις μετακινήσεις των πληθυσμών κάτω απ' το γενικό τίτλο «Περάτες πολιτισμών: Μετανάστες, Ξеноφοβία και Μη Κυβερνητικός Οργανισμός», μίλησαν δε ο **Σωτήρης Χριστάκης**, πρόεδρος της «Έρευνας και Συνεργασίας», ο **Σκεύος Παπαϊωάννου**, ο **Γιάννης Τζαννετάκος**, η **Άννα Φωκά**, η **Χαρίκλεια Μουρνιανού**, ο **Γκασμένι Καπλάνι** και άλλοι. Στη συζήτηση συνέβαλαν πολλοί ενθαρρυντική ήταν και η παρουσία αρκετών νέων ατόμων. Το βιβλίο διατίθεται από την «Έρευνα και Συνεργασία», Γερμ. Καραβαγγέλη 8, 11523 Αθήνα.

Α.Φ.

όλους μιας, δεν κάμφθηκε ο Κακριδής και συνέχισε να προσφέρει στην ελληνική φιλολογική επιστήμη και την ελληνική πατρίδα. Η περίπτωση της διώξής του, αν και σήμερα φαίνεται σε όλους μια ιστορία «παράλογου» εξακολουθεί να διατηρεί στο ακέραιο τη συμβολική όσο και κυριολεκτική της σημασία. Κάθε ανθολογία περιέχει τον ανθολόγο της: έτσι και το *Μικρό Ανθολόγιο*. Από τον Άγιο Φραγκίσκο της Ασίζης ως την ποίηση της Μαύρης Αφρικής (εκδ. Καστανιώτη, 1998) που συνέθεσε ο **Τάκης Μενδράκος** περικλείει την ιδιαίτερη ατμόσφαιρά του, τις δικές του αισθητικές επιλογές.

Η μεροληπτικότητα σ' αυτές τις περιπτώσεις δεν είναι δυνατόν παρά να θεωρηθεί και να είναι αυτονοήτως θεμιτή. Έτσι, νομίζω, μπορούμε να διαβάσουμε και να χαρούμε την *Ανθολογία Νεότερης Ελληνικής Ποίησης 1980-1997*. Οι στιγμές του νόστου (εκδ. Νεφέλη, 1998) που συνέθεσε με τα δικά του κριτήρια ο **Ευριπίδης Γαραντούδης**. Απ' αυτή τη δεύτερη ανθολογία διαλέγω για την περίπτωση το «Προσδόκιμο Αθανασίας» του **Θανάση Χατζόπουλου**: «Αυτό που φτερουγίζει μες στον άνθρωπο δεν είναι η πάχνη του χειμώνα // Αυτό που θάλλει μες στο ξύλο δεν είναι το σαράκι της ζωής // Αυτό που προσκυνούν τα πετεινά του ουρανού όταν ποτίζονται στο χώμα δεν είναι ο ουρανός // Είν' ένας θόλος που απαντάει με την ηχώ // Σαν άδειος τρούλος που περιέχει το Θεό».

ΓΙΑΤΙ ΚΑΤΕΡΡΕΥΣΕ Ο ΥΠΑΡΚΤΟΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Guy Haarscher - Mario Telo (επιμέλεια),
Μετά τον κομμουνισμό,
Προλεγόμενα Δημ. Κοντογιώργης,
Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1997

Τα αίτια της κατάρρευσης του κομμουνισμού, το πρόβλημα της επιστροφής των εθνών και αυτό της γέννησης, της δύσκολης γέννησης μιας νέας διεθνούς τάξης, απασχόλησαν το Επιστημονικό Σεμινάριο Πολιτικής Ευρωπαϊκής Θεωρίας που οργάνωσε το Πανεπιστήμιο Βρυξελλών. Από αυτό το σεμινάριο προέκυψε κι ένας πολύ χρήσιμος τόμος με κείμενα κριτικής σκέψης από ειδικούς στην πολιτική θεωρία.

Οι συγγραφείς αυτού του συλλογικού έργου είναι επιστήμονες από την Ευρώπη, τις ΗΠΑ και τον Καναδά με κοινό τους χαρακτηριστικό, πλην της βαθιάς γνώσης, τον προβληματισμό πάνω στα γεγονότα που οδήγησαν στην πτώση του κομμουνισμού.

Όπως σημειώνουν στον πρόλόγό τους οι επιμελητές της έκδοσης **Guy Haarscher** και **Mario Telo** (καθηγητές του Πανεπιστημίου των Βρυξελλών), το βιβλίο αυτό επιχειρεί μια πρώτη προσέγγιση των προβλημάτων που προκύπτουν για την πολιτική θεωρία από τα γεγονότα του 1989.

Εκτός από τα προλεγόμενα στην ελληνική έκδοση από τον Γιώργο Κοντογιώργη και τον πρόλογο των δύο επιμελητών της έκδοσης, υπάρχουν δύο εισαγωγικά κείμενα που επιχειρούν να θέσουν τους θεω-

ρητικούς προβληματισμούς γύρω από το θέμα.

Στο πρώτο, ο Guy Haarscher εξηγεί γιατί η κατάρρευση του κομμουνισμού αποτέλεσε έκπληξη για πολλούς διανοούμενους, διπλωμάτες και πολιτικούς επιστήμονες. Στο δεύτερο, ο Mario Telo, στο κείμενό του που τιτλοφορείται «Από τη μυθική Δημοκρατία στην Τεχνική Δημοκρατία», επιχειρεί να απαντήσει στο θεμελιώδες ερώτημα εάν οι ανακατατάξεις που επήλθαν στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη θέτουν ή όχι σε δοκιμασία τα καθιερωμένα σχήματα της σύγχρονης πολιτικής σκέψης, καθώς και σε ποιο μέτρο επιβάλλουν μείζονες αναθεωρήσεις στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουμε αυτόν τον τρομερό αιώνα που τελειώνει σε λίγα χρόνια.

Στη συνέχεια, ο συλλογικός αυτός τόμος χωρίζεται σε τρία μέρη. Το πρώτο τιτλοφορείται: «Η πολιτική θεωρία και η κατάρρευση του κομμουνισμού» και γράφουν οι: Maurice Lagueur, Philippe Nemo, Immanuel Wallerstein και Helmut Dubiel.

Στο δεύτερο μέρος εξετάζεται το ζήτημα του έθνους στο νέο πλαίσιο των διεθνών σχέσεων και γράφουν οι: Furio Cerutti και Peter Glotz. Τέλος, στο τρίτο μέρος του βιβλίου τρεις συγγραφείς (Γ. Κοντογιώργης, Ph. Van Parijs και E. Erppler) απασχολούν γενικότερα ζητήματα, Δημοκρατίας, Δικαιοσύνης και Σοσιαλισμού.

Σωτήρης Ντάλης

ο χαρτοκόπτης

και τα don't...

25.6.1998, 6.16 π.μ.

ΤΟ ΡΟΛΟΪ ΜΙΑΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ χτύπησε και τέταρτο. Τα πρώτα αυτοκίνητα και μηχανάκια αρχίζουν σιγά σιγά την καθημερινή τους πορεία. Είναι κιόλας μερικά που επιστρέφουν από τη χθεσινή έξοδο. Θα ξεκουραστούν τώρα. Έχει αρχίσει να ξημερώνει. Το φως της Αφροδίτης ξεθωριάζει.

Το πρόσωπο του ήλιου δε φάνηκε. Κάπου κοντά έχει λαϊκή και τα φορτηγάκια τραβάνε όλα προς τα εκεί. Τα καφεενεία άνοιξαν. Κάποιος μοιράζει εφημερίδες στα περίπτερα της πλατείας. Ένας συναγερμός σταμάτησε επιτέλους να χτυπάει.

ΤΡΑΒΑΩ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ. Αμφιβάλλω αν θα άφησα τίποτε στο φιλμ. Δεν πειράζει. Αμφιβάλλω αν θα θυμάμαι αυτό το ξημέρωμα δυο χρόνια μετά. Αυτό με πειράζει. Μα το σκουπιδιάρικο χτυπιέται εδώ και ώρα με τα κάθε λογής σκατά που πετάξαμε χθες μέσα στους κάδους. Μόνο καμιά απεργία το ξεκουράζει μια φορά στα δυο χρόνια και ύστερα τα ίδια πάλι. Δεν έχω δει ποτέ σκουπιδιάρικο να τρακάρει. Φταίει το γεγονός ότι δεν τρέχουν; Μπα, οι ατζαμήδες οδηγοί καρφώνονται όπου βρουν. Μάλλον τα σκουπιδιάρικα όμως τα αποφεύγουν. Με το που τα βλέπουν στρίβουν αλλού. Μπορεί να πέσουν σε καμιά κολώνα, αλλά σε σκουπιδιάρικο ποτέ. Είχα γνωρίσει κάποτε ένα παιδί που δούλευε στα σκουπίδια. Δεν ήξερα πώς τον έλεγαν, απλά λέγαμε ένα γεια όποτε βρισκόμασταν στο δρόμο.

ΤΕΤΟΙΑ ΩΡΑ όπως και τώρα, εγώ πήγαινα για δουλειά και αυτός θα τελείωνε όπου να 'ταν.

6:31 π.μ., καιρός να κλείσω το μυαλό μου εδώ και να φυλάξω κάποιες σκέψεις για μιαν άλλη νύχτα. Τη μέρα, βλέπεις, δύσκολα προλαβαίνεις να σκεφτείς.

Πρέπει να προλάβουμε το λεωφορείο για το πανεπιστήμιο, το ταξί για τη δουλειά και το τραίνο για τον εκουγχρονισμό.

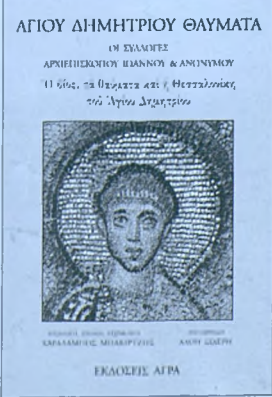
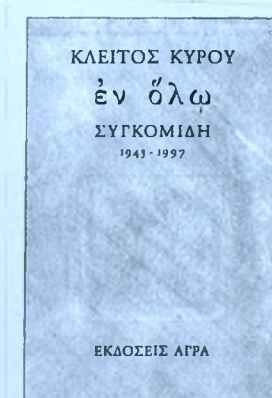
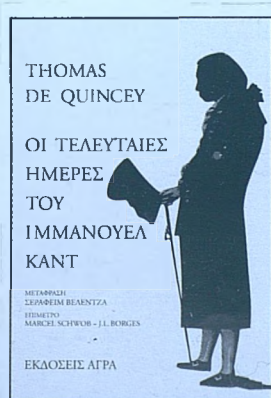
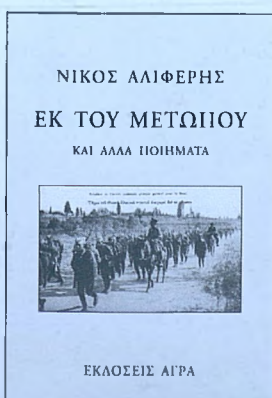
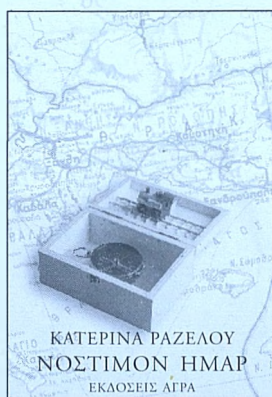
ΕΤΟΥΤΗ Η ΧΩΡΑ δε μας αφήνει να βαρεθούμε.

Καλημέρα,
Με εκτίμηση, ν.λ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΑΠΟ ΤΟ 1979

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

εκδόσεις

Ιγνάσιο RAMONE

Γεωπολιτική του Χάους

μετάφραση: Ελένη Τσερεζόλε

επίμετρο: Μιχάλης Μητσός

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας ανατρέπει τα μέχρι σήμερα δεδομένα. Η αγορά και η ελεύθερη επικοινωνία επιβάλλονται ως μοντέλα που καθορίζουν τις ανθρώπινες συμπεριφορές. Ο συγγραφέας, διευθυντής της *Monde diplomatique* ανιχνεύει το καινούριο πλανητικό τοπίο, θέτοντας κρίσιμα ερωτήματα για τα προβλήματα των εθνικιστικών και θρησκευτικών διενέξεων, των διαφορών Βορρά-Νότου, της φτώχειας μεγάλου μέρους της ανθρωπότητας, της οικολογίας και της ανάπτυξης.

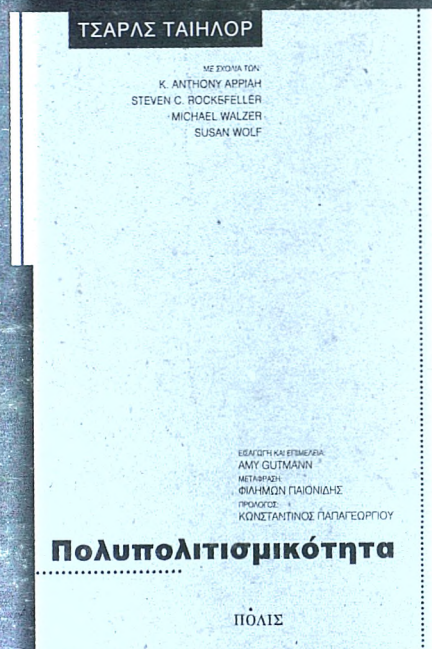
ΠΟΛΙΣ

Τσαρλς ΤΑΙΗΛΟΡ

Πολυπολιτισμικότητα

Μετάφραση: Φιλήμων Παιονίδης

Πρόλογος: Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου

Ο Τάιηλορ είναι από τους γνωστότερους εκπροσώπους του φιλοσοφικού ρεύματος του κοινοτισμού (communitarians, που αναφέρονται και ως νεοαριστοτελείστες ή νεοεγελιανοί) στο οποίο επίσης εντάσσονται οι A. MacIntyre, M. Sandel και M. Walzer. Ο Τάιηλορ ανήκει σε εκείνη την πτέρυγα του κοινοτισμού που διατηρεί ανοιχτό διάλογο με τους φιλελεύθερους στοχαστές J. Rawls, J. Habermas, R. Dworkin και C. Larmore.